

Opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille

Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2023

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:13

Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2023

Opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja
ohjeita asiakkaille

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö

CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-00-6887-5

ISSN pdf: 1797-9854

Kannen kuvat: Tuula Holopainen, Irmeli Huhtala, Kuvatoimisto Rodeo, Shutterstock

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2023

Opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:13

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö

Tekijä/t Työryhmä lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden päivittämisen koordinoimiseksi ja kehittämiseksi

Kieli suomi

Sivumäärä 255

Tiivistelmä Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet -opas on tarkoitettu ensisijaisesti julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijoiden ja apuvälineratkaisuja tekevien ammattilaisten työohjeeksi. Opas toimii myös tiedonvälittäjänä asiakkaille ja eri yhteistyötahoille.

Läkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalvelut ovat osa terveydenhuollon palveluita. Läkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluita säätelevät samat säädökset kuin muutakin terveydenhuoltoa. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineen luovuttamisesta (1363/2011) tarkennetaan apuvälineiden arviointi- ja luovutusprosessia. Apuvälinearviointi ja apuvälineen valinta tulee tehdä yksinllisen arvioinnin perusteella yhteistyössä asiakkaan kanssa. Apuvälineen luovuttamisen perusteena on sairaudesta, vammasta tai kehitysviiveestä johtuva toimintakyvyn alentuminen. Oikein valittu apuväline edistää asiakkaan kuntoutumista, tukee, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa taikka ehkäisee toimintakyvyn heikentymistä.

Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet -opas on päivitetty osittain vuoden 2020 julkaistusta oppaasta. Oppaan alkuosa on päivitetty lähes kokonaan, koska lainsäädäntöä on tarkistettu. Lisäksi on päivitetty mm. opas- ja avustajakoirien, sukupuolielämän, näkemisen ja kuulemisen, muistin, tietoteknisten apuvälineiden sekä hybridiortoosien luovutusperusteet. Tämän oppaan päivittämisestä on vastannut sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden koordinoimiseksi ja kehittämiseksi sekä apuvälinekohtaiset alatyöryhmät.

Julkaisu on päivitetty 6.4.2023, s. 226.

Asiasanat kuntoutus, lääkinällinen kuntoutus, apuvälineet, terveydenhuolto, vammaiset, toimintakyky

ISBN PDF 978-952-00-6887-5

ISSN PDF 1797-9854

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6887-5>

Nationella grunder för utlämnande av hjälpmedel för medicinsk rehabilitering 2023

Handbok för yrkesfolk som arbetar med hjälpmedel och anvisningar till klienter

Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2023:13

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet

Författare Arbetsgruppen för samordning av uppdateringen och utvecklandet av grunderna för utlämnande av hjälpmedel för medicinsk rehabilitering

Språk finska **Sidantal** 255

Referat Handboken Nationella grunder för utlämnande av hjälpmedel för medicinsk rehabilitering är i första hand avsedd som en arbetsanvisning för sakkunniga och yrkesfolk inom den offentliga hälso- och sjukvården som arbetar med eller fattar beslut om hjälpmedel. Handboken ger också information till klienter och olika samarbetspartner.

Hjälpmedelstjänsterna för medicinsk rehabilitering utgör en del av hälso- och sjukvårdstjänsterna. Bestämmelser om hjälpmedelstjänsterna för medicinsk rehabilitering finns i samma författningar som bestämmelserna om den övriga hälso- och sjukvården. I social- och hälsovårdsministeriets förordning om utlämning av hjälpmedel för medicinsk rehabilitering (1363/2011) preciseras processen för bedömning och utlämnande av hjälpmedel. Behovet av hjälpmedel ska bedömas och valet av hjälpmedel genomförs utifrån en individuell bedömning i samförstånd med klienten. En grund för utlämnande av hjälpmedel är nedsatt funktionsförmåga på grund av sjukdom, skada eller försenad utveckling. Ett rätt valt hjälpmedel främjar klientens rehabilitering, stöder, upprätthåller eller förbättrar klientens funktionsförmåga i det dagliga livet eller förhindrar att funktionsförmågan försämras.

Handboken Nationella grunder för utlämnande av hjälpmedel för medicinsk rehabilitering har uppdaterats delvis jämfört med den handbok som publicerades 2020. Första delen av handboken har uppdaterats nästan helt, eftersom lagstiftningen har setts över. Dessutom har handbokens svenska titel ändrats så att samma termer som i den ovannämnda förordningen används. Bland annat grunderna för utlämnande av ledar- och assistanshundar, av hjälpmedel som stöder sexuallivet, av syn-, hörsel- eller minneshjälpmedel, av datatekniska hjälpmedel och av olika ortopediska hjälpmedel har även uppdaterats. Den arbetsgrupp för samordning av uppdateringen och utvecklandet av grunderna för utlämnande av hjälpmedel för medicinsk rehabilitering som tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet samt hjälpmedelsspecifika expertgrupper har svarat för uppdateringen av denna handbok.

Publikation uppdaterades den 6 april 2023, s. 226.

Nyckelord rehabilitering, medicinsk rehabilitering, hjälpmedel, hälso- och sjukvård, personer med funktionsnedsättning, funktionsförmåga

ISBN PDF 978-952-00-6887-5

ISSN PDF 1797-9854

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6887-5>

National Criteria for the Provision of Assistive Devices for Medical Rehabilitation 2023

Guide for Professionals Working with Assistive Devices and Guidelines for Clients

Publications of the Ministry of Social Affairs and Health 2023:13

Publisher Ministry of Social Affairs and Health

Author(s) Working group on coordinating the updating and development of the criteria for the provision of assistive devices for medical rehabilitation

Language Finnish **Pages** 255

Abstract

The guide, entitled National Criteria for the Provision of Assistive Devices for Medical Rehabilitation, is primarily intended to provide guidelines for public healthcare experts working in the assistive devices field and for professionals making decisions relating to assistive devices. This guide also provides information for clients and various partners.

The provision of assistive devices for medical rehabilitation forms part of healthcare services. Assistive devices for medical rehabilitation are governed by the same legislation as other healthcare services. The Decree of the Ministry of Social Affairs and Health on the Provision of Assistive Devices for Medical Rehabilitation (1363/2011) specifies the process of assessing and providing assistive devices. Assistive device assessments must be carried out and assistive devices selected on the basis of individual assessments in cooperation with clients. The grounds for providing an assistive device include reduced functional capacity due to an illness, disability or delay in development. A correctly selected assistive device promotes the rehabilitation of the client, and helps to support, maintain or improve their ability to function in everyday tasks or to prevent decline in their ability to function.

The National Criteria for the Provision of Assistive Devices for Medical Rehabilitation is a partly updated version of the guide published in 2020. The first part of the guide was updated almost completely, because legislation has been revised. The guide was also updated, for example, in respect of the criteria for providing guide and assistance dogs and assistive devices for supporting sex life, seeing and hearing, memory-related assistive devices, information technology aids and hybrid orthoses. This updated version of the guide was prepared by the working group appointed by the Ministry of Social Affairs and Health to coordinate the updating and development of the criteria for the provision of assistive devices for medical rehabilitation together with the assistive device-specific subgroups.

Publication was updated on 6th April 2023, p. 226.

Keywords rehabilitation, medical rehabilitation, assistive devices, healthcare, people with disabilities, functioning, assistive technology

ISBN PDF 978-952-00-6887-5 **ISSN PDF** 1797-9854

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6887-5>

Sisältö

1	Johdanto	30
1.1	Koordinaatiotyöryhmän muut tehtävät	34
1.2	Luovutusperusteiden päivitys jatkossa.....	35
2	Apuvälinepalvelun perusteet	37
2.1	Apuvälinepalvelua ohjaavat lait ja säädökset.....	37
2.1.1	Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perusta	37
2.1.2	Vammaispalvelulain mukaiset palvelut.....	41
2.1.3	Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineet.....	42
2.2	Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa	43
3	Toimintakyky apuvälinepalvelun perustana	46
4	Apuvälinepalveluprosessi	47
5	Apuvälineratkaisu	48
6	Yleisohjeita	49
6.1	Potilas- ja laiteturvallisuus.....	49
6.2	Vastuunjako	50
6.2.1	Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu.....	50
6.2.2	Apuvälineen käyttäjän vastuu.....	50
6.3	Apuvälineen huolto/korjaus	51
6.4	Apuvälineiden kuljetus	51
6.5	Kaksoiskappale	52
6.6	Kausisopimukset /sopimustoimittaja	52
6.7	Apuvälinepalvelut Kuntoutumistalossa.....	52
7	Oppaassa käytetyt käsitteet	54
8	Apuvälineiden luovutusperusteet luokituksittain	56
04	Apuvälineet kehon toimintojen mittaamiseen, tukemiseen, harjoitukseen tai korvaamiseen	57
04 03	Hengitystä avustavat välineet	57

04 03 06	Lääkесumuttimet.....	57
04 03 06 01	Annossumuttimet ja jauheinhalaattorit.....	57
04 03 06 02	Kapillaarisumuttimet	57
04 03 06 03	Ylipaine kapillaarisumuttimet	58
04 03 06 04	Ultraäänisumuttimet.....	58
04 03 06 05	Höyryhengityslaitteet	58
04 03 06 99	Lääkесumuttimien lisävarusteet	58
04 03 12	Hengityslaitteet.....	58
04 03 12 01	Käsi käyttöiset hengityspalkeet	58
04 03 12 02	CPAP-laitteet, vakiopaineiset	59
04 03 12 03	CPAP-laitteet, automaattiset	59
04 03 12 04	Kaksoispaineventilaattorit.....	59
04 03 12 05	Tilavuussäätöiset ventilaattorit	60
04 03 12 06	Hengityskoneet (respiraattorit)	60
04 02 12 07	Hengityslaitteiden kostuttimet.....	60
04 03 12 08	Yskityslaitteet.....	61
04 03 12 09	Hengityslaitteiden maskit.....	61
04 03 12 99	Hengityslaitteiden muut lisävarusteet	61
04 03 18	Happihoidon laitteet.....	62
04 03 18 01	Happirikastimet, akkuvarmennetut	62
04 03 18 02	Happirikastimet, verkkovirtakäyttöiset	62
04 03 18 03	Happipullot (painesäiliöhappivarustukset)	63
04 03 18 04	Nestehappivarustukset.....	63
04 03 18 99	Happihoitolaiteiden lisävarusteet.....	63
04 03 21	Imulaitteet.....	64
04 03 21 01	Imulaitteet, akkuvarmennetut	64
04 03 21 02	Imulaitteet, verkkovirtakäyttöiset	64
04 03 21 99	Imulaitteiden lisävarusteet.....	64
04 03 24	Hengitystä helpottavat penkit ja tyynyt.....	64
04 03 27	Hengityslihasten harjoitusvälineet	65
04 03 30	Hengitystä mittaavat laitteet	65
04 03 30 01	Uloshengityksen huippuvirtausmittari (PEF).....	65
04 03 30 02	Uloshengityksen CO ² mittarit (kapnometrit)	65
04 03 30 03	Sekuntikapasiteettimittarit.....	65
04 03 30 99	Hengitystä mittaavien laitteiden lisävarusteet.....	65
04 03 33	Hengitystieortoosit.....	66

04 06	Apuvälineet verenkierron hoitoon.....	66
04 06 06	Tukisukat ja tukihihat käsivarsille ja jaloille ja muille kehon osille.....	66
04 06 09	Ilmatäytteiset vaatteet ja painelaitteet verenkierron häiriöihin	72
04 08	Apuvälineet kehon hallinnan ja oman kehon hahmottamisen stimulointiin.....	72
04 09	Valohoitovälineet.....	72
04 09 03	Ultravioletti A (UVA) lamput.....	73
04 09 06	SUP ja ultravioletti B (UVB) lamput.....	73
04 09 09	Suojalasit.....	73
04 09 12	Kirkasvalolamput.....	73
04 19	Lääkeannostelun välineet	73
04 19 24	Infuusiopumput.....	73
04 19 27	Nesteensiirtolaitteet.....	73
04 24	Fysikaaliset, fysiologiset ja biokemialliset testivälineet ja materiaalit	74
04 24 01	Verensokerimittarit	74
04 24 02	Pulssioksimittarit.....	74
04 24 09	Verenpainemittarit	74
04 24 18	Fyysisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet.....	74
04 24 27	Henkilövaat'at	74
04 25	Kognitiivisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet.....	74
04 25 03	Kielellisten kykyjen testaus ja arviointivälineet	75
04 26	Kognitiivisen terapian apuvälineet.....	75
04 27	Stimulaattorit	75
04 27 06	Stimulaattorit kivun lievitykseen	75
04 27 09	Lihassstimulaattorit, ei ortoosina käytettävät	75
04 27 12	Vibraattorit.....	76
04 27 15	Äänistimulaattorit.....	76
04 27 18	Aistien ja aistiherkkyyden stimuloimisen apuvälineet.....	77
04 27 24	Implanttien kanssa käytettävät stimulaattorit.....	77
04 27 99	Stimulaattorien lisä- ja varaosat	77
04 30	Lämpö- tai kylmähoitovälineet.....	77
04 30 03	Lämpöhoitovälineet	77
04 30 06	Kylmähoitovälineet	78
04 33	Kudosvaurioita ehkäisevät välineet.....	78
04 33 03	Istuintyynt ja – alustat painehaavojen ehkäisyyn	79
04 33 03 01	Painehaavatynt, viskoelastiset.....	79
04 33 03 02	Painehaavatynt, geelitäytteiset	79

04 33 03 03	Painehaavatyynyt, kennorakenteiset.....	80
04 33 03 04	Painehaavatyynyt, ilmatäytteiset, ei moottoroidut.....	80
04 33 03 05	Painehaavatyynyt, ilmatäytteiset, moottoroidut.....	80
04 33 04	Selkätyynyt ja -tuet kudonvaurioiden ehkäisyyn.....	80
04 33 06	Apuvälineet kudonvaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa.....	80
04 33 06 01	Petauspatjat, ei-moottoroidut.....	81
04 33 06 02	Petauspatjat, ilmatäytteiset, moottoroidut.....	81
04 33 06 03	Painehaavapatjat, ei-moottoroidut.....	81
04 33 06 04	Painehaavapatjat ilmatäytteiset, moottoroidut.....	81
04 33 09	Erytislaitteet kudonvaurioiden ehkäisyyn.....	81
04 33 09 01	Painehaavariskin mittauslaitteet.....	82
04 33 09 02	Painehaavahälyttimet.....	82
04 33 99	Kudonvaurioita ehkäisevien apuvälineiden lisä- ja varaosat.....	82
04 36	Aistihavaintojen harjoitusvälineet.....	82
04 36 03	Aistihavaintojen erottelun ja yhdistämisen harjoitusvälineet.....	82
04 36 06	Aistihavaintojen koordinaation harjoitusvälineet.....	82
04 36 09	Apuvälineet aistien yhteistoiminnan harjoitteluun.....	82
04 48	Liikkeen voiman ja tasapainon harjoitusvälineet.....	83
04 48 03	Kuntopyörät ja ergometrit.....	83
04 48 03 01	Kuntopyörät, mekaaniset.....	83
04 48 03 02	Kuntopyörät, moottoriavusteiset.....	83
04 48 03 03	Käsi- ja/tai jalkapolkulaitteet mekaaniset.....	83
04 48 03 04	Käsi- ja/tai jalkapolkulaitteet moottoroidut.....	83
04 48 07	Kävelyharjoittelun apuvälineet.....	83
04 48 12	Sormien ja käden harjoitusvälineet.....	84
04 48 12 01	Sormien ja käden harjoitusvälineet, ei säädettävät.....	84
04 48 12 01	Sormien ja käden harjoitusvälineet, säädettävät.....	84
04 48 15	Yläraajan, vartalon ja alaraajan harjoitusvälineet.....	84
04 48 15 01	Vastuskumit.....	84
04 48 15 02	Painovyöt ja -liivit.....	84
04 48 15 03	Voimistelumatot.....	84
04 48 15 04	Terapiarullat ja -pallot.....	84
04 48 15 05	Tasapainolaudat ja -tyynyt.....	84
04 48 15 07	Terapiapenkit ja -tasot.....	84
04 48 15 08	Trampoliinit.....	85
04 48 15 09	Soutulaitteet.....	85

04 48 15 10 Käsipainot.....	85
04 48 15 11 Mobilisaattorit	85
04 48 18 Painomansetit	85
04 48 27 Apuvälineet asennon tukemiseen hoidon aikana	85
04 48 99 Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineiden lisä- ja varaosat 85	
04 49 Haavanhoitotuotteet.....	85
04 89 Muut henkilökohtaisen lääketieteellisen hoidon apuvälineet.....	86
04 89 01 Rintapumput.....	86
04 89 02 Apuvälineet arpien muodostumisen ehkäisemiseen ja hoitoon.....	86

05 Välineet taitojen harjoittamiseksi..... 87

05 01 01 Tietokoneohjelmat harjoitus- ja kuntoutuskäyttöön.....	87
05 03 Kommunikoinnin terapia- ja harjoitusvälineet.....	87
05 03 03 Puheen ja äänenkäytön harjoitusvälineet.....	88
05 03 06 Lukutaidon harjoitusvälineet.....	88
05 03 09 Kirjoitustaitojen harjoitusvälineet.....	88
05 06 Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin harjoitusvälineet.....	88
05 06 03 Sormiaakkosten harjoitusvälineet.....	88
05 06 06 Viittomakielen harjoitusvälineet.....	88
05 06 09 Huuliluvun harjoitusvälineet.....	88
05 06 12 Viitotun puheen harjoitusvälineet	89
05 06 15 Pistekirjoituksen harjoitusvälineet	89
05 06 18 Muiden kuin pistekirjoitukseen perustuvien taktiilisten symbolien käytön harjoitusvälineet.....	89
05 06 21 Kuvien ja symbolien ymmärtämisen harjoitusvälineet.....	89
05 06 24 Bliss-kommunikoinnin harjoitusvälineet.....	89
05 06 27 Kuva- ja piirroskommunikoinnin harjoitusvälineet.....	89
05 09 Pidätyskyvyn harjoitusvälineet	89
05 09 01 Emätinkuulat	90
05 09 03 Inkontinenssihälyttimet	90
05 09 99 Pidätyskyvyn harjoitusvälineiden lisä- ja varaosat.....	90
05 12 Kognitiivisten taitojen harjoitusvälineet	90
05 12 03 Muistin harjoitusvälineet.....	90
05 12 09 Huomiokyvyn harjoitusvälineet.....	90
05 12 24 Apuvälineet syyn ja seurauksen ymmärtämisen kehittämiseen	90
05 15 Perustaitojen harjoitusvälineet	90

05 15 09 Ajan ymmärtämisen harjoitusvälineet.....	91
05 15 12 Rahan ymmärtämisen harjoitusvälineet	91
05 15 15 Koon ja tilavuuksien mittojen ymmärtämisen harjoitusvälineet.....	91
05 18 Oppiaineiden harjoitusvälineet	91
05 24 Taideaineiden harjoitusvälineet.....	91
05 27 Sosiaalisten taitojen harjoitusvälineet	91
05 27 09 Henkilökohtaisen turvallisuuden harjoitusvälineet	92
05 30 Tiedonsyöttölaitteiden käytön sekä tavaroiden ja tuotteiden käsittelyn harjoitusvälineet	92
05 33 Päivittäisten toimintojen harjoitusvälineet	92
05 33 03 Ortoosien ja proteesien käytön harjoitusvälineet	92
05 33 06 Päivittäisten henkilökohtaisten toimintojen harjoitusvälineet	93
05 33 09 Liikkumisen harjoitusvälineet.....	93
05 33 12 Kodinhoidon harjoitusvälineet	93
05 36 Kehon asentojen vaihtamisen ja ylläpitämisen harjoitusvälineet.....	93
05 36 03 Seisomatelineet ja tuet seisomiseen	93
05 36 03 01 Seisomatelineet, ei pystyynnostavat	94
05 36 03 02 Seisomatelineet, kallistettavat	94
05 36 03 03 Seisomatelineet, pystyynnostavat	94
05 36 06 Kippilaudat	94
05 36 06 01 Kippilaudat, mekaaniset säädöt.....	94
05 36 06 02 Kippilaudat, sähkötoimiset säädöt.....	94

06 Kehoon kiinnitetyt apuvälineet, joilla tuetaan hermo-, lihas- ja luustorakenteisiin tai liikkumiseen liittyviä toimintoja (ortoosit) ja korvataan anatomisia rakenteita (proteesit) 95

06 03 Vartalon, selkärangan ja kallon ortoosit	96
06 03 03 Ristisuoliluunivelen ortoosit.....	96
06 03 06 Lannerangan ja ristiselän ortoosit	96
06 03 07 Rintarangan ortoosit.....	96
06 03 09 Rinta- lannerangan ja ristiselän ortoosit	96
06 03 12 Kaularankaortoosit	96
06 03 15 Kaula- ja rintarankaortoosit	97
06 03 18 Kaula-rinta-lanneortoosit sekä ristiselän ortoosit	97
06 04 Vatsan ortoosit	97
06 04 03 Vatsalihasten tuet.....	97
06 04 06 Tyrätuet	97

06 06 Yläraajan ortoosit	97
06 06 03 Sormiortoosit	98
06 06 06 Kämmentortoosit	98
06 06 07 Kämmen-sormiortoosit	98
06 06 12 Ranne- ja kämmentortoosit	98
06 06 13 Ranne-, kämmen- ja sormiortoosit	98
06 06 15 Kyynärnivelen ortoosit	98
06 06 20 Kyynärvarren ortoosit	98
06 06 21 Olkanivelen ortoosit	98
06 06 25 Olkavarren ortoosit	99
06 12 Alaraajan ortoosit	99
06 12 03 Jalkateräortoosit	99
06 12 03 03 Osajalkateräortoosit	100
06 12 03 04 Muunnellut valmisjalkineet	102
06 12 03 05 Ortopediset valmisjalkineet	102
06 12 03 06 Ortopediset mittajalkineet	102
06 12 03 07 Ortopediset jalkineet, yksilöllisesti valmistettavat	102
06 12 06 Nilkka- jalkateräortoosit	102
06 12 09 Polviortoosit	103
06 12 12 Polvi- Nilkka- jalkateräortoosit	103
06 12 13 Säariortoosit	104
06 12 15 Lonkkaortoosit	104
06 12 16 Lonkka-polviortoosit	104
06 12 18 Lonkka-polvi-nilkka-jalkateräortoosit	104
06 12 99 Alaraajaortoosien lisävarusteet	104
06 15 Toiminnalliset hermo-lihasstimulaattorit ja hybridiortoosit	105
06 18 Yläraajan proteesit	107
06 18 01 Kosmeettiset, ei-toiminnalliset yläraajaproteesit	109
06 18 03 Osakämmentproteesit	109
06 18 06 Ranne-eksartikulaatioproteesit	109
06 18 09 Kyynärvarsiproteesit	109
06 18 12 Kyynäreksartikulaatioproteesi	109
06 18 15 Olkavarsiproteesit	110
06 18 18 Olkaeksartikulaatioproteesit	110
06 18 21 Hartiaproteesit	110
06 24 Alaraajan proteesit	110

06 24 01	Kosmeettiset, ei-toiminnalliset alaraajaproteesit	112
06 24 03	Jalkaterän osaproteesit	112
06 24 06	Nilkan eksartikulaatioproteesit.....	112
06 24 09	Sääriproteesit	112
06 24 09 01	Säären ensiproteesi.....	112
06 24 09 02	Säären käyttöproteesi.....	112
06 24 09 03	Säären kylpyproteesit	112
06 24 12	Polven eksartikulaatioproteesit.....	112
06 24 15	Reisiproteesit	112
06 24 15 01	Reiden ensiproteesi	113
06 24 15 02	Reiden käyttöproteesi.....	113
06 24 15 03	Reiden kylpyproteesit	113
06 24 18	Lonkan eksartikulaatioproteesit.....	113
06 24 21	Hemipelvektomiaproteesit	113
06 24 24	Hemikorporektomiaproteesit	113
06 24 41	Alaraajaproteesien tuppiosat.....	113
06 24 47	Alaraajaproteesien kosmeettiset osat	114
06 30	Proteesit, lukuun ottamatta raajaproteeseja.....	114
06 30 03	Peruukit	114
06 30 06	Irtotukat ja hiuslisäkkeet.....	115
06 30 09	Silmäripset ja kulmakarvat	115
06 30 18	Rintaproteesit	115
06 30 21	Silmäproteesit.....	115
06 30 24	Korvaproteesit	116
06 30 27	Nenäproteesit.....	116
06 30 36	Hammasproteesit	116

09 Apuvälineet itsestä huolehtimiseen tai siihen osallistumiseen..... 117

09 03	Vaatteet ja kengät	117
09 03 03	Suojapeitteet	117
09 03 05	Päällysvaatteet.....	117
09 03 33	Uima-asut.....	118
09 03 42	Jalkineet	118
09 03 45	Liukuesteet jalkineisiin.....	118
09 06	Puettavat vartaloa suojaavat apuvälineet	119
09 06 03	Pään suojat	119

09 06 09	Korva- ja kuulosuojat.....	119
09 06 15	Suojakäsineet.....	119
09 06 18	Sääri- ja polvisuojat.....	120
09 06 21	Jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojat.....	120
09 06 24	Vartalosuojat	120
09 06 27	Hengitystiesuojat	120
09 07	Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet.....	121
09 07 03	Turvavyöt, vyöt ja valjaat vartalon paikallaan tukemiseksi	121
09 07 06	Tyynyt, pehmikkeet ja muut ratkaisut vartalon tukemiseksi.....	121
09 09	Pukeutumisen ja riisuutumisen apuvälineet	121
09 09 03	Apuvälineet sukkiin ja sukkahousujen pukemiseen ja riisumiseen 122	
09 09 06	Kenkäalusikat ja saapasrengit.....	122
09 09 09	Vaatepitimet	122
09 09 12	Pukeutumis- ja riisuutumiskoukut ja – kepit	122
09 09 15	Vetoketjunvetimet.....	122
09 09 18	Nappikoukut	122
09 12	WC-apuvälineet.....	122
09 12 03	WC-tuolit	123
09 12 06	WC-istuimet.....	123
09 12 06 01	Korotetut WC-istuimet	123
09 12 06 02	Pesevät ja/tai kuivaavat wc-istuimet	123
09 12 09	WC-istuinten istuinosat.....	123
09 12 09 01	Wc-istuimen pienentäjät	123
09 12 09 02	Wc-istuimen pehmusteet	123
09 12 09 03	Katetrointi-istuimet.....	123
09 12 10	WC-istuinten roiskesuojat.....	124
09 12 12	WC-istuimen korotukset, jalalliset	124
09 12 15	WC -istuinten korotukset, irrotettavat	124
09 12 18	WC-istuimen korotukset, kiinteät.....	124
09 12 18 01	Wc-istuimeen kiinnitettävät korotukset	124
09 12 18 02	Wc-istuinten korotussokkelit	124
09 12 21	WC-istuimet, kiinteä nostomekanismi	124
09 12 24	Käsi- ja selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät	124
09 12 24 01	Käsinojat, WC-istuimeen kiinnitettävät	125
09 12 24 02	Selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät	125

09 12 24 03 Käsi- ja selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät.....	125
09 12 27 WC-paperipihdit.....	125
09 12 33 Alusastiat.....	125
09 12 36 WC-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut ja kuivaajat.....	125
09 24 Virtsanpoistovälineet.....	126
09 24 18 Apuvälineet omatoimiseen katetrointiin.....	126
09 27 Virtsan ja ulosteen keräystarvikkeet.....	126
09 27 09 Urinaarit ja virtsapullot.....	126
09 33 Peseytymis-, suihku- ja kylpyvälineet.....	126
09 33 04 Ammelaudat.....	127
09 33 05 Kylpyistuimet.....	127
09 33 05 01 Ammeistuimet.....	127
09 33 05 02 Kylpytuot.....	127
09 33 05 03 Suihkuistuimet, seinään kiinnitettävät.....	127
09 33 06 Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat.....	128
09 33 07 Suihkutuolit, pyörälliset ja pyörättömät.....	128
09 33 07 01 Suihkujakkarat.....	128
09 33 07 02 Suihkutuolit, pyörättömät.....	128
09 33 07 03 Suihkutuolit, pyörälliset, ei kelattavat.....	128
09 33 07 04 Suihkutuolit, pyörälliset, kelattavat.....	128
09 33 08 Selkätuot kylvyssä tai suihkussa käymiseen.....	128
09 33 12 Kylpypaarit, suihkupöydät ja hoitopöydät.....	128
09 33 12 01 Suihkutasot, pyörälliset.....	129
09 33 12 02 Suihkutasot, seinään kiinnitettävät.....	129
09 33 12 03 Hoitotasot.....	129
09 33 21 Kylpyammeet.....	129
09 33 27 Ammehyllyt.....	129
09 33 27 02 Ammenostimet.....	129
09 33 30 Pesulaput, -sienet ja -harjat, pidikkeillä, varsilla tai kahvoilla.....	130
09 33 39 Kelluntavälineet.....	130
09 36 Käsien- ja jalkojen hoitovälineet.....	130
09 36 03 Kynsiharjat.....	131
09 36 09 Kynsisakset ja kynsileikkurit.....	131
09 39 Hiustenhoitovälineet.....	131
09 39 03 Hiustenpesuvälineet.....	131
09 39 06 Kammot ja harjat.....	131

09 42 Hampaidenhoitovälineet.....	131
09 42 03 Hammasharjat, ei sähköiset.....	131
09 42 06 Sähköhammasharjat	132
09 54 Sukupuolielämän apuvälineet	132
09 54 09 Vibraattorit ja hierontalaitteet (sukupuolisessa kanssakäymisessä)	133
09 54 12 Apuvälineet seksuaaliseen valmennukseen ja kuntoutukseen.....	133

12 Apuvälineet liikkumiseen ja kuljettamiseen sekä niihin osallistumiseen..... 134

12 03 Kävelyn apuvälineet, yhdellä kädellä käytettävät.....	134
12 03 03 Kävelykepit.....	135
12 03 03 01 Kävelykepit, ei taittavat.....	135
12 03 03 02 Kävelykepit, kokoon taittavat.....	135
12 03 03 03 Kävelykepit, valkoiset	135
12 03 06 Kyynärsauvat	135
12 03 09 Käsivarsituella varustetut sauvat.....	135
12 03 12 Kainalosauvat.....	135
12 03 16 Kävelykepit, useammalla tukijalalla.....	136
12 03 21 Kehon sivulla käytettävät kävelykehikot	136
12 06 Kävelyn apuvälineet, kahdella kädellä käytettävät	136
12 06 03 Kävelytelineet.....	137
12 06 06 Rollaattorit	137
12 06 06 01 Kävelytelineet, kaksipyöräiset	137
12 06 06 02 Kävelytelineet, kolmipyöräiset	137
12 06 06 03 Kävelytelineet, nelipyöräiset	137
12 06 06 04 Kävelytelineet, posterioriset.....	137
12 06 06 05 Työntökärryt.....	137
12 06 09 Kävelytuolit.....	138
12 06 09 01 Kävelytuolit, pyörälliset, istuimella ja vartalotuilla	138
12 06 09 02 Kävelypyörät.....	138
12 06 12 Kävelypöydät.....	138
12 06 12 01 Kävelypöydät, erillisillä kyynärvarsituilla	138
12 06 12 02 Kävelypöydät, kyynärvarsitukipöydällä	138
12 07 Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet	138
12 07 05 Kävelyn apuvälineiden kumitulpat ja jääpiikit	139
12 07 05 01 Kumitulpat.....	139

12 07 05 02	Jääpiikit.....	139
12 07 24	Kävelyn apuvälineisiin kiinnitettävät lisävarusteet, joiden avulla kannatellaan tai kannetaan esineitä	139
12 07 27	Välineet, joilla kävelyn apuvälineet pidetään paikoillaan, kun ne eivät ole käytössä	139
12 07 30	Lisävarusteet, jotka helpottavat kävelyn apuvälineiden suuntaamista ja liikuttamista.....	140
12 07 36	Kävelyn apuvälineisiin tarkoitetut valot ja muut merkinantovälineet	140
12 10	Autot, pakettiautot ja kuorma-autot	140
12 12	Kulkuneuvojen lisävarusteet ja muutokset	140
12 12 09	Autojen turvavyöt ja valjaat	141
12 12 12	Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitetut istuimet ja tyynyt sekä kulkuneuvoissa istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut	141
12 12 12 01	Lasten turvaistuimet	141
12 12 12 02	Säädettävät, koottavat autonistuimet	142
12 12 12 03	Istuinpohjat	142
12 12 12 04	Kääntöistuimet.....	142
12 12 15	Henkilönnostolaitteet, autoon asennettavat, (eivät nosta pyörätuolia) 142	
12 12 18	Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon 143	
12 12 21	Pyörätuolin autoon tai auton katolle nostavat laitteet	143
12 12 24	Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon.....	143
12 16	Mopedit ja moottoripyörät.....	144
12 17	Erilaiset moottorikäyttöiset kulkuvälineet	144
12 17 03	Sähkökäyttöiset porrastusvälineet.....	145
12 17 09	Erilaiset nelipyöräiset moottorikäyttöiset kulkuvälineet.....	145
12 18	Polkupyörät	145
12 18 04	Kaksipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat.....	147
12 18 05	Kaksipyöräiset polkupyörät, käsin poljettavat.....	147
12 18 06	Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat	147
12 18 06 01	Kolmipyörät jaloin poljettavat, kaksi pyörää takana	147
12 18 06 02	Kolmipyörät jaloin poljettavat, kaksi pyörää edessä	147
12 18 09	Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, käsin poljettavat	147
12 18 12	Potkupyörät ja potkulaudat, jalalla liikuteltavat.....	147
12 18 15	Tandempyörät sekä kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät kahdelle tai useammalle henkilölle	148

12 18 15 01 Tandempyörät	148
12 18 15 02 Polkupyörät, nelipyöräiset	148
12 18 21 Polkupyöriin tehdyt muunnokset	148
12 22 Käsikäyttöiset pyörätuolit	149
12 22 03 Pyörätuolit kelausvanteilla	150
12 22 03 01 Pyörätuolit, ristikkorunkoiset	150
12 22 03 02 Pyörätuolit, kiinteärunkoiset	150
12 22 03 03 Pyörätuolit lepoasentoon säädettävät	150
12 22 03 04 Seisontapyörätuolit	150
12 22 03 05 Erityispyörätuolit	151
12 22 06 Pyörätuolit, kampikäyttöiset	151
12 22 09 Pyörätuolit, käsikäyttöiset, toisen puolen pyörästä kelattavat	152
12 22 12 Pyörätuolit kelausvanteilla, joissa sähköinen kelausten tehostus 152	152
12 22 15 Pyörätuolit, jalkakäyttöiset	152
12 22 18 Pyörätuolit, työnnettävät	152
12 23 Sähköpyörätuolit	153
12 23 03 Sähkökäyttöiset pyörätuolit, mekaaninen suoraohjaus	157
12 23 06 Sähkökäyttöiset pyörätuolit, sähköinen ohjaus	158
12 23 12 Sähköpyörätuolit, avustajan ohjaamat	158
12 23 15 Sähkökäyttöiset porrassouspyörätuolit	158
12 24 Pyörätuolin lisävarusteet	158
12 24 09 Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet	158
12 24 09 02 Sähköiset kelausten keventäjät	159
12 24 09 03 Sähköiset ajolaitteet	159
12 24 09 04 Sähköiset työntöapulaitteet	160
12 24 11 Käsipolkulaitteet	161
12 24 12 Pyörätuolien valot ja muut merkinantovälineet	161
12 24 21 Pyörätuolien renkaat ja pyörät	161
12 24 24 Pyörätuolien akut ja akkulaturit	162
12 24 36 Välineet, jotka suojaavat pyörätuoleja tai niitä käyttäviä henkilöitä auringolta tai sateelta	162
12 24 42 Pyörätuoleihin kiinnitettävät välineet, joiden avulla kannatellaan tai kuljetetaan esineitä	162
12 24 99 Muut pyörätuolien lisävarusteet	162
12 27 Erilaiset ihmisvoimin liikuteltavat kulkuvälineet	163
12 27 07 Lastenvaunut ja rattaat	163

12 27 10	Pulkat, reet ja kelkat.....	163
12 27 15	Mahalaudat ja konntausjakkarat.....	164
12 27 18	Pyörälliset makuualustat, polkuautot ja leikkikärryt	164
12 27 21	Moottorikäyttöiset kulkuvälineet, käyttäjän ohjaamat.....	164
12 31	Kehon asennon vaihtamisen apuvälineet	164
12 31 03	Siirtymisen ja kääntymisen apuvälineet	165
12 31 03 01	Siirtymälaudat.....	165
12 31 03 02	Liukulakanat	165
12 31 03 03	Siirtomatot	165
12 31 03 04	Liuku- ja siirtokintaat.....	165
12 31 03 05	Kääntölevyt istuimella käytettävät	165
12 31 06	Kääntölevyt	166
12 31 06 01	Kääntölevyt lattialla käytettävät	166
12 31 06 02	Kääntölevyt nousutuella	166
12 31 09	Kohottautumistelineet, siirrettävät	166
12 31 12	Köysitikkaat.....	166
12 31 15	Nostovyöt ja -valjaat.....	166
12 31 18	Kantotuolit, -valjaat ja -korit.....	167
12 31 21	Seisovan henkilön siirtämisalustat	167
12 31 24	Nostoistuimet ja nostopatjat	167
12 36	Henkilönostolaitteet.....	167
12 36 03	Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilön siirtämiseen, nostoliinoilla varustetut	168
12 36 04	Siirrettävät nostolaitteet seisovan henkilön siirtämiseen	168
12 36 06	Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilön siirtämiseen	168
12 36 09	Siirrettävät nostolaitteet makaavan henkilön siirtämiseen.....	168
12 36 12	Nostolaitteet, seinään, lattiaan tai kattoon kiinnitettävät.....	169
12 36 12 01	Henkilönostimet, kiskokiinnitys kattoon/seinään.....	169
12 36 12 02	Henkilönostimet lattiakiinnitys.....	169
12 36 18	Nostolaitteet, pyörättömät, lattialla vapaasti seisovat.....	169
12 36 21	Nostolaitteiden vartalotuet.....	169
12 36 21 01	Nostokankaat erilliset reisituet.....	170
12 36 21 02	Nostokankaat yhtenäinen reisituki.....	170
12 36 21 03	Hygieniakäyttöön nostokankaat.....	170
12 36 21 04	Amputaationostokankaat	170
12 36 21 05	Kaksiosaiset nostokankaat.....	170

12 36 21 06 Nostoliivit	170
12 36 21 07 Kainalokoukut	170
12 36 21 08 Nostopaarit ja makuuliinat	170
12 36 21 09 Nostoistuimet	170
12 39 Suunnistautumisvälineet	171
12 39 01 Opaskoirat	171
12 39 03 Suuntautumiskepit	171

15 Kotielämän ja siihen osallistumisen apuvälineet 172

15 03 Ruoanlaittovälineet	172
15 03 03 Punnitus- ja mittausvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen	173
15 03 06 Leikkuu- ja pilkkomisvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen	173
15 03 06 01 Siivuttajat ja leikkurit	173
15 03 06 02 Leikkuuveitset	173
15 03 06 03 Leikkuulaudat	173
15 03 06 04 Juustohöylät	173
15 03 06 05 Raastimet	173
15 03 06 06 Hakkurit	173
15 03 09 Puhdistus- ja kuorimisvälineet	173
15 03 09 01 Juuresharjat	173
15 03 09 02 Kuorimaveitset	174
15 03 09 03 Vihannes- tai hedelmäpitimet	174
15 03 09 04 Siemenkodan poistimet	174
15 03 12 Leivontavälineet	174
15 03 18 Keittämis- ja paistamisvälineet	174
15 06 Astianpesuvälineet	174
15 06 06 Tiski- ja pulloharjat	174
15 06 09 Astiankuivaustelineet	174
15 06 15 Tiskiliinan vääntimet	174
15 09 Syömisen ja juomisen apuvälineet	175
15 09 13 Ruokailuvälineet ja pillit	175
15 09 16 Mukit, lasit, kupit ja niiden aluslautaset	175
15 09 16 01 Juomalasit	175
15 09 16 02 Kahvalliset kupit ja mikit	175
15 09 18 Lautaset ja ruokailukulhot	175
15 09 18 01 Ruokalautaset	175

15 09 18 02 Voileipälaudat	175
15 09 21 Lautasen reunukset	175
15 09 27 Syömislaitteet	176
15 09 30 Ravinnonsiirtojärjestelmät	176
15 12 Siivousvälineet	176
15 15 Ompelu- ja vaatehuoltovälineet	176
15 15 21 Sakset	177
15 15 21 01 Yleissakset	177
15 15 21 02 Joustosakset	177
15 18 Puutarhan ja nurmikon hoitoon tarkoitetut apuvälineet	177

18 Huonekalut ja muut apuvälineet sisä- ja ulkotiloissa toimimisen tukemiseen 178

18 03 Pöydät	178
18 03 06 Lukupöydät ja pulpetit	179
18 03 12 Ruokailupöydät	179
18 03 15 Vuodepöydät	179
18 03 15 01 Vuodepöydät vuoteen päällä käytettävät	179
18 03 15 02 Vuodepöydät lattialla seisovat	179
18 03 99 Pöytien lisävarusteet	179
18 06 Valaisimet	179
18 06 06 Lukuvalaisimet ja työskentelyvalaisimet	180
18 06 06 01 Kohdevalaisimet	180
18 06 06 02 Suurennuslasivalaisimet	180
18 06 06 03 Otsalamput	180
18 09 Istuimet	180
18 09 03 Tuolit	180
18 09 03 01 Korkeat tuolit	181
18 09 03 02 Työtuolit, mekaaninen korkeussäätö	181
18 09 03 03 Työtuolit, sähköinen korkeussäätö	181
18 09 04 Jakkarat	181
18 09 07 Seisontatuolit	182
18 09 09 Lonkkatuolit	182
18 09 15 Lepotuolit ja nojatuolit	182
18 09 21 Tuolit, erityisvalmisteiset	182
18 09 39 Moduuleista kootut istuinkokoonpanot	183

18 09 39 01	Moduuli-istuimet	183
18 09 39 02	Moduuli-istuinten alustat	183
18 10	Istuinten lisävarusteet	183
18 10 03	Selkänöjat	183
18 10 06	Istuintyynt ja - alustat.....	184
18 10 06 01	Pehmustetyynt.....	184
18 10 06 02	Suihku - ja wc-tuolityynt	184
18 10 06 03	Korotustyynt.....	184
18 10 06 04	Lonkkatyynt.....	184
18 10 09	Käsivarsituet.....	185
18 10 12	Päätuet ja niskatuet.....	185
18 10 15	Säärituet ja jalkatuet.....	185
18 10 18	Vartalotuet ja lantiotuet.....	185
18 10 21	Istuimiin lisätyt pehmusteet tai järjestelmät, jotka avustavat henkilön kohottautumista tai istuutumista	185
18 10 21 01	Tyhjiöistuimet.....	186
18 10 21 02	Yksilöllisesti muotoillut istuimet	186
18 10 24	Sylitarjottimet ja pöydät, jotka voidaan kiinnittää tuoliin.....	186
18 12	Sängyt ja sänkyjen lisävarusteet.....	186
18 12 04	Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patja-alustat, ei säädettävät	187
18 12 07	Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patja-alustat, mekaaninen	187
18 12 10	Sängyt ja irrotettavat sängyn pohjat tai patja-alustat, sähköstätöiset.....	188
18 12 10 01	Korkeussäädettävät sängyt, yksiosainen patja- alusta	188
18 12 10 02	Säädettävät sängyt, kaksiosainen patja-alusta.....	188
18 12 10 03	Säädettävät sängyt, kolmiosainen patja-alusta	188
18 12 10 04	Säädettävät sängyt, neliosainen patja-alusta	188
18 12 15	Vuodevaatteet	188
18 12 15 01	Tyynyt.....	188
18 12 15 02	Peitot	188
18 12 15 03	Lakanat.....	188
18 12 18	Patjat ja patjan päälliset	189
18 12 21	Peitonkohottimet.....	189
18 12 24	Selkä- ja jalkatuet sänkyihin, säädettävät	189
18 12 24 01	Sängynpäädyn kohottajat mekaanisesti säädettävät	189

18 12 24 02	Sängynpään kohottajat sähkösäätöiset	190
18 12 24 03	Sängyn jalkopään kohottajat	190
18 12 26	Sängynlaidat, sänkyyn kiinnitettävät	190
18 12 28	Kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät.....	190
18 12 89	Muut sänkyjen lisä- ja varaosat	190
18 15	Huonekalujen korkeudensäätövälineet	190
18 15 03	Korotuspalikat ja – jalat	190
18 15 03 01	Sängyn- ja tuolinjalkojen korottajat.....	191
18 15 03 02	Sokkelisängyn korottajat.....	191
18 15 06	Sokkelit ja jalustat, korkeussäädettävät	191
18 15 09	Sokkelit ja jalustat, ei korkeussäätöä	191
18 18	Tukitangot ja – kahvat.....	191
18 18 03	Tukitangot, tukikaiteet ja käsijohteet	191
18 18 06	Tukikahvat ja kädensijat, kiinteät.....	191
18 18 10	Tukikahvat ja kädensijat, irrotettavat	192
18 18 11	Saranoidut tukikaiteet ja käsivarsituet	192
18 21	Portin, oven, ikkunan ja verhonavaaja ja sulkijat.....	192
18 21 03	Ovenavaajat ja – sulkijat	192
18 21 03 01	Sähköiset kääntöovikoneet.....	192
18 21 03 02	Sähköiset liukuovikoneet	193
18 21 06	Ikkunanavaajat ja – sulkijat	193
18 21 09	Verhoavaajat ja – sulkijat	193
18 21 12	Markiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat	193
18 21 15	Lukot	193
18 24	Asunnon ja muiden tilojen varusteet	193
18 24 12	Kynnykset.....	193
18 24 12 01	Kiinteästi asennettavat kynnysluiskat	193
18 24 12 02	Siirrettävät kynnysluiskat	193
18 30	Hissit, nostotasot, porrashissit ja luiskat	193
18 30 05	Kiinteät nostotasot.....	194
18 30 07	Vapaasti seisovat nostotasot.....	194
18 30 08	Siirrettävät nostotasot.....	194
18 30 10	Porrashissit, istuimelliset.....	194
18 30 11	Porrashissit, tasolliset.....	194
18 30 15	Siirrettävät luiskat.....	194
18 30 18	Kiinteät luiskat	195

18 33	Asunnon ja muiden tilojen turvallisuusvarusteet	195
18 33 03	Liukastumista estävät materiaalit lattioihin ja portaisiin	195
18 33 06	Turvakaiteet, aidat ja portit ikkunoihin, portaisiin ja hisseihin	196
18 33 10	Keittiön tai muun ruoanlaittilan apuvälineet, joilla ehkäistään palovammoja ja tulipaloja	196
18 36	Säilytyskalusteet	196

22 Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet 197

22 03	Näkemisen apuvälineet.....	197
22 03 03	Valonsuodattimet (absorptiolasit)	198
22 03 06	Silmälasit ja piilolinssit.....	198
22 03 06 01	Silmälasilinssit	198
22 03 06 02	Kehykset.....	199
22 03 06 03	Piilolinssit.....	199
22 03 09	Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot	200
22 03 09 01	Suurennuslasit ilman valoa.....	200
22 03 09 02	Suurennuslasit valolla.....	200
22 03 12	Kiikarit ja kaukoputket	200
22 03 18	Suurennuslaitteet	200
22 03 18 01	Suurentavat kamerat	201
22 03 18 02	Kannettavat suurennuslaitteet	201
22 03 18 03	Pöytämalliset suurennuslaitteet.....	201
22 03 99	Näkemisen apuvälineiden lisä- ja varaosat	201
22 06	Kuulon apuvälineet.....	201
22 06 01	Sisäkorvaistutteen (implantit)	202
22 06 06	Vartalolla pidettävät kuulokojeet.....	203
22 06 12	Korvakäytäväkuulokojeet	203
22 06 15	Korvantauskuulokojeet	203
22 06 18	Vibraatiokuulolaitteet.....	203
22 06 21	Sisäkorvaistutteeseen yhteydessä olevat kuulokojeet.....	203
22 06 27	Kuulon apuvälineiden lisävarusteet.....	204
22 06 90	Luujohtokuulokojeet	204
22 06 90 01	Pantakojeet.....	204
22 06 90 02	Luuankkuroidut kojeet	204
22 09	Äänentuoton apuvälineet	205
22 09 03	Puhevibraattorit	205

22 09 06	Henkilökohtaiset puheäänenvahvistajat	205
22 12	Piirtämisen ja kirjoittamisen apuvälineet	206
22 12 09	Nimenkirjoituskehikot ja -leimasimet	206
22 12 12	Mekaaniset pistekirjoittimet	206
22 12 21	Kannettavat pistekirjoituksen muistiinpanovälineet	207
22 12 24	Tekstinkäsittelyohjelmat	207
22 15	Laskemisen apuvälineet.....	207
22 18	Ääntä ja kuvaa tallentavat, toistavat ja näyttävät apuvälineet	207
22 18 03	Nauhoitus ja kuuntelulaitteet	208
22 18 03 02	Digitaaliset sanelulaitteet.....	208
22 18 03 03	DAISY-formaattia toistavat soittimet	208
22 18 24	Radiotaajuuslähetinjärjestelmät	208
22 18 27	Infrapunajärjestelmät.....	209
22 18 30	Induktiosilmukkalaitteet	209
22 18 33	Mikrofonit.....	210
22 18 33 01	Henkilökohtaiset mikrofonit.....	210
22 18 33 02	Kuuntelujärjestelmämikrofonit	210
22 18 36	Kaiuttimet	211
22 18 38	Kuulokkeet	211
22 18 38 01	Langalliset kuulokkeet	211
22 18 38 03	Radioaalloilla toimivat kuulokkeet.....	211
22 21	Lähikommunikoinnin välineet.....	212
22 21 03	Kirjain – ja symbolisarjat ja – taulut.....	213
22 21 03 01	Aakkos-, sana- ja/tai kuvataulut.....	213
22 21 03 02	Sana-, lause- ja/tai kuvakansiot.....	213
22 21 06	Puheäänen vahvistimet	213
22 21 09	Kommunikointilaitteet	214
22 21 09 01	Yhden viestin laitteet	214
22 21 09 02	Usean viestin laitteet	214
22 21 09 03	Kirjoittamiseen perustuvat kommunikointilaitteet.....	214
22 21 12	Lähikommunikoinnin ohjelmat	215
22 21 15	Puheen sujuvuutta parantavat välineet	215
22 21 99	Lähikommunikoinnin välineiden lisä- ja varaosat	216
22 24	Puhelimen käytön ja telematiikan apuvälineet	216
22 24 03	Puhelimet	216
22 24 06	Matkapuhelimet.....	216

22 24 06 01 Pelkistetyt, selkopuhelimet	216
22 24 06 02 Multimediapuhelimet.....	216
22 24 09 Välineet ja ohjelmat reaaliaikaista tekstiviestintää varten.....	216
22 24 21 Puhelimen lisälaitteet	217
22 24 30 Ovipuhelimet	217
22 27 Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet.....	217
22 27 04 Merkinantovälineet	218
22 27 04 01 Ovikellot.....	218
22 27 04 02 Itkuhälyttimet	218
22 27 04 03 Puhelinhälyttimet	219
22 27 04 04 Tunnistimet.....	219
22 27 12 Kellot	219
22 27 12 01 Rannekellot.....	219
22 27 12 02 Tasku- ja kaulakellot.....	219
22 27 12 03 Pöytäkellot ja seinäkellot	220
22 27 15 Kalenterit ja aikataulut.....	220
22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet	220
22 27 18 Henkilökohtaiset hälytysjärjestelmät	221
22 27 18 01 Insuliinihälyttimet	222
22 27 18 02 Liikkeen ilmaisimet	222
22 27 18 03 Turvajärjestelmät.....	222
22 27 21 Yleiset hälytysjärjestelmät.....	222
22 27 21 01 Palovaroittimet.....	223
22 27 21 02 Savu- tai häkäilmaisimet.....	223
22 27 24 Valvonta- ja paikannusjärjestelmät.....	223
22 27 27 Merkitsemistarvikkeet ja -välineet	223
22 27 30 Ajastimet	223
22 27 33 Päivän tai toiminnon jäsentämisen apuvälineet	223
22 30 Lukemisen apuvälineet	223
22 30 03 Äänikirjat	223
22 30 12 Sivunkääntäjät.....	224
22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet.....	224
22 30 21 Lukulaitteet.....	224
22 30 30 E-kirjojen lukulaitteet	225
22 33 Tietokoneet ja päätelaitteet	225
22 33 03 Pöytätietokoneet.....	226

22 33 06	Kannettavat tietokoneet ja kämmentietokoneet (eli PDA-tietokoneet) 226	
22 33 06 01	Kannettavat tietokoneet.....	226
22 33 06 02	Mobiililaitteet.....	226
22 33 12	Käyttöohjelmat.....	226
22 33 15	Selainohjelmat.....	226
22 33 18	Tietokoneiden ja verkkojen lisävarusteet	226
22 36	Tietokoneiden tiedonsyöttölaitteet.....	227
22 36 03	Näppäimistöt	227
22 36 03 01	Kirjainnäppäimistöt	227
22 36 03 02	Ohjelmoitavat näppäimistöt	227
22 36 03 03	Pistekirjoitusnäppäimistöt	227
22 36 12	Vaihtoehtoiset syöttölaitteet	227
22 36 12 01	Kytkimet ja kytkinsovitimet.....	228
22 36 12 02	Skannerit	228
22 36 12 03	Kosketusnäytöt	228
22 36 12 04	Datakäsineet.....	228
22 36 12 05	Puheentunnistusohjelmat	228
22 36 15 01	Asennusvarret ja telineet	228
22 36 15 02	Moniportit, kaapelit ja taulut.....	228
22 36 15 03	Kuvapankit ja sanastot	228
22 36 18	Tiedonsyöttöohjelmat	228
22 36 21	Tietokoneiden osoitinlaitteet.....	229
22 39	Tietokoneen tulostuslaitteet	229
22 39 04	Visuaaliset tietokonenäytöt ja tietokoneen lisävarusteet	229
22 39 05	Tuntoaistiin perustuvat näytöt	229
22 39 06	Tulostimet.....	229
22 39 07	Ääneen perustuvat näytöt	229
22 39 12	Tulostuksen erikoisohjelmat	230
22 39 12 01	Suurennusohjelmat.....	230
22 39 12 02	Ruudunlukuohjelmat.....	230

24 Esineiden ja laitteiden ohjaus-, kanto-, siirto-, käsittely- ja kuljetusvälineet..... 231

24 06	Pakkausten käsittelyvälineet.....	231
24 06 03	Avaajat	231
24 06 03 01	Pullojen avaajat	231

	24 06 03 02 Kierrekansien avajat	231
	24 06 03 03 Säilykepurkkien avajat.....	231
	24 06 03 89 Muut säilytysastioiden avajat.....	232
	24 06 06 Putkilonpuristimet.....	232
24 09	Apuvälineet laitteiden käyttöön ja ohjaukseen	232
	24 09 03 Painikkeet.....	232
	24 09 06 Kahvat ja nupit, kiinteät	232
	24 09 09 Kahvat ja nupit, käännettävät	232
24 13	Apuvälineet ympäristön hallintaan kauko-ohjauksella	232
	24 13 03 Ympäristönhallintajärjestelmät	233
24 18	Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet	233
	24 18 03 Tarttumisvälineet	233
	24 18 06 Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet	233
	24 18 12 Telineet	234
	24 18 15 Puikot, sauvat ja tikut	234
	24 18 27 Toiminnan sallivat käsivarsituet.....	234
24 21	Otteenpidentimet.....	234
	24 21 03 Käsikäyttöiset tarttumapihdit	235
	24 21 03 01 Aktiiviset tarttumapihdit.....	235
	24 21 03 02 Passiiviset tarttumapihdit.....	235
	24 21 06 Sähkökäyttöiset tarttumapihdit	235
	24 21 09 Jatkovarret	235
24 27	Kiinnitysvälineet	235
	24 27 06 Liukuestealustat	235
24 36	Kantamis- ja kuljetusvälineet.....	236
	24 36 03 Kantamisvälineet.....	236
	24 36 15 Tavarankuljetuspyörät ja polkupyöräkärret.....	236
27	Apuvälineet fyysisen ympäristön elementtien hallintaan, mukauttamiseen ja mittaamiseen	237
	27 03 Ympäristöolosuhteita parantavat välineet	237
	27 03 03 Sisäilmaston säätelyvälineet	237
	27 03 09 Melunsuojaimet	237
	27 06 Mittausvälineet	238
28	Apuvälineet työntekoon ja työelämään osallistumiseen	239

28 03 Työpaikan huonekalut ja sisustuselementit.....	239
28 03 03 Työpöydät	239
28 03 09 Työtuolit ja toimistotuolit.....	240
28 03 12 Jakkarat ja seisonatuolit työpaikalle	241
28 03 Työpaikan huonekalut ja sisustuselementit.....	241
28 06 Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla	241
28 09 Apuvälineet esineiden nostamiseen ja siirtämiseen työpaikalla	241
28 12 Apuvälineet esineiden kiinnittämiseen sekä niihin ylettymiseen ja tarttumiseen työpaikalla	242
28 15 Työpaikalla käytettävät koneet ja työkalut.....	242
28 18 Työpaikalla käytettävät testi- ja seurantalaitteet.....	242
28 21 Apuvälineet toimistotyön hallinnointiin sekä tietojen varastointiin ja hallintaan työpaikalla.....	242
28 24 Työpaikan työturvallisuutta parantavat apuvälineet	242
28 27 Apuvälineet ammatilliseen arviointiin ja ammatilliseen koulutukseen.....	243
30 Vapaa-ajan apuvälineet ja leikkivälineet	244
90 Elävät apuvälineet.....	245
90 01 01 Opaskoira	245
90 01 02 Avustajakoira.....	245
Taustamateriaali	247
Liitteet.....	249
Liite 1: Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet päivitys.....	249
Liite 2: Lääkinnällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit	254

1 Johdanto

Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet – opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille on valtakunnallinen suositus, jonka tavoitteena on yhtenäistää lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteita ja toimia terveydenhuollon ammattilaisten työn ohjeistuksena sekä apuvälineitä tarvitsevien henkilöiden tiedonlähteenä.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perustana on terveydenhuoltolain 29 §¹, sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta (1363/2011)², Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019³ ja muut apuvälinepalveluita ohjaavat suositukset kuten Apuvälinepalveluiden laatusuositus 2003⁴. Lisäksi perustana on käytetty YK:n vammaisyleissopimusta⁵, jonka tarkoituksena on edistää vammaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien täysimääräistä toteutumista. Suomi on ratifioinut sopimuksen ja se on osa kansallista lainsäädäntöä. Sopimus edellyttää mm. uuden vammaisille henkilöille soveltuvan teknologian, mukaan lukien liikkumisen apuvälineet, laitteet ja apuvälineteknologia, tutkimusta ja kehittämistä. Myös apuvälineiden saatavuutta ja käyttöä on edistettävä. Apuvälineistä on oltava saatavilla tietoa myös saavutettavassa muodossa. Vammaisyleissopimuksessa erityisesti artikkelit 4(1) Yleiset velvoitteet, 19 Eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä, 20 Henkilökohtainen liikkuminen, 25 Terveys, 26 Kuntoutus 27 Työ ja työllistyminen ja 29 Osallistuminen poliittiseen ja julkiseen elämään kytkeytyvät apuvälinepalveluihin. Tärkeää on huomioida myös yleissopimuksen alkuosan läpileikkaavat artikkelit, kuten esteettömyys ja saavutettavuus.

Hyvinvointialueen tulee järjestää apuvälinepalvelut joustavasti ja saumattomasti siten, että apuvälinepalveluita tarvitsevat asiakkaat saavat palvelut oikea-aikaisesti ja tasapuolisesti asuinkunnasta riippumatta.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden tavoitteena on ylläpitää tai parantaa asiakkaan heikentyneitä toimintakykyä, joka aiheutuu lääketieteellisin perustein todetusta sairaudesta, vammasta tai kehitysviivästä. Apuvälinepalvelun tavoitteena on edistää asiakkaan kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa tai ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä. Lähtökohtia työlle ovat

¹ [Terveystieteiden tutkimuskeskus 1326/2010, 29 §](#)

² [STM asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovuttamisesta 1363/2011](#)

³ [Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019](#)

⁴ [Apuvälinepalveluiden laatusuositus 2003:7](#)

⁵ [Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016](#)

asiakaslähtöisyys, toimintakyky, suoriutuminen ja osallistuminen sekä osallisuus. Apuvälinetarve tulee aina arvioida yksilöllisesti. Apuvälineet ovat osa hoidon- ja kuntoutuksen kokonaisuutta ja ne tulee sisältyä myös yksilölliseen hoito- ja kuntoutussuunnitelmaan.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä luovutetaan erilaisia välineitä, laitteita, tarvikkeita, tietokoneohjelmia sekä muita ratkaisuja. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä luovutetaan näyttöön ja hyviin kuntoutuskäytäntöihin perustuen yksilöllisen tarvearvion perusteella. Luovutettavat apuvälineet tulee olla käyttötarkoitukseen sopivia ja turvallisia. Apuvälineitä luovuttavan yksikön tulee huolehtia apuvälineiden käytön ohjauksesta, seurannasta ja huollosta. Luovuttajan täytyy myös huomioida apuvälineitä koskevat tuotesektorikohtaiset säädökset, kuten esimerkiksi sähköturvallisuuslaki (1135/2016)⁶ ja laki lääkinällisistä laitteista (719/2021)⁷, joka sisältää velvoitteita ammattimaisille käyttäjille. Lääkinnällisten laitteiden ammattimaisten käyttäjien, kuten apuvälineitä luovuttavien toimintayksiköiden velvoitteita kuvataan tarkemmin Fimean verkkosivuilla.⁸

Opas koostuu yleisosasta ja luovutusperusteet- osasta (luku 8). Yleisosaan on koottu yleistä tietoa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalvelun perusteista. Luovutusperusteet -osassa käytetään Vammaisten apuvälineet, luokitus ja terminologia -oppaan mukaista apuvälineluokitusta SFS-EN ISO 9999 (2016)⁹. Luokitusta käytetään apuvälineitä ja niiden käyttöä koskevan tiedon hallinnassa sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa sekä kansallisia 4-tason luokituksia, jotka luokitukseen on lisätty vastaamaan kansallista käyttötarvetta. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos on johtanut kansallista asiantuntijoista koostuvaa luokitustyöryhmää, joka on tehnyt ehdotuksia kansainväliseen luokitukseen sekä tarpeen mukaan luonut kansallisia luokkia. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos on edustanut Suomea ISO9999 standardin kansainvälisissä kokouksissa. Luokitustyöryhmä on tehnyt uudet kansalliset luokat 90 Elävät apuvälineet, 90 01 Koirat, 90 01 01 Opaskoira ja 90 01 02 Avustajakoira, joka on lisätty tähän oppaaseen. Opaskoirien luovutusperusteet on siirretty luokasta 12 39 01 uuteen luokkaan 90 01 01 Opaskoira.

Oppaan ensimmäinen versio (2.2) julkaistiin vuonna 2018 ja se laadittiin valtakunnallisena yhteistyönä Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) valtakunnallisen hoidon saataavuuden ja yhtenäisten hoidon perusteiden työryhmän toimeksiannon perusteella.

⁶ [Sähköturvallisuuslaki 1135/2016](#)

⁷ [Laki lääkinällisistä laitteista 719/2021](#)

⁸ [Fimea](#)

⁹ [Koodistopalvelutiedote 7/2019 Terveyden ja Hyvinvoinninlaitos](#)

Opasluonnos oli valmisteluvaiheessa laajalla kommenttikierroksella ja kaikki kommentit käsiteltiin työryhmässä ennen julkaisua. Oppaan päivittämisestä on vastannut STM:n asettama työryhmä (Liite 1). Päivitetty opas ilmestyi 2020.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti maaliskuussa 2021 työryhmän lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden päivittämisen koordinoimiseksi ja kehittämiseksi. Ryhmän tarkoituksena on päivittää asettamis päätöksessä olevat apuvälineryhmät sekä tarpeen mukaan muita apuvälineryhmiä sekä tehdä ehdotus, kuinka lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteita jatkossa päivitetään. Koordinaatioryhmän apuna toimi apuvälineryhmäkohtaisia pienryhmiä.

Koordinaatiotyöryhmä päivitti taulukossa 1 olevat apuvälineryhmät sekä taulukossa 2 olevat oppaan luvut. Luvut piti päivittää, koska siirryttiin hyvinvointialueille ja lainsäädäntö on osin muuttunut tai tarkentunut hyvinvointialueiden alkaessa toimintansa. Päivitettävää oli paljon, joten kaksi ryhmää jäi päivittämättä eli 18 33 Asunnon ja muiden tilojen turvallisuusvarusteet ja 22 27 24 Valvonta- ja paikannusjärjestelmät. Molemmat päivittämättä jääneet ryhmät vaatisivat myös yhdyspintojen pohdintaa suhteessa vammaispalvelulain asunnonmuutostöihin, laitteisiin ja tarvikkeisiin. Kahden päivityslistalla olleen apuvälineluokan, 22 27 Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet ja 22 27 21 Yleiset hälytysjärjestelmät, vanhat tekstit todettiin edelleen ajan tasalla oleviksi. Taulukossa 1 on listattu kaikki apuvälineryhmät, joiden luovutusperusteiden teksti on uusi tai päivitetty. Taulukossa 2 on päivitetty luvut mm. lainsäädännöstä ja vastuunjaosta.

Taulukko 1. Päivitetyt apuvälineluokat

Apuvälineluokka		
04 27 09	Lihastimulaattorit, ei ortoosina käytettävää	
05	Välineet taitojen harjoittamiseksi	päivitetty
06 15	Toiminnalliset hermo-lihasstimulaattorit ja hybridioortosit	tehty luovutusperusteet
06 30 09	Silmäripset ja kulmakarvat	päivitetty
06 30 21	Silmäproteesit	päivitetty
09 54	Sukupuolielämän apuvälineet	tehty luovutusperusteet
12 03 03 03	Kävelykepit, valkoiset	päivitetty
12 23	Sähköpyörätuolit	päivitetty
12 39 01	Opaskoirat, uusi luokka 90 01 01 Opaskoira	päivitetty
22 03	Näkemisen apuvälineet	päivitetty
22 03 03	Valonsuodattimet (absorptiolasit)	päivitetty
22 03 06 01	Silmälasilinsit	päivitetty
22 03 06 02	Kehykset	päivitetty
22 03 06 03	Piilolinssit	päivitetty
22 03 09	Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot	päivitetty
22 03 18	Suurennuslaitteet	päivitetty
22 06 27	Kuulon apuvälineiden lisävarusteet	päivitetty
22 06 90 01	Pantakojeet	päivitetty
22 12 21	Kannettavat pistekirjoituksen muistiinpanovälineet	päivitetty
22 18 24	Radiotaajuuslähetinjärjestelmät	päivitetty
22 27	Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet	nykyinen teksti ei tarvinnut päivitystä
22 27 16	Muistin tukena toimivat apuvälineet	tehty luovutusperusteet
22 27 21	Yleiset hälytysjärjestelmät	nykyinen teksti ei tarvinnut päivitystä
22 30 15	Lukutelineet ja kirjanpitimet	päivitetty
22 30 21	Lukulaitteet	päivitetty
22 33	Tietokoneet ja päätelaitteet	päivitetty
90 01 02	Avustajakoirat	tehty luovutusperusteet
LIITE 2	Lääkinnällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit	päivitetty

Taulukko 2. Päivitetyt luvut

Luvun numero	Luku
	Kuvailulehti
	Presentationsblad
	Description sheet
1	Johdanto
2.1.1	Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perusta
2.1.2	Vammaispalvelunlain mukaiset palvelut
2.1.3	Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineet
2.2	Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa
5	Apuvälineratkaisu
6.1	Potilas – ja laiteturvallisuus
6.2.1	Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu
6.2.2	Apuvälineen käyttäjän vastuu
6.3	Apuvälineen huolto/korjaus
6.4	Apuvälineen kuljetus
6.5	Kaksoiskappale
7	Oppaassa käytetyt käsitteet
Liite 1	Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet päivitys

Päivitetyt luvut ja apuvälineluokat olivat lausuntokierroksella joulukuussa 2022. Palautetta antoi yhteensä 45 lausunnonantajaa, joista 12 oli vammaisjärjestöjä ja 5 muuta järjestöä, sairaanhoitopiirejä vastasi 10, sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymiä vastasi 3, kuntia vastasi 6, valvontaviranomaisia vastasi 3, muita valtionviranomaisia 3 ja työmarkkinajärjestöjä 3. Lausuntokierroksesta saadun palautteen perusteella opasta vielä korjattiin ja luovutusperusteiden tekstiä muokattiin ennen sen julkaisemista.

1.1 Koordinaatiotyöryhmän muut tehtävät

Koordinaatiotyöryhmän tehtävänä oli selvittää yhteistyön mahdollisuus apuvälineiden kustannusvaikuttavuuden arvioinnissa Oulun yliopistollisessa sairaalassa sijaitsevan kansallinen HTA-koordinaatioyksikön (FinCCHTA) kanssa. FinCCHTA koordinoi terveydenhuollon menetelmien arviointityötä Suomessa¹⁰. Tämän päivitystyön aikana ei keskusteltu FinnCCHTA:n kanssa heidän mahdollisuuksistaan ottaa apuvälineitä arvi-

¹⁰ [FINCCHTA verkkosivut](#)

oitavaksi. Jatkossa olisi tärkeä saada myös apuvälineisiin liittyvää tutkimusta ja arviointia. Lisäksi olisi hyvä olla kansallinen malli markkinoille tulevien uusien apuvälineiden arvioimiseksi. Nopean teknologisen kehityksen takia tulee markkinoille uusia apuvälineitä, joiden hyödyistä käytännössä ei tiedetä. Koordinaatiotyöryhmä ei ole keskustellut myöskään Terveydenhuollon palveluvalikoimaneuvoston (Palko) kanssa, olisiko Palkolla resursseja arvioida joitain kalliita apuvälineitä ja niiden hyödyllisyyttä ja vaikuttavuutta.

Koordinaatiotyöryhmä teki yhteistyötä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen johtaman kansallisen luokitustyöryhmän (ISO9999) kanssa mm. eri apuvälineiden sijoittumisesta eri luokkiin ja avustajakoirien luokasta.

Koordinaatiotyöryhmän yhtenä tehtävänä oli pohtia myös lainsäädännön muutostarpeita terveydenhuoltolain 29 §:ään koskien lääkinnällistä kuntoutusta sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetukseen lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovuttamisesta. Tästä työstä on valmistunut muistio, joka luovutetaan sosiaali- ja terveysministeriölle.

1.2 Luovutusperusteiden päivitys jatkossa

Luovutusperusteet vaativat jatkuvaa päivitystä sen laajuuden ja uuden teknologian tuleamisen takia. Koordinaatiotyöryhmän tehtävänä oli pohtia, miten ja kenen vastuulla päivitystyö tulisi olla. Koordinaatiotyöryhmä keskusteli asiasta ja päätyi kysymään asiaa myös lausuntokierroksen yhteydessä. Lausuntokierroksella kysyttiin ovatko luovutusperusteet olleet hyödyllisiä, jossa vastausvaihtoehdot olivat: kyllä paljon, melko paljon, melko vähän, ei ollenkaan. Tähän kysymykseen vastasi 39 lausunnonantajaa ja paljon hyödyllisiksi kokivat luovutusperusteet suurin osa kunnista, kuntayhtymistä ja sairaanhoitopiireistä ja melko hyödyllisiksi suurin osa vammaisjärjestöistä. Yhtään vastausta vaihtoehtoihin melko vähän tai ei ollenkaan ei tullut.

Toinen kysymys oli, että kenellä pitäisi olla päivityksestä vastuu. Vaihtoehtoina olivat sosiaali- ja terveysministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tai joku hyvinvointialueista tai joku muu. Kysymykseen vastasi 40 lausunnonantajaa ja heistä 36 oli sitä mieltä, että päivitysvastuu tulee olla sosiaali- ja terveysministeriöllä, joka asettaa päivitystä koordinoivan työryhmän. Vastaajat korostivat myös sitä, että koordinaatioryhmä voi asettaa alatyöryhmiä eri apuvälineryhmien ympärille, jolloin ryhmään voidaan kutsua asiantuntijoita juuri siitä apuvälineryhmästä.

Tärkeänä pidettiin sitä, että päivityksestä on vastuussa puolueeton taho kuten ministeriö. Riskinä hyvinvointialueen koordinoinnissa nähtiin se, että luovutusperusteet teh-

täisiin vain yhden hyvinvointialueen näkökulmasta. Muutamissa vastauksissa Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta pidettiin mahdollisena päivittäjänä, mikäli siellä olisi riittävä asiantuntemus. Säännöllistä päivittämistä pidettiin tärkeänä.

Koordinaatiotyöryhmä esittää, että sosiaali- ja terveysministeriö asettaa uuden päivitystyöryhmän vuoden 2023 aikana, jotta se voisi aloittaa työnsä vuonna 2024.

Koordinaatiotyöryhmä pitää tärkeänä, että luovutusperusteita kehitetään edelleen. Seuraavan työryhmän tulisi keskittyä erityisesti uuden teknologian apuvälineisiin kuten esimerkiksi proteesit ja niiden luovutusperusteiden laatimiseen. Uusi ISO 9999 tulee päivittymään lähivuosina, koska sen käännös suomen kielelle on valmistunut. Myös tämä edellyttää luovutusperusteiden päivitystä, koska luokitus on jonkin verran muuttunut nyt käytössä olevaan luokitukseen nähden. Lisäksi vuonna 2003 tehty laatusuositus apuvälinepalveluihin olisi syytä päivittää.

Koordinaatioryhmä kiittää kaikkien alatyöryhmien puheenjohtajia ja ryhmäläisiä hyvästä työstä. Ilman alatyöryhmien työtä emme olisi saaneet näin paljon päivitettyä tätä opasta. Kiitämme myös kaikkia lausunnon antajia rakentavasta ja hyvästä palautteesta.

Helsinki maaliskuu 2023

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden päivityksen koordinaatiotyöryhmä

2 Apuvälinepalvelun perusteet

2.1 Apuvälinepalvelua ohjaavat lait ja säädökset

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalvelut ovat osa terveydenhuollon palveluita. Apuvälinepalveluihin sovelletaan samoja lakeja ja periaatteita, kuin terveydenhuollossa yleensä.

2.1.1 Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perusta

Apuvälinepalveluita ohjaavaa lainsäädäntöä ja suosituksia ovat muun muassa:

- Suomen perustuslaki 731/1999
- YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista SopS 27/2016, YK:n vammaissopimuksen mm. seuraavat artiklat 20, 25 ja 26 kytkeytyvät apuvälinepalveluihin.
- YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista SopS 60/1991
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021
- Terveydenhuoltolaki 1326/2010, 3 §, 8 §, 24 § ja 29 §
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011
- Valtioneuvoston asetus erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä 582/2017
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992
- Viittomakielilaki 359/2015
- Kielilaki 423/2003
- Laki eräistä EU-direktiiveissä säädetyistä lääkitäntällisistä laitteista 629/2010
- Laki lääkitäntällisistä laitteista 719/2021
- Asetus (EU) 745/2017 lääkitäntällisistä laitteista, katso myös Fimea sivut
- Sähköturvallisuuslaki 1135/2016
- Apuvälinepalvelunimikkeistö 2018, Kuntaliitto
- Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019
- Apuvälinepalveluiden laatusuositus 2003 ja muut apuvälinepalveluita ohjaavat suositukset

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011:

1 § Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksen edellytyksenä on sellainen lääketieteellisin perustein todettu sairaus, vamma tai kehitysviivästymä, joka heikentää potilaan toimintakykyä ja vaikeuttaa hänen itsenäistä selviytymistään.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä luovutettavien välineiden, laitteiden, tarvikkeiden, tietokoneohjelmien sekä muiden ratkaisujen tarkoituksena on edistää potilaan kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa taikka ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.

2 § Apuvälineen tarve on arvioitava käyttäjälähtöisesti, oikea-aikaisesti ja yksilöllisesti. Tarpeen arvioinnissa on otettava huomioon potilaan toimintakyky, elämäntilanne ja elinympäristön apuvälineen toimivuudelle asettamat vaatimukset.

Apuvälineen valinta on tehtävä yhteisymmärryksessä potilaan kanssa ja tarvittaessa hänen laillisen edustajansa, läheisensä tai omaisensa kanssa. Ennen apuvälineen valintaa potilaalle on annettava tietoa apuvälineen valintaan liittyvistä vaihtoehdoista ymmärrettävällä tavalla.

Hoitotakuu (Terveysturvalaki 1326/2010, §51, §51a, §52¹¹)

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluissa noudatetaan seuraavia hoitoon pääsyn säännöksiä:

- Terveyskeskusten apuvälinepalveluissa noudatetaan perusterveydenhuollon hoitoon pääsyn rajoja. Vielä 31.8.2023 asti voimassa olevan lainsäädännön mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön on tehtävä hoidon tarpeen arviointi viimeistään kolmantena arkipäivänä siitä, kun potilas otti yhteyden terveyskeskukseen, jollei arviota ole voitu tehdä ensimmäisen yhteydenoton aikana. Hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestettävä potilaan terveydentila ja sairauden ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kolmessa kuukaudessa siitä, kun hoidon tarve on arvioitu.

¹¹ [Terveysturvalaki 1326/2010](#)

- Hoitoon pääsyn enimmäisaikoja koskeva sääntely muuttuu 1.9.2023 lähtien.
- Hyvinvointialueen on jatkossa järjestettävä toimintansa siten, että potilas voi saada arkipäivisin virka-aikana saman päivän aikana yhteyden terveyskeskukseen tai muuhun perusterveydenhuollon toimintayksikköön ja saada yksilöllisen arvion tutkimustensa tai hoitonsa tarpeesta ja kiireellisyydestä sekä siitä, minkä terveydenhuollon ammattihenkilön tekeviä tutkimuksia tai antamaa hoitoa potilas tarvitsee. Arvion tekee laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö, mutta siirtymäkautena (31.8.2027 asti) nimikesuojatut terveydenhuollon ammattihenkilöt, jotka 1.9.2023 tekevät perusterveydenhuollon sairaanhoidossa hoidon tarpeen arviointia, saavat jatkaa tehtävässä, jos heillä on tehtävään riittävä osaaminen ja kokemus.

Edellä tarkoitettussa hoidon tarpeen arviossa lääketieteellisesti tarpeelliseksi todetun perusterveydenhuollon kiireettömän sairaanhoidon ensimmäinen hoitotapahtuma on järjestettävä arviointia seuraavien 14 vuorokauden aikana, jos potilaan hoitoon hakeutumisen syynä on sairastuminen, vamma, pitkäaikaissairauden vaikeutuminen, uusien oireiden esilletulo tai toimintakyvyn aleneminen, ja hoito kuuluu yleislääketieteen alaan. Hoidon antajan tulee olla laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö.

1.11.2024 hoitoon pääsyn raja muuttuu 14 vuorokaudesta 7 vuorokautteen.

Mainittu 14/7 vuorokauden enimmäisaika ei koske muun muassa hoitotai kuntoutussuunnitelman mukaisia hoitotapahtumia. Niiden palveluiden ensimmäinen hoito- tai kuntoutustapahtuma, joita ei koske tämä enimmäisaika, on järjestettävä potilaan terveydentila, työ-, opiskelu- ja toimintakyky, palveluiden tarve ja hänen sairautensa tai vammansa ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kolmen kuukauden kuluessa hoidon tarpeen arviosta taikka hänelle tehdyn hoito- tai kuntoutussuunnitelman mukaisesti.

Käytännössä sääntely tarkoittaa apuvälinepalveluissa sitä, että jos potilas ohjataan yhteydenottonsa perusteella suoraan apuvälinepalveluihin apuvälineen luovutusta varten, koskee apuvälineen luovutusta 14/7 vuorokauden hoitoon pääsyn hoitotakuu. Jos potilas tarvitsee arvion apuvälineen tarpeestaan esimerkiksi lääkärin tai fysioterapeutin/toimintaterapeutin vastaanotolla, on tämä arviointihoitotapahtuma järjestettävä 14/7

vuorokauden kuluessa yhteydenotosta ja sen yhteydessä tehdystä hoidon tarpeen arviosta. Tämän arviointikerran yhteydessä laaditaan tai päivitetään hoito- ja kuntoutussuunnitelma, jota noudattaen apuväline luovutetaan. Jos apuvälinepalveluissa tai esimerkiksi fysioterapeutin/toimintaterapeutin arvioissa palvelun tarvetta huomataan, että potilas tarvitseekin lääkärin vastaanottoa, on lääkäriin pääsy turvattava seuraavan seitsemän vuorokauden sisällä.

- Erikoissairaanhoidon piiriin kuuluvat apuvälinepalvelut, joihin tullaan läheteellä kuten esimerkiksi sähköisten liikkumisen apuvälineiden arviointi tai kommunikoinnin apuvälineet, noudatetaan erikoissairaanhoidon hoitoon pääsyn rajoja. Hoidon tarpeen arviointi on aloitettava kolmen viikon kuluessa siitä, kun lähete on saapunut hyvinvointialueen sairaalaan tai muuhun erikoissairaanhoidon toteuttavaan toimintayksikköön.

Hoidon tarpeen arvioinnin perusteella lääketieteellisesti, hammaslääketieteellisesti tai terveystieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito ja neuvonta on järjestettävä ja aloitettava hoidon edellyttämä kiireellisyys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hoidon tarve on todettu.

Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteiden (2019) mukaan apuvälinepalveluiden yleiset periaatteet ovat:¹² (s.303)

- Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalvelu kohdistuu henkilöihin, joiden toimintakyky on heikentynyt vamman, sairauden tai kehitysviivästymän vuoksi sekä itsenäinen ja omatoiminen selviytyminen päivittäisissä toiminnoissa on heikentynyt
- Palvelun edellytyksenä on lääkärin toteama sairaus, vamma tai toimintavajavuus ja niistä johtuva toimintakyvyn vaje.
- Apuvälinetarve arvioidaan aina yksilöllisesti huomioiden apuvälineen tarvitsijan kokonaistilanne (toimintakyky, elämäntilanne, apuvälineen käytön turvallisuus ja käyttöympäristö sekä hänen saamansa muut palvelut).
- Apuvälineen käytön opetuksella varmistetaan, että apuvälineen käyttäjä ja hänen tukiverkostonsa hallitsevat apuvälineen tarkoituksenmukaisen ja turvallisen käytön

¹² [Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019](#)

- Ensisijaisesti turvataan apuvälineet, jotka ovat välttämättömiä elintärkeiden ja keskeisimpien päivittäisten toimintojen ylläpitämiseksi tai jotka ovat välttämättömiä henkilön itsenäisen suoriutumisen tukemisessa. Ensisijaisuutta arvioitaessa huomioidaan mm. 1) sairauden etenemisnopeus, 2) tapaturman /vamman aiheuttama tarve, 3) sairaalasta kotiutuksen mahdollistavat apuvälineet, 3) laitoshiitoon joutumisen uhka, 4) lasten kehityksen ja kasvun vaatimukset, ja 5) apuvälineen käyttö edistää turvallisuutta.
- Apuvälineen käyttäjän muuttaessa toiselle paikkakunnalle, apuvälineet muuttavat hänen mukanaan vastikkeetta. Tieto apuvälineistä pitää antaa uudelle taholle, jolle siirtyy vastuu seurannasta ja huollosta

2.1.2 Vammaispalvelulain mukaiset palvelut

Järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen vastuulla on vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain¹³ (vammaispalvelulaki) mukaisten palveluiden ja tukitoimien järjestäminen. Vammaispalvelulain 4 §:n 1 momentin mukaan palveluja ja tukitoimia järjestetään, jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla. Tämä tarkoittaa sitä, että vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja tukitoimet ovat toissijaisia suhteessa muuhun lainsäädäntöön kuten sosiaalihuoltolakiin¹⁴ ja terveydenhuoltolakiin¹⁵.

Vammaispalvelulain yleisten ja erityisten edellytysten täytyessä vammaiselle henkilölle on korvattava asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Vammaispalveluja haetaan hyvinvointialueelta. Hakemukseen on usein tarpeellista liittää lääketieteellinen tai muu vastaava selvitys hakijan toimintakyvystä. Yhteistyössä hakijan kanssa tehdään palvelutarpeen arviointi sekä asiakas- tai palvelusuunnitelma. Näiden pohjalta tehdään muutoksenhakukelpoisen hallintopäätös.

Vammaispalvelulain nojalla voidaan korvata varattujen määrärahojen puitteissa vammaiselle henkilölle hänen vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisia välineitä, koneita tai laitteita. Korvaus voi kattaa päivittäisistä toiminnoista suoriutumi-

¹³ Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987

¹⁴ Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

¹⁵ Terveystieteiden tutkimuskeskuslaki 1326/2010

sessä tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista puolet. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehty vammian edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kokonaan.

Vammaispalvelujen käsikirjassa (THL)¹⁶ on tarkemmin kuvattu eri palveluiden tai tukimuotojen myöntämisen perusteita. Vammaispalvelujen käsikirja on tarkoitettu vammaispalvelujen työntekijälle työvälineeksi.

Eduskunta on hyväksynyt uuden vammaispalvelulain täysistunnossaan 1.3.2023. Laki hyväksyttiin sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisena. Uuden lain voimaantuloajaksi on ehdotettu 1.10.2023.^{17,18}Sosiaali- ja terveysministeriö järjestää lain toimeenpanon tueksi koulutuksia keväällä 2023.

Myös uutta vammaispalvelulakia sovelletaan toissijaisesti suhteessa yleislainsäädäntöön, kuten sosiaalihuoltolakiin ja terveydenhuoltolakiin. Uusi vammaispalvelulaki sisältää säännökset esteettömän asumisen tuesta (22 §) ja sen toteuttamisesta (23 §) sekä taloudellisesta tuesta (32 §).

2.1.3 Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineet

Kela voi ammatillisena kuntoutuksena järjestää ja korvata asiakkaalle sairauden, vian tai vammian vuoksi tarpeelliset kalliit ja vaativat apuvälineet työelämään tähtäävästä opiskelusta tai työstä selviytymiseksi. Harrastusluonteiseen toimintaan apuvälineitä ei myönnetä.

Laissa Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (566/2005)¹⁹ kalliit ja vaativat apuvälineet on määritelty siten, että ne ovat yksilölliset, sairauden, vian tai vammian aiheuttaman haitan vuoksi hankittavat, erityistä teknistä tasoa edellyttävät apuvälineet.

Apuvälineen myöntäminen edellyttää, että

- asiakas ei sairauden, vian tai vammian aiheuttaman haitan takia suoriudu opiskelusta tai työstä ilman haettavaa apuvälinettä tai suoriutumisen ilman apuvälinettä on kohtuuttoman vaikeaa tai rasittavaa

¹⁶ [Vammaispalvelukäsikirja](#)

¹⁷ [Vammaispalvelulain \(HE 191/2022, StVM 52/2022\) käsittelytiedot eduskunnan sivuilta](#)

¹⁸ [Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön \(StVM 52/2022\)](#)

¹⁹ [Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 566/2005](#)

- apuväline on yksilöllisesti arvioitu ja tekniseltä tasoltaan vaativa ja siten kallis
- tavoitteena on työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien säilyttäminen ja parantaminen eli työelämä.

Apuvälineitä myönnetään opiskelusta selviytymiseksi peruskoulun 7. luokka-asteelta alkaen, kun apuvälineet ovat opintojen suorittamisen kannalta välttämättömiä. Työnantaja on velvollinen hankkimaan työntekijöilleen normaalit työvälineet. Kela korvaa työssä käytettävän laitteen, jos se on tarkoitettu asiakkaan henkilökohtaiseen käyttöön ja se sisältää apuvälineominaisuuksia, jotka kompensoivat sairauden tai vamman aiheuttamaa haittaa.

Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineiden järjestämiseen ja korvaamiseen kuuluvat:

1. työstä tai ammatillisesta koulutuksesta suoriutumiseksi tarvittavien tai työn suorittamisen kannalta välttämättömien apuvälineiden tarpeen määrittäminen;
2. apuvälineiden kokeileminen;
3. apuvälineiden antaminen omaksi tai käytettäväksi;
4. apuvälineiden käytön opetuksen ja seurannan sekä välineiden huollon järjestäminen.

Kelan apuvälineiden myöntämistä koskevat edellytykset löytyvät laista Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (566/2005)²⁰. Lisätietoja Kelan verkkosivuilta.²¹

2.2 Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa

Kotona asuvat sekä asumispalveluissa (tuettu asuminen, yhteisöllinen asuminen tai ympärivuorokautinen palveluasuminen) asuvat henkilöt ovat oikeutettuja lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluihin, kun terveydenhuoltolain ja siihen liittyvän asetuksen kriteerit täyttyvät.

Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinetarve kirjataan asukkaan hoito- tai palvelusuunnitelmaan. Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineratkaisun tekee julkisen terveyden-

²⁰ [Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 566/2005](#)

²¹ [Kela.fi/apuvälineet](https://kela.fi/apuvälineet)

huollon apuvälinealan asiantuntija tekemänsä arvion ja toteamansa tarpeen perusteella. Asumispalveluyksikkö ei voi siirtää yksilöllisesti luovutettuja lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä asukkaalta toiselle.

Asumispalveluissa tulee olla sellaiset varusteet, jotka mahdollistavat asukkaiden osallisuuden ja sosiaalisen kanssakäymisen ja ne tukevat asukkaiden jäljellä olevaa toimintakykyä. Asumispalvelujen tarvittava varustetaso mukaan lukien yleisessä käytössä olevat apuvälineet sovitaan palveluntuottajan ja hyvinvointialueen välisessä sopimuksessa. Sopimuksessa voidaan myös yksilöidä ne apuvälineet ja hoitotarvikkeet, jotka edellytetään olevan asumispalveluyksikössä asukkaiden hyvän hoidon ja huolenpidon sekä palvelun laadun varmistamiseksi.

Sosiaalihuollon toimintayksikössä tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja varusteet sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. Sosiaalipalvelujen järjestäminen perustuu hyvinvointialueen tekemään hallintopäätökseen. Hyvinvointialueen hankkiessa palveluja yksityisiltä palveluntuottajilta hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan välisessä sopimuksessa sovitaan erikseen toimintayksikön varustetasosta. Yksityinen sosiaalipalvelujen tuottaja vastaa, että palvelukokonaisuus täyttää sille asetetut laatuvaatimukset.²²

Asumisyksikön tulee varmistaa, että asukas pystyy käyttämään työntekijäkutsua ja se on hänen ulottuvillaan. Tarvittaessa asumisyksikkö hankkii erityispainikkeen, jolla työntekijäkutsun käyttö onnistuu tai varmistaa muuten asiakkaan mahdollisuus avun kutsumiseen.

Asumispalveluyksikkö hankkii sekä huoltaa hyvinvointialueen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti esimerkiksi seuraavia apuvälineitä:

- Yhteisessä käytössä olevat apuvälineet, joita käytetään asukkaiden toimintakyvyn ja osallisuuden tukemiseen. Tällaisia voivat olla mm. pyörätuolit, joilla siirretään asukkaita esimerkiksi yhteisiin tilaisuuksiin tai yhteisten tilojen erikoiskalusteet, jotka mahdollistavat yhteisen ruokailun tai askartelun esim. pöydät ja tuolit. Asumispalveluyksiköissä on hyvä olla myös erilaisia ruokailuvälineitä, mahdollistavat itsenäisen ruokailun.
- Asukkaiden asumisen ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi tarvittavat apuvälineet (esim. nukkuminen, siirtyminen/ siirtäminen, peseytyminen/ peseminen, ruokailu, ulkoilu) kuten nostolaitteet, pyörälliset suihkutuolit, ulkokäyttöön tarkoitetut liikkumisen välineet (potkupyörät tms.)
- Hoidossa tarvittavat laitteet ja tarvikkeet kuten esimerkiksi imulaitteet ja matalan- tai keskiriskin painehaavapatjat.

²² Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011, 4§, 5§

Asumispalveluyksikkö hankkii henkilökunnan ergonomian vuoksi tarvittavat apuvälineet:

- Työnantaja on työturvallisuuslain (738/2002)²³ 8 ja 15 §:n mukaan velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Lisäksi työnantajan on hankittava ja annettava työntekijän käyttöön apuväline tai muu varuste, silloin kun työn luonne, työolosuhteet tai työn tarkoituksenmukainen suorittaminen sitä edellyttävät ja se on välttämätöntä tapaturman tai sairastumisen vaaran välttämiseksi.

Kaikilla asumispalveluyksiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksen 1 §:n edellytykset, on yksiköiden varustetasosta huolimatta oikeus asetuksen mukaisiin yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineisiin.²⁴

Terveydenhuollon vastuulla on järjestää yksilölliset apuvälineet asumispalveluyksikön asukkaalle, kun apuvälineasetuksen²⁵ 1 ja 2 §:n edellytykset täyttyvät:

1 §. Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksen edellytyksenä on sellainen lääketieteellisin perustein todettu sairaus, vamma tai kehitysviivästymä, joka heikentää potilaan toimintakykyä ja vaikeuttaa hänen itsenäistä selviytymistään.

Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä luovutettavien välineiden, laitteiden, tarvikkeiden, tietokoneohjelmien sekä muiden ratkaisujen tarkoituksena on edistää potilaan kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa taikka ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.

2 §. Apuvälineen tarve on arvioitava käyttäjälähtöisesti, oikea-aikaisesti ja yksilöllisesti. Tarpeen arvioinnissa on otettava huomioon potilaan toimintakyky, elämäntilanne ja elinympäristön apuvälineen toimivuudelle asettamat vaatimukset.

Apuvälineen valinta on tehtävä yhteisymmärryksessä potilaan kanssa ja tarvittaessa hänen laillisen edustajansa, läheisensä tai omaisensa kanssa. Ennen apuvälineen valintaa potilaalle on annettava tietoa apuvälineen valintaan liittyvistä vaihtoehdoista ymmärrettävällä tavalla.

²³ Työturvallisuuslaki 738/2002, 8 §, 15 §

²⁴ Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinekäytännöt asumispalveluyksiköissä STM kuntainfo 2/2013

²⁵ Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011

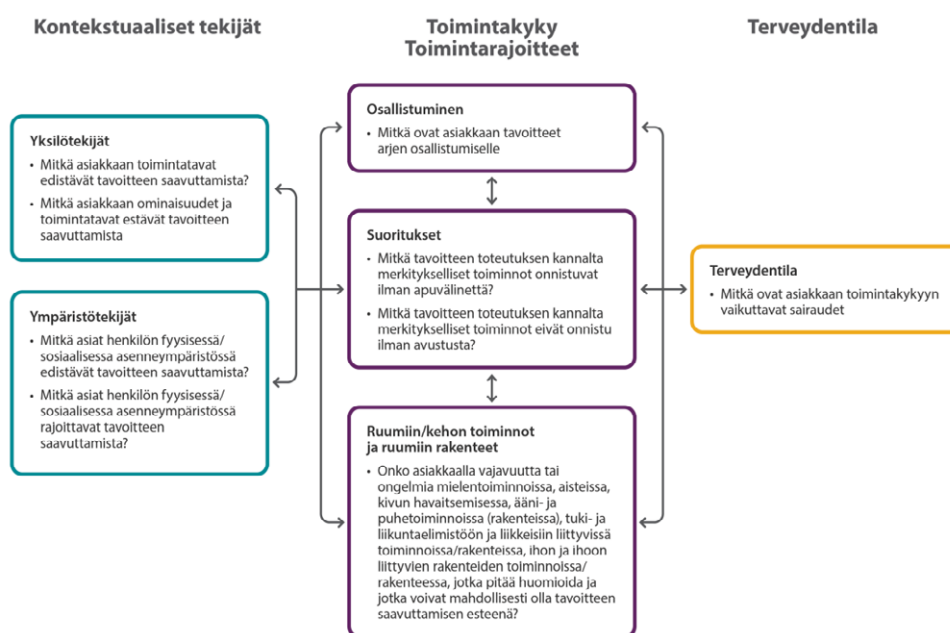
3 Toimintakyky apuvälinepalvelun perustana

Kansainvälinen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitus (ICF) (International Classification of Functioning, Disability and Health) kuvaa terveydentilan sekä yksilön ja ympäristötekijöiden yhteisvaikutusestatoimintakyvyn. ICF -luokituksessa toimintaa ja toiminnan rajoituksia tarkastellaan yksilön terveydentilan ja erilaisten elämänpiirin tilannetekijöiden dynaamisena vuorovaikutuksena. ICF-luokitusta käytetään viitekehyksenä toimintakyvyn arvioinnissa.

Lue lisää Terveyden- ja hyvinvointilaitoksen toimintakyky -sivustolta²⁶

Esimerkki ICF-luokituksen käytöstä apuvälinepalvelussa (Kuva 1.)

Kuva 1. ICF:n käyttö apuvälinepalveluissa. Mukailtu Kuisma J., Salmi, M. & Valtonen, S. (2018).

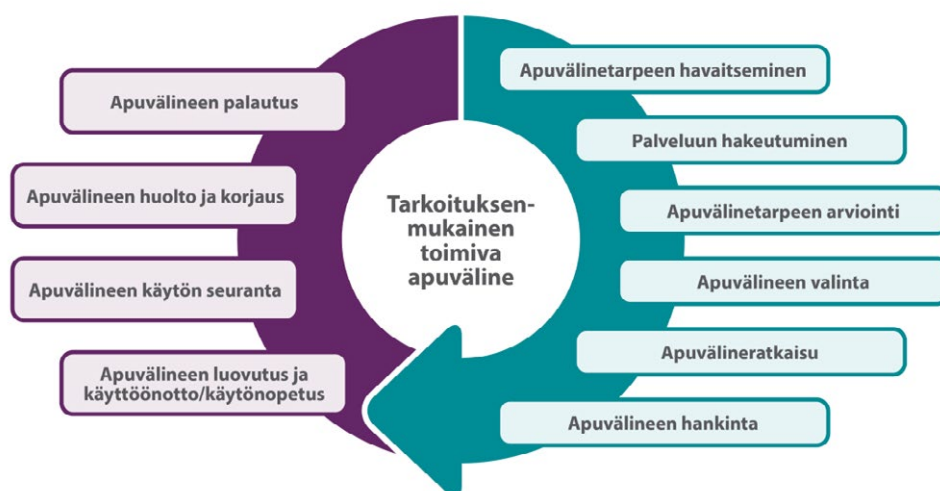
²⁶ <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky>

4 Apuvälinepalveluprosessi

Asiakkaan toimintakykyä voidaan edistää ja tukea oikein valituilla apuvälineillä. Apuvälinepalveluprosessi (Kuva 2) on aina yksilöllinen ja se liittyy usein muuhun hoitoon ja kuntoutukseen. Onnistunut apuvälinepalveluprosessi edellyttää monen eri toimijan yhteistyötä ja osaamista muun muassa toimintakyvyn arvioinnista, apuvälineistä ja apuvälinepalvelujärjestelmästä. Yhteistyötä tehdään usein monialaisesti ja siihen osallistuu asiakkaan ja hänen läheistensä lisäksi terveydenhuollon, sosiaalitoimen, opetustoimen tai muiden tahojen ammattihenkilöitä.

Apuvälinettä luovutettaessa ja sen käyttöä seurattaessa on usein perusteltua arvioida ja kokeilla apuvälineen toimivuutta henkilön omassa toimintaympäristössä. Oikein arvioituilla ja valituilla apuvälineillä tuetaan henkilön suoriutumista ja osallistumista.

Kuva 2. Apuvälinepalveluprosessi. Apuvälinepalveluprosessi. Ks. Terveyskylä.fi/ Kuntoutumistalo/ Apuvälinepalvelun prosessi.²⁷

²⁷ <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuvälineet/apuvälinepalvelun-prosessi-ohjeita>

5 Apuvälineratkaisu

Apuvälineratkaisun perustana on tavoitteet asiakkaan apuvälineen käytölle ja asiakkaan oma arvio apuvälineen tarpeesta sekä merkityksestä hänen elämäänsä.

Apuvälineratkaisua tehtäessä on otettava huomioon

- Asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja työ- ja toimintakyvyn perusteella tehty riittävän laaja-alainen arviointi ja kokeilu, jossa huomioidaan asiakkaan eri toimintaympäristöt.
- Arvioidun apuvälineen välttämättömyys asiakkaan päivittäisessä elämässä selviytymisessä²⁸
- Asiakkaan saama informaatio eri vaihtoehtoista
- Apuvälineen luovutuksessa huomioidaan STM asetuksessa olevat luovutuksen perusteet.²⁹
- Yksilöllisesti arvioitu apuväline valitaan sopimustuotteiden valikoimasta, jotka ovat valikoituneet hankintalain³⁰ edellyttämien kilpailutusten tuloksena sopimustuotteiksi. Yksilöllisen harkinnan perusteella asiakkaalle voidaan luovuttaa myös muu kuin sopimustuote. Apuvälineen valinta perusteluineen kirjataan asiakkaan potilasasiakirjoihin.
- Valtakunnalliset apuvälineiden luovutusperusteet
- Muut ratkaisuun mahdollisesti vaikuttavat tekijät

Apuvälinearviointi ja luovuttaminen edellyttävät asiantuntijuutta apuvälineistä ja työ- ja toimintakyvystä. Vaativampien apuvälineiden arviointi ja luovutus tulee tehdä moniammatillisesti huomioiden asiakkaan koko työ- ja toimintakyky sekä ympäristö. Apuvälineratkaisu tulee aina tehdä yksilöllisesti ja perustellen (myönteinen sekä kielteinen). Ratkaisu perusteluineen tulee kirjata potilasasiakirjoihin. Mikäli apuvälinettä ei luovuteta, käydään asiakkaan kanssa palautekeskustelu perusteluineen ja pohditaan, miten hänen toimintakykyään voidaan tukea muilla keinoin. Asiakkaalle tulee kertoa toimintamenettelystä, mikäli hän on tyytymätön apuvälineratkaisuun ja haluaa viedä asian eteenpäin.^{31,32}

²⁸ Kiireettömän hoidon perusteet 2019, s. 309. STM

²⁹ Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta, 1 §

³⁰ Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016

³¹ Aluehallintovirasto: Henkilöasiakas- valvonta ja kantelut

³² Terveyskylä/Kuntoutumistalo

6 Yleisohjeita

6.1 Potilas- ja laiteturvallisuus

Apuvälinepalveluissa osaamisella apuvälineen käytön ohjaamiseen ja apuvälineiltä vaadittavilla säädöksillä varmistetaan potilas- ja laiteturvallisuutta. Apuvälineen luovuttajalla tulee olla riittävä apuvälineosaaminen. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että luovuttaja osaa säätää apuvälineen käyttäjälle sopivaksi, ohjata sen käytössä sekä arvioida, että luovutettavassa apuvälineessä on käyttäjän tarvitsemat lisävarusteet. Apuvälineen luovuttajan on huolehdittava, että luovutettavat apuvälineet ovat käyttökuntoisia ja turvallisia.

Apuvälineen voi luovuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on riittävät tiedot niistä apuvälineistä, joiden kanssa hän työskentelee esim. kotipalvelussa perusapuvälineet kuten WC istuimen koroke. Laiteturvallisuus tulee huomioida.³³

Työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammattihenkilö saa työssään tarvittavan perehdytyksen ja että hän voi osallistua ammattitaitonsa kehittämiseksi tarpeelliseen täydennyskoulutukseen.^{34, 35}

Apuvälineiden käytön yhteydessä tapahtuvista vaaratilanteista sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijän tulee ilmoittaa esimiehelleen sekä apuvälinearvion tehneelle hyvinvointialueen yksikölle, jotta apuvälineen käyttöturvallisuutta ja sopivuutta voidaan arvioida ja tarvittaessa ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin. Hyvinvointialueella sovitun käytännön mukaisesti tehdään tarvittaessa vaaratilanneilmoitus organisaation sisälle ja Fimeaan.³⁶ (katso myös [luku 6.2.2 Apuvälineen käyttäjän vastuu](#))

Apuvälinepalveluprosessissa tulee huomioida, että terveydenhuollon toiminnan on perustuttava näyttöön ja hyviin hoito- ja toimintakäytäntöihin. Terveydenhuollon toiminnan on oltava laadukasta, vaikuttavaa, turvallista ja asianmukaisesti toteutettua.^{37, 38}

³³ Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 59§

³⁴ Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994

³⁵ Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015

³⁶ Fimea, vaaratilanteista ilmoittaminen

³⁷ Terveydenhuoltolaki 1326/2010 §8

³⁸ Sosiaali- ja terveysministeriön asetus laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta laadittavasta suunnitelmasta 341/2011

6.2 Vastuunjako

6.2.1 Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu

- Arvioi, että apuväline on käyttäjälleen turvallinen ja vastaa hänen toimintakykyään ja tarvettaan.
- Opastaa apuvälineen käytössä ja ohjaa apuvälineen käyttöä yksilöllisen toimintakyvyn ja tarpeen mukaisesti.
- Luovuttaa valmistajan laatimat apuvälineen käyttöohjeet; laitteen turvallisen käytön edellyttämät tiedot tulee olla saatavilla suomen ja ruotsin kielellä sekä asiakkaan tarvitsemassa saavutettavassa muodossa esim. sähköisesti.
- Selvittää asiakkaalle eri osapuolten vastuut ja luovuttamisen periaatteet.
- Ohjeistaa toimintakäytännöt ja yhteystiedot apuvälineen käyttöön ja huoltoon liittyvissä tilanteissa.
- Seurata apuvälineen käyttöä. Seurannalla varmistetaan, vastaako apuväline asiakkaan sen hetkistä tarvetta.
- Järjestää apuvälineen valmistajan edellyttämät määräaikaistarkastukset/-huollot.
- Ilmoittaa eteenpäin apuvälineen käyttöön liittyvästä vaara- tai haittatilanteesta.
- Varmistaa henkilöstön apuvälineosaaminen

6.2.2 Apuvälineen käyttäjän vastuu

- Käyttää apuvälinettä käyttöohjeissa ja käytönopetuksessa annettujen ohjeiden mukaisesti.
- Ylläpitää ja puhdistaa apuväline käyttöohjeiden mukaisesti.
- Ottaa yhteyttä apuvälineen luovuttajaan apuvälineen käyttöön liittyvissä kysymyksissä, jos apuväline ei vastaa enää käyttötarkoitustaan, ei ole enää sopiva tai kun apuvälineessä on huolto- /korjaustarvetta.
- Palauttaa apuväline puhdistettuna, kun käyttötarve loppuu tai lainausaika päättyy.
- Vastata apuvälineen käytöstä aiheutuvista kustannuksista (esim. sähkönkulutus)
- Luovuttaa apuväline valmistajan edellyttämään määräaikaistarkastukseen/-huoltoon.
- Korvata käyttöohjeiden vastaisen käytön tai huolimattomuuden aiheuttamat korjauskustannukset tai korvata kadonnut apuvälineen arvon alenema huomioiden. Myös alle 18-vuotias on korvausvelvollinen.³⁹

³⁹ Terveyskylä/Kuntoutumistalo

6.3 Apuvälineen huolto/korjaus

Apuvälineen huolto- ja korjausvastuu on apuvälineen luovuttaneella toimintayksiköllä.

Asiakkaan vastuulla on apuvälineen päivittäiset ja säännölliset pienet huoltotoimenpiteet kuten apuvälineiden puhdistaminen, rengaspaineista huolehtiminen, akkujen lataaminen ja tietoteknisten apuvälineiden päivittäminen esim. käyttöjärjestelmien päivitykset. Korjaus- tai huoltotarpeen ilmetessä tulee asiakkaan tai lähihenkilön ottaa yhteyttä apuvälineen luovuttaneeseen tahoon. Mikäli asiakas on sopimatta huollattanut tai korjauttanut apuvälinettä, hyvinvointialueella ei ole velvoitetta korvata kustannuksia.

Kun huolletaan tai korjataan päivittäisessä suoriutumisessa välttämätöntä apuvälinettä (esim. pääasiallinen liikkumisen apuväline), tulee se korjata viiveettä. Yhteistyössä apuvälineen käyttäjän kanssa pyritään pääsääntöisesti löytämään tarpeen mukaan korvaava apuväline tai muita ratkaisuja korjauksen ja huollon ajaksi.

6.4 Apuvälineiden kuljetus

Apuvälineen kuljetus korjaukseen ja huoltoon on ensisijaisesti asiakkaan vastuulla silloin, kun se on mahdollista tavanomaisin keinoin, eikä aiheuta ylimääräisiä kustannuksia. Kooltaan suurien ja painavien apuvälineiden (esim. sähkösäätöinen sänky) kuljetuksen järjestämisestä ja kuljetuskustannuksista vastaa terveydenhuollon toimintayksikkö.

Kuljetuksen järjestämisestä voidaan sopia yksilöllisen tilanteen mukaan.

Muuttoon liittyvä lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineen kuljettaminen ja siihen liittyvät kustannukset kuuluvat apuvälineen käyttäjän vastuulle.⁴⁰

⁴⁰ Kuntoutumistalo: [Apuvälinepalveluiden maksut ja kustannukset](#) – Apuvälineiden kuljetuskustannukset

6.5 Kaksoiskappale

Kaksoiskappale on samanlainen samaan käyttöön tarkoitettu apuväline. Se voidaan luovuttaa, kun käyttö on välttämätöntä ja säännöllistä erilaisissa toimintaympäristöissä, eikä apuvälineen siirtäminen ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista.

6.6 Kausisopimukset /sopimustoimittaja

Apuvälineiden hankinta perustuu hankintalain mukaiseen kilpailutukseen, jota toteutetaan sekä asiakkaalle lainattavien että yksilöllisesti valmistettavien apuvälineiden osalta. Kilpailutuksen perusteella useissa apuvälineryhmissä on alueelle valittu sopimustoimittaja/- toimittajia. Asiakkaille luovutettavat apuvälineet hankitaan pääosin sopimustuotteista. Mikäli sopimustuotteista ei löydy asiakkaan tarpeita vastaavaa apuvälinettä, voidaan se perustellusti hankkia markkinoilla olevista muista lääkinnällisen kuntoutuksen tuotteista.

6.7 Apuvälinepalvelut Kuntoutumistalossa

Seuraavat aihealueet löytyvät tarkemmin Kuntoutumistalosta:

[Apuvälinepalveluiden järjestämisvastuu ja lainsäädäntö -ohjeita](#)

- [Apuvälinepalveluiden lainsäädäntö](#)
- [Julkisten tahojen järjestämisvastuu](#)
- [Vakuutusyhtiöiden järjestämisvastuu](#)

Yleisiä ohjeita apuvälinepalvelun toteuttamisen periaatteista

Asiakkaan tyytymättömyys

- [Apuvälinepalveluun tyytymättömyys](#)

Hankinta

- [Apuvälinepalveluun liittyvät hankintamenettelyt](#)

Asuminen ja muuttaminen

- [Apuvälinepalvelut kotimaassa muuttavalle tai vieraspaikkakuntalaiselle](#)
- [Apuvälinepalvelut ulkomaille tai ulkomailta muuttaessa](#)
- [Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa](#)
- [Hoitopaikan valinnanvapaus ja apuvälinepalvelut](#)

Maksut ja kustannukset

- [Apuvälinepalvelun maksut ja kustannukset](#)
- [Apuvälinepalvelun laskutus muilta toimijoilta](#)
- [Apuvälinepalvelun käyttökuntoisuus ja vaaratilanteet](#)

Kirjaaminen

- [Apuvälinepalvelun kirjaaminen](#)

Rekisteröinti

- [Apuvälineen rekisteröinti](#)

7 Oppaassa käytetyt käsitteet

Asiakas on apuvälineen käyttäjä, jonka toimintakyky on sairauden, vamman tai ikään-tymisen myötä heikentynyt. Potilaasta käytetään tässä oppaassa sanaa asiakas.

Apuvälinealan asiantuntija on terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on soveltuva koulutus, tietoa ja osaamista apuvälinepalveluista ja apuvälineistä. Lisäksi hän on säännöllisesti tekemisissä apuvälinepalveluiden tai apuvälineiden kanssa ja huolehtii ammattitaitonsa ylläpitämisestä ja päivittämisestä. Apuvälinealan asiantuntija osaa huomioida työssään eri sairauksien ja vammojen vaikutuksia toimintakykyyn.

Apuvälineratkaisu perustuu apuvälinealan asiantuntijan ja asiakkaan kanssa yhteisymmärryksessä tehtyyn apuvälinetarpeen arvioon.⁴¹ Apuvälineratkaisun voi lääkärin lisäksi tehdä muukin terveydenhuollon ammattihenkilö asianomaisessa terveydenhuollon toimintayksikössä sovitun työnjaon mukaan.⁴²

Asiakkaan luonnollinen toimintaympäristö käsittää kaikki ne ympäristöt (esim. koti, koulu, työpaikka, apteekki, kauppa, virasto), joissa hän arjessaan säännöllisesti toimii.

Etäkuntoutus on erilaisten etäteknologiaa (puhelinta, matkapuhelinta, tietokonetta ml. tablettitietokoneet, puhelimen ja tietokoneen yhteiskäyttöä sekä televisiosovelluksia) hyödyntävien sovellusten tavoitteellista käyttöä kuntoutuksessa. Etäkuntoutus on ammattilaisen ohjaamaa ja seuraamaa ja sillä on selkeä tavoite sekä alku ja loppu, kuten muullakin kuntoutuksella.⁴³

Harrastusvälineet ovat vapaa-ajan harrastusvälineitä eivätkä lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

Hoitotarvikkeet kuuluvat sairauden hoitoon ja sisältyvät hoitosuunnitelmaan ja niiden luovuttamisen lähtökohtana on lääketieteellisin perustein todettu pitkäaikainen sairaus tai vamma, joka on kestänyt vähintään kolme kuukautta. Hoitotarvikkeita ovat esimerkiksi diabeteksen hoidossa ja seurannassa käytettävät tarvikkeet, erilaiset sidetarvikkeet, vaipat, pussit ja katetrit. Nämä eivät kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön kuntainfo (4/2013)⁴⁴ sisältää tarkempia ohjeita hoitotarvikejakelusta.

⁴¹ Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011

⁴² http://www.jncl.fi/media/apuvlinepalveluiden_laatusuositus.pdf

⁴³ Salminen A-L, Hiekkala S & Stenberg J-H toim. 2016, Etäkuntoutus, Kela tutkimus

⁴⁴ Sosiaali- ja terveysministeriön Kuntainfo 4/2013

Hoitovälineet ovat sairauden hoitoon tarvittavia välineitä, joita asiakas itse tai häntä hoitava henkilö käyttää hoitoa toteuttaessaan. Hoitovälineitä ei ole lainsäädännössä määritelty. Hoitovälineiden hankinta-, luovutus-, huolto- ja rekisteröintikäytännöt vaihtelevat organisaatioittain. Hoitovälineisiin liittyvä osaaminen on hoidosta vastaavalla yksiköllä ja se määrää hoitovälineiden käytöstä sekä huolehtii niiden hankinnasta ja luovuttamisesta.

Kaksoiskappale on samanlainen samaan käyttöön tarkoitettu apuväline. Se voidaan luovuttaa, kun käyttö on välttämätöntä ja säännöllistä erilaisissa toimintaympäristöissä, eikä apuvälineen siirtäminen ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista.

Kuntoutussuunnitelma on terveydenhuollon vastuulla oleva kirjallinen yksilöllinen suunnitelma, jossa on kuvattu kuntoutuksen tarve, tavoitteet ja sisältö.^{45,46,47} Kuntoutussuunnitelma voidaan sisällyttää hoitokertomukseen, asiakaspalvelusuunnitelmaan tai epikriisiin.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuväline on väline, laite, tarvike, tietokoneohjelma tai muu ratkaisu, jonka tarkoituksena on edistää asiakkaan kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa taikka ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.⁴⁸

Määräaikainen laina on kyseessä silloin, kun apuvälineen käyttötarve on väliaikainen.

Omaksi luovutettava apuväline on kyseessä silloin, kun apuväline luovutetaan asiakkaalle omaksi eikä sitä palauteta (esim. peruukit).

Toistaiseksi voimassa oleva laina on kyseessä silloin, kun apuvälineen tarve on pitkäaikainen tai jatkuva.

5.

⁴⁵ Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 15.7.2005/566, 9§

⁴⁶ Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326, 29§

⁴⁷ Ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi, Kuntoutuksen uudistamiskomitea. STM raportteja ja oppaita 2017:41, s. 19-20.

⁴⁸ Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011

8 Apuvälineiden luovutusperusteet luokituksittain

Tämän oppaan (versio 3.0) luokituksena on käytetty kansainvälisen apuvälineluokituksen, SFS-EN ISO 9999 (2016) *Vammaisten apuvälineet. Luokitus ja terminologia* – oppaan suomenkielinen versio. Apuvälineluokituksessa (2016) usea apuvälineluokka tai nimi on muuttunut tai luokka on jakautunut useampaan luokkaan tai yhdistynyt toiseen luokkaan. Tämän vuoksi joidenkin luokitusten kohdalla on viittaus muihin apuvälineluokkiin. Tällä pyritään ohjaamaan oikeiden apuvälineluokkien käyttöä ja helpottamaan tulkintaa käytettävästä apuvälineluokasta. Kansallisia luokkia ovat 8-numeroiset luokat (esim. 12 22 03 02 Pyörätuolit, kiinteärunkoiset) ja -01, -02 päättyvät luokat sekä luokat -90 luokkaan -99 asti. Luokan alla on yleinen seliteteksti (*kursivoitu*), joka tarkentaa otsikon apuvälineluokan sisältöä. Luokituksen otsikot ja selitetekstit on liitetty tekstiin suoraan standardista eikä niitä voida muokata.

Valtakunnallisen apuvälinepalveluiden vertailtavuuden kannalta tulee apuvälineet dokumentoida alla olevien luokkien mukaisesti. Omia luokkia ei tule perustaa.

Oppaassa on kuvattu terveydenhuoltolain mukaisten lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettavien apuvälineiden luovutusperusteet. Opasta käytettäessä luokkakohtaiset yleiset periaatteet on kirjattu usein 4-numeroisen (esim. 12 36 Henkilönnostolaitteet) luokan alla. Joidenkin apuvälineluokkien (esim. 06 –alkuisissa ortoosiluokissa) on luovutusperusteita kirjattu 6-numeroisten luokkien alle.

Oppaassa on laajasti mukana myös muita kuin lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettavia apuvälineluokituksessa olevia luokkia. Näiden kohdalla on selvitys, minkä tyyppisestä apuvälineestä on kyse. Käytettyjä selitteitä ovat:

- Hoitoväline
- Harjoitusväline
- Harrastusväline
- Vammaispalvelulain nojalla korvattavissa oleva apuväline (kts 2.1.2)
- Työelämän apuväline (työnantaja tai työvoimahallinto vastuussa)
- Koulunkäynnin tai opiskelun apuväline (oppilaitos tai Kela vastuussa)
- Tavanomainen kuluttajatuote

04 Apuvälineet kehon toimintojen mittaamiseen, tukemiseen, harjoitukseen tai korvaamiseen

Välineet, joilla seurataan tai arvioidaan henkilön terveydentilaa, ja tuotteet, jotka tukevat kehon jotakin tiettyä toimintoa tai korvaavat sen. Kohtaan sisältyvät esim. lääketieteellisessä hoidossa käytettävät välineet. Kohtaan eivät sisälly apuvälineet, jotka on tarkoitettu vain terveydenhuollon ammattihenkilöiden käyttöön. Opiskelun ja taitojen harjoittamisen apuvälineet, ks. 05. Kehoon kiinnitetyt apuvälineet, joilla tuetaan hermo-, lihas- ja luustorakenteisiin tai liikkumiseen liittyviä toimintoja (ortoosit) ja korvataan anatomisia rakenteita (proteesit), ks. 06. Kippilaudat, ks. 05 36 06. Näkemisen apuvälineet, ks. 22 03. Kuulon apuvälineet, ks. 22 06.

04 03 Hengitystä avustavat välineet

Välineet, jotka auttavat henkilöä hengittämään. Vibraattorit, ks. 04 27 12. Ympäristöolosuhteiden parantamisen apuvälineet, ks. 27 03.

04 03 06 Lääkesumuttimet

Laitteet, jotka auttavat henkilöä hengittämään tai annostelevat lääkkeitä höyryn, kaasun, nestemäisen sumutteen tai hienon pölyn muodossa. Kohtaan sisältyvät esim. lääkesumuttimet, automaattisesti annostelevat sumuttimet, ylipaineella toimivat sumuttimet, ultraäänisumuttimet, annossuodattimet ja annossumuttimet.

Lääkesumutin voidaan luovuttaa yksilöllisin perustein, kun keuhkosairauksien erikoislääkäri on todennut laitteen tarpeen.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lääkesumuttimia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 03 06 01 Annossumuttimet ja jauheinhalaattorit

Luokkaan sisältyvät esim. sumutussäiliöt/tilanjatkeet, jotka parantavat lääkannosten keuhkoihin vientiä.

Annosaerosolien käyttöön liittyvät sumutussäiliöt hankkii asiakas.

04 03 06 02 Kapillaarisumuttimet

Jatkuvatoimiset lääkesumuttimet

04 03 06 03 Ylipainekapillaarisumuttimet

Laitteet, joita käytetään inhaloitavien lääkeaineiden annosteluun

Kapillaari- ja ylipainekapillaarisumuttimet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

04 03 06 04 Ultraäänisumuttimet

Laitteet joita käytetään lääkeaineiden inhalointiin sekä hengitysteiden kostutukseen

Hengitysteiden kostuttamiseen tarkoitettu ultraäänisumutin voidaan hankkia / lainata kotikäyttöön henkilölle, joka ei sairauden vuoksi tule toimeen ilman hengitysteiden lisäkostutusta ja tavallinen ilmankostutin on riittämätön. Hoidon aloituksesta päättää keuhkosairauksien erikoislääkäri tehtyjen tutkimusten ja yksilöllisen tilanteen selvitysten perusteella.

04 03 06 05 Höyryhengityslaitteet

Laitteet, joissa ei ole lääkeannostelua.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia höyryhengityslaitteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 03 06 99 Lääkesumuttimien lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. kompressorit ja letkut.

04 03 12 Hengityslaitteet

Laitteet, joiden avulla henkilö, jonka on vaikea hengittää, pystyy keinotekoisesti hengittämään nenän, suun tai henkitorviavanteen (trakeostomian) kautta Kohtaan sisältyvät esim. ventilaattorit ja hengityslaitteet, jotka suodattavat ja/tai puhdistavat ympäröivää ilmaa sekä jatkuva positiivinen ilmavirran tuotto (CPAP) ja kaksitasoinen positiivinen ilmavirran tuotto (BIPAP).

04 03 12 01 Käsikäyttöiset hengityspalkeet

Laitteet joilla manuaalisesti tuetaan hengitystä. Kohtaan sisältyvät esim. tekohengityspalkeet.

Voidaan luovuttaa yksilöllisin perustein alan erikoislääkärin toteaman tarpeen mukaan esim. lapsille, joilla on ollut kroonisia hengitystietulehduksia keuhkotuuletuksen ja li-manirrotuksen tehostamiseksi ennaltaehkäisemään keuhkokuumeen synty. Laite voidaan luovuttaa myös neurologisen sairauden (esim. ALS) aiheuttaman hengitysvajeen hoitoon keuhkotuuletusta lisäämään ennen ventilaattorihoitoa. Hengityspalje voidaan

lainata asiakkaalle, jolla on progressiivinen neurologinen sairaus tai tetraplegia. Hengityspalje voidaan luovuttaa hengityslaitteen varalaitteeksi. Lääkäri tekee yksilöllisen tarvearvion.

Hengityspalkeen luovuttaminen edellyttää hoitoalan ammattilaisen ohjauksen hengityspalkeen käyttämisestä hengityksen tukemiseksi ja yskimisen parantamiseksi. Ohjaus kohdistuu asiakkaille, omaisille ja/tai avustajille/hoitajille. Vaikka asiakas ei yleensä pysty itse käyttämään hengityspaljetta, hänen on osattava ohjeistaa uusia häntä avustavia henkilöitä.

04 03 12 02 CPAP-laitteet, vakiopaineiset

Laitteet, jotka tuottavat jatkuvasti positiivista vakioitua ilmatiepainetta spontaanin hengityksen tueksi.

04 03 12 03 CPAP-laitteet, automaattiset

Laitteet, jotka tuottavat jatkuvasti automaattisesti säätyvää positiivista ilmatiepainetta spontaanin hengityksen tueksi.

CPAP-hoito (yönaikainen ylipainehengityshoito) on tarkoitettu keskivaikean tai vaikean uniapnean hoitoon ja lapsilla edesauttamaan keuhkojen auki pysymistä ja parantamaan hapettumista.

Aikuisten obstruktiivisen uniapneassa CPAP-hoito aloitetaan unitutkimusten ja asiakkaan yksilöllisen tilanteen selvittelyn perusteella alan erikoislääkärin päätöksellä uniapneaa sairastavalle. Hoito toteutetaan nenämaskin tai kasvoille asetettavan maskin tai ns. sierainmaskin kautta.⁴⁹ CPAP-laitte luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Hoitotarvikkeet (esim. letkut ja maskit) luovutetaan käyttäjälle apuvälineen luovutuksen yhteydessä hoitovastuuyksiköstä ja jatkossa hoitotarvikejakelusta⁵⁰ tai paikallisesti sovitun työnjaon mukaisesti.

Apneakisko, ks. luokka [04 03 33 Hengitystieortoosit](#)

04 03 12 04 Kaksoispaineventilaattorit

Laitteet jotka tukevat hengitystä maskin kautta (noninvasiivisesti).

⁴⁹ Käypä hoito suositus: [Uniapnea \(obstruktiivinen uniapnea aikuisilla\)](#)

⁵⁰ https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

Kaksoispaineventilaatiohoitoa käytetään kroonista hengitysvajausta sairastavilla. Syynä hengitysvajaukseen voi olla neuromuskulaarinen sairaus, hengityskeskuksen säätelyhäiriö, rintakehän toiminnallinen häiriö, tai krooninen obstruktiivinen tai muu kaasujen vaihduntahäiriötä aiheuttava keuhkosairaus. Erityistapauksissa voi painetukihoito olla myös uniapnean hoitomuoto.

Kaksoispaineventilaattorit ovat joko vakiopaineisia (painetasot jokaisessa sisäänhengitysvaiheessa ja jokaisessa uloshengitysvaiheessa vakiot), uloshengitystukipainetta säätäviä (ylähengitysteiden auki pitämiseksi uloshengityksen aikainen painetaso vaihtelee) tai tilavuusvarmennettuja vaihtuvapaineisia (paineet sisäänhengityksen ja uloshengityksen aikana vaihtelevat säädettyjen rajojen sisällä säädetyn hengitystilavuuden toteuttamiseksi).

Hoitotarpeen arvioinnista ja hoidon aloituksesta vastaa alan erikoislääkäri. Kaksoispaineventilaattori luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 03 12 05 Tilavuussäätöiset ventilaattorit

Laitteet, jotka tukevat hengitystä joko maskin kautta (noninvasiivisesti) tai trakeostomian kautta (invasiivisesti)

Invasiivista ventilaatiohoito voidaan aloittaa keuhkosairauksien tai muun alaan perehtyneen alan erikoislääkärin arvioinnin perusteella asiakkaalle (esim. vaikea hermostus- tai lihassairaus), jolla on vaikea krooninen hengitysvaje. Laitte luovutetaan ensisijaisesti asiakkaille, joilla on henkitorviavanne ja muille vain poikkeustapauksissa mikäli kaksoispaineventilaattorihoidolla ei saada riittävää hoitovastetta.

04 03 12 06 Hengityskoneet (respiraattorit)

Laitteet jotka ylläpitävät hengitystä trakeostoman kautta (invasiivisesti).

Elämää ylläpitävät hengityslaitteet, joiden avulla hengitystä avustetaan jatkuvasti invasiivisesti eli henkitorviavanteen (trakeostoman) kautta. Näitä laitteita voidaan käyttää myös vaikean pitkäaikaisen hengitysvajauksen noninvasiiviseen hengitystukihoitoon maskin tai suukappaleen välityksellä.

Keuhkosairauksien erikoislääkäri arvioi hoidon tarpeen, aloittaa hoidon ja seuraa hoidon toteutumista. Hengityskone luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 02 12 07 Hengityslaitteiden kostuttimet

Laitteet jotka kostuttavat hengityslaitteen tuottamaa hengitysilmaa.

Hengityslaitteiden kostuttimet ovat usein kiinteä osa hengityslaitetta. Kostuttimen tarve arvioidaan aina hoidon arvioissa. Erillisiä kostuttimia voidaan käyttää myös muissa poikkeustapauksissa esim. henkitorviavanteen kautta hengittävien (trakeostomoitujen) hengitysilman lämmittämiseen ja kostuttamiseen.

04 03 12 08 Yskityslaitteet

Laitteet, jotka painetta vaihtamalla saavat aikaan nopean, yskimistä jäljittelevän ulohengitysvirtauksen keuhkoista. [Vibraattorit](#), ks. [04 27 12](#).

Yskityslaitteita käytetään avustamaan limantyhjennystä hengitysteistä asiakkailta, joiden oma lihasvoima ei riitä tehokkaaseen yskimiseen. Laitte voidaan luovuttaa mekaanisen yskinnän avustamiseen ja eritteiden poistamiseen hengitysteistä sairauksissa (esim. harvinaiset lihassairaudet), joissa hengitysilman heikkoudesta johtuen yskiminen ei ole riittävän tehokasta. Laitte luovutetaan keuhkosairauksien tai muun alan erikoislääkärin toteaman tarpeen perusteella.

Yskityslaite voidaan luovuttaa, kun

- vaikea lihassairaus, selkäydinvamma tms, joka heikentää merkittävästi yskitysvoimaa ja yskimistehoa
- muut yskimisen ja limannousun tukemiseen käytettävät apuvälineet (esim. puhalluspuollo, värinään perustuva hengityksen harjoitteluväline tai hengityspalje) olleet käytössä tai arvioitu riittämättömiksi
- yskityskoneen käyttöä aloitettaessa edellytetään fysioterapeutin tai muun yskityslaitteen käyttöön perehtyneen hoitajan antamaa ohjausta ja yskityskoneen käytön opetusta
- ennen apuvälineen luovuttamista pitempiaikaiseen käyttöön edellytetään arviointijaksoa, jonka aikana varmistetaan, että laitteen säännöllinen käyttö on toteutettavissa kotona
- yläraajojen toimintakyky mahdollistaa omatoimisen käytön tai avustajajärjestelyt (omainen tai avustaja) mahdollistavat säännöllisen (päivittäinen) avustetun käytön.
- kognitiivinen tilanne mahdollistaa käytön ja asianomainen on motivoitunut laitetta käyttämään.

04 03 12 09 Hengityslaitteiden maskit

Luokkaan sisältyvät esim. kiinnitys- ym. lisäosat.

04 03 12 99 Hengityslaitteiden muut lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. varaletkustot, akkuvarmennukset, muuntajat, suodattimet ja lisäventtiilit. [Hengitystiesuojat](#), ks. [09 06 27](#).

Hengityslaitteiden maskit ja laitteen käytössä tarvittavat muut lisävarusteet luovutetaan CPAP-laitteen, kaksoispaineventilaattorin tai muun hengitysapuvälineen käyttäjälle apuvälineen luovutuksen yhteydessä hoitovastuuyksiköstä ja jatkossa hoitotarvikelijakelusta⁵¹ tai paikallisesti sovitun työnjaon mukaisesti.

04 03 18 Happihoidon laitteet

Laitteet jotka luovuttavat tiivistettyä happikaasua, jota hengitetään nenän ja/tai suun kautta. Kohtaan sisältyvät esim. yksiköt jotka tiivistävät happea ympäröivästä ilmasta.

Happihoidon laitteet tuottavat happea letkustojen ja erilaisten happiviiksien kautta asiakkaan hengitysteihin. Poikkeuksellisesti voidaan käyttää myös maskiliityntää esimerkiksi pienillä lapsilla. Happihoitolaitteisiin sisältyvät huoneilmasta happea tiivistävät sähkökäyttöiset happirikastimet sekä lääkkeellisen hapen järjestelmät (kaasumaisessa olomuodossa happea sisältävät happipullot ja nestemäisen hapen järjestelmät).

Happihoidon laitteet on yleensä tarkoitettu pitkäaikaiseen kotihappihoitoon, jonka aloittamisesta on olemassa yhtenäiset kriteerit.⁵²

Hoidon tarpeen arviointi, hoidon aloitus ja seuranta tapahtuvat yleensä keuhkosairauksien yksikössä. Käytettäessä happea sarjoittaisen päänsäryn hoitoon, arvio tehdään hoitovastuussa olevassa neurologian yksikössä.

04 03 18 01 Happirikastimet, akkuvarmennetut

Mukana kuljetettavat happirikastimet.

Akkuvarmennettuja happirikastimia (ns. matkahappirikastimia) luovutetaan yksilöllisen harkinnan mukaan tilapäiseen käyttöön esim. matkoille tai jatkuvaan käyttöön esim. työssäkäynnin mahdollistamiseksi. Matkahappirikastin toimii verkkovirralla ja akulla ja on ladattavissa auton virtalähteestä.

04 03 18 02 Happirikastimet, verkkovirtakäyttöiset

Vain verkkovirralla toimivat laitteet.

Happirikastimet ovat sähkökäyttöisiä laitteita, jotka erottavat huoneilmasta typen ja luovuttavat rikastettua happea asiakkaalle. Happirikastinhoito aloitetaan keuhkosairauksien erikoislääkärin arvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla on krooninen, vaikeaasteinen hypokseeminen (hapen puute) hengityshäiriö, joka ei korjaudu optimaalisella

⁵¹ https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

⁵² <https://www.kaypahoito.fi/hoi06040>

muulla hoidolla. Hoito saattaa tulla kyseeseen mm. keuhkohtaumataudin pitkäaikais- hoidossa, mikäli kansainväliset happihoitokriteerit täyttyvät eikä asiakas tupakoi, sekä keskos- ja monivammalapsilla, joilla on jatkuva- tai ajoittainen lisähapen tarve. Sitä voidaan käyttää myös muiden vaikeiden sairausryhmien, kuten esim. keuhkofibroosin tai syöpää sairastavien loppuvaiheen oireenmukaisena hoitona.

04 03 18 03 Happipullot (painesäiliöhappivarustukset)

Painepullot. Luokkaan sisältyvät esim. paineensäätimet, virtausmittarit ja happea sääs- tävät järjestelmät.

Happipulloissa happi on kaasumaisessa olomuodossa. Happipulloja käytetään silloin kun lisähapen tarve on tilapäistä sekä happirikastinhoidon lisänä laitevikojen ja sähkö- katkosten varalla tai kodin ulkopuolella liikkumista varten. Happipullo voi olla myös ai- noana hapenlähteenä tilapäisessä lisähapen tarpeessa. Lääkehappi on reseptilääke eikä se kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin.

Happipullojen tarve arvioidaan yksilöllisesti happirikastinhoidon arvion ja kontrollien yhteydessä ko. erikoisalalla. Lääkehappea tarvitsevat asiakkaat saavat hoitavalta keuhkolääkäriltä lääkemääräyksen, josta ilmenee hapen tarve, toteutustapa (happi- pullon tyyppi, nestehappi) ja virtausmäärä. Lääkemääräys on voimassa yhden vuoden ja asiakkaan on itse huolehdittava sen uusinnasta.

04 03 18 04 Nestehappivarustukset

Nestehappipullot ja niiden varustukset.

Keuhkosairauksien erikoislääkäri arvioi asiakkaalle soveltuvan lääkkeellisen hapen to- teutusmuodon ja kirjoittaa tästä lääkemääräyksen, josta ilmenee hapen tarve ja vir- tausmäärä. Keuhkoyksikkö ohjaa ja neuvoo nestehapen hankkimiseen liittyvissä asi- oissa.

Happipullot ja nestemäisen hapen järjestelmät tilataan lääkkeellisen hapen toimitta- jalta lääkemääräyksen mukaisesti (ks happipullot). Happipullot ja nestehappivarustuk- set ovat reseptilääkkeitä eli ne eivät kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin.

04 03 18 99 Happihoitolaitteiden lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. letkut, viikset, maskit, kostutuspullot ja kuljetuskärryt.

Happihoitolaitteiden lisävarusteet luovutetaan aluksi hoitolaitteen luovuttamisen yhteydessä ja jatkossa hoitotarvikejakelusta⁵³.

04 03 21 Imulaitteet

Laitteet, joiden avulla imetään eritteitä ja/tai aineita keuhkoista.

Imulaite voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on lisääntynyt hengitysteiden limaneritys tai sairaudesta tai vammasta johtuva taipumus saada ruokaa tai vatsalaukun eritteitä hengitysteihin eikä spontaani yskiminen onnistu tai se ei ole riittävän tehokasta. Lainattava imulaite valitaan asiakkaan käyttötarpeen mukaan. Jos imulaitteen käyttötarve on useita kertoja päivässä myös muualla kuin kotona, lainataan akkukäyttöinen, pienikokoinen matkaimulaite.

Imulaitteen käytön opetuksesta vastaa aina hoitoalan koulutuksen saanut ammattilainen. Apuvälineen luovuttajan ja käytön opetuksen antavan ammattilaisen on varmistettava, että laite on käyttökuntoinen. Käytönopetus sisältää laitteen käyttöön ja päivittäiseen puhdistukseen liittyvän ohjauksen.

Imulaitetta voi käyttää käytön opetuksen saanut omainen, avustaja tai muu asiakkaan hoitoon osallistuva henkilö.

04 03 21 01 Imulaitteet, akkuvarmennetut

Mukana kuljetettavat imulaitteet.

04 03 21 02 Imulaitteet, verkkovirtakäyttöiset

Vain verkkovirralla toimivat imulaitteet.

04 03 21 99 Imulaitteiden lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. letkut ja suodattimet.

Imulaitteiden lisävarusteet luovutetaan aluksi imulaitteen käytön opetuksen ja luovutuksen yhteydessä ja jatkossa hoitotarvikejakelusta⁵⁴.

04 03 24 Hengitystä helpottavat penkit ja tyynyt

Laitteet, joiden avulla henkilö asetellaan siten, että hän kykenee hengittämään tai että on helpompi imeä eritteitä keuhkoista.

⁵³ https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

⁵⁴ https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

Hengitystä helpottavat penkit ja tyynyt ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 03 27 Hengityselinten harjoitusvälineet

Laitteet, joilla harjoitetaan hengityselimiä joko aiheuttamalla vastusta, kun henkilö hengittää, tai kohdistamalla painetta suoraan rintakehää vasten. Kohtaan sisältyvät esim. kasvusuojukset, jotka tuottavat vastusta sisäänhengitykseen ja uloshengitykseen.

Hengityselinten harjoitusvälineet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Ks. luokka 04 03 12 01 Käsikäyttöiset hengityspalkeet.

04 03 30 Hengitystä mittaavat laitteet

Laitteet, jotka mittaavat sisään- ja uloshengitetyn ilman määrää (tilavuutta). Kohtaan sisältyvät esim. hengitystilavuuden mittarit.

Hengitystä mittaavat laitteet ja niiden lisävarusteet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 03 30 01 Uloshengityksen huippuvirtausmittari (PEF)

Laitteet jotka mittaavat maksimaalisen uloshengitysvirtauksen henkilön puhalttaessa maksimaalisella voimallaan.

04 03 30 02 Uloshengityksen CO₂ mittarit (kapnometrit)

Kiinteät tai kannettavat laitteet, jotka mittaavat uloshengitysilmaasta

04 03 30 03 Sekuntikapasiteettimittarit

Laitteet joilla voidaan mitata keuhkotilavuuksia rajoitetusti, esim. pelkästään sekuntikapasiteetti ja voimistettu vitaalikapasiteetti.

04 03 30 99 Hengitystä mittaavien laitteiden lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. hengitystä mittaavien laitteiden suukappaleet, liitoshokit ja letkustot.

04 03 33 Hengitystieortoosit

*Laitteet, jotka tukevat kitakielekettä ja näin mahdollistavat esteettömän hengittämisen. Kohtaan sisältyvät esim. laitteet, jotka mahdollistavat hengittämisen ja ehkäisevät kuor-
saamista.*

Apneakisko voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä keskivaikeaan ja vaikeaan uniapneaan, kun CPAP-hoito ei sovellu ja asiakkaan BMI < 30.. Uniapneakiskoa ei luovuteta, mikäli CPAP-hoito toimii.^{55 56}

Apneakiskon soveltuvuuden arviointi ja valmistus tehdään suun terveydenhuollossa alueellisen hoidonporrastuksen ja hoitokäytännön mukaisesti. Lääkinnällisenä kuntoutuksen apuvälineenä luovutettava apneakisko on asiakkaalle maksuton, samoin apneakiskoon liittyvät kontrollikäynnit ja apneakiskon huolto- ja korjaaminen.

Katso myös luokka [04 03 12 03 CPAP-laitteet, automaattiset](#).

04 06 Apuvälineet verenkierron hoitoon

*Välineet, jotka avustavat verenkiertoa passiivisen tai aktiivisen paineen avulla. Verenpainemittarit, ks. 04 24 09. Kuntopyörät tai ergometripyörät, ks. 04 48 03. Erityisvalmi-
teiset tuolit, ks. 18 09 21. Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat tai patja-alustat, joissa on mekaaninen säätö, ks. 18 12 07. Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat tai patja-alustat, jotka ovat sähkösäätöisiä, ks. 18 12 10.*

04 06 06 Tukisukat ja tukihihat käsivarsille ja jaloille ja muille kehon osille

*Vaatteet, jotka kohdistavat kehoon asteittain alenevaa painetta, jotta leikkauksista ja suonikohjuhaavoista johtuvaa turvotusta ei pääse syntymään tai jotta tällainen turvotus paranee. Kohtaan sisältyvät esim. käsivarsien ja jalkojen putkimaiset joustavat tukisi-
teet sekä tukisukat ja tukihihat, jotka vähentävät tai ehkäisevät verenkierron häiriöiden aiheuttamaa turpoamista.*

⁵⁵ Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019. STM. Obstruktiivisen uniapneapotilaan apneakiskohoito (s. 238)

⁵⁶ Käypä hoito Uniapnea (obstruktiivinen uniapnea aikuisilla), Terveysportti

Tässä kappaleessa käytetään termejä:

Tukisukka = lääkinällinen hoitosukka = kompressiosukka

Tukihiha = lääkinällinen hoitohiha = kompressiohiha

Lääkinällisiä tukisukkia, -hihoja tai -hansikkaita käytetään sairauksien, vammojen tai lääketieteellisten toimenpiteiden aiheuttamien laskimo- tai imutieveräisten turvotusten ehkäisyyn ja hoitoon. Niitä voidaan käyttää myös sairauden tai vamman aiheuttaman lihastoiminnan puuttumisesta johtuvan matalan verenpaineen tukemiseen. Tukitekstiilejä käytetään myös palovammojen ja arpien jälkihoitoon ([Ks.luokka 04 89 02 Apuvälineet arpien muodostumisen ehkäisemiseen ja hoitoon](#)).

Kompressiotukihoito voidaan toteuttaa myös kompressioon soveltuvilla sidoksilla tai muilla vastaavilla ratkaisuilla, kun kompressiosukat ja -hihat eivät sovellu käyttöön.

Välittömästi sairauden hoitoon tai lääketieteellisiin toimenpiteiden liittyviin tukihoitoihin ja laskimotukoksien ehkäisyyn käytettävät tukitekstiilit ovat hoitovälineitä, joiden käytön tarpeen arviosta ja hankinnasta vastaa hoitava taho; näihin tarkoituksiin tukitekstiilejä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Postromboottisen oireyhtymän estossa rutiinimaisesta lääkinällisen hoitosukan käytöstä ei ilmeisesti ole hyötyä ko. oireyhtymän estossa, mutta se voi vähentää turvotusta tai kipua. Päätös hoitosukan käytöstä tehdään yksilöllisesti oireiden perusteella. Jos lääkinällistä hoitosukkaa käytetään, se mitoitetaan asiakkaalle yleensä polvipituisena (puristusluokka 2, noin 30–40 mmHg).⁵⁷

Tavanomaisia antiembolia- ja matkasukkia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

⁵⁷ Käypä hoito-suositus. [Laskimotukos ja keuhkoembolia](#)

Luovutusperusteet käyttöaiheittain:

- Laskimoperäiset turvotukset
 - Tukisukat luovutetaan kun laskimosairauden vaikeusasteluokka on C4 - C6 (Taulukko 3) ja oireisuuteen perustuva haittaluokka vähintään 2 (Taulukko 4).
 - Tukisukat voidaan luovuttaa vain vaikeusasteluokan C4-C6 perusteella, jos haittaluokan arvioinnin estää alaraajojen tunnotto- muutta aiheuttava sairaus tai vamma.
 - Vaikeusasteluokan ollessa C0 - C3 ei tukisukkaa luovuteta lää- kinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.
 - Yläraajojen osalta luovutuksen perusteena on merkittävä toimin- takykyä häiritsevä turvotus.
- Imusuonistoperäiset turvotukset
 - Luovutetaan primaarin imusuoniston vajaatoiminnan aiheutta- man turvotuksen ehkäisyyn ja hoitoon.
 - Synnyntäisessä imuteiden kehitys- tai toimintahäiriössä tuki- tekstiilit voidaan luovuttaa pysyvien kudosuutosten estä- miseksi.
 - Sekundaarinen imusuoniston vajaatoiminta
 - Luovutetaan imusuoniston vajaatoiminnan aiheuttaman turvotuksen ehkäisyyn ja hoitoon esimerkiksi syöpäleik- kauksiin liittyvien imusolmukkeiden poiston tai sädehoi- don, tulehdusten, vammojen tai kasvainten aiheutta- mien imusuoniston vaurioiden jälkeen.
 - Välittömästi leikkauksiin tai sairauksien hoitoon (esim. erysipelas) liittyvät hoitosukat tai hoitohihat hankkii hoi- tava yksikkö hoitovälineenä. Uusinta ja jatkohankinta voi toteutua lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä lu- ovutusperusteiden muutoin täyttyessä.
- Muut syyt
 - Tukitekstiilejä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä sairaudesta tai vammasta aiheutuvasta merkittä- västä ja pitkäaikaisesta lihastoiminnan puuttumisesta johtuvan merkittävän turvotuksen tai matalan verenpaineen tukemiseen.
 - Aiheuttajia voivat olla esimerkiksi selkäydinvauriot, aivo- vammot, aivoverenkiertohäiriöt tai muut vaikeat lihas-, sydän- tai neurologiset sairaudet.
 - Hoitosukkaa ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuväli- neenä, eikä yleensä myöskään hoitovälineenä syvän laskimotu- koksen hoitoon, koska käytöstä ei ole hyötyä posttromboottisen oireyhtymän estossa, vaikka se vähentää turvotusta ja kipua (Käypä hoito-suositus: Keuhkoembolia ja laskimotukos 2016).

- Jos asiakkaalla on tukoksille altistava pysyvä tila kuten syöpäsairaus tai trombofili, hoitosukat voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Yleistä luovutuksesta:

- Asiakkaan tulee olla motivoitunut ja sitoutunut tukitekstiilien käyttöön ja näiden käyttöä tulee seurata osana hoitoa.
- Luovutusperusteet täyttävälle asiakkaalle myönnetään lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä 2-3 paria lääkinnällisiä tukisukkia tai 2-3 kpl tukihihaa tai hoitokäsinettä vuodessa tarpeen mukaan.
- Sukkien pukemisen ja riisumisen tarvittavat apuvälineet luovutetaan ensimmäisen tukisukan luovutuksen yhteydessä ja uusitaan tarvittaessa.
- Hoitavan lääkärin tulee:
 - Määrittää tukisukkien tai tukihihojen puristusluokka (Taulukko 5)
 - Pääsääntöisesti luovutetaan puristusluokan II tukitekstiilejä, mutta yksilöllisestä syystä (esim. asiakas ei kykene pukemaan tai käyttämään niitä tai lääketieteellisesti on perusteltua), voidaan luovuttaa puristusluokan I tukitekstiilejä lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.
 - Määrittää tukitekstiilien peittoalue ja tyyppi
 - Pääsääntöisesti tukisukat ovat sääripituisia, mutta myös reisimittaisia voidaan luovuttaa yksilöllisen harkinnan mukaan.
 - Tukisukan kärki voi olla avo- tai umpinainen.
 - Varmistaa, ettei tukisukkien tai tukihihojen käytölle ole vasta-aiheita
 - Mahdollisia vasta-aiheita voivat olla muun muassa: merkittävä valtimoverenkierron vajaatoiminta, valtimoperäinen säärihaava, hoitamaton sydämen vajaatoiminta, akuutti tai märkivä ihotulehdus, akuutti laskimotrombi tai ongelman epäselvä etiologia.
 - Alaraajojen valtimoverenkierto tulee tarvittaessa määrittää (mukailtu: Lääkärin käsikirja: Alaraajalaskimoiden vajaatoiminta 2016)
 - ABI-arvoa > 0.8 pidetään turvallisena kompressiohoidon kannalta.
 - ABI-arvoilla 0.5–0.8 hoitopäätös harkiten tai erikoislääkärin arvioimana.
 - ABI-arvoilla < 0.5 kompressiota ei tule käyttää.
- Tarrakiinnitteisiä tukisidoksia voidaan luovuttaa lääkinnällisenä kuntoutuksena pitkäaikaiseen tarpeeseen yksilöllisen harkinnan perusteella seuraavin edellytyksin:

- Tukisukkien tai tukihihojen lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovuttamisen perusteet täyttyvät ja näiden käyttö katsotaan sairauden hoidon ja toimintakyvyn kannalta välttämättömäksi.
- Yleisimmin käytettävät tukitekstiilit eivät sovellu käyttöön lääketieteellisistä syistä tai näiden itsenäinen käyttö ei onnistu ja vaatii merkittävästi ulkopuolista apua.
 - Lääketieteelliset syyt arvioidaan perusterveydenhuollon tai erikoissairaanhoidon moniammatillisen raajaturvotusten ja – haavojen hoitoon perehtyneessä työryhmässä.
 - Lääketieteellisiä syitä voivat olla esim. raajojen haasteellinen muoto tai epämuotoisuus tai normaalien tukitekstiilien käytön estävät haavaumat.
 - Haavaumien hoidossa käytettävät tuotteet ovat hoitoon kuuluviä välineitä. Niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Haavanhoitovälineet luovutetaan joko hoitovastuuyksiköstä, hoitotarvikejaluna⁵⁸ tai paikallisesti sovitun työnjaon mukaisesti.
- Merkittävän ulkopuolisen avun tarpeen ollessa perusteena tulee tarrakiinnitteisten tukisidosten soveltua ongelman hoitoon ja niiden käytön tulee onnistua itsenäisesti vähentäen ulkopuolisen avustuksen määrää (esim. kotipalvelukäyntien määrä tai kesto vähenee).
 - Mikäli asiakas tarvitsee edelleen avustusta tarrakiinnitteistenkin tukisidosten käyttöön, ei näitä luovuteta vaan tarjotaan käytettäväksi tavanomaisia tukitekstiilejä.

⁵⁸ https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

Taulukko 3. Laskimosairauden vaikeusasteen luokitus

(CEAP-järjestelmä, kliiniset luokat C0–6).	
Kliininen luokka	Löydös
C0	Normaali löydös, ei viitteitä laskimosairaudesta
C1	Ihonalaisia laskimolaajentumia (teleangiektasioita ym.)
C2	Suonikohjuja
C3	Suonikohjuja ja mitattava turvotus raajassa, ei ihomuutoksia
C4	Laskimotautiin viittaavia ihomuutoksia, kuten pigmentoitumista, laskimoperäistä ekseemaa tai lipodermatoskleroosia (ihonalaisen rasvakudoksen kovettumista)
C5	Ihomuutoksen lisäksi todettavissa parantunut säärihaava
C6	Ihomuutoksen lisäksi avoin säärihaava

(Käypä hoito suositus: Alaraajojen laskimovaajatoiminta 2016)⁵⁹

Taulukko 4. Oireisuuteen perustuva luokitus ilman hoitosukkaa tai tukisidettä. Huom.! työskentelyllä tarkoitetaan myös toimintaa arjessa.

Luokka	Potilaan oireisuus
0	Oireeton
1	Oireinen, voi työskennellä ilman hoitosukkaa tai tukisidettä
2	Oireinen, ei voi työskennellä ilman hoitosukkaa tai tukisidettä kahdeksaa tuntia päivässä
3	Ei voi työskennellä edes hoitosukkaa tai tukisidettä käyttäen

(Käypä hoito suositus: Alaraajojen laskimovaajatoiminta 2016)⁴⁷

Taulukko 5. Lääketieteellisten hoitosukkien luokitus.

Puristusluokka	Käyttöaihe	Nimi	CEN (mmHg) ⁶⁰
CEN = Comité Européen de Normalisation			
I	Syvän laskimoveritulpan esto Laskimokierron vajaatoiminta	Kevyt hoitosukka	15–23
II	Laskimoperäinen turvotus ja säärihaavat Imutieperäiset turvotukset	II puristusluokan hoitosukka	24–34
III	Vaikea laskimoperäinen turvotus ja säärihaavat	III puristusluokan hoitosukka	35–49
IV	Vaikeat imutieperäiset turvotukset	IV puristusluokan hoitosukka	yli 50

⁵⁹ <https://www.kaypahoito.fi/hoi05030>

⁶⁰ Kompressioluokat ilmaisevat hoitopaineen nilkan korkeudella ja paine alenee asteittain säären alueella.

04 06 09 Ilmatäytteiset vaatteet ja painelaitteet verenkierron häiriöihin

Välineet, joissa on ilmatäytteisiä lisäosia, joilla ympäröidään vartalon vahingoittuneita alueita. Välineet, jotka koostuvat sekä painevaatteista että kompressorista, joka tuottaa verenkiertoa helpottavia paineaaltoja ja estää verenkierron häiriöiden aiheuttamaa turpoamista.

Välineet, jotka koostuvat sekä painevaatteista että kompressorista, joka tuottaa verenkiertoa helpottavia paineaaltoja ja estää verenkierron häiriöiden aiheuttamaa turpoamista ovat hoitovälineitä; ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 08 Apuvälineet kehon hallinnan ja oman kehon hahmottamisen stimulointiin

Vaatteet, jotka tuottamansa tasaisen paineen avulla helpottavat kehon asennon hallintaa tai kehon hahmottamista. Vaatteet, joiden avulla helpotetaan päivittäisiä toimia. Kohtaan sisältyvät esim. painevaatteet, siteet ja nauhat. (ISO 9999 / 2016)

Painepukuja, -hihoja, -hanskoja ja nauhoja voidaan käyttää muun muassa tukemaan motoristen taitojen kehittymistä, kehotietoisuuden vahvistumista tai kivun hoidossa.

Luokkaan sisältyvät muun muassa painepuvut ja -bodyt sekä erilaiset sidokset ja nauhat.

Apuvälineet kehon hallintaan ja oman kehon hahmottamisen stimulointiin voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä kun alan erikoislääkäri tai asiakkaan hoidosta vastaava lääkäri on yhdessä toiminta- tai fysioterapeutin kanssa arvioinut tarpeen ja se on kirjattu kuntoutussuunnitelmaan.

Tukisukat ja tukihihat. Ks. [luokka 04 06 06](#)

Apuvälineet arprien muodostumisen ehkäisemiseen ja hoitoon. Ks. [luokka 04 89 02](#)

04 09 Valohoitovälineet

Infrapunalamput (IR), ks. 04 30 03

Valohoitovälineet ovat hoitovälineitä eikä niitä luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 09 03 Ultravioletti A (UVA) lamput

Hoitavat lamput, jotka tuottavat pitkäaaltoisia ultraviolettisäteitä ja joita käytetään pääasiassa ihosairauksien hoitoon

04 09 06 SUP ja ultravioletti B (UVB) lamput

Hoitavat lamput, jotka tuottavat lyhytaaltoisia ultraviolettisäteitä ja joita käytetään pääasiassa ihosairauksien hoitoon.

04 09 09 Suojalasit

Lasit, jotka suojaavat silmiä ultraviolettisäteilyltä.

04 09 12 Kirkasvalolamput

Hoitavat lamput, joiden värilämpötila on vähintään 4 000 kelviniä ja joita käytetään esim. kaamosmasennuksen hoitoon

04 19 Lääkeannostelun välineet

Välineet, joiden avulla säännöstellään lääkeannostelun nopeutta ja määrää. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi laitteet, jotka avustavat tai auttavat nestemäisten lääkkeiden antamista ihon läpi suoraan kehoon (esim. insuliinikynät).

Lääkeannostelun välineet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 19 24 Infuusiopumput

Laitteet, jotka on liitetty kehoon ja suoraan verisuoneen lääkkeen (kuten ravintoliuoksen) automaattista annostelua varten. Kohtaan sisältyvät esim. insuliinipumput, annostelupumput ja parenteraalisen (intravenoosi) antotavan apuvälineet. [Letkuruokintajärjestelmät, ks. 15 09 30](#)

04 19 27 Nesteensiirtolaitteet

Tippaletkut, joilla lääke tiputetaan laskimonsisäisesti.

04 24 Fysikaaliset, fysiologiset ja biokemialliset testivälineet ja materiaalit

Työpaikalla käytettävät mittausinstrumentit ja -välineet, ks. 28 18 03.

Testivälineet ja materiaalit ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 24 01 Verensokerimittarit

Luokkaan sisältyvät esim. puhuvat verensokerimittarit.

04 24 02 Pulssioksimittarit

Laitteet joilla mitataan veren happipitoisuutta.

04 24 09 Verenpainemittarit

04 24 18 Fyysisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet

Välineet, joilla testataan ja arvioidaan toimintoja, esimerkiksi nivelten vakautta, nivelten liikkuvuutta, lihasvoimaa ja fyysistä kestävyyttä, sekä liikunnallista toimintaa, esimerkiksi istumista, seisomista, kääntymistä ja kävelyä

04 24 27 Henkilöväät

Välineet, joilla mitataan kehonpaino

04 25 Kognitiivisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet

Välineet, joilla testataan kaikkia niitä toimintoja ja aktiviteetteja, jotka liittyvät loogiseen ajatteluun, älyllisiin mahdollisuuksiin ja päättelyyn. Apuvälineet ammatilliseen arviointiin ja ammatilliseen koulutukseen, ks. 28 27.

Testaus- ja arviointivälineet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 25 03 Kielellisten kykyjen testaus ja arviointivälineet

Välineet, joilla testataan ja arvioidaan kielen käyttöä ja ymmärtämistä kommunikaation välineenä.

04 26 Kognitiivisen terapian apuvälineet

Välineet, joita käytetään apuna kognitiivisessa terapiassa, esimerkiksi nukketerapiassa ja muistiterapiassa, kun hoidetaan ihmisiä, joilla on muistivaikeuksia. Kohtaan sisältyvät esim. terapeutit robotit.

Muistin tukena toimivat apuvälineet, ks. [luokka 22 27 16](#).

Terapiassa käytettävät apuvälineet ovat harjoitteluvälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 27 Stimulaattorit

Apuvälineet, joilla lisätään, vähennetään tai vakautetaan kehon toimintoja ei-ortoottisilla stimulaattoreilla [Sukupuolielämän apuvälineet, ks. 09 54](#). [Sisäkorvaistutukseen yhteydessä olevat kuulokojeet, ks. 22 06 21](#).

04 27 06 Stimulaattorit kivun lievitykseen

Laitteet joilla muutetaan hermojen herkkyyttä ja tällä tavoin fyysisen kivun tuntemusta.

Stimulaattori kivun lievitykseen (TNS-laite) voidaan lainata hoitavasta yksiköstä osana kivunhoitoa.

04 27 09 Lihassimulaattorit, ei ortoosina käytettävät

Välineet, joilla stimuloidaan lihasta tai lihaksen tiettyä osaa ja saadaan lihas supistumaan tai rentoutumaan. Kohtaan sisältyvät esim. pidätyskyvyn stimulaattorit. [Yläraajan ortoosit, joissa on sisäänrakennetut lihassimulaattorit, ks. 06 06](#). [Alaraajan ortoosit, joissa on sisäänrakennetut lihassimulaattorit, ks. 06 12](#).

Kohtaan sisältyvät myös NMES- ja mikrovirtalaitteet.

Lantionpohjan toimintahäiriöissä stimulaattoreita käytetään rakon rauhoittamiseen, lantionpohjan lihasten harjoittamiseen ja kivunhoitoon. Stimulaattorin käyttö edellyttää lääkärin toteamaa hoidon tarvetta. Lääkäri konsultoi fysioterapeuttia/erityistyöntekijää,

joka arvioi ja tekee yksilöllisen hoitosuunnitelman. Laitetta ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan se voidaan lainata hoitavasta yksiköstä.

Kokovartalon sähköstimulaatiolaitteistoja voidaan käyttää neuromuskulaaristen sairauksien aiheuttaman spastisuuden, liikkumisvaikeuksien ja kivun hoitoon. Tutkimusnäyttö kokovartalon sähköstimulaatiolaitteiston hyödyistä on rajallista ja osin ristiriitaista. Laitteistoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Hoitava yksikkö arvioi mahdollisen käytön hyödyt ja vastaa tarvittaessa lainauksesta hoitovälineenä.

04 27 12 Vibraattorit

Laitteet, jotka värähtelevät nopeasti ja joita käytetään värähtelyyn perustuvaan hierontaan hoidollisessa tarkoituksessa. Kohtaan sisältyvät esim. rentouttavat hierontalaitteet ja vibraattorit, joilla irrotetaan keuhkoissa olevaa limaa (iskevät laitteet). Välineet seksuaaliseen kanssakäymiseen, orgasmiin, siemensyöksyyn ja erektioon, ks. 09 54 09

Kohtaan sisältyvät esim. rentouttavat hierontalaitteet ja vibraattorit, joilla irrotetaan keuhkoissa olevaa limaa (iskevät laitteet).

Hoitovälineinä käytettäviä hierontalaitteita tai vibraattoreita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 27 15 Äänistimulaattorit

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimus. Kohtaan sisältyvät esim. tinnitusmaskerit. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06.

Äänistimulaattori voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on häiritsevää tinnitus ja joka on motivoitunut äänistimulaattorin säännölliseen käyttöön. Tarvearvioinnin tekee kuulo-keskuksen asiantuntijatyöryhmä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimuksen peittämiseksi hankittavia välineitä kuten vastamelukuulokkeita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Korva- ja kuulosuojat ks. [luokka 09 06 09](#).

Kuulokkeet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa ks. [luokka 22 18 38 Kuulokkeet](#).

Korvien suojaaminen ympäristön haitalliselta melulta ks. [luokka 27 03 09 Melunsuojaimet](#).

04 27 18 Aistien ja aistiherkkyiden stimuloimisen apuvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. tuntostimulaattorit sekä peittohoitovälineet, joilla stimuloidaan toista silmää peittämällä toinen silmä.

Aistien ja aistiherkkyiden stimuloimisen apuvälineet ovat hoitovälineitä; näitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 27 24 Implanttien kanssa käytettävät stimulaattorit

Laitteet, jotka avustavat implanttivastaanotinten stimulointia.

Implanttien kanssa käytettävät stimulaattorit ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 27 99 Stimulaattorien lisä- ja varaosat

04 30 Lämpö- tai kylmähoitovälineet

Laitteet, joilla tuotetaan lämpöä tai kylmyyttä hoidollisiin tarkoituksiin.

04 30 03 Lämpöhoitovälineet

Laitteet joilla lämmitetään kehoa tai sen osaa hoidollisiin tarkoituksiin. Kohtaan sisältyvät esim. infrapunalamput ja esilämmitetyt tyynyt.

Tähän luokkaan kuuluvat myös lämpöhanskat ja – pohjalliset.

Lämpöhoitovälineitä voidaan luovuttaa sellaisten kroonisten sairauksien hoitoon, joissa sairaus aiheuttaa huomattavaa toimintarajoitusta ja – kyvyttömyyttä tai siihen liittyy kroonisia ihohaavoja, tavallisimmin sormihaavoja ja jalan haavoja. Lämpöhanskoja ja – pohjallisia voidaan luovuttaa myös erityisperustein vaikeiden hermovaurioiden/tuntuuutosten/synnynäisten raaja-anomalioiden vuoksi, jotka aiheuttavat selvää kylmänarkuutta.

Lämpöhanskoja ja – pohjallisia (sähkölämmittimellä ja erityisominaisuuksilla varustetut) voidaan luovuttaa hoitavan lääkärin arvion perusteella. Tuotteita valitessa on huomioitava niiden turvallisuus ja tehokkuus lääketieteellisessä käytössä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lämpöhanskoja ja – pohjallisia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 30 06 Kylmähoitovälineet

Laitteet, joilla viilennetään kehoa tai jotakin sen osaa hoidollisiin tarkoituksiin

Hoidollisiin tarkoituksiin tarkoitettuja kylmähoitovälineitä kuten jääpusseja tai kylmäsuihkeita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kylmähoitotuotteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 33 Kudosvaurioita ehkäisevät välineet

Kohtaan sisältyvät esim. painehaavojen ja ihon rikkoutumisen ehkäisyyn käytettävät välineet. Puettavat vartaloa suojaavat apuvälineet, ks. 09 06.

Kudosvaurioita ehkäisevistä apuvälineistä merkittävimpiä ovat painehaavoja ehkäisevät istuintyyny ja patjat. Painehaavariskin arviointi, painehaavan hoitoon ja paineen vähentämiseen valittavien apuvälineiden hankinta edellyttää moniammatillista yhteistyötä. Haavanhoitosuunnitelmaa laadittaessa on haavahoitajan tai muun asiaan perehtyneen henkilön asiantuntemus välttämätön.

Painehaavojen ehkäisyssä on tärkeää huolehtia hyvästä perushoidosta, ravinnosta, yksilöllisesti suunnitellusta ja toteutuvasta asentohoidosta⁶¹, määritellä istuma-aika, jonka asiakas voi turvallisesti istua sekä valita oikeat painehaavoja ehkäisevät apuvälineet.

Oikein valittu apuväline ei ilman muita toimenpiteitä riitä painehaavan ennaltaehkäisyyn ja hoitoon. Painehaavatuotteet ovat alkuhankintoina kalliita, mutta oikein valittuina ne ennalta ehkäisevät kustannustehokkaasti kallishoitoisten painehaavojen syntymistä ja hoitoa.

⁶¹ Hoitosuositus. Painehaavan ehkäisy ja tunnistaminen aikuispotilaan hoitotyössä. Hoitus. Hoitotyön tutkimussäätiö. 2.10. 2015

Painehaavatyynyä tai -patjaa valittaessa arvioidaan asiakkaan painehaavariskiä riskiluokitusta käyttäen (esim. Braden-luokitus tai HUS painehavaaluokitus⁶²) sekä pyörätuolin käyttöä ja säätöä kokonaisuutena. Painehaavan hoitoon tai ennaltaehkäisyyn tarkoitettu istuintyyny saattaa hankaloittaa esimerkiksi henkilön omatoimista siirtymistä. Istuintyynyä valittaessa joudutaan usein tekemään kompromisseja ja painottamaan jotakin tavoitetta. Mikäli omatoiminen siirtyminen edellyttää matalamman riskin istuintyynyä kuin mitä luokitusasteet edellyttävät, sovitaan istuma-ajan lyhentämisestä lääkärin antamien ohjeiden mukaan. Tyynyn valinnan tukena voidaan käyttää pintapaineen mittausslaitetta, mikäli sellainen on käytettävissä.

Painehaavapatja voi olla osa asiakkaan hoitosuunnitelmaa ja hoitoa tai se voidaan perustellusta syystä luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä ks. [luokka 04 33 06](#).

Lue lisää:

[Terveyskylä.fi](#) – [Haavatalo.fi](#):

- [Painehaavat](#)
- [Yleistä painehaavoista](#)
- [Painehaavan synty](#)
- [Painehaavan luokittelu](#)
- [Painehaavan ennaltaehkäisy](#)
- [Painehaavan hoito](#)

04 33 03 Istuintyynyt ja – alustat painehaavojen ehkäisyyn

Välineet joilla helpotetaan painetta kehon herkissä osissa ja jotka jakavat kuormaa.

04 33 03 01 Painehaavatyynyt, viskoelastiset

Viscoelastisesta materiaalista valmistetut tyynyt, jotka tasaavat kehoon kohdistuvaa painetta. 04 33

04 33 03 02 Painehaavatyynyt, geelitäytteiset

Tyynyt joissa painetta tasaavana materiaalina on geeli.

⁶² https://www.hus.fi/hus-tietoa/sairaanhoitoalueet/hyks/hyks-tukielin-ja-plastiikkakirurgia/plastiikkakirurgia/haavakeskus/PublishingImages/HUS_painehaavojen%20ehk%C3%A4isy%20malli%20fi.pdf

04 33 03 03 Painehaavatyynyt, kennorakenteiset

Tyynyt joissa painetta tasaavana ominaisena on kennorakenne ja kennojen väliin jäävä ilma.

04 33 03 04 Painehaavatyynyt, ilmatäytteiset, ei moottoroidut

Tyynyt joissa painetta tasaa vakiopaineinen ilma.

04 33 03 05 Painehaavatyynyt, ilmatäytteiset, moottoroidut

Tyynyt joissa painetta tasataan vaihtuvapaineisella ilmalla ja, joiden ilman määrää säädellään moottorin avulla.

04 33 04 Selkätyynyt ja -tuet kudonvaurioiden ehkäisyyn

Välineet, joilla jaetaan selän herkkiin osiin kohdistuvaa painoa. Selkänojat, ks. 18 10 03.

04 33 06 Apuvälineet kudonvaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa

Välineet, joiden on tarkoitus jakaa kehoon kohdistuvaa kuormitusta pitkien makuujaksojen aikana ja näin estää hiertymien ja painehaavojen syntyminen kehon herkkiin osiin. Patjat ja patjanpäälliset, ks. 18 12 18.

Painehaavojen ehkäisyyn tarkoitettut patjat jaetaan käyttötärpeen mukaisesti matalan riskin, keskiriskin, korkean riskin ja erittäin korkean riskin patjoihin. Patjan valmistaja määrittelee tuotteen riskiluokan.

Painehaavapatja voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun

- apuvälineasetuksen (1363/2011)⁶³ 1 §:n perusteet täyttyvät ja
- toimintakyky on sairauden tai vamman vuoksi alentunut niin, että oma-toiminen asennon vaihtaminen vuoteessa ei onnistu ja
- riski saada painehaavauma on todettu painehaavariskimittarilla

⁶³ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111363>

Painehaavapatja voidaan luovuttaa yksilöllisen tarpeen perusteella mikäli se vähentää avun tarvetta (esim. yöaikaan tapahtuvia omaisen/ avustajan tekemiä asennon vaihtamisia ja näin tukee omaisen jaksamista sekä mahdollistaa asiakkaan kotona asumisen).

Nopeasti etenevissä sairauksissa voidaan ennakoiden luovuttaa korkean riskin painehaavapatja, mikäli on oletettavissa henkilön terveydentilan muuttuvan nopeasti sellaiseksi, että hän tulee sitä tarvitsemaan.

Kun painehaavan hoito edellyttää leikkausta, on välttämätöntä, että välittömästi leikkauksen jälkeen kotona on käytössä korkean riskin painehaavapatja, haavanhoito-suunnitelma on tehty ja sovittu haavan seurannasta vastaava yhteyshenkilö.

Matalan riskin ja tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia patjoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 33 06 01 Petauspatjat, ei-moottoroidut

Tavallisen patjan päällä käytettävät patjat, jotka tasaavat kehoon kohdistuvaa painetta paineen pysyessä vakiona.

04 33 06 02 Petauspatjat, ilmatäytteiset, moottoroidut

Tavallisen patjan päällä käytettävät säätöautomaatiikalla varustetut ilmapatjat, joissa paine vaihtuu jaksoittain tai säätyy itsestään käyttäjän painon ja asennon muutosten mukaan.

04 33 06 03 Painehaavapatjat, ei-moottoroidut

Erilaisista materiaaleista valmistetut patjat, jotka tasaavat kehoon kohdistuvaa painetta paineen pysyessä vakiona.

04 33 06 04 Painehaavapatjat ilmatäytteiset, moottoroidut

Säätöautomaatiikalla varustetut ilmapatjat, joissa jaksoittain vaihtuva paine tasaa kehoon kohdistuvaa painetta.

04 33 09 Erityislaitteet kudonvaurioiden ehkäisyyn

Välineet, joilla arvioidaan kehon osiin kohdistuvaa painetta tai varoitetaan kehon osiin kohdistuvasta liiasta paineesta. Kohtaan sisältyvät esim. ihon rikkoutumisesta ilmoittavat hälyttimet.

Kudonvaurion ehkäisyyn tarkoitettujen erityislaitteiden ovat hoitoon ja ennaltaehkäisyyn liittyviä välineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 33 09 01 Painehaavariskin mittauslaitteet

Laitteet joilla voidaan mitata kehon osiin kohdistuvaa painetta.

04 33 09 02 Painehaavahälyttimet

Laitteet jotka hälyttävät silloin, kun paine laitteen valvomassa kehon osassa ylittää säädetyt rajat.

04 33 99 Kudosvaurioita ehkäisevien apuvälineiden lisä- ja varaosat

04 36 Aistihavaintojen harjoitusvälineet

Apuvälineet, joilla harjoitellaan (näköaistin, kuulon tai muiden aistien kautta tulevaa) ulkoisten ärsykkeiden oikeaa vastaanottoa ja älyllistä käsittelyä. Stimulaattorit, ks. 04 27. Lämpö- tai kylmähoitovälineet, ks. 04 30. Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineet, ks. 04 48. Kommunikoinnin terapia- ja harjoitusvälineet, ks. 05 03. Kognitiivisten taitojen harjoitusvälineet, ks. 05 12.

Harjoitusvälineet ovat pääsääntöisesti terapiaa tukevia apuvälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 36 03 Aistihavaintojen erottelun ja yhdistämisen harjoitusvälineet

Välineet, jotka mahdollistavat ulkoisten ärsykkeiden erottamisen, yhdistämisen ja luokittelamisen. Kohtaan sisältyvät esim. vibraatiotuolit (kuurojen ihmisten harjaannuttamiseen).

04 36 06 Aistihavaintojen koordinaation harjoitusvälineet

Välineet joilla harjoitellaan parantamaan kykyä käsitellä ja koordinoita ulkoisia ärsykeitä oikein, erityisesti niitä, jotka liittyvät paikan ja ajan käsitteisiin, avaruudellisiin käsitteisiin sekä silmä-käsi-yhteistyöhön. Liikkumisen harjoitusvälineet, ks. 05 33 09.

04 36 09 Apuvälineet aistien yhteistoiminnan harjoitteluun

Välineet joilla harjoitellaan parantamaan kykyä käsitellä ja koordinoita ulkoisia ärsykeitä oikein, erityisesti niitä, jotka liittyvät paikan ja ajan käsitteisiin, avaruudellisiin käsitteisiin sekä silmä-käsi-yhteistyöhön. Liikkumisen harjoitusvälineet, ks. 05 33 09.

04 48 Liikkeen voiman ja tasapainon harjoitusvälineet

Harjoituslaitteet ovat pääsääntöisesti terapiaa tukevia apuvälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 48 03 Kuntopyörät ja ergometrit

Fyysiseen harjoitteluun tarkoitetut paikallaan pysyvät kuntopyörät. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi käsiergometrit ja tukivaljailla varustetut juoksumatot.

Kun laiteharjoittelu (esim. käsi-/jalkarestoraattorilla) on määritelty keinoksi toteuttaa asetettuja kuntoutustavoitteita, pyritään harjoittelu järjestämään fysioterapiakäyntien yhteydessä tai asiakas ohjataan kunnan tai terveyskeskuksen kuntosalille, joissa hän voi harjoitella omatoimista. Mikäli tämä ei onnistu, voidaan harjoitteluväline luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun se on asiakkaan kokonaistilanne huomioon ottaen välttämätöntä (esim. tavoitteiden mukainen omatoiminen harjoittelu kodin ulkopuolella ei ole mahdollista asuinpaikasta johtuen). Laitte luovutetaan omatoimiseen harjoitteluun asiakkaan tarpeiden mukaisesti joko määräaikaiseen tai toistaiseksi voimassa olevaan lainaan.

04 48 03 01 Kuntopyörät, mekaaniset

Kuntopyörät joiden vastus säädetään manuaalisesti.

04 48 03 02 Kuntopyörät, moottoriavusteiset

Kuntopyörät joissa moottori avustaa liikettä.

04 48 03 03 Käsi- ja/tai jalkapolkulaitteet mekaaniset

Ylä- ja alaraajojen harjoittamiseen käytettävät laitteet, joiden vastusta voidaan säätää mekaanisesti.

04 48 03 04 Käsi- ja/tai jalkapolkulaiteet moottoroidut

Ylä- ja alaraajojen harjoittamiseen käytettävät laitteet, joissa moottori avustaa liikettä.

04 48 07 Kävelyharjoittelun apuvälineet

Kävelyä harjoittelevaa henkilöä tukevat kiinteät välineet. Kohtaan sisältyvät esim. nojapuut ja tuilla varustetut juoksumatot. Liikkumisen harjoitusvälineet, ks. 05 33 09. Kävelyn apuvälineet, yhdellä kädellä käytettävät, ks. 12 03. Kävelyn apuvälineet, kahdella kädellä käytettävät, ks. 12 06.

04 48 12 Sormien ja käden harjoitusvälineet

Sormien ja käsien liikettä ja voimaa harjoittavat välineet.

04 48 12 01 Sormien ja käden harjoitusvälineet, ei säädettävät

Luokkaan sisältyvät esim. terapiavahat.

04 48 12 01 Sormien ja käden harjoitusvälineet, säädettävät

Sormien ja käden harjoitusvälineet, joiden vastusta ja liikelaajuutta voidaan säätää.

04 48 15 Yläraajan, vartalon ja alaraajan harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan liikkumista ja tasapainoa tai vahvistetaan raajoja ja vartaloa. Kohtaan sisältyvät esim. puolapuut, trampoliinit, voimistelumatot, tasapainolaudat ja välineet, jotka edesauttavat kuntoilun aikana pyörätuolissa istuvien henkilöiden aerobista harjoittelua ja voimaharjoittelua.

04 48 15 01 Vastuskumit

Lihhasvoiman harjoittamiseen tarkoitetut kuminauhut.

04 48 15 02 Painovyöt ja -liivit

Välineet joita käytetään vahvistamaan vartalon lihasvoimia tai esimerkiksi vähentämään tahattomia liikkeitä.

04 48 15 03 Voimistelumatot

Pehmeät alustat joita käytetään voimistelussa, tasapaino- ja voimaharjoittelussa.

04 48 15 04 Terapiarullat ja -pallot

Välineet joita käytetään yläraajan, vartalon ja alaraajojen lihasvoiman ja liikkuvuuden harjoittamiseen.

04 48 15 05 Tasapainolaudat ja -tyyny

Välineet joiden päällä seisten tai istuen harjoitetaan tasapainoa ja reaktiokykyä.

04 48 15 07 Terapiapenkit ja – tasot

*Välineet joita käytetään erilaisiin liike- ja tasapainoharjoituksiin myös eri toimintojen kuten esimerkiksi pukeutumisen yhteydessä. Pukeutumistasossa tukipinta on laajempi kuin pukeutumispenkissä ja pukeutumisasennon vaihtomahdollisuus on monipuolisempi kuin penkillä. *Hoitotasot ks. 09 33 12 03.**

Terapiapenkki tai -taso voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kotiolosuhteisiin tukemaan itsenäisen pukeutumisen harjoittelua. Tarve ja tavoitteet tulee olla kirjattu kuntoutussuunnitelmaan.

04 48 15 08 Trampoliinit

Välineet joilla harjoitetaan esimerkiksi tasapainoa ja ponnistusvoimaa.

04 48 15 09 Soutulaitteet

Laitteet joilla harjoitetaan muun muassa vartalon ja raajojen lihasvoimaa.

04 48 15 10 Käsipainot

Käsissä pidettävät painot, joita käytetään lihasvoimaharjoitteluun. Kohtaan sisältyvät esim. kahvakuulat.

04 48 15 11 Mobilisaattorit

Laitteet, jotka parantavat nivelten liikelaaajuutta. Käsi- ja jalkapolkulaitteet, ks. 04 48 03 04.

04 48 18 Painomansetit

Nikka- tai käsipainot, jotka on täytetty painavalla materiaalilla ja joita pidetään harjoituksen aikana raajoissa, jotta raajat vahvistuisivat tai niiden vapina estyisi.

04 48 27 Apuvälineet asennon tukemiseen hoidon aikana

Välineet, joilla henkilö tuetaan oikeaan asentoon ja näin helpotetaan terapian ja hoidon suorittamista.

Hoidon tai terapian aikana käytettäviä apuvälineitä kuten asentohoitotyynyjä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 48 99 Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineiden lisä- ja varaosat

04 49 Haavanhoitotuotteet

Kohtaan sisältyvät esim. haavanhoidossa käytettävät sidostarpeet, imevät haavasidokset, haavaimut sekä haavanhoitotuotteiden kiinnitysvälineet.

Haavanhoitotuotteet ovat hoitotarvikkeita; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 89 Muut henkilökohtaisen lääketieteellisen hoidon apuvälineet

Tähän luokkaan liittyvät apuvälineet ovat hoitovälineitä tai -tarvikkeita; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 89 01 Rintapumput

Käsi-, paristo- tai sähkökäyttöiset laitteet rintamaidon lypsämiseen.

04 89 02 Apuvälineet arprien muodostumisen ehkäisemiseen ja hoitoon

05 Välineet taitojen harjoittamiseksi

Välineet, jotka ohjaavat parantamaan henkilön kykyjä ja fyysisiä, henkisiä ja sosiaalisia suorituksia, joiden tavoitteena on lisätä henkilön osallistumista kaikilla olennaisilla alueilla (kuten kommunikoinnissa, itsestä huolehtimisessa, liikkumisessa, kodinhoidossa, työssä, opiskelussa ja vapaa-ajassa). Kohtaan sisältyvät esim. opetuksessa ja oppimisessä käytettävät apuvälineet. Kohtaan sisältyvät esim. arvioinnin ja testaamisen materiaalit. Apuvälineet ammatilliseen arviointiin ja ammatilliseen koulutukseen, ks. 28 27.

Taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Tästä voidaan poiketa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella, kun väline on välttämätön toimintakyvyn tukemiseksi ja tämä on kirjattu kuntoutussuunnitelmaan.

Opetustoimen vastuulla on järjestää opetuksessa ja oppimisen tukena tarvittavat apuvälineet ja Kela voi korvata vaativia ja kalliita apuvälineitä opiskeluun 7. luokalta alkaen.⁶⁴

05 01 01 Tietokoneohjelmat harjoitus- ja kuntoutuskäyttöön

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä. Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. 22 33-, 22 36-, ja 22 39-luokat.

05 03 Kommunikoinnin terapia- ja harjoitusvälineet

Välineet, joilla parannetaan kirjallisen ja puhutun kielen kommunikointitaitoja. Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin harjoitusvälineet, ks. 05 06. Äidinkielen harjoitusvälineet, ks. 05 18 03. Vieraiden kielten harjoitusvälineet, ks. 05 18 06. Ääni- ja kuvamuodossa olevaa tietoa tallentavat, toistavat ja näyttävät apuvälineet, ks. 22 18.

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä. Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. 22 12-, 22 21-, ja 22 30-luokat.

⁶⁴ Apuvälinepalveluiden järjestämisvastuu ja lainsäädäntö –ohjeita, Terveyskyla/Kuntoutumistalo

05 03 03 Puheen ja äänenkäytön harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan puhetta ja äänenkäyttöä, erityisesti äänteiden tuottamista ja tunnistamista. Kohtaan sisältyvät esim. puhuttu kieli, S-, F- ja Sch-indikaattorit sekä äänen spektrianalysoijat.

05 03 06 Lukutaidon harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan ja kehitetään lukutaitoa, erityisesti strategiaa, lähestymistapaa ja lukemisen sujuvuutta.

05 03 09 Kirjoitustaitojen harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan ja kehitetään kirjoitustaitoja, erityisesti strategiaa, lähestymistä, kirjoittamisen sujuvuutta ja luovuutta. *Koneella kirjoittamisen harjoitusvälineet, ks. 05 30 12. Kirjoituskoneet, ks. 22 12 15.*

05 06 Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin harjoitusvälineet

Apuvälineet, joilla harjoitellaan puhetta tukevia kommunikointitekniikoita ja sanastoa, joilla mahdollistetaan henkilöiden välinen kommunikaatio. Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitus, viittomakieli ja Bliss-kieli. *Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet, ks. 22.*

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittelemisen, terapian tai opiskelun välineitä. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. 22 21-luokka.

05 06 03 Sormiaakkosten harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan sormiaakkoset eli kädestä käteen viittominen kuurosokeille henkilöille

05 06 06 Viittomakielen harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan viittomakieltä, eli näköön perustuvaa kommunikointia kuuroille henkilöille

05 06 09 Huulilitaluvun harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan huulilitalukua. Kohtaan sisältyvät esim. välineet, joilla kuuroja ja huonokuuloisia henkilöitä harjoitetaan ymmärtämään toisten ihmisten puhetta seuraamalla heidän huuliensa liikkeitä.

05 06 12 Viitotun puheen harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan viittomalla tuettua puhuttua kieltä.

05 06 15 Pistekirjoituksen harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla sokeita henkilöitä harjoitetaan lukemaan ja kirjoittamaan pistekirjoitusta.

05 06 18 Muiden kuin pistekirjoitukseen perustuvien taktiilisten symbolien käytön harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla sokeita henkilöitä harjoitetaan lukemaan ja kirjoittamaan pistekirjoitusta.

05 06 21 Kuvien ja symbolien ymmärtämisen harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan ymmärtämään yksinkertaistettujen ja kaavamaisten kuvien välittämiä viestiä ja tietoja. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi pic-symbolit.

05 06 24 Bliss-kommunikoinnin harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan Bliss-kommunikoinniksi kutsuttua erityistä kuvakieltä.

05 06 27 Kuva- ja piirroskommunikoinnin harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan kommunikoitavia sanoja ja lauseita kuvaavia kuvia ja piirustuksia. Piirtämis- ja kirjoitusvälineet, ks. 22 12.

05 09 Pidätyskyvyn harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan virtsarakon ja suolen hallintaa. Rakon harjoittamiseen ja aktivoimiseen sekä kivun lievittämiseen tarkoitetut stimulaattorit ks. 04 27 09 Lihasstimulaattorit

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittelemisen, terapian tai opiskelun välineitä. Stimulaattorit ks. 04 27 09.

05 09 01 Emätinkuulat

Emättimeen asetettavat eri painoiset kuulat, jotka aktivoivat lantionpohjan lihaksia.

05 09 03 Inkontinenssihälyttimet

Välineet, jotka tuottavat signaalin tahattoman virtsaamisen tai ulostamisen tapahtuessa. Lihastimulaattorit, ei ortooseina käytettävät, ks. 04 27 09.

05 09 99 Pidätyskyvyn harjoitusvälineiden lisä- ja varaosat

05 12 Kognitiivisten taitojen harjoitusvälineet

Välineet, jotka on suunniteltu lisäämään kykyjä, jotka ovat ajattelun ja loogisen toiminnan pohjana, esimerkiksi muisti, huomiokyky, keskittyminen, käsitteellinen ja sovellettu ajattelu. Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet, ks. 22.

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. [22-luokka](#).

05 12 03 Muistin harjoitusvälineet

05 12 09 Huomiokyvyn harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan keskittymistä ja muita huomiokyvyn toimintoja

05 12 24 Apuvälineet syyn ja seurauksen ymmärtämisen kehittämiseen

05 15 Perustaitojen harjoitusvälineet

Apuvälineet aistien yhteistoiminnan harjoittamiseen, ks. 04 36 09

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä. Apuvälineet aistien yhteistoiminnan harjoittamiseen, ks. [04 36 09](#). Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. [22 12-](#), [22 15-](#), [22 27-](#) ja [22 30-](#) luokat.

05 15 09 Ajan ymmärtämisen harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan ajan käsitettä. *Kellot, ks. 22 27 12.*

05 15 12 Rahan ymmärtämisen harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan ymmärtämään rahan käsitettä ja tehtävää.

05 15 15 Koon ja tilavuuksien mittojen ymmärtämisen harjoitusvälineet

Välineet, joilla opetetaan massan, tilavuuden ja pituuden käsitteet sekä kyseisten käsitteiden soveltaminen esineiden mittaamiseen. *Punnitus- ja mittausvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen, ks. 15 03 03. Mittausvälineet, ks. 27 06.*

05 18 Oppiaineiden harjoitusvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. apuvälineet eri alueiden opiskeluun ja kyseisten alueiden osaamisen hankkimiseen. *Apuvälineet ammatilliseen arviointiin ja ammatilliseen koulutukseen, ks. 28 27*

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä.

05 24 Taideaineiden harjoitusvälineet

Välineet eri taiteenalojen kykyjen ja työkalujen käytön kehittämiseen. *Vapaa-ajan apuvälineet ja leikkivälineet, ks. 30.*

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä.

05 27 Sosiaalisten taitojen harjoitusvälineet

Välineet ja tarvikkeet, jotka mahdollistavat ulkopuolisen maailman kanssa toimimisen opettelemisen sekä henkilökohtaisen sosiaalisen sopeutumisen että muiden kanssa toimimisen kannalta.

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä.

05 27 09 Henkilökohtaisen turvallisuuden harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ulkoisen vaaran ja vaarallisen käyttäytymisen tunnistamista. Asunnon ja muiden tilojen turvavarusteet, ks. 18 33.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. 18 33-, 22 27 18- ja 22 27 21-luokat.

05 30 Tiedonsyöttölaitteiden käytön sekä tavaroiden ja tuotteiden käsittelyn harjoitusvälineet

Fyysisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet, ks. 04 24 18. Aistihavaintojen harjoitusvälineet, ks. 04 36. Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineet, ks. 04 48. Tietokoneiden tiedonsyöttölaitteet, ks. 22 36. Esineiden ja laitteiden käsittely- ja kuljetusvälineet, ks. 24.

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. 22 36-luokka.

05 33 Päivittäisten toimintojen harjoitusvälineet

Apuvälineet itsestä huolehtimiseen tai siihen osallistumiseen, ks. 09

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. 06-, 09- 12- ja 15-luokat.

05 33 03 Ortoosien ja proteesien käytön harjoitusvälineet

Kehoon kiinnitetyt apuvälineet, joilla tuetaan hermo-, lihas- ja luustorakenteisiin tai liikkumiseen liittyviä toimintoja (ortoosit) ja korvataan anatomisia rakenteita (proteesit), ks. 06

05 33 06 Päivittäisten henkilökohtaisten toimintojen harjoitusvälineet

Henkilöä pystyasennossa tukevat kiinteät välineet.

05 33 09 Liikkumisen harjoitusvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. välineet kävelyn ja pyörätuolin käytön harjoitteluun. Apuvälineet liikkumiseen ja kuljettamiseen sekä niihin osallistumiseen, ks. 12.

05 33 12 Kodinhoidon harjoitusvälineet

Kotielämän ja siihen osallistumisen apuvälineet, ks. luokka 15.

05 36 Kehon asentojen vaihtamisen ja ylläpitämisen harjoitusvälineet

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittelemisen, terapian tai opiskelun välineitä.

05 36 03 Seisomatelineet ja tuet seisomiseen

Välineet, jotka tukevat henkilön pystyasentoa.

Seisomateline voidaan yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, kun lihasvoima tai tasapaino ja pystyasennon hallinta eivät riitä seisomiseen ilman tukea tai kevyemmällä apuvälineratkaisuilla. Seisomatelineen käyttö, käytön tavoitteet ja käyttömäärät (krt/vrk, h/vrk) tulee olla määriteltynä asiakkaan kuntoutussuunnitelmassa. Seisomatelineen käyttöä arvioitaessa selvitetään, voidaanko seisominen toteuttaa esimerkiksi terapian yhteydessä yhteiskäytössä olevalla seisomatelineellä. Seisomateline luovutetaan kotiin, kun sen käyttö ei muuten ole mahdollista ja seisomisella on tärkeä merkitys kuntoutumistavoitteiden toteuttamisessa. Seisomatelineen käyttöä seurataan käyttöpäiväkirjalla.

Lapsilla seisomatelineen käytöstä sovitaan yhdessä vanhempien ja päivähoiton / koulun kanssa siten, että sen käyttö yhdistetään joustavasti lapsen päivän muihin toimintoihin. Seisomateline sijoitetaan siihen toimintaympäristöön, missä sitä ensisijaisesti käytetään (koti/päiväkoti/koulu).

05 36 03 01 Seisomatelineet, ei pystyynnostavat

*Pystyasennossa kiinteästi olevat telineet, joihin henkilö tuetaan hihnojen ja/tai vartalo-
tukien avulla. Luokkaan sisältyvät seinään kiinnitettävät telineet.*

05 36 03 02 Seisomatelineet, kallistettavat

*Seisomatelineet joita voidaan kallistaa eteen tai taaksepäin. Kallistustoiminto helpottaa
seisomista harjoittelevan henkilön asettamista hyvään asentoon ennen seisomaan
nostoa. Kallistustoiminnon avulla voidaan myös säädellä jalkojen kuormittumista ja
työskentelyasentoa.*

05 36 03 03 Seisomatelineet, pystyynnostavat

*Telineet joissa on seisoma-asentoon hihnojen tai istuimen avulla nousemista avustava
toiminto. Luokkaan sisältyvät mekaaniset ja sähkötoimiset laitteet.*

05 36 06 Kippilaudat

*Alustat, joiden päälle henkilö tuetaan hyvään asentoon, minkä jälkeen tasoa muute-
taan asteittain vaaka-asennosta pystyasentoon siten, että keho voi tottua kyseisessä
asennossa toimimiseen*

Kippilautaa voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kun-
toutuksen apuvälineenä, kun henkilön toimintakyky ei riitä kevyemmällä ratkaisulla
pystyasennon ylläpitämiseen. Kippilaudan tarve ja käyttö, käytön tavoitteet ja käyttö-
määrät (krt/vrk, h/vrk) tulee olla määriteltynä asiakkaan kuntoutussuunnitelmassa.

05 36 06 01 Kippilaudat, mekaaniset säädöt

Alustat joita säädetään manuaalisesti.

05 36 06 02 Kippilaudat, sähkötoimiset säädöt

Kippilaudat, sähkötoimiset säädöt

06 Kehoon kiinnitetyt apuvälineet, joilla tuetaan hermo-, lihas- ja luustorakenteisiin tai liikkumiseen liittyviä toimintoja (ortoosit) ja korvataan anatomisia rakenteita (proteesit)

Ortoosit ovat ulkoisia apuvälineitä, joilla muutetaan hermo-, lihas- ja luustorakenteita ja niiden toimintaa. Proteesit ovat ulkoisia apuvälineitä, joilla korvataan kehon osia, jotka puuttuvat kokonaan tai osittain. Kohtaan sisältyvät esim. kehon omalla tai ulkoisella voimanlähteellä toimivat tukilaitteet ja proteesit, kosmeettiset proteesit ja ortopediset jalkineet. Kohtaan eivät sisälly endoproteesit, jotka eivät kuulu tämän kansainvälisen standardin soveltamisalaan.

Ortoosi voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä silloin, kun kyseessä on lääketieteellisesti todettu vamma tai sairaus, joka aiheuttaa pitkäkestoisen ja merkittävän toimintakyvyn haitan. Apuvälineen pitkäaikainen tarve tulee kirjata asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan.

Toistaiseksi olevaan lainaan luovutettuja ortooseja uusitaan yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella ottaen huomioon ortoosin kunto, kuluminen ja lapsilla kasvusta johtuva tarve.

Akuuteissa tilanteissa (esim. leikkauksen, traumojen, rasisustilojen ja muiden akuuttien sairauksien jälkeen) ortoosi luovutetaan määräaikaan hoitavasta yksiköstä hoitoon liittyvänä jatkohoitona.

Yksityissektorin suorittamien leikkausten jälkeen tarvittavat ortoosit luovutetaan osana hoitokokonaisuutta toimenpiteen tehneestä organisaatiosta.

Vapaa-ajalla tarvittavia ortooseja (esim. eri urheilulajeissa käytettävät ortoosit) ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

06 03 Vartalon, selkärangan ja kallon ortoosit

Ortoosit, jotka on suunniteltu muuttamaan selkärangan ja kallon alueen hermo-, lihas- ja luustorakenteita sekä niiden toimintaa. Välineet voivat olla joko erityisvalmisteisia, jolloin ne täyttävät yksittäisen käyttäjän toiminnalliset vaatimukset, tai tehdasvalmisteisia, jolloin ne täyttävät tietyt yleiset toiminnalliset vaatimukset. Tehdasvalmisteiset välineet voivat olla säädettävissä yksittäisen käyttäjän tarpeisiin tai ne voivat olla heti käyttövalmiita, jolloin säätäminen ei ole mahdollista tai tarpeen.

Vartalon ja selkärangan ortooseihin kuuluvat lannerangan ja ristiselän tuet (tukiliivit), ristisuoliluunivelen tuet (SI-tuet), rintarangan tuet (esim. ryhtituki) ja kaularangan tuet (tukikaulurit).

Vartalon, kaula- ja selkärangan ortooseja voidaan luovuttaa apuvälinealan asiantuntijan tekemien tutkimusten ja toteaman tarvearvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla on lääketieteellisesti todetusta perussairaudesta johtuva rangon virheasento, instabiileetti, vaikea osteoporoosi ja kompressiomurtuma tai vaikea skolioosi ja siitä aiheutuva kiputila, joka haittaa merkittävästi henkilön suoriutumista päivittäisen elämän toiminnoista ja ortoosin käytöllä arvioidaan saavutettavan merkittävää hyötyä toimintakykyyn.

06 03 03 Ristisuoliluunivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon ristiselän alueen.

06 03 06 Lannerangan ja ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon lannerangan ja ristiselän alueen.

06 03 07 Rintarangan ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon rintarangan alueen.

06 03 09 Rinta- lannerangan ja ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon rintarangan, lannerangan ja ristiselän alueen.

06 03 12 Kaularankaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain niskan alueen, myös ylimmän kaulanikaman ja takaraivonluun välisen nivelen.

06 03 15 Kaula- ja rintarankaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain kaulan ja rintarangan alueen, myös ylimmän kaulanikaman ja takaraivonluun välisen nivelen.

06 03 18 Kaula-rinta-lanneortoosit sekä ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain kaulan, rinta- ja lannerangan sekä ristiselän alueen, mukaan lukien ylimmän kaulanikaman ja takaraivonluun liitoskohdan. Kohtaan sisältyvät esim. pään ja kaularangan välinen nivel.

06 04 Vatsan ortoosit

Ortoosit jotka kattavat kokonaan tai osittain vatsan alueen.

06 04 03 Vatsalihasten tuet

Tuet, jotka tukevat vatsaa

Vatsalihasten tuki voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä pitkäaikaiseen tarpeeseen tukemaan heikentyneitä vatsalihaksia vatsaontelopaineen lisäämiseksi.

06 04 06 Tyrätuet

Tuet jotka tukevat tyrää ja pitävät sen paikallaan. Kohtaan sisältyvät tyrähihnat, -vyöt ja -kannattimet sekä tyrähousut.

Voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun tyrä ei ole leikattavissa.

06 06 Yläraajan ortoosit

Ortoosit, jotka on suunniteltu muuttamaan yläraajojen alueen hermo-, lihas- ja luustojärjestelmien rakenteita ja toiminnallisia ominaisuuksia. Välineet voivat olla joko erityisvalmisteisia, jolloin ne täyttävät yksittäisen käyttäjän toiminnalliset vaatimukset, tai tehdasvalmisteisia, jolloin ne täyttävät tietyt yleiset toiminnalliset vaatimukset. Tehdasvalmisteiset välineet ovat joko säädettäviä, jolloin ne täytyy säätää yksittäiselle käyttäjälle, tai heti käyttövalmiita, jolloin niitä ei ole tarpeen säätää yksittäiselle käyttäjälle.

Yläraajaortooseja käytetään tukemaan, oikaisemaan, suojaamaan raajaa sekä estämään ja korjaamaan yläraajan virheasentoja sekä parantamaan raajan toimintaa. Ortoosin käyttö voi mahdollistaa yläraajan käyttämisen ja toiminnan ja siten parantaa tai ylläpitää asiakkaan nykyistä toimintakykyä tai ehkäistä sen heikentymistä.

Yläraajaortooseja voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun asiakkaalla on lääketieteellisesti todettu pitkäaikainen, toimintakykyä oleellisesti alentava vamma tai sairaus, jonka vuoksi on tarve yhden tai useamman nivelen tukemiseen, immobilisoimiseen tai kuormituksen ja kivun vähentämiseen ja tukemaan toimintakykyä pitkäaikaisesti.

06 06 03 Sormiortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain sormen alueen.

06 06 06 Kämmentortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain käden alueen

06 06 07 Kämment-sormiortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain kämmenen ja sormen/sormet

06 06 12 Ranne- ja kämmentortoosit

Ortoosit, jotka kattavat ranteen ja kokonaan tai osittain kämmenen alueen

06 06 13 Ranne-, kämment- ja sormiortoosit

Ortoosit, jotka kattavat ranteen, kämmenen ja yhden tai useamman sormen

06 06 15 Kyynärnivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kyynärnivelen.

06 06 20 Kyynärvarren ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kyynärvarren ja jotka saattavat kattaa kyynär- tai rannenivelen, esimerkiksi murtuman hoidossa.

06 06 21 Olkanivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kyynärvarren ja jotka saattavat kattaa kyynär- tai rannenivelen, esimerkiksi murtuman hoidossa.

06 06 25 Olkavarren ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat olkavarren ja jotka saattavat kattaa olka- tai kyynärnivelen, esimerkiksi murtuman hoidossa.

06 12 Alaraajan ortoosit

Ortoosit, jotka on suunniteltu muokkaamaan alaraajojen hermo-, lihas- ja luustorakenteiden rakenne- ja toimintaominaisuuksia, jotka voivat olla räätälöityjä tai esivalmistettuja; esivalmistetut laitteet voivat olla säädettäviä tai käyttövalmiita.

Tähän luokkaan sisältyvät sekä alaraajaortoosit että ortopediset jalkineet.

Alaraajaortooseihin kuuluvat lonkka-, polvi- ja nilkkaortoosit sekä jalkateräortoosit. Ortoosit voivat olla staattisia tai dynaamisia. Yleensä alaraajan ortoositarve on pitkäaikainen (esimerkiksi Dafo-tuki CP-vammaiselle, peroneustuki hemiplegiaa sairastavalle tai polvi-/nilkkatuki, kun nivel on instabiili)..

Alaraajaortooseja käytetään tukemaan, oikaisemaan, suojaamaan raajaa sekä estämään ja korjaamaan alaraajan virheasentoja sekä parantamaan raajan toimintaa. Ortoosi voi mahdollistaa alaraajan toiminnan ja sillä voidaan vaikuttaa asiakkaan toimintakykyyn ylläpitävästi ja ennaltaehkäistä tilanteen pahenemista. Apuvälinealan asiantuntija ohjaa asiakkaalle ortoosin käytön ja sen käyttöä tulee seurata esim. fysioterapiakäyntien yhteydessä.

Akuuteissa tilanteissa alaraajaortoodit luovutetaan hoitovälineinä (esim. murtuman hoitoon kipsin tilalla erilaisissa akuuteissa tilanteissa).

06 12 03 Jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain jalkaterän alueen. Kohtaan sisältyvät esim. ortopediset kengät, jalkineissa käytettävät pohjalliset ja täytteet, pehmusteet, jalkaholvin tuet, kantalaput ja -suojuukset sekä tukipohjalliset. [Jalkineet, ks. 09 03 42](#)

Kansainvälisessä luokituksessa on 06 12 03 Jalkateräortoosit -luokkaan sisällytetty myös erityisjalkineet (ks. yllä luokitusteksti). Tämän luokan alla käsitellään tukipohjalliset ja erityisjalkineet omina kappaleinaan.

Tukipohjalliset

Jalkateräortoosi (tukipohjallinen tai osajalkateräortoosi) voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun asiakkaalla on

- perussairauteen tai pysyvään vamman jälkitilaan tai synnynnäiseen epämuodostumaan liittyvä vaikea nilkan ja/tai jalkaterän virheasento ja
- em. syistä johtuva, kävelyä vaikeuttava toimintahäiriö tai kiputila ja
- jalkateräortoosilla voidaan perustellusti odottaa saatavan merkittävää hyötyä asiakkaan kävelyyn.

Jalkateräortoosia käytetään ensisijaisesti asiakkaan itse ostamien jalkineiden kanssa.

Kun kyseessä on esimerkiksi Mortonin neuralgia, hallux valgus, plantaarifasciitti ilman muita rakenteellisia ja/tai toiminnallisia vaikeuksia, ei jalkateräortoosia luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Leikkausten yhteydessä syntyneissä alaraajojen pituuseroissa erikoislääkäri (yleensä ortopedi) määrittelee pituuserokorjauksen tarpeen ja määrän. Pienissä korjauksissa riittää asiakkaan itse hankkima kengän sisälle laitettava kantakorotus.

Haavanhoitopohjallisia ja -tuotteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Jalkateräortoosi pitkäaikaiseen käyttöön voidaan luovuttaa haavahoitojen päätyttyä.

Varpaiden välissä käytettäviä tavanomaisia, kuluttajatuotteena saatavia tukia ei luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksena.

06 12 03 01 Varvastuet

Ortoosit, jotka kattavat yhden tai useamman varpaan

06 12 03 02 Tukipohjalliset

Kohtaan sisältyvät korottavat tukipohjalliset ja muotoillut tukipohjalliset sekä näiden yhdistelmät

06 12 03 03 Osajalkateräortoosit

Ortoosit jotka kattavat jalkaterän kokonaan tai osittain ja jäävät nilkkanivelen alapuolelle.

Erityisjalkineet

Erityisjalkineilla tarkoitetaan kaikkia luokkiin 06 12 03 04 – 06 12 03 07 kuuluvia jalkineita.

Erityisjalkineiden tarpeen arviointi edellyttää sekä erityisjalkine- että arviointiosaimista.

Jalkineeseen tehtävä muutos (luokka 06 12 03 04) alaraajojen pituuseron vuoksi on tarpeellinen, kun

- pituusero aiheuttaa toiminnallista haittaa ja
- korjaus pohjallisella ei ole riittävä ja
- pituusero on hoitavan tahon tekemällä mittausten menetelmällä 2 cm tai enemmän (lapsilla 1 cm)

Muunnellut valmisjalkineet (luokka 06 12 03 04) ja ortopediset valmisjalkineet (luokka 06 12 03 05) voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella, kun

- asiakkaalla on perussairaudesta, vamman jälkitilasta tai synnynnäisestä epämuodostumasta aiheutuva vaikea nilkan ja/tai jalkaterän epänormaali muoto, virheasento ja/tai toimintahäiriö, eikä hyvälaatuinen tavanomaisena kuluttajatuotteena saatava jalkine ole riittävän tukeva tai sen rakenne ei sovellu asiakkaan tarpeeseen
- erityisjalkineet ovat välttämättömät päivittäiseen tai säännölliseen käyttöön ja / tai
- siitä on merkittävää hyötyä asiakkaan kävelyyn tai
- asiakas tarvitsee erityistä tukea jalkaterän tai nilkan alueelle seisomattelineharjoittelun tai itsenäisen siirtymisen mahdollistamiseksi.

Ortopediset mittajalkineet (06 12 03 06) tai yksilöllisesti valmistettavat ortopediset jalkineet (06 12 03 07) voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä esimerkiksi, kun asiakkaalla on

- voimakkaasti deformoitunut jalka, kivulias deformiteetti tai alaraajan huomattava pituusero, joka aiheuttaa huomattavaa toimintakyvyn alenemaa ja
- kevyemmät ratkaisut (omiin jalkineeseen tai muunneltuihin valmisjalkineisiin tehtävät yksilölliset muutostyöt) eivät ole mahdollisia.

Diabeetikoilla huomioidaan lisäksi riskiluokitus (riskiluokka 2, suojatunto puuttuu ja jallassa on rakennevirhe tai riskiluokka 3, aiempi jalkahaava tai amputaatio).

Mikäli asiakkaalla on avoimia haavoja, tulee ne hoitaa ennen kuin erityisjalkineiden arviointi ja luovuttaminen on mahdollista.

Erityisjalkineiden uusimistarve on yksilöllinen ja tarve niiden uusimiselle aiheutuu yleensä asiakkaan jalan muutoksista tai jalkineiden kulumisesta. Asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan luovutetaan kesä- ja talvijalkineet sekä sisäjalkineet.

Hoitoon liittyviä hoitojalkineita ei luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksena. Kipsikengät ovat hoitovälineitä, eikä niitä luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksena.

Tavanomaisia, kulutustuotteena saatavia jalkineita (esim. keinukengät) ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Työturvallisuuden kannalta välttämättömät erityisjalkineet kustantaa ensisijaisesti työnantaja.

06 12 03 04 Muunnellut valmisjalkineet

Sarjavalmisteiset jalkineet, joita on muunneltu yksilöllisten tarpeiden mukaan. Kohtaan sisältyvät jalkineiden korotukset, keinupohjat ja muut jalkineiden muutostyöt.

06 12 03 05 Ortopediset valmisjalkineet

Valmiina saatavat sarjavalmisteiset jalkineet, joissa on erityisiä rakenne- ja toimint ominaisuuksia.

06 12 03 06 Ortopediset mittajalkineet

Jalkineet, jotka valmistetaan (kootaan jalkineaihioista) asiakkaan jaloista otettujen mittojen mukaan ja jotka eivät edellytä yksilöllisesti valmistettua lestiä. Valmistuksessa käytetään valmista lestiä, johon lisätään tarvittavat rakenteelliset tai toimintaan vaikuttavat ominaisuudet

06 12 03 07 Ortopediset jalkineet, yksilöllisesti valmistettavat

Jalkineet, jotka valmistetaan yksilölliselle lestille asiakkaan mittojen ja tarpeiden mukaan.

06 12 06 Nilkka- jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat nilkkanivelen sekä kokonaan tai osittain jalkaterän alueen.

Nilkkaortoosi voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on perussairaudesta, pysyvää vamma jälkitilasta tai synnynnäisestä epämuodostumasta aiheutuva vaikea nilkan virheasento ja/tai toimintahäiriö, mikä vaikeuttaa merkittävästi päivittäistä liikkumista

tai aiheuttaa merkittävän kiputilan. Luovutuksen edellytys on, että nilkka-jalkateräortoosilla voidaan perustellusti odottaa saatavan merkittävää hyötyä asiakkaan päivittäisissä toiminnoissa.

Dynaamisella ortoosilla pyritään jalkaterä tukemaan keskiasentoon. Ortoosi ohjaa kävelyä mahdollisimman luonnolliseen malliin ja voi mahdollistaa kävelyn jopa ilman apuvälinettä. Dynaamisia ortooseja voidaan luovuttaa käveleville lapsille ja aikuisille sekä kävelemään opetteleville lapsille, kun sairaudesta tai vammasta aiheutuva syy (esim. spastisuus) heikentää jalan kontrollia.

Akuutit leikkausten jälkeiset tai hoitoon välittömästi liittyvät ortoosit katsotaan hoitovälineiksi.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia (esim. elastisia tukia tai kevyttä kompressiota antavia tukia) ei luovuteta lääkinällisenä kuntoutuksena.

06 12 09 Polviortoosit

Ortoosit, jotka kattavat polvinivelen.

Polviortoosi voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun

- asiakkaalla on perussairauteen tai pysyvän vamman jälkitilaan liittyvä vaikea polven virheasento ja/tai toimintahäiriö ja
- joka vaikeuttaa merkittävästi päivittäistä liikkumista ja
- luovutuksen edellytyksenä on myös, että nilkka-jalkateräortoosin käytön arvioidaan merkittävästi parantavan asiakkaan päivittäisistä toiminnoista suoriutumista.

Akuuttivammojen hoidossa käytettäviä polviortooseja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

06 12 12 Polvi- Nilkka- jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat polvi- ja nilkkanivelet sekä jalkaterän.

Polvi-, nilkka-, jalkateräortoosi voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on pitkäaikaiseen sairauteen tai vammaan liittyvä vaikea alaraajan virheasento, toimintahäiriö ja kiputila, jotka vaikeuttavat liikkumista ja toimintakykyä sekä ortoosin käytön arvioidaan merkittävästi parantavan asiakkaan päivittäisistä toiminnoista suoriutumista.

06 12 13 Säariortoosit

Ortoosit, jotka kattavat alaraajan sääriosan.

Harrastuksissa käytettäviä säariortooseja (säärisuojia) ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

06 12 15 Lonkkaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat lonkkanivelen.

Lonkkaortoosi voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä esimerkiksi seisoma-asennon tukemiseen tai liikkumisen apuvälineeksi kuntoutuksesta vastaavan lääkärin tai kuntoutustyöryhmän tekemän yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

Lonkkaluksaation hoidossa käytettävät ortoosit ja tyynyt ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

06 12 16 Lonkka-polviortoosit

Ortoosit, jotka kattavat lonkka- ja polvinivelet.

Lonkka- ja polviortoosi voidaan luovuttaa lääkinnällisenä kuntoutuksena pystyasennon ja askeltamisen tukemiseksi silloin, kun pystyasennon hallinta ja käveleminen eivät sairauden tai vamman aiheuttaman lihasten heikkouden tai liikkeen koordinaation puutteellisuuden vuoksi onnistu. Tarvearvioinnin tekee kuntoutuksesta vastaava lääkäri tai kuntoutustyöryhmä.

06 12 18 Lonkka-polvi-nilkka-jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat lonkka-, polvi- ja nilkkanivelet sekä jalkaterän.

Ortoosi voidaan luovuttaa lääkinnällisenä kuntoutuksena asiakkaalle, kun seisominen ja kävely ei vamman tai sairauden aiheuttamien lihasten heikkouden tai liikkeen koordinaation puutteellisuuden vuoksi onnistu ilman tukisidoksia. Tarvearvioinnin tekee asiakkaan kuntoutuksesta vastaava lääkäri tai kuntoutustyöryhmä.

06 12 99 Alaraajaortoosien lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. pehmusteet ja remmit.

06 15 Toiminnalliset hermo-lihasstimulaattorit ja hybridiortoosit

Välineet, jotka on suunniteltu kompensoimaan motorisen toiminnan menetystä sähköisen stimulaation avulla (FES). Kohtaan sisältyvät esim. toiminnalliset sähköiset stimulaattorit ja hybridiortoosijärjestelmät, joita käytetään yhdistettynä mekaanisiin ortooseihin hybridiortooseissa. Stimulaattorit, joita ei käytetä ortooseina, ks. 04 27.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä käytettävillä toiminnallisilla hermolihasstimulaattoreilla tässä ohjeistuksessa tarkoitetaan laitteistoja, joilla lihaksen ulkoisella sähköstimulaatiolla pystytään mahdollistamaan ylä- tai alaraajan toiminnallisia liikkeitä, jotka parantavat kävelysuoritusta tai mahdollistavat yläraajan käytön. Hybridiortooseissa toiminnallinen hermolihasstimulaatio on yhdistetty mekaaniseen ortoosiin. Stimulaattorit, joita ei käytetä ortooseina (kts. 04 27), eksoskeletoinit (kts. 06 06 Yläraajan ortoosit tai 0612 Alaraajan ortoosit) tai tietokoneohjatut älyortoosit ilman sähköstimulaatiota (kts. 06 12) eivät sisälly luokituksen tähän kohtaan.

Alaraajojen toiminnallisia hermolihasstimulaattoreita ja hybridiortooseja voidaan luovuttaa lääkitun kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen moniammatillisen arvioinnin perusteella alla olevien luovutusperusteiden täyttyessä päivittäisten arkitoimintojen apuvälineeksi. Yläraajojen toiminnallisten hermolihasstimulaattoreiden ja hybridiortoosien käytöstä apuvälineenä ei ole luovuttamista tukevaa tutkimusnäyttöä, mutta yläraajojen arviointiin on valmisteltu arviointiperusteet tarvittaessa käytettäväksi yksilöllisen arvioinnin tueksi. Kuntoutuskäytössä sähköstimulaatiolaitteiden käyttö edellyttää tiivistä terapiasuhdetta ja -osaamista, sekä on usein ajallisesti rajoittunut hyödyn kannalta. Tämän johdosta kuntoutuskäyttöön toiminnallisia hermolihasstimulaattoreita ja hybridiortooseja ei luovuteta lääkitun kuntoutuksen apuvälineenä, vaan näiden käyttö toteutuu tarvittaessa kuntouttavan tahon toimesta.

Luovutusperusteet:

- Luovutuksen tulee aina perustua yksilölliseen arviointiin, joka toteutetaan luovuttavan organisaation toimesta tai alueellisesti sovittujen toimintatapojen mukaisesti.
- Luovutuksen edellytyksenä on, ettei asiakkaan yksilölliseen tilanteeseen ja hänen toimintakykyä tukevaa, sopivaa perinteistä ortoosia löydy, sitä ei voida käyttää tai se ei kestä käytössä.
- Luovutuksen edellytyksenä on yksilöllisen arvioinnin ja mittausten perusteella todettu asiakkaan toimintakyvyn edistyminen.
- Asiakkaan fyysinen ja kognitiivinen toimintakyky mahdollistaa apuvälineen käytön ja apuvälineestä huolehtimisen.

Arviointimenetelmät alaraajaortoosille:

- Kävelyn itsenäisyyden arviointi
 - Kävelyluokitus, FAC (Functional Ambulatory Classification)⁶⁵
 - Itsenäisen kävelyn mahdollistuminen ja kävelyluokituksen parantuminen FAC-luokkaan 5 tukevat luovuttamista.
- 6-minuutin kävelytesti⁶⁶
 - Kävelymatkan lisääntyminen vähintään 50 metriä tukee luovuttamista⁶⁷
 - Lähtötason ollessa poikkeuksellisen matala tai korkea, merkittävän muutoksen rajaa voi mukauttaa Toimia-suosituksen esittämien potilasryhmäkohtaisten tietojen puitteissa.
- 10 metrin kävelynopeus
 - Kävelynopeuden lisääntyminen vähintään 0,20 m/s tukee luovuttamista⁶⁸
- Kävelyn laadullinen arviointi
 - Kävelyn laadun parantuminen tukee luovuttamista
 - Arvioitavia seikkoja ovat mm. askelpituus, askelleveys, askelrytmi, tasapaino, kantaiskut, tukivaiheen pituus, apuvälineiden käyttö.
 - Suositellaan laadullisen arvioinnin tueksi videointia tai strukturoitua laadullista arviointia (esim. Bath Assessment of Walking Inventory).
- Arviojakso
 - Mikäli yksilöllisessä arvioissa esiin tulee selkeää toimintakyvyn edistymistä, mutta tämä jää asetetuista raja-arvoista, voidaan arviota jatkaa kokeilujaksolla arkiympäristössä arkitoimintojen ja arkikäytettävyyden selvittämiseksi.
 - Arviojaksosta suositellaan kerättäväksi tietona asiakkaan ja mahdollisen hoitavan fysioterapeutin arviot, sekä suositellaan käyttöön yleistä toimintakykymittaria (WHODAS⁶⁹, PROMIS⁷⁰ tai EuroHIS⁷¹).
 - Arviojakso voi kestää 2 - 12 viikkoa arvioinnin tarpeesta ja mahdollisuuksista riippuen.
 - Arviojakson jälkeen voidaan toistaa yllämainittuja mittauksia ja arviointeja.

⁶⁵ Kävelyluokitus, FAC (Functional Ambulatory Classification): (TOIMIA-tietokanta)

⁶⁶ 6-minuutin kävelytesti: (TOIMIA-tietokanta)

⁶⁷ Resnik, L. and Borgia, M., (2011). Reliability of outcome measures for people with lower-limb amputations: distinguishing true change from statistical error. *Physical Therapy*, 91(4), pp. 555-565

⁶⁸ 10 metrin kävelytesti: (TOIMIA-tietokanta)

⁶⁹ WHODAS 2.0 (TOIMIA-tietokanta)

⁷⁰ Kansallinen PROMIS-keskus, PROMIS@yleiskuvaus (TOIMIA-tietokanta)

⁷¹ EuroHIS-8-elämänlaatumittari (TOIMIA-tietokanta)

Arviointimenetelmät yläraajaortoosille:

- Ortoosin tulee tosiasiallisesti mahdollistaa tavoitteiden mukaiset, itse-
näistä selviämistä tukevat, toiminnalliset otteet monipuolisesti päivittäisissä toimissa.
- Arkitoimissa ruokailun, pukemisen tai muun asiakkaalle olennaisen arki-
toimen mahdollistuminen, joista esimerkkeinä:
 - Ote onnistuu ruokailuvälineestä mahdollistaen syömisen
 - Ote onnistuu lasista mahdollistaen juomisen
 - Puhelimen käyttö mahdollistuu
 - Housujen ylös nostaminen mahdollistuu
- Jos tarkasteltavat toiminnot onnistuvat ilman hermolihastimulaatiota tai
hybridiorooseja, ei perusteita luovuttamiselle ole. Suositellaan toimin-
nallista arviointia toimintaterapeutin toimesta, jossa voidaan käyttää tu-
kena strukturoituja kyselyitä ja testausta, esimerkiksi:
 - DASH / QuickDASH⁷²
 - Sollerman Hand Function Test⁷³
- Arviojakso
 - Mikäli yksilöllisessä arvioissa esiin tulee selkeää toimintakyvyn edis-
tymistä, mutta tämä jää asetetuista raja-arvoista, voidaan arviota jat-
kaa kokeilujaksolla arkiympäristössä arkitoimintojen ja arkikäytettä-
vyyden selvittämiseksi.
 - Arviojaksosta suositellaan kerättäväksi tietona asiakkaan ja mahdol-
lisen hoitavan toimintaterapeutin arviot, sekä suositellaan käyttöön
yleistä toimintakykymittaria (WHODAS, PROMIS tai Euro-HIS).
 - Arviojakso voi kestää 2 - 12 viikkoa arvioinnin tarpeesta ja mahdolli-
suuksista riippuen.
 - Arviojakson jälkeen voidaan toistaa yllämainittuja mittauksia ja arvi-
ointeja.

06 18 Yläraajan proteesit

Toisiinsa yhteensopivat yleensä yhden valmistajan valmistamat osat, jotka voidaan yhdistää minkä tahansa yksilöllisesti valmistetun osan kanssa ja joista muodostuu erilaisia yläraajaproteeseja. Kohtaan sisältyvät esim. kosmeettiset yläraajaproteesit.

Yläraajaproteesit luokkaan kuuluvat kosmeettiset, mekaaniset ja prosessoriohjatut yläraajan proteesit. Yläraajaproteesit voivat myös koostua kokonaisuuksista, joissa on

⁷² DASH (Disabilities of the Arm, Shoulder and Hand)

⁷³ Sollerman Hand Function Test

sekä mekaanisia että prosessoriohjattuja niveliä, esim. proteesissa on prosessoriohjattu nyrkki, mutta mekaaninen kyynärnivel. Luokkaan kuuluvat myös yläraajaproteesien kosmetiikat, tuppiosat ja testitarkoitukseen rakennettavat proteesit.

Yläraajaproteesit jaetaan passiivisiin ja aktiivisiin proteeseihin. Passiivisissa yläraajaproteeseissa ei ole liikkuvia osia, mutta niitä voidaan käyttää apuna erilaisissa toiminnoissa, kuten kantamisessa. Aktiivisissa proteeseissa liike tuotetaan joko mekaanisesti valjas- ja kaapelisysteemeillä jäljellä olevan lihastoiminnan avulla tai myoelektrisesti proteesin sisään asennettujen elektrodeiden avulla. Mekaanisella proteesilla voidaan aikaansaada mm. peukalo-etusormiote. Prosessoriohjattu yläraajaproteesi mahdollistaa käyttäjän aktiivisen tarttumaotteen ja symmetrisyyden.

Proteesin arviointi edellyttää erityistä asiantuntemusta ja moniammatillista arviointia (lääkäri, apuvälineteknikko ja toimintaterapeutti/ fysioterapeutti/). Amputaatiotyngän ongelmat ja niiden hoito edellyttävät usein erityisasiantuntemusta.⁷⁴

Yläraajaproteesi voidaan luovuttaa synnynnäisen yläraajan poikkeaman tai tapaturman / sairauden vuoksi tehdyn yläraaja-amputaation vuoksi. Amputaation jälkeinen ensimmäisen proteesin luovuttaminen perustuu asiakkaan yleiskuntoon, toipumiseen ja sairauden ennusteeseen.

Apuvälineratkaisua tehtäessä otetaan aina huomioon asiakkaan motivaatio ja sitoutuminen proteesin käyttöön. Proteesin valinnassa otetaan huomioon asiakkaan yksilölliset tarpeet, yläraajan jäljellä oleva toimintakyky, asiakkaan elämäntilanne, aktiivisuus, työ ja harrastukset ja proteesin käyttötarkoitus.

Prosessoriohjattu proteesi voidaan luovuttaa moniammatillisen asiantuntijaryhmän arvon perusteella seuraavasti:

Aikuiset:

- Toisen tai molemmat yläraajansa menettäneelle asiakkaalle proteesin käyttötarkoituksen, asiakkaan aktiivisuuden ja elämäntilanteen perusteella (esim. opiskelu, ammatti/työ).
- Proteesin käyttäjä on motivoitunut proteesin käyttöön.
- Prosessoriohjattu yläraajaproteesi lisää asiakkaan itsenäistä toimintaa ja mahdollistaa omatoimisen suoriutumisen päivittäisistä toiminnoista tai työssä.
- Proteesin luovuttamista edeltävät testaukset ja käytön harjoittelu.

⁷⁴ Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2019:2, s. 309

Lapset:

- Kosmeettisen proteesin käyttö aloitetaan jo hyvin pienenä.
- Synnynnäisessä yläraajapuutoksessa prosessoriohjatun proteesin hankintaa tulee harkita 2-3 vuoden iässä.
- Proteesia arvioitaessa selvitetään sekä lapsen että huoltajien motivaatio ja sitoutuminen opettaa lasta prosessoriohjatun proteesin käyttäjäksi.

Kosmeettinen proteesi on kevyt ja se valmistetaan vastaamaan ulkonäöltään ja mittasuhteiltaan vastakkaista raajaa. Kosmeettinen kyynärvarsiproteesi mahdollistaa tukeutumisen ja kevyiden taakkojen kantamisen.

Kosmeettinen proteesi voidaan luovuttaa asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja moniammatillisen asiantuntijaryhmän (lääkäri, apuvälineteknikko ja fysioterapeutti/toimintaterapeutti) tekemän arvioinnin perusteella.

Proteesin korjaus/huolto/uusinta tarpeen ilmetessä, tulee asiakkaan aina ensin ottaa yhteys hoitovastuussa olevaan yksikköön.

06 18 01 Kosmeettiset, ei-toiminnalliset yläraajaproteesit

Välineet, jotka korvaavat yläraajan osan ja joilla on vain kosmeettinen tarkoitus.

06 18 03 Osakämmenproteesit

Välineet, jotka korvaavat amputaatiosta tai synnynnäisestä poikkeamasta johtuvat, kämmenen tai sormien puutokset. Kohtaan sisältyvät esim. sormiproteesit.

06 18 06 Ranne-eksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta rannenivelestä tapahtuneen amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 09 Kyynärvarsiproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta kyynär- ja rannenivelten välisestä amputaatiosta tai synnynnäisestä poikkeamasta johtuen.

06 18 12 Kyynäreksartikulaatioproteesi

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta kyynärnivelestä tapahtuneen amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 15 Olkavarsiproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta olka- ja kyynärnivelen välisestä amputaatiosta tai synnyynnäisestä poikkeamasta johtuen.

06 18 18 Olkaeksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta olkanivelestä tapahtuneen amputaation tai synnyynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 21 Hartiaproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta lapaluu-rintakehä ja rintalasta-solisluu -nivelistä tapahtuneen amputaation tai synnyynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 Alaraajan proteesit

Toisiinsa yhteensopivat yleensä yhden valmistajan valmistamat osat, jotka voidaan yhdistää minkä tahansa yksilöllisesti valmistetun osan kanssa ja joista muodostuu erilaisia alaraajaproteeseja. Kohtaan sisältyvät esim. kosmeettiset alaraajaproteesit.

Alaraajaproteeseihin kuuluvat kosmeettiset, mekaaniset ja prosessoriohjatut alaraajan proteesit. Alaraajaproteesit voivat myös koostua kokonaisuuksista, joissa on sekä mekaanisia että prosessoripohjaisia niveliä, esim. proteesissa on prosessoripohjainen polvi, mutta mekaaninen nilkkanivel. Luokkaan kuuluu myös alaraajaproteesien kosmetiikat, tuppiosat ja testitarkoitukseen rakennettavat proteesit. Ensiproteesi on aina mekaaninen proteesi.

Proteesin arviointi edellyttää erityistä asiantuntemusta ja moniammatillista arviointia (lääkäri, apuvälineteknikko ja fysioterapeutti/toimintaterapeutti). Amputaatiotyngän ongelmat ja niiden hoito edellyttävät usein erityisasiantuntemusta.

Alaraajaproteesi voidaan luovuttaa synnyynnäisen poikkeavuuden, tapaturman tai muusta syystä tehdyn amputaation jälkeen, kun alaraaja puuttuu osittain tai kokonaan. Alaraajaproteesi voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä jäljellä olevan toimintakyvyn ja proteesin käyttötarkoituksen perusteella (esim. siirtymien, lähiympäristössä liikkuminen, työ, harrastukset). Amputaation jälkeen luovutet-

tava ensimmäisen proteesin luovuttaminen perustuu asiakkaan yleiskunnon, toipumisen, sairauden ennusteen ja käyttömotivaation perusteella.⁷⁵ Alaraajaproteesin valinta perustuu moniammatillisen asiantuntijaryhmän arvioon ja asiakkaan aktiivisuustasoon.

Proteesin käytön aktiivisuustasot:

1. vain kosmeettisen proteesin käyttö
2. sisällä kävely, asiakas tarvitsee kävelyn apuvälineen proteesin lisäksi, kävelymatka ja – aika ovat rajoittuneet
3. rajoittunut ulkona kävely, asiakas kävelee ulkona hitaasti, selviytyy matalasta korokkeesta ja vähäisestä alustan epätasaisuudesta, yli 100 - 200 metrin matkoilla tarvitsee kävelyn apuvälinettä
4. toiminnallinen kävely, asiakas kävelee ulkona, kykenee vaihtelemaan kävelynopeutta, terveeseen henkilöön verrattuna kävelynopeus ja -matka ovat vähäisempiä, selviytyy hyvissä olosuhteissa työssä ja harrastuksissa
5. kävely vaativissa olosuhteissa, asiakas kävelee ulkona rajoituksitta, kävelymatka- ja aika eivät ole rajoittuneet, proteesin tulee kestää vaativaa ponnistusta, kiertoa ja iskuja.

Proteesin käytön opetukseen ja harjoitteluun tulee varata riittävästi aikaa. Käytön seuranta kirjataan kuntoutussuunnitelmaan. Yksilöllisessä alaraajaproteesitarvearviossa tulee huomioida sen hetkinen - ja tavoiteltava aktiivisuustaso, johon asiakkaalla on mahdollisuus kuntoutua.

Kosteissa tiloissa käytettävä kylpyproteesi voidaan luovuttaa asiakkaalle yksilöllisen tarpeen mukaan, kun se mahdollistaa esim. omatoiminen peseytyminen tai uimahallilla käymisen. Kylpyproteesin arvio tehdään yleensä aikaisintaan ½ - 1 vuoden kuluttua ensimmäisen proteesin käyttöönotosta. Silloin tynkä on tullut lopulliseen muotoonsa ja kylpyproteesin käyttö on perusteltua. Tavanomaisessa peseytymisessä suihkutuoli voi olla toimivampi ja turvallisempi vaihtoehto kuin kylpyproteesi.

Kosmeettinen alaraajaproteesi voidaan luovuttaa asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja moniammatillisen asiantuntijaryhmän (lääkäri, apuvälineteknikko ja fysioterapeutti/toimintaterapeutti) tarvearvioinnin perusteella.

⁷⁵ Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2019:2, s. 309

Proteesin korjaus/huolto/uusinta tarpeen ilmetessä, tulee asiakkaan aina ensin ottaa yhteys hoitovastuussa olevaan yksikköön.

06 24 01 Kosmeettiset, ei-toiminnalliset alaraajaproteesit

Välineet, joita käytetään korvaamaan alaraajan puuttuva osa ja joiden käyttötarkoitus on pelkästään kosmeettinen. Kohtaan sisältyvät esim. reisi- ja pohjetäytteet.

06 24 03 Jalkaterän osaproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan nilkkaniveleen alapuolelta tehdyn amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen. Kohtaan sisältyvät esim. varvasproteesit.

06 24 06 Nilkan eksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan nilkkanivelestä tehdyn amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 09 Sääriproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan polvi- ja nilkkanivelten välistä tehdyn amputaation tai synnynnäisen poikkeaman vuoksi.

06 24 09 01 Säären ensiproteesi

Sääriproteesit jotka valmistetaan amputaation jälkeen ensimmäiseksi proteesiksi. Valmistetaan ilman kipsimallia.

06 24 09 02 Säären käyttöproteesi

Sääriproteesit jotka valmistetaan synnynnäisen rajoitteen toteamisen tai amputaation jälkeen tyngän muotouduttua.

06 24 09 03 Säären kylpyproteesit

Sääriproteesit jotka valmistetaan kestävään kosteutta esimerkiksi peseytyessä.

06 24 12 Polven eksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan polvinivelestä tehdyn amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 15 Reisi- ja polviproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan lonkka- ja polvinivelten välistä tehdyn amputaation tai synnynnäisen poikkeaman vuoksi.

06 24 15 01 Reiden ensiproteesi

Reisiproteesit jotka valmistetaan amputaation jälkeen ensimmäiseksi proteesiksi. Valmistetaan ilman kipsimallia

06 24 15 02 Reiden käyttöproteesi

Reisiproteesit jotka valmistetaan synnyynnäisen rajoitteen toteamisen tai amputaation jälkeen tyngän muotouduttua

06 24 15 03 Reiden kylpyproteesit

Reisiproteesit jotka valmistetaan kestävästi kosteutta esimerkiksi peseytyessä

06 24 18 Lonkan eksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan lonkkanivelestä tehdyn amputaation tai synnyynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 21 Hemipelvektomiaproteesit

Välineet, jotka korvaavat kokonaisen raajan sekä koko hemipelviksen tai sen osan amputaation tai synnyynnäisen poikkeaman vuoksi.

06 24 24 Hemikorporektomiaproteesit

Välineet joita käytetään molempien alaraajojen ja lantion amputaation jälkeen.

06 24 41 Alaraajaproteesien tuppiosat

Alaraajaproteesien rajapintaosat, jotka ovat suorassa kosketuksessa käyttäjään ja antavat tukea, vakautta ja suspensiota; voivat sisältää osia, jotka auttavat toiminnallisten osien aktivoinnissa tai hallinnassa. Kohtaan sisältyvät esim. esivalmistetut ja räätälöidyt tuppiosat, jotka on tarkoitettu osittaisille jalkaproteeseille, nilkan eksartikulaatioille, sääriproteeseille (amputoitu polvinivelen alapuolelta), polven eksartikulaatioille, reisiproteeseille (amputoitu polvinivelen yläpuolelta), lonkan eksartikulaatioille ja hemipelvektomiaproteeseille.

Luokkaan kuuluvat mm. silikonilinerit. Tyngän muotoutumista edistetään kompressiohoidolla. Hoito voidaan toteuttaa tyngän sidonnalla tai tarkoitukseen valmistettua silikonituppea käyttäen. Arvioinnin tupen käytöstä ja hankinnasta tekee yleensä fysioterian ylilääkäri. Paikallisesti sopien arvioinnin voi tehdä myös muu lääkäri tai apuvälinealan asiantuntija. Postoperatiivista tuppea käytetään siihen saakka, kunnes asiakas saa proteesin ja siihen kuuluvan silikonitupen.

06 24 47 Alaraajaproteesien kosmeettiset osat

Kosmeettiset osat, jotka simuloivat normaalin raajan ulkonäköä ja tuntua. Kohtaan sisältyvät esim. kuoret, täyteaineet, keinoihot, sukat ja jalkapeitteet.

06 30 Proteesit, lukuun ottamatta raajaproteeseja

Välineet, joita käytetään ulkoisesti korvaamaan kokonaan tai osittain puuttuvan vartalon osan (muun kuin raajan) ulkonäkö ja/tai toiminta.

06 30 03 Peruukit

Välineet, jotka korvaavat hiukset kokonaan.

Arviointi peruukin tarpeellisuudesta tehdään hoitovastuuyksikössä.

Peruukki luovutetaan useimmiten iho- ja/tai syöpäsairaalle asiakkaalle, jolla on laaja-alaista hiustenlähtöä sairaudesta tai hoidoista johtuen joko tilapäisesti tai pysyvästi. Peruukin luovuttaminen lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä voi tulla kyseeseen myös sukupuoltaan korjaavalle asiakkaalle, jolla on laaja-alaista hiusten lähtöä / kaljuuntumista.

Peruukkeja luovutetaan yleensä yksi peruukki/vuosi huomioiden peruukin kunto ja kuluminen. Yksilöllisestä tarpeesta esim. työolosuhteista (maatalous-, puu-, metalli- ja autoalan työ ym.) tai muusta hyvin perustellusta syystä johtuvan peruukin kulumisen vuoksi voidaan luovuttaa tarvittaessa enemmän kuin yksi peruukki/vuosi.

Ensisijaisesti luovutetaan vakiomallisia keinokuituhiusperuukkeja, mutta lääketieteellisestä tai muusta yksilöllisestä syystä johtuen (esim. allergia/työolosuhteet) voidaan luovuttaa vakiomalleista poikkeava peruukki (esim. luonnonhiusperuukki).

Mittatilausperuukki voidaan luovuttaa esimerkiksi poikkeuksellisen päänympärysmittan, pään muodon tai muun yksilöllisen syyn vuoksi. Palveluvalikoimasta poikkeava peruukin luovuttaminen edellyttää alan erikoislääkärin (esim. ihotaudit, lastentaudit) tekemää arviointia ja asiakkaan yksilöllisen tarpeen perusteella toteamaa tarvetta. Sekä keinohius- että aitohiusperuukeissa käytettävä pohjamateriaali on usein sama, mikä on otettava huomioon erityisesti silloin, kun asiakkaalla on kumiallergia.

Peruukin korjaus ja huoltaminen korvataan lääkinällisenä kuntoutuksena. Peruukin pesuvälineitä tai leikkausta kampaajalla ei korvata lääkinällisenä kuntoutuksena.

06 30 06 Irtotukat ja hiuslisäkkeet

Välineet, jotka korvaavat hiukset osittain.

Irtotukka tai hiuslisäke voidaan luovuttaa sairaudesta johtuen yksilöllisen tarpeen perusteella, kun sairaudesta johtuen koko peruukki ei ole tarpeen.

06 30 09 Silmäripset ja kulmakarvat

Välineet, jotka korvaavat silmäripset ja/tai kulmakarvat.

Välineet, jotka korvaavat silmäripset ja/tai kulmakarvat voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä erityisin perustein (esim. kun asiakkaan oma toimintakyky ei mahdollista kulmakarvojen meikkaamista kosmetiikan tuottein), kun kulmakarvat puuttuvat sairauden vuoksi pysyvästi ja julkisen terveydenhuollon erikoislääkäri (esim. ihotautien erikoislääkäri) on arvioinut tarpeen. Tavanomaisina kuluttajatuotteina saatavia liimattavia/magneettisia silmäripsiä ja kulmakarvoja ei luovuteta lääkinällisenä kuntoutuksena.

06 30 18 Rintaproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät koko rinnan tai sen osan ulkonäköä.

Läkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä rintaproteesi luovutetaan omaksi asiakkaalle, jolle on tehty joko osa- tai koko rinnanpoistoleikkaus. Läkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä korvataan myös yksityissairaaloitten suorittamien rintaleikkausten jälkeiset rintaproteesit. Rintaproteesi valitaan apuvälinealan asiantuntijan opastuksella. Rintaliivit asiakas hankkii itse. Proteesi uusitaan tarpeen mukaan 1,5 - 3 vuoden välein.

06 30 21 Silmäproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät silmän ulkonäköä.

Silmäproteesi voidaan luovuttaa asiakkaalle silmän puuttumisen, kutistussilmän tai vaikean silmäsaairauden jälkitilan kompensointiin. Arviointi tehdään ko. erikoisalalla.

Proteesin kiillotusta korvataan tarvittaessa. Silmäproteesiin tehtävät muutostyöt tehdään yksilöllisen arvioinnin perusteella. Silmäproteesi uusitaan yksilöllisen harkinnan perusteella tarpeen mukaan.

06 30 24 Korvaproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät korvien ulkonäköä.

Mikrotia (korvalehden poikkeava pienikokoisuus) hoidetaan useimmiten kirurgisesti yliopistosairaalassa.

06 30 27 Nenäproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät nenän ulkonäköä.

Nenäproteesi (esim. silmälasiansakakiinnitteinen) voidaan luovuttaa yksilöllisen tarpeen ja hoitolinjauksen perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä erikoislääkärin (KNK) toteaman tarpeen perusteella.

06 30 36 Hammasproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät hampaiden ulkonäköä ja toimintaa.

Hammasproteesit, -tuet, purentakiskot ym. eivät ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä. Ne ovat asiakasmaksulain mukaisesti osa suun terveydenhuoltoa.^{76, 77}

Apneakisko, ks. luokka [04 03 33 Hengitystieortoosit](#)

⁷⁶ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>, 26 §

⁷⁷ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>, 29 §

09 Apuvälineet itsestä huolehtimiseen tai siihen osallistumiseen

Välineet, jotka on tarkoitettu henkilön päivittäiseen itsestä huolehtimiseen, mukaan lukien itsensä peseminen ja kuivaaminen, omasta kehosta ja sen osista huolehtimiseen, pukeutumiseen ja kehon suojaamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. riisuutumis- ja pukeutumisvälineet, vartalon suojat, henkilökohtaiset hygieniavälineet, henkitorviavanne-, avanne- ja inkontinenssivälineet sekä sukupuolielämän apuvälineet. [Syömisen ja juomisen apuvälineet](#), ks. 15 09

09 03 Vaatteet ja kengät

Kohtaan sisältyvät esim. vauvojen ja lasten vaatteet ja kengät. [Kudosvaurioita ehkäisevät apuvälineet](#), ks. 04 33. [Ompelu- ja vaatehuoltovälineet](#), ks. 15 15. [Työpaikan työturvallisuutta parantavat apuvälineet](#), ks. 28 24.

Ihotautierikoislääkärin lausunnosta albinismia sairastaville voidaan luovuttaa UV-vaatteita lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.⁷⁸ UV-vaatteina luovutetaan kaksi aluskerrastoa ja niskaläpällinen suojahattu.

Vammasta tai sairaudesta aiheutuvat ylimääräiset vaatekustannukset: ks. [Vammaispalvelujen käsikirja/ Ylimääräiset vaatekustannukset](#).⁷⁹

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia vaatteita ja kenkiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 03 03 Suojapeitteet

Sateelta, kylmältä ja tuulelta suojaavat peitteet. Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolissa, pulkassa tai lastenvaunuissa istuvan henkilön suojapeitteet.

09 03 05 Päällysvaatteet

Vaatteet, joita käytetään ulkotiloissa muiden vaatteiden päällä suojaamaan henkilöä kylmältä, tuulelta ja kaiken tyyppisiltä sateelta. Kohtaan sisältyvät esim. ulkokäyttöön tarkoitetut takit sekä suojapeitteet ja -vaatteet.

⁷⁸ Eduskunnan oikeusasiamiehen päätös 21.12.2016. Dnro 3382/4/15

⁷⁹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/erityiskorvaukset>

09 03 33 Uima-asut

Kohtaan sisältyvät esim. allasterapia-asut ja suojaavat erikoisuima-asut.

Yksilöllisesti valmistettava uima-asu voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on hallitseman uloste- tai virtsainkontinenssi ja jota asiakas tarvitsee allasterapiassa. Säännöllisestä allasterapiasta ja tarve uima-asusta tulee kirjata asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan.

Märkäpuku voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on harvinainen sairaus, joka aiheuttaa palelemisen myötä neurologisia oireita. Kuntoutussuunnitelmassa tai vastaavassa dokumentissa tulee olla maininta allasterapiasta välttämättömänä terapiamuotona.

Muut kuin edellä mainitut tilanteet katsotaan vapaa-ajan tai harrastuksen tarpeesta johtuvaksi. Harrastuksen välineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 03 42 Jalkineet

Kohtaan sisältyvät esim. erityiskäyttöön tarkoitetut jalkineet, esimerkiksi urheilukengät ja -pohjalliset. Jalkateräortoosit, ks. 06 12 03. Ortopediset jalkineet, ks. 06 33. Jalkaterä-, kantapää- ja varvassuojat, ks. 09 06 21.

Tavanomaisia, kuluttajatuotteina saatavia jalkineita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Kipsikenkä lainataan asiakkaalle hoitoon liittyvänä välineenä. Niitä tulee olla saatavilla terveysasemien vastaanotoilla, päivystyksissä, ortopedian poliklinikalla ja ortopedisillä vuodeosastoilla.

Vammasta tai sairaudesta aiheutuvat ylimääräiset vaatekustannukset: ks. Vammais- palvelujen käsikirja/ Ylimääräiset vaatekustannukset⁸⁰.

09 03 45 Liukuesteet jalkineisiin

Jalkineisiin kiinnitettäviä välineitä ja tarvikkeita, joilla ehkäistään liukastumista

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia liukuesteitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

⁸⁰ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/erityiskorvaukset>

09 06 Puettavat vartaloa suojaavat apuvälineet

Välineet, joilla estetään kehon osien vahingoittuminen.

09 06 03 Pään suojat

Päänsuoja voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä turvallisuuden lisäämiseksi asiakkaalle, jolla on tavanomaista suurempi vaara kaatua ja loukata päänsä (esim. epilepsia ja / tai kehitysvammaisuus).

Pään suojaa arvioitaessa tulee apuvälinetarve arvioida laaja-alaisesti (esim. lisääkö liikkumisen apuväline asiakkaan liikkumisen turvallisuutta).

09 06 09 Korva- ja kuulosuojat

Melunsojaimet, ks. 27 03 09.

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia korva- ja kuulosuojia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Kuulokkeet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa ks. luokka [22 18 38 Kuulokkeet](#)

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimus ks. luokka [04 27 15 Äänistimulaattorit](#)

Korvien suojaaminen ympäristön haitalliselta melulta ks. luokka [27 03 09 Melunsojaimet](#).

09 06 15 Suojakäsineet

Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolin kelaushansikkaat.

Yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella voidaan pyörätuolia käyttävälle asiakkaalle luovuttaa kelaushansikkaat, kun kelaaminen ilman hansikkaita ei onnistu tai käsien suojaaminen hansikkailla on iho- tai sormivaurioiden vuoksi välttämätöntä (esim. vaikeat tuntopuutokset).

Lämpöhanskat ks. [luokka 04 30 03](#)

09 06 18 Sääri- ja polvisuojat

Kohtaan sisältyvät esim. sukat amputoiduille raajoille (tynkäsukat).

Sääri- ja polvisuojat voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jonka perussairauteen tai vammaan liittyvä pääasiallinen liikkumismuoto on konttaaminen ja apuvälineen käyttäminen parantaa hänen toimintakykyään.

Tynkäsukat luovutetaan omaksi asiakkaalle, joka tarvitsee niitä amputoidun jalan tynkän muodon muokkaamiseksi tai proteesin tupen täyttämiseksi.

09 06 21 Jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojat

Jalkineet, ks. 09 03 42.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Lämpösukat ja – pohjalliset ks. [luokka 04 30 03](#)

09 06 24 Vartalosuojat

Kohtaan sisältyvät esim. housut ja alusvaatteet, joissa on pehmusteita, jotka suojaavat murtumilta kaaduttaessa.

Ennalta ehkäisevässä tarkoituksessa käytettäviä vartalosuojia (esim. lonkkahousut estämään murtumia kaaduttaessa) ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia vartalosuojia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 06 27 Hengitystiesuojat

Välineet, jotka suojaavat hengitysteitä haitallisilta ulkoisilta vaikutteilta. Henkitorviavannevälineet, ks 09 15.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos (MELA) voi luovuttaa ammatissaan raitisilmakypärää tai puolinaamaria käyttävälle yrittäjälle (astma, homepölykeuhko) apuvälineet työvälineeksi.

Hengityssuojia (esim. puolinaamareita ja raitisilmakypäriä) ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

09 07 Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. turvavyöt, vyöt ja turvavaljaat. Turvavyöt ja -valjaat moottori-käyttöisiin kulkuvälineisiin, ks. 12 12 09. Istuinten lisävarusteet, ks. 18 10.

Turvavöitä, vöitä ja liivejä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä lisävarusteeksi pyörätuoliin, erityistuimeen tai auton turvaistuimeen apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella silloin, kun istuma-asennon hallinta on puutteellinen eikä onnistu tai ole turvallista ilman tuentaa esimerkiksi hypotonian tai voimakkaan spastisuuden seurauksena. Kiinnitysvälineiden tarkoituksena ei ole rajoittaa asiakkaan toimintaa.

Kun kiinnitysvälineitä käytetään asiakkaan toiminnan rajoittamiseen, tulee siitä olla lääkärin tekemä hoitopäätös, joka on kirjattu asiakastietoihin. Näitä asiakkaan toiminnan rajoittamiseen tarkoitettuja kiinnitysvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

09 07 03 Turvavyöt, vyöt ja valjaat vartalon paikallaan tukemiseksi

Kohtaan sisältyvät esim. kiinnitysvälineet pyörätuolissa istuvan kiinnittämiseksi pyörätuoliin.

09 07 06 Tyynyt, pehmikkeet ja muut ratkaisut vartalon tukemiseksi

Kohtaan eivät sisälly hengityshoitopenkit. Hengitystä helpottavat penkit ja tyynyt, ks. 04 03 24. Istuintyynt ja -alustat, ks. 18 10 06. Vuodevaatteet, ks. 18 12 15.

09 09 Pukeutumisen ja riisuutumisen apuvälineet

Välineet, jotka helpottavat pukeutumista ja riisuutumista.

Pukeutumisen ja riisuutumisen apuvälineitä käytetään päivittäin helpottamaan pukeutumista ja riisuutumista. Hyvin monessa tapauksessa tavanomaiset välineet, kuten pitkävartiset kenkälusikat ovat riittäviä ja niitä on saatavilla päivittäistavaroita myyvissä liikkeissä.

Tämän luokan apuvälineitä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä, mikäli tavanomaiset välineet eivät riitä. Luovutettavissa apuvälineissä tulee olla

sellaisia ominaisuuksia, mitä tavanomaisissa välineissä ei ole ja/tai niihin tarvitsee tehdä yksilöllisiä muutoksia.

09 09 03 Apuvälineet sukki- ja sukkahousujen pukemiseen ja riisumiseen

Välineet, jotka mahdollistavat nilkkasukkien, sukki- ja sukkahousujen pukemisen

09 09 06 Kenkälusikat ja saapasrennit

Välineet, jotka mahdollistavat jalkineiden pukemisen ja riisumisen

09 09 09 Vaatepitimet

Välineet, jotka pitävät vaatteita paikoillaan pukeutumisen aikana

09 09 12 Pukeutumis- ja riisuutumiskoukut ja – kepit

Välineet joiden avulla kiinnitetään vaatteet tai tartutaan vaatteisiin pukeutumisen ja riisuutumisen aikana

09 09 15 Vetoketjunvetimet

Välineet, jotka mahdollistavat vetoketjun käyttämisen

09 09 18 Nappikoukut

Välineet, jotka mahdollistavat kenkien ja vaatteiden napittamisen ja napituksen avaamisen

09 12 WC-apuvälineet

Kudosvaurioita ehkäisevät apuvälineet, ks. 04 33. Urinaalit ja virtsapullot, ks. 09 27 09. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36. Tukitangot ja -kahvat, ks. 18 18.

WC-apuväline voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella asiakkaan omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi tai lisäämiseksi.

Kiinteästi asennettava WC-apuväline voidaan korvata vammaispalvelulain perusteella. Alla olevien luokkien kohdalla on viittaus Vammaispalvelun käsikirjaan, kun väline voidaan korvata vammaispalvelulain lain perusteella.

09 12 03 WC-tuolit

Muulla kuin WC-tiloissa käytettäväksi tarkoitettut tuolit, joissa on sisäänrakennettu WC-säiliö ja joissa voi olla pyörät. Kohtaan sisältyvät esim. saniteettituolit sekä siirrettävät wc-tuolit, joita voidaan käyttää myös suihkutuoleina.

09 12 06 WC-istuimet

Kohtaan sisältyvät esim. korotetut tai korkeudeltaan säädettävissä olevat WC-istuimet sekä pesevät ja kuivaavat WC-istuimet. WC-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut ja kuivaajat, ks. 09 12 36.

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁸¹

09 12 06 01 Korotetut WC-istuimet

Vakiokorkeutta korkeammat wc-istuimet.

09 12 06 02 Pesevät ja/tai kuivaavat wc-istuimet

WC-istuimet, joihin on sisäänrakennetut mekanismit, joiden avulla henkilö voi suorittaa alapesun ja kuivauksen.

09 12 09 WC-istuinien istuinosa

WC-istuimeen kiinnitetyt välineet, joiden päällä istutaan ja jotka voivat parantaa asennon vakautta ja istumismukavuutta. Nostolaitteiden varalotuet, ks. 12 36 21

09 12 09 01 Wc-istuimen pienentäjät

Välineet, jotka laitetaan vakiomallisen wc-istuimen päälle pienentämään istuinaukkoa.

09 12 09 02 Wc-istuimen pehmusteet

Pehmeät istuinrenkaat ja istuinrenkaiden pehmusteet, jotka laitetaan wc-istuinrenkaan päälle.

09 12 09 03 Katetrointi-istuimet

Tuolit jotka on suunniteltu helpottamaan virtsarakon tyhjentämistä katetroimalla

Katetrointi-istuin voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä mahdollistamaan omatoiminen katetrointi.

Apuvälineet omatoimiseen katetrointiin ks. [luokka 09 24 18](#).

⁸¹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnonmuutostyot>

09 12 10 WC-istuinten roiskesuojat

Välineet, jotka estävät kehon eritteiden joutumisen WC-istuimen ulkopuolelle.

09 12 12 WC-istuimen korotukset, jalalliset

Vapaasti lattialla seisovat (erilliset) WC-korotukset, jotka voidaan siirtää helposti pois WC-astian päältä.

09 12 15 WC -istuinten korotukset, irrotettavat

Suoraan wc-istuimen päälle asetettavat (irraliset) wc-korotukset, jotka voidaan helposti siirtää pois wc-istuimen päältä.

09 12 18 WC-istuimen korotukset, kiinteät

WC-istuimeen pysyvästi kiinnitettävät välineet, joilla korotetaan istumakorkeutta ja näin helpotetaan WC-istuimelle laskeutumista ja siitä nousemista. Kohtaan sisältyvät esim. sokkelit.

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁸²

09 12 18 01 Wc-istuimeen kiinnitettävät korotukset

Välineet, jotka kiinnitetään wc-istuimen istuinosaan päälle korottamaan istuinkorkeutta.

09 12 18 02 Wc-istuinten korotussokkelit

Sokkelit jotka asennetaan lattian ja wc-istuimen väliin korottamaan wc-istuinta.

09 12 21 WC-istuimet, kiinteä nostomekanismi

WC-istuimet, joissa on nouseva ja laskeva istuinosa, joka helpottaa WC-istuimelle istuutumista ja siitä nousemista.

09 12 24 Käsi- ja selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät

WC-istuimeen kiinnitettävät käsi- ja selkätukiyhdistelmät jotka tukevat istuutumista ja istumista sekä istuimelta ylösnousemista.

WC-istuimeen kiinnitettäviä käsi- ja selkätukia voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on vammasta tai sairaudesta johtuva huomattava alaraajojen lihasheikkous tai muu yksi-

⁸² <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnonmuutostyot>

öllinen tarve ja WC-istuimeen kiinnitettävät käsi- tai selkätuet mahdollistavat istuutumisesta ja ylösnousemista. Luovuttaminen edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää tarvearviointia.

09 12 24 01 Käsinojat, WC-istuimeen kiinnitettävät

WC-istuimeen kiinnitettävät kiinteät tai taittavat käsinojat, jotka helpottavat wc-istumelle istuutumista, ylösnousua ja tukevat siinä istumista.

09 12 24 02 Selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät

WC-istuimeen kiinnitettävät istumisasentoa tukevat hihnat tai selkänajat

09 12 24 03 Käsi- ja selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät

WC-istuimeen kiinnitettävät käsi- ja selkätukiyhdistelmät jotka tukevat istuutumista ja istumista sekä istuimelta ylösnousemista.

09 12 27 WC-paperipihdit

Välineet, joilla helpotetaan WC-paperin pitämistä ja sillä pyyhkimistä.

WC-paperipihdit voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka käden, olkanivelen ja/tai kyynärnivelen liikerajoituksen vuoksi tarvitsee apuvälineen wc-hygieniaan.

09 12 33 Alusastiat

Astia, johon henkilö voi virtsata tai ulostaa esimerkiksi sängyssä.

Alusastiat ovat hoidollisia välineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 12 36 WC-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut ja kuivaajat

WC-istuimeen kiinnitettävät välineet, jotka suihkuttavat vettä ja voivat mahdollisesti kuivata ilmalla henkilön intiimialueet tämän istuessa WC-istuimella. Kohtaan sisältyvät esim. WC-istuimet, joissa on kyseisen toiminto. [Pesevät ja kuivaavat WC-istuimet, ks. 09 12 06](#)

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁸³.

⁸³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnonmuutostyot>

09 24 Virtsanpoistovälineet

Välineet virtsan poistamiseen

Virtsanpoistovälineet ovat hoitovälineitä, niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 24 18 Apuvälineet omatoimiseen katetrointiin

Kohtaan sisältyvät esim. peilit, labiaaliset levittimet, polvien levitystyyny, katetrin asettamiseen sekä katetrointiin tarkoitetut käsi- ja penistuet.

Katetroinnin välineet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Katetrointi-istuin ks. [luokka 09 12 09 03](#)

09 27 Virtsan ja ulosteen keräystarvikkeet

Välineet virtsan poistamiseen

Virtsan ja ulosteen keräystarvikkeet ovat hoitovälineitä, niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 27 09 Urinaarit ja virtsapullot

Kohtaan sisältyvät esim. naisille tarkoitetut virtsankeräysvälineet.

Urinaarit ja virtsapullot ovat hoitovälineitä, niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 33 Peseytymis-, suihku- ja kylpyvälineet

WC-apuvälineet, ks. 09 12. Kehon asennon vaihtamisen apuvälineet, ks. 12 31. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36. Tukitangot ja -kahvat, ks. 18 18. Vesi- ja kaasuhanat ja niiden kiinnitykset, ks. 18 24 03. Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06

Peseytymis-, suihku- ja kylpytuoleja sekä tukia voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaan tarpeen perusteella, kun sairauden tai vamman

vuoksi peseytyminen ei onnistu omatoimisesti tai se ei ole turvallista ilman apuvälineitä. Kylpy- ja suihkuvälineitä voidaan luovuttaa myös helpottamaan avustettua peseytymistä ja mahdollistamaan kotona suoriutumista.

Tämän luokan apuvälineitä voidaan luovuttaa myös henkilölle, jonka toimintakyky on alentunut, mahdollistamaan päivittäiseen perhe-elämään liittyviä toimintoja (esim. omatoiminen lapsen peseminen ja hoitaminen).

Matkasuihkutuoli (kokoon laitettava WC- ja suihkupyörätuoli), voidaan lainata yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lyhytaikaiseen käyttöön (esim. työ – tai lomamatkojen ajaksi), kun peseytyminen / wc-toiminnot eivät asiakkaan sairauden tai vamman vuoksi alentuneen toimintakyvyn vuoksi onnistu ilman apuvälinettä.

09 33 04 Ammelaudat

Ammehyllyt, ks. 09 33 24

09 33 05 Kylpyistuimet

Ammehyllyt, ks. 09 33 24

09 33 05 01 Ammeistuimet

Ammeen sisälle laitettavat istuimet jotka helpottavat ammeessa peseytymistä. Istuimet voivat tukeutua ammeen reunojen varaan.

09 33 05 02 Kylpytuet

Hihnat tai selkänöjat, jotka tukevat ammeessa olevan henkilön istuma-asentoa.

09 33 05 03 Suihkuistuimet, seinään kiinnitettävät

Seinään kiinnitettävät istuimet, joiden päällä istuen voidaan peseytyä. Kohtaan kuuluvat esim. mallit, jotka voidaan taittaa seinää vasten silloin kun niitä ei käytetä.

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁸⁴

⁸⁴ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnonmuutostyot>

09 33 06 Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat

Materiaalit, jotka estävät liukastumista kylvyssä, kylpyhuoneessa tai suihkussa.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia amme- ja suihkumattoja sekä liukuestenauhoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 33 07 Suihkutuolit, pyörälliset ja pyörättömät

Välineet, jotka tukevat istumista suihkun aikana. Kohtaan sisältyvät esim. suihkujakkarat. WC-tuolit, ks. 09 12 03.

09 33 07 01 Suihkujakkarat

Vedenkestävät kiinteät tai korkeussäädettävät istuimet, joissa ei ole selkänojaa eikä käsitukia.

09 33 07 02 Suihkutuolit, pyörättömät

Vedenkestävät kiinteät tai korkeussäädettävät istuimet, joissa on selkänoja ja/tai käsituet.

09 33 07 03 Suihkutuolit, pyörälliset, ei kelattavat

Pyörälliset vedenkestävät tuolit joita avustaja voi työntämällä siirtää paikasta toiseen.

09 33 07 04 Suihkutuolit, pyörälliset, kelattavat

Suihkutuolit joissa on kelausvanteelliset kuljetuspyörät, joita käyttäen tuolissa istuva henkilö voi liikkua.

09 33 08 Selkätuet kylvyssä tai suihkussa käymiseen

Kohtaan sisältyvät esim. selkätukityynyt.

09 33 12 Kylpypaarit, suihkupöydät ja hoitopöydät

Kiinteät tai siirrettävät pöydät, joilla henkilö makaa kylvyn, suihkun tai vaipanvaihdon yhteydessä.

Kylpypaarit, suihku- ja hoitopöydät voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä mahdollistamaan peseminen, kuivaaminen, pukeminen ja mahdollistamaan kotona asuminen, kun asiakas ei sairauden tai vamman vuoksi pysty istumaan pesemisen, pukemisen aikana, em. toiminnot on turvallisinta suorittaa kylpypaarilla tai suihku- tai hoitopöydällä ja tilat soveltuvat suihkutason käyttöön.

Asumispalveluyksiöiden apuvälinepalvelut ks. [luku 2.2](#)

09 33 12 01 Suihkutasot, pyörälliset

Pesutasot joiden päällä voidaan pestä makuuasennossa oleva henkilö. Tasot voivat olla korkeussäädettäviä

09 33 12 02 Suihkutasot, seinään kiinnitettävät

Seinään kiinnitettävät pesutasot, joiden päällä voidaan pestä makuuasennossa oleva henkilö. Kohtaan kuuluvat myös tasot, jotka voidaan taittaa seinää vasten silloin kun niitä ei käytetä

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁸⁵

09 33 12 03 Hoitotasot

Tasot joiden päällä makaava henkilö voidaan riisua, kuivata ja pukea

09 33 21 Kylpyammeet

Kohtaan sisältyvät esimerkiksi kannettavat tai kokoontaitettavat kylpyammeet.

Tavanomaisia kannettavia tai kokoontaitettavia ammeita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Kylvettämisen apuvälineeksi voidaan luovuttaa kylpyistu-in ks. [luokka 09 33 05](#).

09 33 27 Ammehyllyt

Ammeen päälle asetettava taso

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia ammehyllyjä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 33 27 02 Ammenostimet

Ammeeseen siirtymisessä käytettävät henkilönostimet. Luokkaan sisältyvät esim. vedenpaineella toimivat nostimet.

⁸⁵ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

09 33 30 Pesulaput, -sienet ja -harjat, pidikkeillä, varsilla tai kahvoilla

Välineet, joita käytetään vartalon pesuun tai harjaamiseen

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia peseytymisvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Kun peseytyminen ei sairauden tai vamman aiheuttaman yläraajojen toimintavajeen vuoksi onnistu tavanomaisilla pitkävartisilla harjoilla ja sienillä, voidaan erityismuotoiluja peseytymisen apuvälineitä luovuttaa apuvälinealan asiantuntijan tekemä arvioinnin perusteella.

09 33 39 Kelluntavälineet

Välineet, joilla avustetaan kellumista kylvyn tai uimisen aikana. Kohtaan sisältyvät esim. kellukkeet, kylpykaulurit ja ilmatäytteiset uimalakit.

Terapiapalveluntuottajan tulee järjestää terapiatilanteissa tarvittavat normaalit kelluntavälineet.

Omatoimisessa vesiliikunnassa tarvittavat kelluntavälineet ovat harrastuksen välineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Kelluntaväline (esim. uimakauluri) voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella (esim. riittämätön päähallinta) kuntoutussuunnitelmaan perustuvaan allasterapian mahdollistamiseksi.

09 36 Käsien- ja jalkojen hoitovälineet

Välineet, joilla hoidetaan käsiä, kynsiä, jalkoja ja varpaita. Tartumisvälineet, esim. pinsetit, ks. 24 18 03.

Käsien ja jalkojen hoitovälineet voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä silloin, kun asiakas ei apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin mukaan selviydy yläraajojen toimintakyvyn puutteellisuuden vuoksi käsien- / jalkojenhoitotoimista itsenäisesti tavanomaisin välinein. Luovutettavissa välineissä tulee olla sellaisia ominaisuuksia, mitä tavanomaisissa kynsiharjoissa, -saksissa ja -leikkureissa ei ole (esim. joustosanka tai imukuppikiinnitys pöytään).

09 36 03 Kynsiharjat

Välineet, joilla harjataan, puhdistetaan ja kiillotetaan kynsiä. Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18.

09 36 09 Kynsisakset ja kynsileikkurit

Välineet, joilla harjataan, puhdistetaan ja kiillotetaan kynsiä. Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18.

09 39 Hiustenhoitovälineet

Välineet hiusten pesuun ja muotoiluun

Hiusten pesu- ja hoitovälineet voidaan luovuttaa apuvälineeksi apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella, kun apuväline on välttämätön omatoimisen selviytymisen kannalta. Luovutettavissa välineissä on oltava sellaisia ominaisuuksia, mitä tavanomaisissa hiustenhoitovälineissä ei ole (esim. pidennetty ja taivutettu varsi) ja ne mahdollistavat asiakkaan omatoimisen hiusten hoitamisen.

09 39 03 Hiustenpesuvälineet

Välineet hiusten pesuun.

09 39 06 Kammat ja harjat

Välineet hiusten siistimiseen. Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18

09 42 Hampaidenhoitovälineet

Putkilonpuristimet, ks. 24 06 06.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia hampaidenhoitovälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

09 42 03 Hammasharjat, ei sähköiset

Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18

09 42 06 Sähköhammasharjat

Kohtaan sisältyvät esim. suuhuuhTELULAITTEET.

09 54 Sukupuolielämän apuvälineet

Välineet, jotka opettavat ja auttavat sukupuolielämässä. Suihkut ja suihkuyksiköt, ks. 09 33 09. Selkänojat, ks. 18 10 03. Istuintyyny ja -alustat, ks. 18 10 06. Sängyt, ks. 18 12.

Sukupuolielämän apuvälineet tarkoittavat seksuaalisen toiminnan apuvälineitä. Seksuaalisen toiminnan apuvälineet edistävät seksuaalista toimintakykyä.

Seksuaali- ja lisääntymisterveys on olennainen osa ihmisen terveyttä ja hyvinvointia läpi elämän ja siten merkittävä osa kansanterveyttä. Seksuaali- ja lisääntymisterveys kattaa parisuhteen ja perheen perustamisen. Maailman terveysjärjestö WHO:n seksuaalioikeuksien julistuksen (2006) mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus saada tutkittua tietoa seksuaalisuudesta, oikeus nauttia seksuaalielämästä ja oikeus saada luotettavuuksellisia seksuaaliterveyden palveluita. WHO määrittelee seksuaaliterveyden seksuaaliuuteen liittyväksi fyysisen, henkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tilaksi. Se sisältää positiivisen ja kunnioittavan lähestymistavan seksuaalisuuteen, seksuaalisiin suhteisiin sekä mahdollisuuden tyydyttäviin ja turvallisiin seksikokemuksiin vapaana painostuksista, syrjinnästä tai väkivallasta. Seksuaalisella toiminnalla tarkoitetaan seksuaalisuuden ilmaisua tai toteuttamista. Yhdyntämisestä lisäksi siihen kuuluu kaikki koskettaminen ja hyväily eroottisessa, mielihyvää tuottavassa tarkoituksessa sisältäen myös itsetyydytyksen.

Seksuaalisen toiminnan apuväline luovutetaan silloin kun seksuaalinen toimintakyky on heikentynyt vamman, kehitysviivästymän tai sairauden vuoksi. Seksuaalisen toiminnan apuväline voi edistää kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä seksuaalisissa toiminnoissa taikka ehkäistä seksuaalisen toimintakyvyn heikentymistä. Toimintakyvyn parantumisella tarkoitetaan mm. kuntoutujan elämänlaadun kohentumista tai kipukokemuksen, spastisuuden ja lihaskireyksen vähentymistä.

Seksuaalisen toiminnan apuvälineiden yksilöllinen arviointiprosessi tehdään seksuaaliterapeutin, seksuaaliterapeutin, riittävän asiantuntemuksen omaava terveydenhuollon ammattilaisen tai hyvinvointialueen erityistason poliklinikan toimesta. Arviointiprosessista vastannut terveydenhuollon ammattilainen vastaa neuvonnasta, apuvälineen käytön opastuksesta ja seurannasta.

Seksuaalisen toiminnan apuvälineitä on monia ja niillä on erilaisia käyttötarkoituksia.

- värinää tai imua tuottavilla tai kudostireyksillä laajentavilla tai lihasvoimaa vahvistavilla apuvälineillä voidaan vaikuttaa laaja-alaisen tuntohäiriön aiheuttamaan toimintakyvyn alenemaan
- sellaiset ratkaisut, joiden avulla voidaan mahdollistaa seksuaalisessa toiminnassa (esim. yhdyntä) asennon ylläpito henkilöillä, joilla toimintarajoite muuten estää sen

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia seksuaaliseen toimintaan liittyviä välineitä, tarvikkeita tai laitteita ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksen apuvälineenä.

Sukupuolidysforian hoitoon ja kuntoutukseen tarkoitettujen apuvälineiden arvioinnista ja luovutuksesta vastaa Helsingin ja Tampereen yliopistosairaaloiden (HUS ja TAYS) sukupuoli-identiteettien poliklinikat.

Linkit/lähteet:

Pirkko Brusila, Katja Kero, Juhana Piha, Marita Räsänen (toim.) 2020, Seksuaalilääketiede, Duodecim, Helsinki

[Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos](#)

Lääketieteellinen aikakauskirja, Duodecim 20/2021

[Seksuaalisuuden ja sukupuolen sanasto](#), Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

YK YLEISSOPIMUS VAMMAISTEN HENKILÖIDEN OIKEUKSISTA artikkelit 23 ja 25 ja 26

09 54 09 **Vibraattorit ja hierontalaitteet (sukupuolisessa kanssakäymisessä)**

Välineet seksuaaliseen kanssakäymiseen, orgasmiin, siemensyöksyyn ja erektioon.

09 54 12 **Apuvälineet seksuaaliseen valmennukseen ja kuntoutukseen**

Kohtaan sisältyvät esim. välineet erogeenisten alueiden ja oman seksuaalisuuden tunnistamiseen.

12 Apuvälineet liikkumiseen ja kuljettamiseen sekä niihin osallistumiseen

Välineet, jotka on tarkoitettu tukemaan tai korvaamaan henkilön kykyä liikkua sisätiloissa ja ulkotiloissa, henkilön kuljettamiseen paikasta toiseen tai tukemaan henkilökohtaisen tai julkisen liikennevälineen käyttöä. Kehoon kiinnitetyt apuvälineet, joilla tuetaan liikkumistoimintoja (ortoosit) ja korvataan anatomisia rakenteita (proteesit), ks. 06. Varusteet, lisävarusteet ja muut apuvälineet, jotka tukevat toimimista ihmisen tekemissä sisä- ja ulkotiloissa, ks. 18. Esineiden ja laitteiden ohjaus-, kanto-, siirto-, käsittely- ja kuljetusvälineet, ks. 24. Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla, ks. 28 06.

Liikkumisapuvälineiden käyttöindikaatiot poikkeavat toisistaan. Liikkumisen apuvälineen tarvearviossa ja valinnassa on otettava riittävästi huomioon asiakkaan yksilölliset tarpeet ja varmistettava, että apuvälineen käyttö on turvallista asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä. Tästä johtuen apuvälineen käyttö arvioidaan tarvittaessa asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä. Samalla arvioidaan myös apuvälineen asianmukainen säilytyspaikka.

Liikkumisen apuvälineitä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun henkilön liikunnallinen toimintakyky on sairauden, vamman tai muun syyn (esim. gerastenia) vuoksi heikentynyt ja liikkuminen ilman apuvälinettä ei onnistu, on kivuliasta tai turvatonta.

Ulkona käytettävä liikkumisapuväline on säilytettävä kuivassa ja lämpimässä tilassa tai erikseen luovuttavan tahon kanssa sovitulla tavalla sään vaihteluilta hyvin suojattuna. Liikkumisapuvälineen turvallinen käyttö edellyttää asiakkaalta riittävää näkö- ja havainnointikykyä apuvälineellä liikkumiseen ja riittävää valitun apuvälineen vaatimaa ylä/alaraajojen toimintakykyä ja tasapainoa.

12 03 Kävelyn apuvälineet, yhdellä kädellä käytettävät

Kävelyn apuvälineet, joita käytetään yksittäin tai pareittain kumpaakin yhdellä kädellä. Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet, ks. 12 07.

Kävelykeppien, kyynär- ja kainalosauvojen tarpeen arviointi ja valinta tapahtuvat useimmiten muualla kuin tulevassa käyttöympäristössä. Apuvälinettä arvioitaessa ja

kokeiltaessa on tärkeää testata ja harjoitella liikkumista erilaisilla alustoilla, erilaisissa tiloissa ja eri toiminnoissa kuten istuutuessa ja seisomaan noustessa.

12 03 03 Kävelykepit

Käveltäessä tukea ja tasapainoa antavat kädessä pidettävät välineet, joissa on kädensija ilman kyynärvarsitukea, ja tukijalka, jonka päässä on kumitulppa. Kävelykepit, useammalla tukijalalla, ks. 12 03 16. Suunnistautumiskepit, ks. 12 39 03.

12 03 03 01 Kävelykepit, ei taittavat

Kahvalliset yksijalkaiset kepit, joita ei voi taittaa kokoon

12 03 03 02 Kävelykepit, kokoon taittavat

Kahvalliset yksijalkaiset kepit, jotka voi taittaa kokoon

12 03 03 03 Kävelykepit, valkoiset

Valkoiset kävelykepit näkövammaisten henkilöiden käyttöön. Kohtaan kuuluvat myös kokoon taittavat mallit.

Valkoinen kävelykeppi voidaan luovuttaa vaikeasti näkövammaiselle henkilölle kävelyn apuvälineeksi. Kepin luovuttamisen edellytyksenä on näkövammaan perehtyneen terveydenhuollon asiantuntijan tekemä yksilöllinen arviointi.

Näkövammaisen suunnistautumiskeppi ks. [luokka 12 39 03](#).

12 03 06 Kyynärsauvat

Käveltäessä tukea antavat välineet, joissa on puoliympyrän muotoinen tuki kyynärvarrelle, vaakatasossa oleva kädensija ja yksi tukijalka, jonka päässä on kumitulppa.

12 03 09 Käsivarsituella varustetut sauvat

Käveltäessä tukea ja tasapainoa antavat kädessä pidettävät välineet, joissa on vaakatasossa oleva tuki kyynärvarrelle, kädensija ja tukijalka, jonka päässä on kumitulppa

12 03 12 Kainalosauvat

Käveltäessä tukea antavat välineet, joissa on vaakatasossa oleva pehmustettu tuki, joka asetetaan kainalokuoppaan ylävartaloa vasten, vaakatasossa oleva kädensija sekä yksi tai useampi pystyaisa, jotka kaikki kiinnittyvät yhteen tukijalkaan, jonka päässä on kumitulppa.

12 03 16 Kävelykepit, useammalla tukijalalla

Käveltäessä tukea ja tasapainoa antavat kädessä pidettävät välineet, joissa on kädensija ja yksi pystyaisa, joka haarautuu vähintään kolmeen tukijalkaan, joiden päissä on kumitulpat. Kävelykepit, ks. 12 03 03. Kynnärsauvat, ks. 12 03 06. Suunnistautumiskepit, ks. 12 39 03.

12 03 21 Kehon sivulla käytettävät kävelykehikot

Tasapainoa tuovat pyörättömät kävelytelineet, joita käytetään yhdellä kädellä kehon sivulla ja joissa on neljä kumitulpallista jalkaa sekä yksi tai kaksi kädensijaa. Kävelytelineet, ks. 12 06 03.

12 06 Kävelyn apuvälineet, kahdella kädellä käytettävät

Käveltäessä tukea antavat välineet, joita käytetään joko molempien käsien tai ylävartalon avulla. Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet, ks. 12 07.

Kävelytelineet ovat liikkumisen apuvälineitä, joita käyttäjä työntää yleisimmin käsillään edessään (luokka [12 06 06 Rollaattorit](#)). Asiakas, joka ei pysty käyttämään edessä työnnettävää kävelytelinettä esimerkiksi nivelkipujen ja liikerajoitusten vuoksi, voi hyötyä kävelypöydästä (luokka [12 06 12](#)).

Takana kuljetettava kävelyteline (luokka [12 06 06 04](#)) voi soveltua käytettäväksi, kun tavoitteena on hyvä vartalon ojennus käveltäessä (esim. spastisuudesta johtuva tarve). Kun tukea tarvitaan kävelytelinettä enemmän, voi kävelytuoli (luokka [12 06 09](#)) olla asiakkaan käyttötarpeeseen soveltuva apuväline.

Kävelyteline voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun

- liikkuminen sairauden tai vamman seurauksena on alentuneen toimintakyvyn vuoksi ilman tukea oleellisesti vaikeutunut ja
- kevyemmistä apuvälinevaihtoehdoista (esim. keppi tai sauvat) ei ole riittävästi apua
- kävelyteline lisää asiakkaan itsenäistä suoriutumista kotona ja/tai kodin ulkopuolella.

Isopyöräinen kävelyteline voidaan luovuttaa erityisperustein (esim. lähiympäristöön liittyvät perusteet). Luovuttamisen edellytyksenä on, että sen käyttö on arkielämän sujumisen kannalta välttämätön mahdollistaen itsenäisen liikkumisen asiakkaan omassa toimintaympäristössä.

12 06 03 Kävelytelineet

Kävelykehhikot, joita nostamalla liikutaan ja jotka mahdollistavat vakauden ja tasapainon ja jotka tukevat kehonpainoa kävelyn tai seisomisen aikana ja joissa on kädensijat, mutta ei kyynärvarsitukia, sekä joko neljä jalkaa tai kaksi jalkaa ja kaksi pyörää. Kohtaan sisältyvät esim. jäykät tai nivelillä varustetut kävelytelineet sekä kävelyn apuvälineet, joissa on kaksi pyörää ja kaksi kumitulpalla varustettua tukijalkaa. [Kehon sivulla käytettävät kävelykehhikot, ks. 12 03 21.](#)

12 06 06 Rollaattorit

Kävelyvälineet, joita voidaan liikuttaa työntämällä tai vetämällä ja jotka mahdollistavat vakauden ja tasapainon säilyttämisen kävelyn aikana ja joissa on kädensijat sekä vähintään kolme pyörää. Kohtaan sisältyvät esim. rollaattorit, joissa on istuin levähtämistä varten, rollaattorit, joissa toinen jalka tuetaan polviseisonnassa pehmustetulle alustalle ja toisella jalalla annetaan vauhtia, rollaattorit, joissa tukikehikko on selän takana, sekä työntökärryt. [Kävelytelineet, ks. 12 06 03.](#)

12 06 06 01 Kävelytelineet, kaksipyöräiset

Kävelyn apuvälineet, joissa on työntökahvat, kaksi pyörää ja kaksi pyörätöntä jalkaa

12 06 06 02 Kävelytelineet, kolmipyöräiset

Kävelyn apuvälineet, joissa on työntökahva, kolme pyörää ja jarrut. Kohtaan sisältyvät kävelydynaamiset seisomatelineet.

12 06 06 03 Kävelytelineet, nelipyöräiset

Kävelyn apuvälineet, joissa on työntökahvat, neljä pyörää, jarrut ja istuin ja jota käyttäjä työntää edellään kävellessään.

12 06 06 04 Kävelytelineet, posterioriset

Kohtaan sisältyvät yleensä lapsilla käytettävät kitkajarruilla varustetut kävelyn apuvälineet, joissa on neljä pyörää ja kädensijat. Lisävarusteina on saatavana mm. istuin ja vartalotuet.

12 06 06 05 Työntökärryt

Lasten käyttöön suunnitellut työntökahvalliset telineet kävelyn harjoittamiseen ja kävelyyn.

Työntökärry voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä lapselle, jonka tasapaino ei riitä kävelyyn / kävelyn harjoittamiseen, mutta tuen tarve on vähäinen.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia työntökärryjä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 06 09 Kävelytuolit

Pyörälliset apuvälineet, joissa on istuin tai hihna, jotka tukevat vartaloa kävellessä, ja joissa voi olla kyynärvarsituet. Kohtaan sisältyvät esim. kävelypolkupyörät. Jalalla liikuttavat potkulaudat ja potkupyörät, ks. 12 18 12.

12 06 09 01 Kävelytuolit, pyörälliset, istuimella ja vartalotuilla

Neli- tai useampipyöräiset kävelytuolit, joissa on istuin sekä lantio ja/tai vartalotuet

12 06 09 02 Kävelypyörät

Ilman polkimia olevat polkupyörät, joissa on ohjaustanko ja joilla liikutaan istuen, jaloilla vauhtia antaen. Potkupyörät ja potkulaudat jalalla työnnettävät, ks. 12 18 12.

12 06 12 Kävelypöydät

Välineet, joissa on pyörät ja jalat sekä ylävartaloa tukeva taso tai käsivarsituet ja joita työnnetään eteenpäin molemmilla käsillä sekä tarvittaessa ylävartalolla

12 06 12 01 Kävelypöydät, erillisillä kyynärvarsiuilla

Nelipyöräiset kävelytelineet, joissa on vaakatasossa pehmustetut kyynärvarren tuet.

12 06 12 02 Kävelypöydät, kyynärvarsitukipöydällä

Nelipyöräiset kävelytelineet, joissa on yhtenäinen tai kaksiosainen, vaakatasossa oleva tukipöytä.

12 07 Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet

Välineet, jotka on suunniteltu käytettäväksi yhdessä kävelyn apuvälineiden kanssa.

Kävelyn apuvälineiden lisävarusteita voidaan luovuttaa terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella silloin, kun apuvälineen turvallinen käyttö edellyttää niitä.

12 07 05 Kävelyn apuvälineiden kumitulpat ja jääpiikit

Kävelyn apuvälineen vakautta parantavat välineet, jotka sopivat kävelykeppien tai sauvojen maata vasten tuleviin tukijalkoihin tai kävelykehikoiden tai rollaattorien tukijalkoihin. Kohtaan sisältyvät esim. kumitulpat, joissa on erityistä pitoa parantavaa materiaalia, jääpiikit sekä joustavat kumitulpat.

Kävelyn apuvälineissä tulee olla hyväkuntoiset kepinpääkumit turvallisuuden vuoksi. Kumitulppien kunto tulee tarkistaa aina apuvälinettä luovutettaessa.

Jääpiikit tulee olla vakiovarusteena syys- ja talvikautena luovutettavissa kävelykepeissä ja –sauvoissa tai silloin, kun sauvojen / kepin käyttö on ympärivuotista.

12 07 05 01 Kumitulpat

12 07 05 02 Jääpiikit

12 07 24 Kävelyn apuvälineisiin kiinnitettävät lisävarusteet, joiden avulla kannatellaan tai kannetaan esineitä

Kohtaan sisältyvät esim. korit, taskut, koukut, tasot, pöydät, laukut, happipullon pidikkeet, sateenvarjon pidikkeet sekä kävelytelineisiin ja rollaattoreihin tarkoitetut pidikkeet, jotka kannattelevat kävelykeppejä tai sauvoja.

Kävelytelineen kori voidaan luovuttaa lisävarusteeksi, kun asiakas tarvitsee sitä esim. kaupassa asiointiin tai muiden päivittäisten toimintojensa mahdollistamiseksi.

Kepinpidin on kävelyapuvälineen lisävaruste, mikä helpottaa kepin/sauvan säilyttämistä ilman apuvälineen kaatumista maahan. Kepinpidin voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka käyttää keppiä tai kyynärsauvoja pitkäaikaisesti ja kepinpitimen käyttö tukee henkilön omatoimisuutta ja liikkumisen turvallisuutta.

12 07 27 Välineet, joilla kävelyn apuvälineet pidetään paikoillaan, kun ne eivät ole käytössä

Välineet, joilla kävelykeppi, sauva tai kävelyteline lukitaan paikalleen tai joiden avulla rollaattori pysäköidään. Kohtaan sisältyvät esim. pöytään kiinnitettävät kepinpitimet tai seisontajarrut. Pyörätuoleihin kiinnitettävät välineet, joiden avulla kannatellaan tai kuljetaan esineitä, ks. 12 24 42.

12 07 30 Lisävarusteet, jotka helpottavat kävelyn apuvälineiden suuntaamista ja liikuttamista

Kävelyn apuvälineisiin kiinnitettävät välineet, joiden avulla käyttäjä pystyy helpommin vaikuttamaan kulkusuuntaan ja -nopeuteen. Kohtaan sisältyvät esim. työntötangot, kääntymättömät pyörät, kynnysten ja kiveyksen ylittämistä helpottavat välineet sekä laahausjarrut.

12 07 36 Kävelyn apuvälineisiin tarkoitetut valot ja muut merkinantovälineet

Välineet, jotka voidaan kiinnittää kävelyn apuvälineisiin ja näin valaista välineen ympäristöä tai parantaa välineen havaittavuutta. Kohtaan sisältyvät esim. heijastimet.

Tavanomaisia kuluttajatuotteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

12 10 Autot, pakettiautot ja kuorma-autot

Henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetut autot, pakettiautot ja kuorma-autot sekä joukko-liikennekäyttöön tarkoitetut pakettiautot, jotka soveltuvat toimintarajoitteisen kuljettajan tai matkustajien käyttöön.

Autoilun tuet. Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Auton hankinnan tuet⁸⁶

12 12 Kulkuneuvojen lisävarusteet ja muutokset

Kulkuneuvoihin kiinnitettävät välineet tai kulkuneuvoihin tehtävät muutokset, joiden ansiosta toimintarajoitteiset henkilöt voivat toimia kuljettajina tai nousta kulkuneuvoon, poistua kulkuneuvosta tai matkustaa kulkuneuvossa turvallisesti.

Auton apuvälineet ja muutostyöt. Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet⁸⁷.

⁸⁶ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanto/auton-hankinnan-tuet>

⁸⁷ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vammaispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

12 12 09 Autojen turvavyöt ja valjaat

Vyöt ja järjestelmät, jotka pitävät henkilön turvallisesti paikallaan autossa. Kohtaan sisältyvät esim. kolmi- ja nelipistevyöt ja vyöliivit.

Asento- ja tukivöitä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä tukemaan vammaisen tai pitkäaikaissairaana matkustajan asentoa ja turvallista matkustamista silloin, kun vartalon hallinta on niin heikko, ettei auton oman turvavyön antama tuki ole riittävä. Asiakkaille, joilla on levottomuutta ja / tai käytöshäiriöitä voidaan turvavyö lisävöiden lisäksi varustaa lukon avaamisen estävällä suojalla. Auton omaa turvavyötä aina on käytettävä liikenneturvallisuuden vuoksi.

Auton kiinteiden turvavöiden muutostyöt. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Oikeuskäytäntö/ Muutostyöt vakiomalliseen välineeseen⁸⁸.

Turvavöitä ja – hihnoja esimerkiksi taksi- ja koulumatkojen turvallisuuden parantamiseksi ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä⁸⁹.

Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet. Ks. luokka 09 07.

Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon. Ks. luokka 12 12 24.

12 12 12 Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitetut istuimet ja tyynyt sekä kulkuneuvoissa istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut

Istuimet ja tyynyt, jotka helpottavat kulkuneuvon istuimelle menoa tai siitä poistumista tai tukevat istuvaa matkustajaa matkustuksen aikana. Kohtaan sisältyvät esim. lasten turvaistuimet, käännettävät istuimet, korottavat istuimet ja liukuvat istuimet.

12 12 12 01 Lasten turvaistuimet

Lapsille suunnitellut istuimet, jotka kiinnitetään autonistuimelle ja joihin lapsi kiinnitetään turvavöillä matkan ajaksi

Pienten lasten perhe hankkii itse turvakaukalon ja -istuimen. Perheen hankkimaan turvaistuimeen voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena lisävöitä - ja tukia.

⁸⁸ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanta/auton-hankinnan-tuet/muutostyot-vakiomalliseen-valineeseen>

⁸⁹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090723>

Kun tavanomainen turvaistuin ei tue riittävästi, voidaan vaikeavammaiselle lapselle hankkia lääkinällisenä kuntoutuksena auton turvaistuin, jossa on asentoa tukevia vöitä, erityismuotoiltu istuin, päätuki, alaraajatuki tms. pystyäkseen matkustamaan turvallisesti hyvässä istuma-asennossa. Turvaistuin voidaan hankkia lääkinällisenä kuntoutuksena myös silloin, kun vammaisen lapsi ei kokonsa puolesta mahdu tai muusta yksilöllisestä syystä ei voi käyttää tavanomaista turvaistuinta.

12 12 12 02 Säädettyvät, koottavat autonistuimet

Auton istuimet joiden istuinkulmaa, selkänöjan kaltevuutta jne. voidaan säätää yksilöllisesti tai jotka voidaan koota osista vastaamaan yksilöllisiä tarpeita. Istuimet vaihdetaan auton vakioistuimen tilalle.

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet⁹⁰

12 12 12 03 Istuinpohjat

Istuimen runko-osat joiden päälle istuimen tyynyosat kiinnitetään.

12 12 12 04 Kääntöistuimet

Auton istuimet joissa on kääntömekanismi, joka helpottaa autoon ja siitä pois siirtymistä. Istuin kääntyy vakioasennosta oviaukkoon päin. Kohtaan kuuluvat mallit, joita voi kääntämiseen jälkeen vielä liu'uttaa ulospäin autosta.

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet⁹¹

12 12 15 Henkilönnostolaitteet, autoon asennettavat, (eivät nosta pyörätuolia)

Kulkuneuvoon kiinnitetyt välineet, joiden avulla henkilö nostetaan kulkuneuvoon tai kulkuneuvosta. Kehon asennon vaihtamisen apuvälineet, ks. 12 31. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36. Tukikahvat ja kädensijat, irrotettavat, ks. 18 18 10.

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet⁹²

⁹⁰ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vammaispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

⁹¹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vammaispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

⁹² <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vammaispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

12 12 18 Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon

Välineet, joiden avulla kulkuneuvoon tai kulkuneuvosta nostetaan henkilö ja pyörätuoli, jossa kyseinen henkilö istuu, tai joilla mahdollistetaan pyörätuolissa istuvan henkilön siirtyminen kulkuneuvoon. Kohtaan sisältyvät esim. nostolaitteet, joilla henkilö ja hänen pyörätuolinsa siirretään kulkuneuvoon tai pois kulkuneuvosta, luiskat, joiden avulla käytössä oleva tai tyhjä pyörätuoli voidaan siirtää kulkuneuvoon, sekä kulkuneuvoon asennetut nostotasot, jolla käytössä oleva tai tyhjä pyörätuoli voidaan siirtää kulkuneuvoon. Autot, pakettiautot ja kuorma-autot, joissa on korkeussäädettävä alusta, ks. 12 10 03. Siirrettävät luiskat, ks. 18 30 15.

12 12 21 Pyörätuolin autoon tai auton katolle nostavat laitteet

Välineet, joiden avulla pelkkä pyörätuoli nostetaan kulkuneuvoon tai kulkuneuvon katolle. Kohtaan sisältyvät esim. autoon asennettavat pyörätuolin nostimet.

Käsiikäyttöisen pyörätuolin autoon tai auton katolle nostavan laitteen hankintakustannuksiin voidaan hakea korvausta vammaispalvelulain perusteella. Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet.⁹³

Nostolaitetta arvioitaessa ja suositeltaessa on varmistettava, että asiakkaan käyttämä pyörätuoli soveltuu rakenteeltaan nostolaitteella siirrettäväksi.

12 12 24 Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon

Välineet, jotka varmistavat, että pyörätuoli pysyy paikallaan kulkuneuvossa. Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolin kiinnityshihnat.

Pyörätuolin ja siinä matkustavan tulee olla luotettavasti kiinnitettävissä ajoneuvoon siten kuin standardissa SFS 5912 pyörätuolissa istuvan matkustajan kuljettamisesta henkilö-,paketti- ja kuorma-autossa on määrätty⁹⁴.

Pyörätuolissa istuvan matkustajan on käytettävä turvavöitä, ellei häntä ole siitä lääkärin todistuksella vapautettu.⁹⁵ Määräysten mukaan matkustaja kiinnitetään pyörätuoliin ensisijaisesti autoon ankkuroidulla kolmipisteturvavyöllä. Pyörätuolin kiinnityksen

⁹³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vammaispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

⁹⁴ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090723>

⁹⁵ <https://www.liikenneturva.fi/fi/kysymykset-ja-vastaukset/autoliikenne/pyoratuolin-kiinnittaminen-autoon>

ja matkustajan turvavöiden on oltava erillisiä kiinnitysjärjestelmiä.⁹⁶ Pyörätuolissa henkilön istuma-asentoa tukevat turvavyöt ja tukivyösarjat eivät täytä edellä mainittuja liikenneturvallisuusmääräyksiä.

Sähköpyörätuolien rakenteissa on useimmiten tehdasvalmisteiset kiinnityskoukut. Manuaalipyörätuoliin ei kiinnityskoukkuja tarvitse asentaa. Kuljetuksen tai ajon ajaksi pyörätuolin autoon kiinnittämiseen tarkoitettujen koukkujen, lenkkien ja laitteiden hankintakustannuksia voidaan korvata vammaispalvelulain perusteella. Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet⁹⁷

Turvavöitä ja –hihnoja esimerkiksi taksi- ja koulumatkojen turvallisuuden parantamiseksi ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet. Ks. luokka 09 07.

Autojen turvavyöt ja valjaat ks. luokka 12 12 09.

12 16 Mopedit ja moottoripyörät

Mopedeita ja moottoripyöriä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutetaan jalankulkijaan rinnastettavia sähköisiä liikumisen apuvälineitä (esim. sähkökäyttöiset pyörätuolit).

12 17 Erilaiset moottorikäyttöiset kulkuvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. seisaaltaan ajettavat liikkumisvälineet, moottorikelkat, lumiskootterit, maastoautot ja mikroautot. Erilaiset ihmisvoimin liikuteltavat kulkuvälineet, ks. 12 27

Seisaaltaan ajettavia liikkumisvälineitä, moottorikelkkoja, lumiskootterita, maasto- ja mikroautoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lääkinnällisenä

⁹⁶ <https://www.liikenneturva.fi/fi/kysymykset-ja-vastaukset/autoliikenne/pyoratuolin-kiinnittaminen-autoon>

⁹⁷ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vammaispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

kuntoutuksena luovutetaan jalankulkijaan rinnastettavia sähköisiä liikkumisen apuvälineitä (esim. sähkökäyttöiset pyörätuolit).

12 17 03 Sähkökäyttöiset porrastusvälineet

Sähkökäyttöiset välineet, joita avustaja käyttää ja joita ei ole kiinnitetty tai yhdistetty portaisiin tai portaiden viereisiin seiniin tai kattoon ja jotka on tarkoitettu henkilön kuljetamiseen portaita pitkin. Kohtaan sisältyvät esim. sähkökäyttöiset hätäpoistumisvälineet. Sähkökäyttöiset porrastuspyörätuolit, ks. 12 23 15. Hissit, nostotasot, porrashissit ja luiskat, ks. 18 30.

Porraskiipijä on siirrettävä apuväline, jolla mahdollistetaan pyörätuolissa istuvan asiakkaan siirtäminen portaisissa. Porraskiipijä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä vamman tai sairauden vuoksi liikuntaesteiselle pyörätuolia käyttävälle asiakkaalle, joka ei pääse portaiden vuoksi asuntoonsa tai joka ei pysty toimimaan asunnossaan, jossa on portaita eikä kulkua voida toteuttaa luiskia rakentamalla.

Porraskiipijä luovutetaan käyttövaativuutensa takia vain poikkeustapauksissa. Laitteen käyttötarve tulee olla säännöllistä (useita kertoja viikossa). Porraskiipijän malli valitaan porrastusvälineiden mukaisesti. Luovuttamisen edellytyksenä on apuvälinealan asiantuntijan tekemä arviointi asiakkaan asuinympäristössä. Luovutuksen edellytyksenä on myös avustajan sitoutuminen apuvälineen käyttöön. Porraskiipijää luovutettaessa on varmistettava, että avustaja on saanut riittävän käytönopetuksen ja että hän hallitsee käyttöohjeiden mukaisen ja turvallisen apuvälineen käytön.

12 17 09 Erilaiset nelipyöräiset moottorikäyttöiset kulkuvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. maastoajoneuvot, nelivedot, moottorikelkat, lumipotkulaudat ja mikroautot.

Maastoajoneuvoja tai muita nelipyöräisiä moottorikäyttöisiä kulkuvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutetaan jalankulkijaan rinnastettavia sähköisiä liikkumisen apuvälineitä (esim. sähkökäyttöiset pyörätuolit).

12 18 Polkupyörät

Kohtaan sisältyvät esim. apumoottorilla varustetut polkupyörät.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kaksipyöräisiä polkupyöriä /sähköavusteisia polkupyöriä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutetaan vain erityisominaisuuksilla varustettuja polkupyöriä, jotka täyttävät lääkitäällisistä laitteista annetun direktiivin 93/42 ETY vaatimukset ja/tai EU:n asetuksen 2017/745 lääkitäällisistä laitteista (MD-asetus) siirtymäsäädösten mukaisesti⁹⁸.

Erityisominaisuuksilla varustettu polkupyörä voidaan luovuttaa lääkitäällisen kuntoutuksen apuvälineenä apuvälinealan asiantuntijan tekemän tarvearvioinnin perusteella asiakkaalle, jonka toimintakyky on alentunut siten, että liikkuminen tavanomaisella polkupyörällä ei onnistu. Luovuttamisen edellytyksinä voidaan pitää muun muassa seuraavia perusteita:

- polkupyörä on päivittäisten toimintojen kannalta välttämätön liikkumisen apuväline
- polkupyörä lisää itsenäistä suoriutumista (esim. mahdollistaa asioinnin)
- polkupyörän käyttö tukee henkilön kokonaiskuntoutusta
- polkupyörän tarve on kirjattu kuntoutussuunnitelmaan
- pyöräilijällä ei ole turvallisuuteen vaikuttavia hahmotus-, näkö- tai muistiongelmia.

Pyörien etu- ja takavalot ovat tieliikennelain mukaan pakolliset varusteet, kun ajetaan tiellä pimeään tai hämärään aikaan tai, kun näkyvyys on sään vuoksi tai muusta syystä huonontunut.⁹⁹ Mikäli luovutettavassa pyörässä ei ole vakiovarusteena valoja, voidaan pyörään asennettavat valot luovuttaa yksilöllisen tarveharkinnan perusteella, kun pyöräily on säännöllistä pimeään tai hämärään aikaan.

Tavanomaisena kuluttajatuotteena saatavaa pyöräilykypärää ei luovuteta lääkitäällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vapaa-ajan ja harrastuksen apuvälineet. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajan välineet.¹⁰⁰

⁹⁸ Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat hyväksyneet MD- asetuksen siirtymäajan lykkäämisen 26.5.2021 asti

⁹⁹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180729>

¹⁰⁰ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

12 18 04 Kaksipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat

Jaloilla poljettavat yhdelle henkilölle tarkoitetut kaksipyöräiset polkupyörät.

Käyttäjän omaan polkupyörään voidaan lääkinnällisenä kuntoutuksena luovuttaa lisävarusteita (esim. apupyörät, ohjaustanko, polkimien muutostyöt; [luokka 12 18 21](#)), jotka mahdollistavat polkupyörän käytön.

12 18 05 Kaksipyöräiset polkupyörät, käsin poljettavat

Käsin poljettavat yhdelle henkilölle tarkoitetut kaksipyöräiset polkupyörät.

12 18 06 Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat

Jaloilla poljettavat yhdelle henkilölle tarkoitetut polkupyörät, joissa on vähintään kolme pyörää. Kohtaan sisältyvät esim. tavarankuljetuspyörät.

12 18 06 01 Kolmipyörät jaloin poljettavat, kaksi pyörää takana

Kolmipyöräiset polkupyörät, joissa on kaksi pyörää takana lisäämässä pyörän tukevuutta henkilölle, jolla on tasapainovaikeuksia. Pyörällä on helpompi lähteä ajamaan ja pysähtyä kuin kaksipyöräisellä pyörällä.

12 18 06 02 Kolmipyörät jaloin poljettavat, kaksi pyörää edessä

Kolmipyöräiset polkupyörät, joissa on kaksi pyörää edessä lisäämässä pyörän tukevuutta. Pyörää on helpompi taluttaa ja sen mittasuhteet on helpompi hahmottaa, kun pyörät ovat edessä

12 18 09 Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, käsin poljettavat

Kolmi- tai nelipyöräiset käsin poljettavat polkupyörät

12 18 12 Potkupyörät ja potkulaudat, jalalla liikuteltavat

Välineet, jotka koostuvat pyörällisestä jalkatasosta ja ohjaustangosta ja jotka ovat jaloilla potkuteltavia.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia potkupyöriä (jalaksiset nelipyöräiset tai kaksipyöräiset) tai potkulautoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Yksilöllisen tarveavioinnin perusteella voidaan potkulauta (mekaaninen tai sähköinen) luovuttaa vammaiselle henkilölle, jolle tavanomaiset potkulaudat eivät sovellu ja jonka

omatoiminen liikkuminen potkupyörän/potkulaudan avulla mahdollistaa välttämättömät asiointi- ym. matkat.¹⁰¹

12 18 15 Tandempyörät sekä kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät kahdelle tai useammalle henkilölle

Useammalle henkilölle tarkoitetut poljettavat välineet, joissa on vähintään kaksi istuinta.

Tandem-pyörä voidaan yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun tavoitteena on tukea, ylläpitää tai parantaa asiakkaan toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa tai ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.¹⁰²

Ks. vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajan apuvälineet.¹⁰³

12 18 15 01 Tandempyörät

Polkupyörät, jossa kaksi käyttäjää istuu peräkkäin ja kummallakin on omat polkimensa

12 18 15 02 Polkupyörät, nelipyöräiset

Polkupyörät, joissa kaksi käyttäjää istuu vierekkäin ja kummallakin on omat polkimensa.

12 18 21 Polkupyöriin tehdyt muunnokset

Polkupyörään tehdyt lisäykset tai muutokset, jotta niiden käyttö helpottuisi. Kohtaan sisältyvät esim. lisämootorit ja apupyörät.

Polkupyörien lisävarusteita (esim. erityissatula, pohje- ja vartalo tuet sekä teleskooppiapupyörät) luovutetaan apuvälinealan asiantuntijan tekemän yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella mahdollistamaan polkupyörän käyttö silloin, kun se asiakkaan toimintakyvyn rajoitteen vuoksi ei onnistu ilman lisävarusteita.

Käyttäjän omaan polkupyörään voidaan luovuttaa teleskooppiapupyörät ja muita polkupyörän käyttämisen mahdollistavia lisävarusteita. Lisävarusteiden asennuksesta vastaa apuvälineyksikkö/apuvälinekeskus.

¹⁰¹ [EOAK/1067/2019](#)

¹⁰² [EOAK/2295/2019](#)

¹⁰³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

Käyttäjän omaan pyörään voidaan teettää lääkinnällisenä kuntoutuksena muutostöitä, kun asiakkaan toimintakyky on sairauden /vamman vuoksi alentunut (esim. raajojen mittasuhteissa ja/tai nivelliikkuvuuksissa on rajoitteita) siten, että hän ei voi ajaa tavanomaisesti varustetulla pyörällä ja polkupyörän käyttö tukee henkilön kuntoutustavoitteita. Tällaisia voivat olla esimerkiksi polkimien pidennys tai ohjaustankoon tehtävät muutokset otteen parantamiseksi

12 22 Käsikäyttöiset pyörätuolit

Välineet, jotka liikkuvat pyörillä ja tukevat liikkumisrajoitteisen henkilön kehoa ja joita pyörätuolin käyttäjä tai avustaja liikuttaa. Kohtaan sisältyvät esim. käsikäyttöiset seisonta-pyörätuolit (jotka pystyvät nostamaan henkilön seisovaan asentoon ja pitämään hänet siinä asennossa), makuuasentoon kallistuvat pyörätuolit sekä lumi-, ranta- ja uima-allaspyörätuolit. WC-tuolit, pyörälliset, ks. 09 12 03. Kylpy- tai suihkutuolit, pyörälliset, ks. 09 33 03.

Pyörätuolia voidaan käyttää liikkumisen apuvälineenä, kun liikkuminen ei muiden liikkumisen apuvälineiden avulla onnistu ollenkaan tai onnistuu vain lyhyitä matkoja. Pyörätuoli mahdollistaa käyttäjänsä omatoimisen tai avustetun liikkumisen ja parantaa asiakkaan muuta toimintakykyä.

Pyörätuolivalikoimassa on eri käyttötarkoituksiin soveltuvia malleja (esim. perusmalleista valittava kelattava pyörätuoli, jalalla potkuteltava pyörätuoli, yksilöllisen tarpeen mukaan valmistettu aktiivipyörätuoli, tai henkilön kuljettamisessa tarvittava malli). Pyörätuolin arviointi ja valinta edellyttää osaamista ja pyörätuoli tulee aina valita yksilöllisen käyttötarpeen perusteella.

Pyörätuolin arviointi tehdään yhdessä asiakkaan ja apuvälinealan asiantuntijan yhteistyönä. Pyörätuolia arvioitaessa on otettava huomioon:

- sairauden tai vamman laatu ja sen vaikutus toimintakykyyn
- asiakkaan toimintakyky
- asiakkaan koko ja mittasuhteet
- pyörätuolin käyttötarve ja -ympäristö
- asiakkaan siirtymistapa pyörätuoliin/ pyörätuolista
- pyörätuolin kelattavuus / työnnettävyys
- istuma-asento
- istuintyyntyn yksilöllinen valinta (aina vähintään perustyyntyn)
- lisävarusteiden tarve ja saatavuus

Asiakkaalle luovutettavien pyörätuolien tulee olla käyttäjilleen turvallisia ja niissä tulee olla kaatumaeste. Jos kaatumaeste poistetaan, syy tulee kirjata potilasasiakirjaan. Pyörätuolien kunto on tarkastettava aina ennen luovutusta.

Kun pyörätuolin tarve on pitkäaikaista, säännöllistä ja sen käyttö tukee omatoimista suoriutumista, luovutetaan se toistaiseksi voimassa olevaan lainaan.

Pyörätuoli voidaan luovuttaa määräaikaisen käyttöön, kun käyttö on tilapäistä esimerkiksi leikkauksen tai tapaturman jälkeen. Pyörätuoli voidaan luovuttaa myös silloin, kun se on välttämätön ulkona liikkumisen mahdollistamiseksi.

Lumi-, ranta- ja uima-allaspyörätuolit ovat harrastusvälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

12 22 03 Pyörätuolit kelausvanteilla

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa molemmin käsin joko kuljetuspyöristä tai kelausvanteista. Kohtaan sisältyvät esim. etupyöristä kelattavat ja takapyöristä kelattavat pyörätuolit.

12 22 03 01 Pyörätuolit, ristikkorunkoiset

Pyörätuolit jotka taittuvat kokoon leveyssuunnassa.

12 22 03 02 Pyörätuolit, kiinteärunkoiset

Pyörätuolit joiden runko on kiinteä. Luokkaan sisältyvät mallit, joiden selkänoja taittuu istuimen päälle.

12 22 03 03 Pyörätuolit lepoasentoon säädettävät

Pyörätuolit jotka voidaan säätää lepoasentoon. Pyörätuolit ovat pehmustettuja ja ne suunniteltu henkilöille, jotka tarvitsevat hyvän tuen.

Lepoasentoon säädettävissä oleva pyörätuoli voidaan luovuttaa käyttöön liikkumisen apuvälineeksi asiakkaalle, jolle vartalonhallinnan heikkouden vuoksi peruspyörätuoli ei takaa riittävän tuettua ja toiminnallista istuma-asentoa, ja joka käyttää apuvälinettä joko itsenäisesti kelaaten tai avustettuna.

12 22 03 04 Seisontapyörätuolit

Pyörätuolit jotka nostavat henkilön seisovaan asentoon ja joita henkilö voi kelaata itse istuma-asennossa. Nostotoiminto joko kaasujousella tai sähköisesti.

Seisontapyörätuoli voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä pyörätuolia käyttävälle asiakkaalle, jolle seisomapyörätuoli on välttämätön määritellyissä päivittäisissä toiminnoissa (esim. keittiötyöt tai seisten toteutettavat muut toiminnot)

suoriutumiseksi. Luovuttaminen edellyttää apuvälinealan asiantuntijan ja asiakkaan kanssa yhdessä todettua tarvetta.

Luovuttamisen perusteita:

- asiakas pystyy itsenäisesti kelaamaan pyörätuolia sisätiloissa ja käyttämään seisomaan nousumekanismia tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti.
- yksilöllisesti todettu ja määritelty erityisperuste (esim. seisominen ei muilla seisomisen apuvälineillä onnistu ja seisomapyörätuolin käyttö mahdollistaa itsenäisen seisomisen ja suoriutumisen eri toiminnoissa) ja apuvälineen käyttö tukee kuntoutuksen tavoitteita.
- itsenäisesti ja säännöllisesti tapahtuva pystyasennon harjoittaminen, jolle on lääketieteellisesti todetut perusteet ja kuntoutukselliset tavoitteet ja
- ulkopuolisen avun tarpeen merkittävä väheneminen.

Seisomapyörätuolin lisäksi asiakas voi tarvita toisen pyörätuolin toisenlaiseen käyttötarkpeeseen (esim. ulkona liikkuminen).

12 22 03 05 Erityispyörätuolit

Pyörätuolit joita käytetään esimerkiksi lajikohtaisessa urheilussa.

Vapaa-ajan ja harrastuksen apuvälineet. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajan välineet¹⁰⁴

12 22 06 Pyörätuolit, kampikäyttöiset

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa ja ohjaa kampien avulla

Kampikäyttöinen pyörätuoli voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla pyörätuolin käytön yleiset edellytykset täyttyvät eikä omatoiminen keelaaminen käsien motoriikan, liikkeiden hallinnan häiriöiden tai liikeratojen rajoittuneisuuden vuoksi onnistu.

¹⁰⁴ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

12 22 09 Pyörätuolit, käsikäyttöiset, toisen puolen pyörästä kelattavat

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa vain yhdellä kädellään. Kohtaan sisältyvät esim. yhdellä kädellä käytettävät kampikäyttöiset ja kelausvanteiset pyörätuolit.

Yhdellä kädellä kelattava pyörätuoli voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla pyörätuolin käytön yleiset edellytykset täyttyvät eikä hän pysty sairauden tai vamman aiheuttaman käsien toimintavajeen vuoksi kelaamaan kaksikäsisesti.

12 22 12 Pyörätuolit kelausvanteilla, joissa sähköinen kelauksen tehostus

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa käsin työntämällä kelausvanteista ja joissa on yksi tai useampi sähkömekanismi, joka helpottaa yhden pyörän tai molempien pyörien pyörimistä. Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet, ks. 12 24 09.

Tähän luokkaan kuuluvat pyörätuolit, joissa on kiinteät kelauksen tehostajat.

Pyörätuolien lisävoimalaitteet ks. luokka [12 24 09 Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet](#).

12 22 15 Pyörätuolit, jalkakäyttöiset

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa vain jalkojen avulla. Kävelytuolit, ks. 12 06 09. Istuimet, ks. 18 09.

Jalkakäyttöinen pyörätuoli on useimmiten vakio-/perusmallinen pyörätuoli, jonka istuinkorkeus on säädetty niin matalaksi, että asiakas voi liikuttaa pyörätuolia jalan /jalakojen avulla. Jalalla liikutettava pyörätuoli voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla pyörätuolin käyttöönoton yleiset edellytykset täyttyvät eikä hän sairauden tai vamman aiheuttaman yläraajojen toimintavajeen vuoksi pysty käyttämään pyörätuolia käsillään. Edellytyksenä on, että alaraajat tai toinen alaraaja toimivat siinä määrin, että pyörätuolin liikuttaminen jalalla lattiasta potkutellen onnistuu.

12 22 18 Pyörätuolit, työnnettävät

Käsikäyttöiset pyörätuolit, joita avustaja liikuttaa ja ohjaa työntämällä molemmin käsin pyörätuolin työntökahvoista.

Avustajan kuljettava pyörätuoli voidaan luovuttaa pyörätuolia tarvitsevalle asiakkaalle, joka ei kykene kelaamaan itse ja tarvitsee liikkumiseen toisen henkilön apua.

Tilapäiseen kuljettamiseen soveltuu usein peruspyörätuoli.

Pitkäaikaiseen käyttöön tarvittava kuljetuspyörätuoli arvioidaan yksilöllisen käyttötärpeen mukaan julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan, asiakkaan ja/tai omaisen/ avustajan /muun lähihenkilön yhteistyönä. Kuljetuspyörätuolissa voidaan asiakkaan tarpeista (esim. heikko vartalon ja pään hallinta) johtuen tarvita erityisominaisuuksia kuten kulmasäädettävä istuin- ja/tai selkäosaa sekä vartalo- ja sivutuet. Luovuttamisen edellytyksenä on myös pyörätuolin säännöllinen käyttötarve.

Asumisyksiköissä yleiskäytössä tarvittavia kuljetuspyörätuoleja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Ks. [Luku 2.2](#) Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa.

12 23 Sähköpyörätuolit

Välineet, joissa on pyörätuolia liikuttava moottori ja joiden istuinjärjestelmä tukee liikkumisrajoitteista henkilöä ja joiden käyttövoima on peräisin tuoliin sisältyvästä sähkö- tai polttomoottorista. Kohtaan sisältyvät esim. sähkökäyttöiset seisontapyörätuolit (jotka pystyvät nostamaan henkilön seisovaan asentoon ja pitämään hänet siinä asennossa), makuuasentoon kallistuvat sähkökäyttöiset pyörätuolit, pyörätuolit, joissa on nouseva tai kääntyvä istuin, lumi- ja rantapyörätuolit sekä pyörätuolin alustat.

Sähköpyörätuolin-/ mopon käytön edellytykset:

Sähköpyörätuolin ja mopon käyttäjän tulee pystyä käyttämään apuvälinettä turvallisesti sekä itsensä että ympäristönsä kannalta arvioituna. Sähköpyörätuolin tai sähkömopedin avulla käyttäjän omatoimisuus sekä hänen liikkumis- ja osallistumismahdollisuutensa tulee lisääntyä. Tarpeen arviointi ja apuvälineen sovitus tehdään asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä ja sen tulee soveltua apuvälineelle.¹⁰⁵

Sähköpyörätuolin/ -mopon käyttäjältä edellytetään:

- motivaatiota ja oma-aloitteisuutta
- kykyä ohjata sähköpyörätuolia /-mopoa valitulla ohjaustavalla
- riittävää näkökykyä (ohjeellinen näöntarkkuus tulee olla molempien silmien yhteisnäkö 0.3)
- ympäristön havainnointikykyä ja muiden liikkujien ja liikenteen huomiointia sekä ymmärrystä vaarasta (kognitio)

¹⁰⁵ Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019, Sosiaali- ja terveysministeriö s. 305

- kykyä käyttää sähköpyörätuolia /-mopoa turvallisesti
- riittävän hyvää psyykkistä toimintakykyä.

Sähkömopon käyttäjältä edellytetään edellisten lisäksi:

- riittävän hyvää yläraajan/yläraajojen toimintakykyä ja vartalon hallintaa ja
- kykyä siirtyä itsenäisesti tai kevyesti avustetusti mopon istuimelle ja pois siitä

Suositus /lähete sähköpyörätuolin/-mopon arviointiin.

Suosituksessa /lähetteessä tulee kuvata:

- apuvälineen käyttötarve
- liikuntavamma ja sen etiologia
- käytössä olevat apuvälineet
- mahdollisimman tarkka kuvaus liikkumis- ja toimintakyvystä
- näkökyky (ohjeellinen 0,3 yhteisnäkö, tarvittaessa korjaavia linssejä käyttäen). Ks. alla tarkempi ohjeistus.
- kognitiivinen suoriutuminen
- perustelut sähköisen liikkumisen apuvälineen tarpeelle
- miten apuväline lisää asiakkaan itsenäistä suoriutumista.

Näkökyvyn tutkiminen:

Mikäli henkilöllä on silmäsairaus tai muu näkemiseen vaikuttava sairaus, jolla epäillään olevan vaikutusta sähköpyörätuolin /-mopon turvalliseen käyttöön, tulee ennen suosituksen /lähetteen lähettämistä selvittää seuraavat asiat:

- Lääkärin tekemä selvitys visuksista ja näkökentistä.
 - Edellytyksenä on ohjeellinen 0,3 yhteisnäkö, tarvittaessa korjaavia linssejä käyttäen
 - Jos henkilö on menettänyt näön toisesta silmästään tai hän käyttää vain toista silmäänsä näköhavaintoja tehdessään, ohjeellisen näöntarkkuuden tulee olla vähintään 0.3 ja silmien tilan tulee olla jatkunut niin kauan, että hän on sopeutunut vain toisen silmän käyttämiseen.
 - Näkökenttien testaus sormiperimetrialla
 - Mikäli tutkimuksessa tulee esiin selvä, vähintään yhden kvadrantin näkökenttäpuutos (vaakasuora näkökenttä jää alle 120 asteen), ohjataan silmälääkärille näkökenttätutkimukseen.

- Keskeisen 60 asteen näkökentän alueella on oltava vapaata näkökenttää vähintään 20 astetta, eikä lähettävän lääkärin tutkimuksessa ole kliinisesti epäilyä muusta näön osa-alueen heikentymästä (häikäisyherkkyys, kontrastiherkkyys, hämäränäkö), niin silloin asiakas voidaan lähettää apuvälinekeskukseen sähköpyörätuolin/ -mopon arviointiin.
- Lähettävän lääkärin läheteessä todetaan tutkimustulokset ja pyydetään apuvälinealan asiantuntijan tekemää sähköpyörätuolin /-mopon käytön arviointia siinä toimintaympäristössä, jossa apuvälinettä on suunniteltu käytettävän.

Sähköisen liikkumisen apuvälineen arvioinnissa huomioitavat asiat

Sähköisiä liikkumisen apuvälineitä arvioitaessa tehdään laaja, kokonaisvaltainen arviointi asiakkaan tarpeista ja toimintaympäristöstä, jossa apuvälinettä on ajateltu käyttää. Arviointi on tarpeen mukaan tehtävä monialaisessa yhteistyössä muun muassa silloin, kun laitteen säilyttäminen tai käytön mahdollistaminen edellyttää asuntoon tehtäviä muutostöitä.

Jos henkilöllä on useita toimintakykyyn vaikuttavia sairauksia tai oireita (esim. huomiotta jättäminen, neglect ja/tai kognition ongelmia), on ajokyvyn arviointi perusteltua tehdä moniammatillisessa yhteistyössä esimerkiksi toimintaterapeutin ja apuvälinealan asiantuntijan yhteistyönä. Tarvittaessa konsultoidaan myös muita ammattilaisia (esim. neuropsykologi, neurologi). Ajoharjoittelukertoja tulee tehdä useita, jolloin saadaan tarkka käsitys sekä laitteen hallinnasta, että ympäristössä suoriutumisesta.

Toiminnallisen näkökyvyn arvioiminen:

Kun henkilöllä on muu näkökykyyn vaikuttava sairaus esim. neurologinen sairaus, tulee arvioida myös toiminnallinen näkökyky. Toiminnallista näkökykyä testataan käytännön ajamistilanteessa sekä sisä- että ulko-olosuhteissa, jolloin varmistetaan sähköpyörätuolin /-mopon turvallinen käyttö.

Ajoharjoittelua tulee tehdä riittävän pitkään, jolloin saadaan tarkka käsitys sekä laitteen hallinnasta, että ympäristössä suoriutumisesta.

Epilepsia, muut tajunnan häiriöt tai toimintakyvyn tilavaihtelut:

Asiakkaan epileptiset kohtausoireet, tajunnanhäiriökohtaukset tai esim. Parkinsonin tautia sairastavien tilavaihtelut tulee olla pääsääntöisesti lääkityksellä tai muuten hallinnassa (epilepsiassa noin vuosi kohtauksetonta aikaa) ennen kuin sähkömopo tai sähköpyörätuoli voidaan asiakkaalle turvallisesti luovuttaa.

Päihteet

Sähköpyörätuolin/mopon käytön arviointiin tulevan henkilön kanssa tulee ottaa puheeksi päihteiden käyttö ja päihteiden vaikutus turvalliseen ajamiseen. Mikäli sairauskertomustietojen ja yksilöllisesti arvioinnin perusteella herää epäily runsaasta päihteiden käytöstä, tulee asiakkaan kanssa keskustella päihteiden käytön vaikutuksesta sähköisen apuvälineen käyttöön luovuttamisesta. Keskustelussa tulee painottaa sekä ajajan että ympäristön turvallisuutta.

Luovuttamisessa ja seurannassa huomioitavat asiat

Sähköpyörätuoli ja sähkömopo voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka ei heikentyneen toimintakykynsä vuoksi pysty liikkumaan itsenäisesti muiden kevyempien liikkumisen apuvälineiden avulla sisällä ja/tai ulkona.

Sähkömopon tai –pyörätuolin käyttäjää on ohjattava huolellisesti laitteen käytössä. Sähköisten liikkumisapuvälineiden käyttäjälle luovutetaan apuvälineen käyttöohjeet sekä ohjeistus/opas, johon on koottu yleiset periaatteet ja keskeiset asiat laitteen käytöstä.

Käyttäjän vastuulla on laitteen käyttäminen sovittujen luovutusehtojen mukaisesti. Muiden henkilöiden tai eläinten kuljettaminen sähköpyörätuolissa tai -mopossa on ehdottomasti kielletty turvallisuuden vuoksi.

Jos henkilöllä on mahdollista liikkua omalla autolla ja käyttää määränpäässä lyhyellä matkalla kevyempää liikkumisen apuvälinettä ei sähkömopoa pääsääntöisesti tällöin luovuteta. Yksilöllisen harkinnan perusteella apuväline voidaan kuitenkin luovuttaa myös näissä tapauksissa.

Jos asiakkaan toimintakyky alenee (huomioiden myös päihteiden käytön) siten, että se heikentää apuvälineen turvallista käyttöä, tehdään uusi tilannearviointi ja apuväline-ratkaisu. Mikäli käyttöä jatketaan, tehdään suunnitelma myös käytön seurannasta. Mikäli apuvälinettä käytetään sovitusta ehdoista poiketen, arvioidaan tilanne uudestaan yhdessä asiakkaan kanssa.

Sähköpyörätuoleihin ja -mopoihin hankitaan asiakkaan yksilöllisen tarpeen edellyttämät lisävarusteet (esim. teline hengityslaitteelle, happipullolle, kävelytelineelle tai sauvoille sekä ajovalot). Muita lisävarusteita (esim. apuvälineeseen kiinnitettävä kuljetuslaukku tai asiakasta suojaava lämpöpussi) ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Sähkökäyttöinen liikkumisen apuväline liikenteessä: ks. Tieliikennelaki (729/2018) ¹⁰⁶, 52 § sekä Polkupyöräilyn ja kevyellä sähköajoneuvolla ajelun tietopaketti ¹⁰⁷.

Lataaminen ja säilytys:

Laitteen säilytyksessä ja lataamisessa noudatetaan valmistajan antamia ohjeita. Yleisin valmistajan ohje on ladata ja säilyttää sähköpyörätuoli /-mopo kuivassa, yli 10 asteen lämpötilassa.

Ulospääsyn ja sisällä liikkumisen mahdollistavat kiinteät luiskat kuuluvat vammaispalvelun tai terveydenhuollon kautta korvattavien asunnonmuutostöiden piiriin. Asunto-osakeyhtiöissä tulee pyytää taloyhtiöltä lupa apuvälineen säilytykseen ja lataamiseen taloyhtiön yhteisissä tiloissa sekä selvittää taloyhtiön kanssa lataamisesta aiheutuvat kustannukset. Sähköpyörätuolin/mopon käyttäjä itse pyytää luvan taloyhtiöltä tai tarpeen mukaan pyytää apuvälineasiantuntijan apua asian selvittämiseksi.

Sähköpyörätuolin vakuuttaminen ja korvauskäytäntö:

Sähköpyörätuolia ei tarvitse rekisteröidä eikä vakuuttaa (Liikennevakuutuslaki 460/2016 8 §, 5) ¹⁰⁸, (Liikennevakuutuskeskus/ Miten sähköiset liikkumisvälineet vakuutetaan?) ¹⁰⁹.

Vakuuttamattoman ajoneuvon aiheuttaman liikennevahingon korvaa Liikennevakuutuskeskus. Liikennevakuutuskeskuksen vastuu vakuuttamattoman ajoneuvon aiheuttamasta vahingosta on pääsääntöisesti samanlainen kuin vakuutusyhtiön vastuu vakuutetun ajoneuvon aiheuttamasta vahingosta. ¹¹⁰

12 23 03 Sähkökäyttöiset pyörätuolit, mekaaninen suoraohjaus

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, joissa ohjaus toimii muuttamalla mekaanisesti pyörien suuntaa ilman sähkövoimaa. Kohtaan sisältyvät esim. nk. skootterit.

¹⁰⁶ Tieliikennelaki 729/2018

¹⁰⁷ Polkupyöräilyn ja kevyellä sähköajoneuvolla ajelun tietopaketti, Traficom

¹⁰⁸ Liikennevakuutuslaki 460/2016

¹⁰⁹ Kevyiden sähköisten liikkumisvälineiden vakuuttaminen, Liikennevakuutuskeskus

¹¹⁰ Liikennevahinkojen korvaaminen, Liikennevakuutuskeskus

12 23 06 Sähkökäyttöiset pyörätuolit, sähköinen ohjaus

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, jotka käyttäjä aktivoi sähköisellä ohjausjärjestelmällä. Kohtaan sisältyvät esim. itsetasapainottuvat pyörätuolit. Sähkökäyttöiset pyörätuolit, avustajan ohjaamat, ks. 12 23 12

12 23 12 Sähköpyörätuolit, avustajan ohjaamat

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, jotka on suunniteltu avustajan ohjaamiksi. Pyörätuolit, avustajan ohjaamat, käsikäyttöiset, ks. 12 22 18.

Sähkökäyttöinen pyörätuoli, joka on suunniteltu avustajan käytettäväksi, voidaan luovuttaa asiakkaalle lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisin erityisperustein (esim. asiakas ei kykene ajamaan sähkökäyttöisellä pyörätuolilla ja erilaiset apuvälineet kuten hengityskone ja muut välineet /tarvikkeet on välttämättömät ottaa mukaan, jolloin avustaminen manuaalisella pyörätuolilla voi olla kohtuuttoman raskasta).

12 23 15 Sähkökäyttöiset porrastuspyörätuolit

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, jotka kykenevät nousemaan ja laskeutumaan portaita turvallisesti käyttäjän ohjaamina. Sähkökäyttöiset porrastusvälineet, ks. 12 17 03

12 24 Pyörätuolin lisävarusteet

Välineet, joita käytetään pyörätuolien kanssa. Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon, ks. 12 12 18. Pyörätuolin kulkuneuvoon tai kulkuneuvon katolle nostavat laitteet, ks. 12 12 21. Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon, ks. 12 12 24. Porrastusvälineet, ks. 12 17 03. Moduuleista kootut istuinkokoonpanot, ks. 18 09 39. Selkänojat, ks. 18 10 03. Istuintyyntynyt ja -alustat, ks. 18 10 06. Käsivarsituet, ks. 18 10 09. Päätuot ja niskatuot, ks. 18 10 12. Säätötuot ja jalkatuot, ks. 18 10 15. Vartalotuot ja lantiotuot, ks. 18 10 18. Sylitarjottimet ja pöydät, jotka voidaan kiinnittää tuoliin, ks. 18 10 24.

Muut pyörätuolien lisävarusteet, ks. luokka 12 24 99

12 24 09 Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet

Välineet, jotka lisätään käsikäyttöiseen pyörätuoliin, jotta käyttäjä tai avustaja kykenee paremmin liikkuttamaan pyörätuolia tai jotta pyörätuoli liikkuu ilman ihmisen apua. Pyörätuolit, käsikäyttöiset, joissa sähköinen kelauksen tehostus, ks. 12 22 12.

Manuaalipyörätuoliin kiinnitettävä käsipolkupyörä, sähköinen avustajan työntöapulaite, sähköinen ajolaite, sähköinen kelauksen keventäjä tai muu vastaava sähköinen

lisävoimalaite voidaan luovuttaa yksilöllisen tarpeen ja apuvälinealan asiantuntijan arvioinnin perusteella.

12 24 09 02 Sähköiset kelausten keventäjät

Välineet, jotka tehostavat kelausta ja jarrutusta pyörätuolia kelattaessa.

Kelausten keventäjät arvioidaan yhtenä vaihtoehtona, kun pyritään ratkaisemaan asiakkaan liikkumisessa ilmenneitä ongelmia. Muina liikkumisen apuvälineinä voivat kyseeseen tulla joko sähkömopo tai –pyörätuoli. Mikäli sähköistä liikkumisen apuvälinettä tarvitaan pitemmille päivittäisille matkoille, saattaa sähkömopo tai – pyörätuoli olla paremmin käyttötarvetta vastaava apuväline.

Sähköinen kelausten keventäjä voidaan luovuttaa asiakkaalle, jonka yläraajojen toimintakyky on heikentynyt lihasheikkouden tai nivelkipujen tai liikerajoitusten vuoksi, eikä asiakas jaksaa kelata kevyesti liikuteltavaa pyörätuolia kuin hyvin lyhyitä matkoja. Sähköisen kelausten keventäjän tulee tukea asiakkaan kokonaiskuntoutusta ja lisätä omatoimisuutta sekä osallistumis- ja liikkumismahdollisuuksia.

Käyttäjältä edellytetään kaksikätesen kelaamisen hallintaa, riittävää näkö- ja ympäristön havainnointikykyä sekä motivaatiota kelausten keventäjien käyttöön.

Asiakkaan tai avustajan tulee pystyä asentamaan kelausten keventäjät pyörätuoliin.

Laitteen säilytyksessä ja lataamisessa noudatetaan valmistajan antamia ohjeita. Yleisin valmistajan ohje on ladata ja säilyttää kelausten keventäjät kuivassa, yli 10 asteen lämpötilassa.

12 24 09 03 Sähköiset ajolaitteet

Välineet, jotka kiinnitetään kelattavaan pyörätuoliin ja joiden avulla pyörätuolia voidaan ohjata sähköisesti.

Kelattavaan pyörätuoliin kiinnitettävä sähköinen ajolaite arvioidaan yhtenä vaihtoehtona, kun pyritään ratkaisemaan asiakkaan liikkumisessa ilmenneitä ongelmia. Muina liikkumisen apuvälineinä voivat kyseeseen tulla joko sähköiset kelausten keventäjät, sähkömopo tai -pyörätuoli. Laite ei sovellu ensisijaiseksi ulkona liikkumisen apuvälineeksi vaativassa ympäristöissä. Kun sähköistä liikkumisen apuvälinettä tarvitaan pitemmille päivittäisille matkoille ja/tai vaativaan ympäristöön soveltuu sähkömopo tai – pyörätuoli sähköistä ajolaitetta paremmin käyttötarpeeseen.

Sähköinen ajolaite voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, kun ajolaite mahdollistaa itsenäisen suoriutumisen eikä se kevyemmällä apuvälineillä onnistu. Luovutuksen perusteena voi olla myös pienikokoisen, kevytrakenteisen sähköisen liikkumisapuvälinetarve. Arviointia tehtäessä on perusteltua pohtia sisäkäyttöön tarkoitettua pyörätuolin hankintaa. Sisäkäyttöön tarkoitettussa sähköpyörätuolissa voi olla sellaisia ominaisuuksia, joita manuaalipyörätuoliin kiinnitetyssä ajolaitteessa ei ole. Luovuttamisen perusteena voi olla esim. laitteen kuljettamiseen liittyvät perusteet, kun asiakas käyttää laitetta eri toimintaympäristöissä ja saa sen kuljetettua mukanaan, mutta sähköpyörätuolin kuljettaminen ei onnistu.

Laitteen säilytyksessä ja lataamisessa noudatetaan valmistajan antamia ohjeita. Yleisin valmistajan ohje on ladata ja säilyttää kelauksen keventäjät kuivassa, yli 10 asteen lämpötilassa.

12 24 09 04 Sähköiset työntöapulaiteet

Välineet joiden antaman sähköisen lisävoiman avulla avustaja työntää pyörätuolia.

Pyörätuolin kuljettamisen keventämiseen tarkoitettua sähköistä työntöapulaitteen ohjaaminen tapahtuu pyörätuolin takaa toisen henkilön käyttämänä. Laite keventää asiakkaan kuljettamista ja helpottaa avustajan työtä. Pääperiaatteena on, että avustajakäyttöön hankitaan ensisijaisesti mahdollisimman kevyesti käsiteltävä kuljetuspyörätuoli lisävarusteilla (esim. avustajajarrut).

Työntöapulaite voidaan luovuttaa mahdollistamaan asiakkaan osallistuminen arjen tai vapaa-ajan toimintoihin ja asiakkaan avustaminen manuaalisella kuljetuspyörätuolilla ei onnistu tai on kohtuuttoman raskasta.

Arviointia tehtäessä huomioidaan muun muassa asiakkaan asuinympäristö, henkilön erityistarpeet (esim. henkilön koko, toimintakyky) ja laitteen käytön säännöllisyys. Sähköisen työntöapulaitteen luovuttamisen edellytyksenä on, että avustaja pystyy käyttämään laitetta turvallisesti ja tarvittaessa asentamaan laitteen pyörätuoliin.

Laitteen säilytyksessä ja lataamisessa noudatetaan valmistajan antamia ohjeita. Yleisin valmistajan ohje on ladata ja säilyttää sähköpyörätuoli /-mopo kuivassa, yli 10 asteen lämpötilassa.

12 24 11 Käsipolkulaitteet

Välineet, jotka on liitetty käsikäyttöiseen pyörätuoliin, joka muuntuu näin käsipolkupyöräksi. Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, käsin poljettavat, ks. 12 18 09.

Käsipolkulaitteesta voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, joka käyttää perusliikkumiseen pyörätuolia ja liikkuu sillä omatoimisesti. Asiakas ei kuitenkaan jaksu kelata pitkiä matkoja, eikä täytä sähköpyörätuolin käyttäjän kriteerejä. Käsipolkulaitteen tulee lisätä asiakkaan omatoimisuutta, laajentaa elinpiiriä ja liikkumis- sekä osallistumismahdollisuuksia. Käsipolkulaite tulee pystyä kiinnittämään itsenäisesti tai avustettuna pyörätuoliin.

12 24 12 Pyörätuolien valot ja muut merkinantovälineet

Välineet, jotka voidaan kiinnittää pyörätuoliin ja näin valaista pyörätuolin ympäristöä tai parantaa pyörätuolin havaittavuutta. Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolien turvaliput ja heijastimet.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia valoja, turvalippuja ja heijastimia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 24 21 Pyörätuolien renkaat ja pyörät

Kohtaan sisältyvät esim. talvirenkaat ja pölykapselit.

Manuaalipyörätuolien talvirenkaat

Pyörätuolia arvioitaessa tulee arvioida pyörätuolin käyttöympäristöä, koska sillä on merkitystä valittavaan rengaskuvioon. Talviolosuhteissa karkeakuvioisemmalla renkaalla saadaan parempi pito. Pääsääntönä on, että manuaalipyörätuoliin hankitaan yhdet vanteet ja renkaat kerrallaan. Mikäli asiakas tarvitsee karkeakuvioisemmat renkaat talviajaksi, voidaan ne tarvittaessa vaihtaa.

Vain yksilöllisesti perustellen voidaan luovuttaa kahdet vanteet renkaineen talviajaksi. Luovuttaminen harkitaan suhteessa käyttöön sekä asiakkaan omatoimisuuteen. Mikäli vain karkeakuvioisilla renkailla asiakkaan omatoiminen liikkuminen selkeästi helpottuu, tehdään myönteinen apuvälineratkaisu. Lumen/ravan kulkeutuminen asuntoon ei ole peruste useampien renkaiden luovuttamiselle.

12 24 24 Pyörätuolien akut ja akkulaturit

Välineet, jotka tuottavat sähkövirtaa pyörätuolille.

Akkulaturi luovutetaan sähköisen liikkumisen apuvälineen lataamiseen apuvälineen luovuttamisen yhteydessä.

12 24 36 Välineet, jotka suojaavat pyörätuoleja tai niitä käyttäviä henkilöitä auringolta tai sateelta

Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuoleihin tarkoitetut sateenvarjat ja katokset.

Pyörätuoleihin tarkoitettuja suojavälineitä voidaan luovuttaa lääketieteellisistä syistä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

12 24 42 Pyörätuoleihin kiinnitettävät välineet, joiden avulla kannatellaan tai kuljetetaan esineitä

Välineet, jotka on kiinnitetty pyörätuoliin ja joiden avulla voidaan kuljettaa yhtä tai useampaa esinettä. Kohtaan sisältyvät esim., pyörätuoliin kiinnitetyt taskut, korit ja laukut, kävelykeppien ja sauvojen pidikkeet sekä kävelytelineen kuljetusalustat. Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat, ks. 12 18 06. Apuvälineet tavaroiden kuljetukseen polkupyörässä tai pyörätuolissa, ks. 24 36 15.

Tippatelineiden, hengityskoneiden, kävelykeppien ja sauvojen pidikkeitä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun ne ovat asiakkaan suoriutumisen tai toimintakyvyn kannalta välttämättömiä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteita kuten taskuja, koreja ja laukkuja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Muut pyörätuolien lisävarusteet, ks. [luokka 12 24 99](#)

12 24 99 Muut pyörätuolien lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. vartalotuet, haarakiilat, niskatuet, päätuet, nilkkaremmit ja nokkapyörä.

Nokkapyörän tehtävänä on nostaa pyörätuolin pienet etupyörät ilmaan ja mahdollistaa liikkuminen vaihtelevassa maastossa niin kesällä kuin talvella. Nokkapyörä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, mikäli se lisää aktiivisen asiakkaan omatoimisuutta hankalissa kelausympäristöissä ja käyttö on säännöllistä.

Vartalo-, selkä- ja niskatuet sekä muut pyörätuoleissa käytettävät lisävarusteet voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarpeen perusteella mahdollistamaan hyvä istuma-asento ja/tai päivittäisissä toiminnoissa suoriutuminen. Pyörätuolien lisävarusteiden toimivuus tulee kokeilla ennen hankintaa. Lisävarusteiden tulee lisätä henkilön omatoimisuutta ja mahdollistaa pidempiaikainen istuminen.

12 27 Erilaiset ihmisvoimin liikuteltavat kulkuvälineet

Erilaiset moottorikäyttöiset kulkuvälineet, ks. 12 17. Polkupyörät, ks. 12 18. Käsikäyttöiset pyörätuolit, ks. 12 22. Sähkökäyttöiset pyörätuolit, ks. 12 23.

12 27 07 Lastenvaunut ja rattaat

Pyörälliset välineet, joilla avustaja kuljettaa yhden tai useampia makaavassa tai istuvassa asennossa olevia henkilöitä. Kohtaan sisältyvät esim. aikuisille tarkoitetut rattaat.

Rattaat luovutetaan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä vammaiselle tai pitkäaikaissairaalle lapselle yksilöllisin perustein, kun markkinoilla olevat tavanomaiset rattaat eivät riitä esim. huonon vartalonhallinnan vuoksi. Rattaiden lisävarusteet, kuten kuomu voidaan luovuttaa erityisperusteluin. Muut lisävarusteet, kuten sade-/aurinkosuojat, lämpöpussi perhe hankkii itse. Lääketieteellisen yksilöllisen tarvearvioinnin mukaan voidaan luovuttaa esim. aurinkosuoja valoherkälle lapselle.

Liikkumisen apuvälineenä on lapsella pääsääntöisesti joko rattaat tai pyörätuoli. Rattaat voivat joskus olla hyvä ja toimiva vaihtoehto pyörätuolille esim. vaikeasti liikunta- ja kehitysvammaisen aikuisen kuljettamiseen.

12 27 10 Pulkat, reet ja kelkat

Jalaksiin kiinnitettävät välineet, joiden avulla henkilöä kuljetetaan jään ja lumen päällä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia pulkkia, rekiä, kelkkoja ja potkukelkkoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vapaa-ajan välineet. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajan välineet.¹¹¹

¹¹¹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

12 27 15 Mahalaudat ja konttausjakkarat

Pyörillä varustetut välineet, joilla maataan tai istutaan ja joita liikutetaan käsillä tai jaloilla lattialla työntämällä.

Mahalauta tai konttausjakkara voidaan luovuttaa terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä lapselle, kun tavanomaiset liikkumisen apuvälineet eivät sovellu lapsen käyttöön ja väline tukee lapsen kokonaiskuntoutusta, lisää omatoimisuutta, laajentaa elämänpiiriä, osallistumis- ja liikkumismahdollisuuksia (esim. pienelle mmc-lapselle omatoimisen liikkumisen ensimmäiseksi apuvälineeksi).

12 27 18 Pyörälliset makuualustat, polkuautot ja leikkikärryt

Liikkuvat tasot, joiden päällä henkilö makaa liikuttaa niitä pyöristä käsillään. Polkuautot ovat pieniä autonmallisia polkien ajettavia ajokkeja. Leikkikärryt ovat pyörällisiä liikkumiseen tarkoitettuja leluja, joiden päällä tai sisällä voi istua.

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia polkuautoja, leikkikärryjä ja muita välineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 27 21 Moottorikäyttöiset kulkuvälineet, käyttäjän ohjaamat

Moottorikäyttöiset kulkuvälineet, jotka eivät sisälly muihin alaluokkiin. Kohtaan sisältyvät esim. gokart-ajokit ja lumikelkat.

Moottorikäyttöisiä ko. luokan kulkuvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lääkinnällisenä kuntoutuksena liikkuminen mahdollistetaan muilla liikkumisen apuvälineillä. Ks. luokka [12 23 sähköpyörätuolit](#).

12 31 Kehon asennon vaihtamisen apuvälineet

Nostolaitteet, joilla nostetaan kulkuneuvoon henkilö, joka ei istu pyörätuolissa, ks. 12 12 15. Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon, ks. 12 12 18. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36. Tukitangot ja -kahvat, ks. 18 18. Hissit, nostotasot, porrashissit ja luiskat, ks. 18 30.

12 31 03 Siirtymisen ja kääntymisen apuvälineet

Välineet, joiden avulla henkilön asentoa tai paikkaa muutetaan liukumis- ja kääntymistekniikoiden avulla. Kohtaan sisältyvät esim. liukulaudat, liukumatot, liukulakanat ja kääntötyyny.

Siirtymisen tai kääntymisen apuväline voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun tavoitteena on tukea pitkäaikaissairaana tai vammaisen asiakkaan kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Kotona asuvan henkilön avustamisen ja hoitamisen mahdollistavat siirtymisen apuvälineet voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena yksilöllisen tarpeen ja apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella. Apuvälinettä luovutettaessa tulee varmistaa, että asiakas ja häntä avustavat omaiset tai ammattilaiset saavat riittävän ohjauksen siirtymistekniikoista ja apuvälineen käytöstä.

Siirtymisen ja kääntymisen apuvälineitä käytetään usein hoitotyön tukena kitkan poistamiseen, jolloin ne luovutetaan hoitovastuuyksiköstä.

Apuvälinepalvelut asumispalveluyksiköissä ks. [luku 2.2](#)

12 31 03 01 Siirtymälaudat

Ohuet tasot, joissa on liukas pinta, jonka toinen pää laitetaan esim. pyörätuolissa istuvan henkilön alle ja toinen pää tuetaan kohteeseen, johon henkilö on siirtymässä.

12 31 03 02 Liukulakanat

Lakanat joissa on luistava pinta ja jotka laitetaan tavallisen aluslakanan päälle tai tilalle auttamaan vuoteessa olevan henkilön siirtymistä ja asennonvaihtoa.

12 31 03 03 Siirtomatot

Siirtomatot ovat topattuja putkimaisia alustoja, joissa on luistava sisäpinta. Alustassa voi olla myös kahvat, jotka mahdollistavat henkilön kääntämistä ja siirtämistä.

12 31 03 04 Liuku- ja siirtokintaat

Välineet henkilön asennon korjaamiseen ja pieniin siirtoihin

12 31 03 05 Kääntölevyt istuimella käytettävät

Välineet, jotka helpottavat kääntymistä istuvassa asennossa esim. autossa. Pehmeä kääntölevy mukautuu istuimen muotoihin. Levyn alapinta on liukumaton ja sisäpinnat hyvin liukuvaa materiaalia.

Istuimella käytettävä kääntölevy voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä mahdollistamaan omatoiminen suoriutuminen esimerkiksi autoon siirryttäessä.

12 31 06 Kääntölevyt

Välineet, jotka auttavat henkilöä, joka seisoo tai istuu kääntölevyn päällä pyörähtämään.

Kääntölevy voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun siirtyminen ei onnistu ilman apuvälinettä tai kääntölevyä käytettäessä siirtyminen helpottuu merkittävästi.

12 31 06 01 Kääntölevyt lattialla käytettävät

Pyöreät levyt joiden päälle siirrettävän henkilön jalat asetetaan ennen kuin hänet nostetaan seisomaan tai puoliseisovaan asentoon ja käännetään esim. vuoteesta pyörätuoliin.

12 31 06 02 Kääntölevyt nousutuella

Pyöreät levyt, joiden päälle avustettavan henkilön jalat asetetaan. Kääntölevyssä on tuki johon tarttumalla ja kiinni pitämällä henkilö voi avustaa siirtoa esim. pyörätuolista sänkyyn.

12 31 09 Kohottautumistelineet, siirrettävät

Välineet, joista kiinni pitäen henkilö voi kohottaa itseään istuvasta tai makaavasta asennosta (esim. sängystä tai tuolista). Kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät, ks. 18 12 28.

Siirrettävä kohottautumisteline voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun apuväline mahdollistaa asiakkaan itsenäisen siirtymisen tai vuoteesta ylösnousun tai helpottaa asiakkaan avustettua siirtymistä ja tukee kotona asumista.

12 31 12 Köysitikkaat

Toisesta päästä kiinnitetyt välineet, joilla henkilö voi muuttaa asentoaan vaihteittain

Köysitikkaat voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun väline mahdollistaa asiakkaan itsenäisen siirtymisen vuoteesta ylösnousun.

12 31 15 Nostovyöt ja -valjaat

Välineet, jotka auttavat henkilöä toisen henkilön siirtämisessä

Nostovyö voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun apuväline parantaa avustetun siirtymisen turvallisuutta ja helpottaa omaisen/avustajan työtä ja tukee kotona asumista.

12 31 18 Kantotuolit, -valjaat ja -korit

Välineet, joiden avulla yksi tai useampi avustaja kantaa henkilön paikasta toiseen.

Henkilön siirtämiseen luovutetaan ensisijaisesti henkilönnostolaitteilla (luokka 12 36). Kantotuoleja, -valjaita ja koreja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 31 21 Seisovan henkilön siirtämisalustat

Välineet, joiden avulla seisovaa henkilöä liikutetaan lyhyen matkaa

Siirtymistaso voidaan luovuttaa terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, joka ei ilman apua pysty siirtymään lyhyitä matkoja sisätiloissa (esim. vuoteesta saniteetti-tiloihin), mutta joka kykenee seisomaan avustetun siirron ajan tuen turvin.

12 31 24 Nostoistuimet ja nostopatjat

Siirtämistävälineet henkilön nostamiseen lattialta esim. sänkyyn tai istuvaan asentoon, josta seisomaan nouseminen on mahdollista. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36.

Henkilön siirtymisessä ja siirtämisessä käytetään ensisijaisesti luokkien 12 31 Kehon asennon vaihtamisen välineet ja 12 36 Henkilönnostolaitteet mukaisia apuvälineitä.

Tarvearviointia tehtäessä tulee arvio tehdä kokonaisvaltaisesti ja pohtia muun muassa syytä toistuvaan lattialta nostamistarpeeseen. Nostoistuin tai –patja voidaan luovuttaa vain yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella erityisperustein, kun muilla apuvälineratkaisuilla ei nostamista voida toteuttaa.

12 36 Henkilönnostolaitteet

Laitteisto, joiden avulla voidaan nostaa ja siirtää henkilö ja muuttaa hänen sijaintiaan ja asentoaan jonkin toiminnon suorittamiseksi.

Kun kevyemmät siirtymisen apuvälineet on todettu riittämättömiksi, voidaan arvioida erilaisten nostolaitteiden soveltuvuutta siirtämisen apuvälineenä. Arviossa tulee määrittellä asiakkaan toimintakyky, nostolaitteen käyttötarve ja –ympäristö.

Nostolaite on tarkoitettu ensisijaisesti siirtämiseen, ei asiakkaan kuljettamiseen huoneiden välillä. Nostolaitteen mallin valinta tehdään arvioinnin perusteella ja käyttötarpeen mukaisesti.

Nostokankailla nostavissa malleissa on nostokankaan valinta tehtävä yksilöllisesti ja varmistettava, että se soveltuu ko. asiakkaan siirtoon. Ks. luokka [12 36 21 Nostolaitteiden vartalotuet](#).

Nostolaite voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella, kun sen käyttö on välttämätöntä ja säännöllistä henkilön siirtämisessä ja kevyemmät siirron apuvälineet eivät ole riittäviä.

Asumispalveluyksiköiden apuvälineet [ks. luku 2.2](#).

12 36 03 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilön siirtämiseen, nostoliinoilla varustetut

Laitteisto, jonka avulla voidaan nostaa ja siirtää henkilö istuvassa, puoli-istuvassa tai puolimakuuasennossa. Vartaloa kannatteleva osa koostuu kankaista ja hihnoista.

12 36 04 Siirrettävät nostolaitteet seisovan henkilön siirtämiseen

Laitte, jonka avulla henkilö voidaan nostaa istuvasta seisovaan asentoon ja siirtää häntä seisovassa asennossa ja jota voidaan liikutella vapaasti paikasta toiseen ja jonka nostoliina, jalkatuki sekä säääri- tai polvituki tukee vartaloa.

12 36 06 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilön siirtämiseen

Laitte, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää istuvassa asennossa ja jonka kiinteä istuin, kuppi-istuin tai vastaava tukee vartaloa.

12 36 09 Siirrettävät nostolaitteet makaavan henkilön siirtämiseen

Laitte, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää makuuasennossa ja jonka vartaloa tukeva osa on säädettävissä korkeussuunnassa mutta ei käännettävissä vaakatasossa.

12 36 12 Nostolaitteet, seinään, lattiaan tai kattoon kiinnitettävät

Laitteisto, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää laitteiston sallimassa tilassa. Kohtaan sisältyvät esim. allasnostimet.

Ks. vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt.¹¹²

12 36 12 01 Henkilönostimet, kiskokiinnitys kattoon/seinään

Laitteet joiden avulla voidaan nostaa, siirtää tai muuttaa henkilön sijaintia laitteiston sallimassa tilassa.

12 36 12 02 Henkilönostimet lattiakiinnitys

Laitteet joiden avulla voidaan nostaa henkilö ja muuttaa hänen sijaintiaan. Luokkaan sisältyvät esimerkiksi uima-altaiden reunalle kiinnitetyt nostolaitteet.

12 36 18 Nostolaitteet, pyörättömät, lattialla vapaasti seisovat

Laitteisto, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää laitteiston sallimassa tilassa

12 36 21 Nostolaitteiden vartalogu

Välineet, jotka tukevat nostolaitteella nostettavaa henkilöä. Kohtaan sisältyvät esim. nostoliinat, -istuimet ja -parit sekä WC-istuimet kiinteisiin ja liikuteltaviin henkilönnostimiin. WC-apuvälineet, ks. 09 12.

Nostolaitteissa, joissa nosto tehdään nostokankaan avulla, on nostokankaan valinta tehtävä asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti ja varmistettava, että se soveltuu asiakkaan siirtoon. Asiakas saattaa tarvita nostoliinat yleissiirtoihin, suihkuliinan pesujen yhteydessä käytettäväksi ja hygienialliinan wc-toimintoihin.

Nostoliina luovutetaan yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä nostolaitteen luovuttamisen yhteydessä tai myöhemmin erillisenä luovutuksena yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

¹¹² <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnonmuutostyot>

12 36 21 01 Nostokankaat erilliset reisuat

Matalat tai korkeamalliset yleisliinat, joissa henkilö istuu jalat erikseen tuettuina reisien alta (ns. U-kangas).

12 36 21 02 Nostokankaat yhtenäinen reisuat

Matalat tai korkeamalliset yleisliinat, joissa henkilön jalat on tuettu reisien alta yhtenäisellä liinalla.

12 36 21 03 Hygieniakäyttöön nostokankaat

Nostokankaat joita käytetään peseytymis- ja WC-toimissa.

12 36 21 04 Amputaationostokankaat

Matalat tai korkeamalliset liinat, jotka tukevat alaraaja-amputoidun henkilön istuma-asentoon.

12 36 21 05 Kaksiosaiset nostokankaat

Kaksiosaiset liinat, joissa toinen osa liinasta nostaa kainaloiden alta, toinen reisien alta.

12 36 21 06 Nostoliivit

Nostoliivit joita käytetään kävely- ja tasapainoharjoituksiin ja voidaan käyttää myös WC-käyntien yhteydessä.

Harjoitusvälineenä käytettäviä nostoliivejä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 36 21 07 Kainalokoukut

Molempien kainaloiden alle tulevat pehmustetut nostokoukut.

12 36 21 08 Nostopaarit ja makuuliinat

Vartaloa kannattelevat osat, joilla nostetaan makaavassa asennossa oleva henkilö.

Asumispalveluyksiköiden apuvälineet ks. luku 2.2.

12 36 21 09 Nostoistuimet

Tuolin tai muun istuimen päälle laitettavat nostomekanismilla varustetut alustat, jotka keventävät istuimelta ylösnousua.

Nostoistuin voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perustella, jos henkilöllä on vamman tai sairauden vuoksi (esim. neurologinen sairaus) suuria vaikeuksia nousta tavallisesta tuolista kevyemmin apuvälineratkaisuun (esim. korotustyyny).

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia nousumekanismeilla varustettuja tuoleja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Ks. luokka [18 09 15 Lepotuolit ja nojatuolit](#).

12 39 Suunnistautumisvälineet

Välineet, jotka auttavat suunnistautumisessa ja ympäristön tarkkailemisessa tai tunnistamisessa.

12 39 01 Opaskoirat

Koirat, jotka avustavat näkövammaisia henkilöitä liikkumisessa.

Opaskoirien luokitus siirretty luokkaan 90 01 01. Katso [90 01 01 Opaskoira](#).

12 39 03 Suuntautumiskepit

Välineet, jotka auttavat suunnistautumisessa tai ympäristön tunnistamisessa ja joita käyttävät näkövammaiset henkilöt. Kävelykepit, ks. [12 03 03](#)

Valkoinen keppi on merkki ympäristölle käyttäjensä näkövammasta. Valkoiset kepit luovutetaan yksilöllisen yksilöllisen tarpeen mukaisesti näkövammaisten kuntoutusohjaajan arvioinnin perusteella. Keppien kärkien vaihtaminen/uusiminen tarpeen mukaan.

15 Kotielämän ja siihen osallistumisen apuvälineet

Välineet, jotka on tarkoitettu tukemaan tai korvaamaan kodinhoiton ja jokapäiväisen kotielämän toiminnoissa ja tehtävissä suoriutumista, mukaan lukien asuinpaikan, ruoan, vaatteiden ja muiden välttämättömyyksien hankkimisessa, kodin siivoamisessa ja korjaamisessa, henkilökohtaisista ja kodin muista esineistä huolehtimisessa ja muiden avustamisessa. Kohtaan sisältyvät esim. syömisen ja juomisen apuvälineet.

Arjessa toimimiseen tarvitaan monenlaisia välineitä, jotta kodinhoito, ruoanvalmistus, ruokailu ja pyykkihuolto onnistuvat. Näissä toiminnoissa ilmenee toimintakyvyn muutuksessa ongelmia usein otteiden muodostamisessa, välineiden käsittelyssä ja voiman käytössä. Arjessa ulottumisen ja esineiden siirtämiseen liittyvät ongelmat ovat myös tyypillisiä apuvälinetarpeen aiheuttajia. Nykyään tavanomaisissa välineissäkin on paljon valinnan varaa ja kuluttajien saatavilla on erilaisia ratkaisuja, joilla voidaan kompensoida toimintakyvyn muutoksia.

Apuvälinetarpeen arviointi tulee tehdä mahdollisuuksien mukaan asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä huomioiden asiakkaan työskentelytavat ja käyttämät muut välineet. Apuvälineen tulee olla päivittäisissä toimissa suoriutumisen kannalta välttämätön ja sen tulee kompensoida puuttuvaa puristusvoimaa, hienomotoriikkaa tai keventää niveliin kohdistuu kuormitusta.

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia kotielämään liittyviä välineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

15 03 Ruoanlaittovälineet

Kohtaan sisältyvät esim. jääkaapit ja pakastimet.

Mikäli tavanomaisista ruoanvalmistukseen käytettävistä välineistä ei löydy riittävää apua toimintakyvyn tukemiseen tai tarvitaan yksilöllisiä muutoksia arjessa säännöllisesti käytettäviin välineisiin, voidaan ruoanlaittoon käytettäviä pienapuvälineitä luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä. Luovuttamisen edellytyksenä on yksilöllinen arviointi, jossa ruoanlaittovälineiden tarve on todettu välttämättömäksi päivittäisissä toiminnoissa suoriutumisessa.

15 03 03 Punnitus- ja mittausvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen

Kohtaan sisältyvät esim. talousvaa'at, dieettivaa'at, mittalusikat ja -kupit, keitto- ja paistolämpömittarit, voinjakajat ja nestetason ilmaisimet. *Mittausvälineet, ks. 27 06.*

15 03 06 Leikkuu- ja pilkkomisvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen

Kohtaan sisältyvät esim. siivuttajat, veitset, leikkuulaudat, juustohöylät, munankeltuaisen erottelijat, munaleikkurit, sipulinpitimet ja raastimet.

15 03 06 01 Siivuttajat ja leikkurit

Laitteet jotka viipaloivat juustoja, leipiä tai muita ruoka-aineita

15 03 06 02 Leikkuuveitset

Veitset joilla leikataan eri ruoka-aineita. Kohtaan sisältyvät veitset, joissa on pystykahva

15 03 06 03 Leikkuulaudat

Alustat joiden päällä leikataan ruoka-aineita

15 03 06 04 Juustohöylät

Välineet joilla höylätään kovista juustoista viipaleita. Kohtaan sisältyvät juustohöylät, joissa pysty kahva

15 03 06 05 Raastimet

Välineet joilla raastetaan juureksia, vihanneksia tai juustoja pieniksi muruiksi tai suikaleiksi

15 03 06 06 Hakkurit

Välineet joilla pienennetään vihanneksia tai juureksia pieneksi palasiksi hakkaamalla

15 03 09 Puhdistus- ja kuorimisvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. juuresharjat, perunankuorimet (käsi- ja sähkökäyttöiset), perunanpitimet ja siemenkodaanpoistimet.

15 03 09 01 Juuresharjat

Harjat juuresten puhdistamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. imukoppiinnityksellä varustetut juuresharjat

15 03 09 02 Kuorimaveitset

Välineet vihannesten ja hedelmien kuorimiseen. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi ruuvi- ja imukuppi kiinnityksellä varustetut kuorimet.

15 03 09 03 Vihannes- tai hedelmäpitimet

Välineet, jotka kiinnittävät vihanneksen tai hedelmän esimerkiksi piikein käsittelyn ajaksi

15 03 09 04 Siemenkodon poistimet

Välineet joiden avulla poistetaan hedelmän siemenkota

15 03 12 Leivontavälineet

Kohtaan sisältyvät esim. kaulimet, kakkuvuoat ja leivonta-astiat.

15 03 18 Keittämis- ja paistamisvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. keittoastiat, paistinpannut, munankeittimet, kahvin- ja teenkeittimet, kattilanpitimet ja -kahvat, läviköt, paistinpannun kannet, vihanneskorit, munankeittotelineet, paistopihdit, pannut ja muut keittiövälineet. 15 03 06 01 Siivuttajat ja leikkurit

15 06 Astianpesuvälineet

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia astianpesuvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 06 06 Tiski- ja pulloharjat

15 06 09 Astiankuivaustelineet

Välineet, joiden päälle pestyt astiat asetetaan kuivumaan.

15 06 15 Tiskiliinan vääntimet

Välineet joita käytetään puristamaan ylimääräinen vesi pois rätistä

15 09 Syömisen ja juomisen apuvälineet

Painomansetit, ks. 04 48 18. Pakkausten käsittelyvälineet, ks. 24 06. Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06. Liukuestealustat, ks. 24 27 06.

Yksilöllisen arvioinnin perusteella voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä erilaisia syömistä ja juomista helpottavia apuvälineitä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia syömisen ja juomisen välineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 09 13 Ruokailuvälineet ja pillit

Välineet joita käytetään syödessä, ruokaa leikattaessa tai joiden päällä/sisällä/läpi ruoka viedään astiasta syöjän suuhun. Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06.

15 09 16 Mukit, lasit, kupit ja niiden aluslautaset

Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06.

15 09 16 01 Juomalasin

Kahvattomat ja korvattomat välineet, joiden avulla juodaan nesteitä. Kohtaan sisältyvät pikarimalliset juoma-astiat ja nokkamukit

15 09 16 02 Kahvalliset kupit ja mokit

Juoma-astiat joissa on yksi tai kaksi korvaa tai kahvaa tarttumiseen

15 09 18 Lautaset ja ruokailukulhot

Kohtaan sisältyvät esim. lämpölautaset, kuvulliset tai kahvalliset kulhot ja voileipälaudat

15 09 18 01 Ruokalautaset

Kohtaan sisältyvät esim. matalat ja syvät ruokalautaset ja – kulhot

15 09 18 02 Voileipälaudat

Matalareunaiset alustat, joiden reunoja vasten leipä tuetaan voitelun ajaksi

15 09 21 Lautasen reunukset

Kaarevat reunukset, jotka voidaan asettaa lautaseen kohottamaan sen reunaa

15 09 27 Syömislaitteet

Sähköisesti tai käsikäyttöisesti toimivat välineet, jotka auttavat henkilöä syömään siirtämällä ruoan lautaselta suuhun.

Mekaanisia ja sähköisiä syömislaitteita voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on vaikeuksia syödä itsenäisesti käsien vaikeiden toimintarajoitteiden vuoksi. Apuväline voidaan luovuttaa käyttöön apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin, riittävän pitkän kokeilujakson ja suosituksen perusteella, kun muut syömisen apuvälineratkaisut eivät ole riittäviä toiminnasta suoriutumiseksi.

15 09 30 Ravinnonsiirtojärjestelmät

Laitteet, joilla nestemäistä ravintoa annostellaan suoraan ruoansulatuskanavaan (eli letkuruokinta). Kohtaan sisältyvät esim. letkuruokintapumput, -syöttöletkut ja -lisävarusteet. Välineet parenteraalisen (intravenoosi) ruokintaan, ks. 04 19 24.

Letkuruokintapumput ja muut ravinnonsiirtojärjestelmät ovat hoitovälineitä, niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 12 Siivousvälineet

Yksilöllisen tarvearvion perusteella voidaan siivousvälineiden lisävarusteita, esim. lisäkahvoja, luovuttaa vammaiselle tai pitkäaikaissairaalle asiakkaalle, mikäli ne ovat välttämättömiä päivittäisissä toiminnoissa suoriutumiseksi ja / tai ne vähentävät kipuja ja säästävät niveliä (esim. reumasairaudet) ja mahdollistavat itsenäisen siivousvälineen käyttämisen. Yksilölliset tarpeet tulee olla kirjattuna asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia siivousvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 15 Ompelu- ja vaatehuoltovälineet

Vaatteet ja kengät, ks. 09 03. Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot, ks. 22 03 09. Mittausvälineet, ks. 27 06.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia ompelu- ja vaatehuoltovälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 15 21 Sakset

Leikkuu- ja pilkkomisvälineet, ks. 15 03 06.

Tavanomaisina kuluttajatuotteina saatavia saksia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Mikäli em. tuotteet eivät sovellu asiakkaan käyttöön tai saksiin tarvitaan yksilöllisiä muutoksia, voidaan saksit luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 15 21 01 Yleissaksit

Saksit joiden terät avataan ja suljetaan sormivoimin. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi vasenkätisille suunnitellut saksit

15 15 21 02 Joustosaksit

Saksit joiden terät palautuvat auki jousen tai joustosangan avulla.

15 18 Puutarhan ja nurmikon hoitoon tarkoitetut apuvälineet

Kotikäyttöön tarkoitetut välineet, jotka mahdollistavat kasvien tai puutarhan viljelyn tai hoidon tai nurmikon hoidon.

Puutarhan hoito on vapaa-ajan toimintaa. Puutarhan hoidossa käytettäviä apuvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vapaa-ajan välineet.¹¹³

¹¹³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

18 Huonekalut ja muut apuvälineet sisä- ja ulkotiloissa toimimisen tukemiseen

Julkiseen tai yksityiseen käyttöön rakennetussa ympäristössä olevat huonekalut, varusteet ja muut välineet, jotka edesauttavat asennon ylläpitoa ja liikkumista. Kohtaan sisältyvät esim. istumiseen, seisomiseen ja makaamiseen tarkoitetut välineet. Ympäristöolosuhteiden parantamisen apuvälineet, ks. 27 03. Työpaikan huonekalut ja sisustus-elementit, ks. 28 03.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä huonekalut lisävarusteineen ovat erityisominaisuuksilla varustettuja kalusteita, joilla pyritään vaikuttamaan asiakkaan itsenäiseen suoriutumiseen päivittäisissä toiminnoissa. Ensisijaisesti kotona toimimisen haasteisiin pyritään aina löytämään ratkaisu tavanomaisista huonekaluista ja niiden lisävarusteista.

Tavanomaisia koti-irtaimistoon kuuluvia huonekaluja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä eikä korvata vammaispalvelulain perusteella.

18 03 Pöydät

Kohtaan sisältyvät esim. säädettävät pöydät. Kylpypaarit, suihkupöydät ja hoitopöydät, ks. 09 33 12. Lukutelineet ja kirjanpitimet, ks. 22 30 15.

Erikoisvarusteltu pöytä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä mikäli asiakkaan toimintakyky on sairauden tai vamman vuoksi alentunut siten, että omatoiminen suoriutuminen välttämättömissä päivittäisissä toiminnoissa tavanomaisin ratkaisuin (esim. ruokailu tai lukeminen). Luku-, ruokailu- ja vuodepöytä voidaan luovuttaa myös mahdollistamaan kotona asuminen.

Pöydän luovuttamisen edellytyksenä on terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemä arviointi.

Heikkonäköiselle/näkövammaiselle asiakkaalle voidaan yksilöllisen tarvearvion perusteella luovuttaa lukupöytä.

Koulukäyttöön tarvittavia pulpetteja ja työpöytiä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Lukutelineet ja kirjanpitimet ks. [luokka 22 30 15](#)

Pääasiassa työpaikalla käytettävät työpöydät ks. [luokka 28 03 03](#).

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia tavanomaisia pöytiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 03 06 Lukupöydät ja pulpetit

Työpöydät, ks. 28 03 03.

18 03 12 Ruokailupöydät

18 03 15 Vuodepöydät

Pöydät, jotka on suunniteltu pidettäväksi vuoteessa, sen päällä tai vieressä.

18 03 15 01 Vuodepöydät vuoteen päällä käytettävät

Pöydät jotka mahdollistavat muun muassa ruokailun vuoteessa.

18 03 15 02 Vuodepöydät lattialla seisovat

Pöydät joiden pöytätaaso voidaan kääntää vuoteessa olevan henkilön eteen.

18 03 99 Pöytien lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. lehtipidikkeet.

18 06 Valaisimet

Valohoitovälineet, ks. 04 09. Valolla varustetut linssit, ks. 22 03 09.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia valaisimia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Valaistuksen muutostyöt. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt¹¹⁴

¹¹⁴ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnonmuutostyot>

18 06 06 Lukuvalaisimet ja työskentelyvalaisimet

Valot, jotka valaisevat tietyn alueen ja näin helpottavat tiettyä toimintaa.

18 06 06 01 Kohdevalaisimet

Valaisimet jotka ovat joko omalla jalustallaan seisovia kohdevalaisimia tai pöydän/hyllyn reunaan kiinniruvattavia varrellisia ja taivutettavia.

18 06 06 02 Suurennuslasivalaisimet

Valaisimet joihin on liitetty suurennuslasi. Suurennuslasit ja luupit, valolliset, ks. 22 03 09.

Suurennuslasivalaisimet voidaan luovuttaa näkövammaiselle asiakkaalle näönkäytön asiantuntijan yksilöllisen arvioinnin perusteella.

18 06 06 03 Otsalamput

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia otsalappuja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 09 Istuimet

Kohtaan sisältyvät esim. säädettävät istuimet. Istuinten lisävarusteet, ks. 18 10.

18 09 03 Tuolit

Kohtaan sisältyvät esim. säädettävät istuimet. Istuinten lisävarusteet, ks. 18 10.

Erityisvarusteltu tuoli voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, omatoimisen suoriutumisen mahdollistamiseksi, kun tuoli on välttämätön päivittäisissä toiminnoissa ja apuvälinealan asiantuntija on tehnyt tarvearvioinnin.

Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi

- korkeussäädettävän, käsijarrulla keskuslukittavan työtuolin luovuttaminen asiakkaalle, joka ei suoriudu keittiötoiminnoista ilman erityisvarustelua tuolia ulottovuuden tai tilan vuoksi
- sähköisesti säädettävä tuoli mahdollistamaan omatoiminen seisomaan nousu, kun asiakkaalla on suuria vaikeuksia nousta tavanomaisesta tuolista eivätkä kevyemmät apuvälineratkaisut ole riittäviä
- erityistuolin luovuttaminen lapselle mahdollistamaan omatoiminen ruokailu muu päivittäinen toiminta.

Ennen tuolin luovuttamista tulee tuolia kokeilla pääsääntöisesti siinä ympäristössä, jossa sitä tullaan käyttämään.

Tavanomaisina kuluttajatuotteina saatavia tuoleja (esim. ns. reumatuoli, satulatuoli tai työtuoli) ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Opetustoimi on velvollinen järjestämään perusopetuksessa olevalle vammaiselle oppilaalle koulu- ja luokkakohtaiset apuvälineet perusopetuslain perusteella.

KELA voi korvata työssä tai opiskelussa tarvittavia ns. vaativia apuvälineitä.¹¹⁵

Työssä tarvittavan työtuolin hankkii työnantaja¹¹⁶.

Ks. Kuntoutumistalo /Apuvälineet / Julkisten tahojen apuvälineiden järjestämisvastuu.¹¹⁷

18 09 03 01 Korkeat tuolit

Tuolit joissa tavallista korkeampi istuinkorkeus, joka helpottaa istuutumista ja ylösnousua, nk. reumatuolit. Lonkkatuolit, ks. 18 09 09.

18 09 03 02 Työtuolit, mekaaninen korkeussäätö

Työtuolit joiden korkeutta voidaan säätää mekaanisesti jousella tai hydraulisesti. Kohtaan sisältyvät esim. satulatuolit.

18 09 03 03 Työtuolit, sähköinen korkeussäätö

Työtuolit joiden korkeutta voidaan säätää sähköisesti.

18 09 04 Jakkarat

Yhdellä tai useammalla jalalla varustetut istuimet, joissa ei ole selkänöjaa mutta joihin voi olla mahdollista asentaa selkänöja. Kohtaan sisältyvät esim. jakkarat, joissa on erityinen kohottautumista tai istuutumista avustava mekanismi. Seisontatuolit, ks. 18 09 07.

¹¹⁵ <https://www.kela.fi/apuvälineet>

¹¹⁶ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

¹¹⁷ <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuvälineet/apuvälinepalveluiden-järjestämisvastuu-ja-lainsäädäntö-ohjeita/julkisten-tahojen-järjestämisvastuu>

18 09 07 Seisontatuolit

Yhdellä tai useammalla jalalla varustetut istuimet, jotka tukevat seisovassa tai puoliseisovassa asennossa olevaa henkilöä.

Seisontatuoli voidaan terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi, kun asiakas vamman tai sairauden aiheuttaman toimintakyvyn aleneman vuoksi ei pysty suoriutumaan seisten tehtävistä, välttämättömistä päivittäisistä toiminnoistaan kuten tiskaamisesta, siittämisestä tms. ilman tukea, mutta suoriutuu niistä seisontatuolia käyttäen. Seisontatuolin hankinnan edellytyksenä on, että kyseisiä toimia ei ole mahdollista tehdä tavanomaista tuolia käyttäen eikä asiakas esim. vaikeiden lonkkien liikerajoitusten vuoksi pysty istumaan. Lisäksi tarve on pitkäaikainen / pysyväisluonteinen ja seisontatuoli lisää asiakkaan omatoimisuutta.

18 09 09 Lonkkatuolit

Tuolit joissa on yksi tai kaksi kallistuvaa osaa etuosassa. Kohtaan sisältyvät esim. artrodeesituolit

Lonkkatuoli voidaan luovuttaa apuvälineasiantuntijan arvion perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi asiakkaalle, joka sairauden tai vamman seurauksena syntyneen lonkan vaikean liikerajoituksen vuoksi ei pysty istumaan tavallisella tai korotetulla tuolilla. Hankinnan edellytyksenä on, että tarve on pitkäaikainen / pysyväisluonteinen.

18 09 15 Lepotuolit ja nojatuolit

Mukavat tuolit yleiseen käyttöön. Kohtaan sisältyvät esim. lepotuolit, joissa on erityinen kohottautumista tai istuutumista avustava mekanismi.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lepo- ja nojatuoleja (esim. ns. aktiivituoleja) ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 09 21 Tuolit, erityisvalmisteiset

Tuolit, jotka täyttävät henkilön erityisvaatimukset. Kohtaan sisältyvät esim. korkeat lastentuolit, säkkituolit ja lattiaistuimet. Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitetut istuimet ja tyynyt sekä kulkuneuvoissa istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut, ks. 12 12 12.

Säkkituolin, laittaistuimen kuten kulmatuoli tai muun erityisvalmisteisen tuolin luovuttaminen voi olla perusteltua, kun se on välttämätön hyvän istuma-asennon ja/tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseksi ja osallistumisen mahdollistamiseksi.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia säkkituoleja, lastentuoleja ja muista vastaavia tuoleja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 09 39 Moduuleista kootut istuinkokoonpanot

Kokoonpanot perustuvat yhteen kehikkoon, johon voidaan liittää valikoima istuinmoduuleita, joiden asentoa voidaan säätää halutun istuinrasennon aikaansaamiseksi. Kohtaan sisältyvät esim. erillisistä osista kootut tuolit

Moduuli-istuin alustoineen voidaan luovuttaa pitkäaikaissairaalle tai vammaiselle asiakkaalle istuma-asennon tai työskentelyasennon saavuttamiseksi julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella, kun tavanomaisilla ratkaisuilla tai tehdasvalmisteisilla erityistuoleilla ei saavuteta hyvää istuma-asentoa.

18 09 39 01 Moduuli-istuimet

Erilaisiin alustoihin kiinnitettävät istuinosat, joihin voi liittyä pehmusteita, niskatukia, käsitukia, jalkatukia, työntökahvoja ja muita lisävarusteita.

18 09 39 02 Moduuli-istuinten alustat

Kuljetus- tai kelauspyörillä varustetut alustat, joihin voidaan kiinnittää kiinteitä tai osista koottuja istuinjärjestelmiä. Alusta voi olla kiinteä – tai korkeussäädettävä ja siinä voi olla istuinkulman ja – leveyden säätömahdollisuus.

18 10 Istuinten lisävarusteet

Istuinten lisävarusteet, mukaan lukien pyörätuolien istuimet

18 10 03 Selkänojat

Kohtaan sisältyvät esim. selkänojat (sekä selkänojien osat), jotka kiinnitetään tuoliin tai istuimeen, lannetuet, selkätyyny ja selkätuet. [Selkätyyny ja -tuet kudonvaurioiden ehkäisyyn, ks. 04 33 04.](#)

Erillinen lannetuki, selkätyyny tai selkätuki voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä työtuoliin tai istuimeen, kun tavanomainen selkätuki ei ole riittävä istumisen tai asennon ylläpidon kannalta ja se on välttämätön (esim. kipu ja/tai rakenteellinen syy). Selkätuen toimivuus tulee kokeilla ennen hankintaa. Selkätuen tulee lisätä henkilön omatoimisuutta ja mahdollistaa pidempiaikainen istuminen.

Pyörätuoleissa käytettävät muut lisävarusteet ks. [luokka 12 24 99](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lannetukia, selkätyynyjä ja selkätukia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 10 06 Istuintyynt ja - alustat

Istuimeen asetettavat tyynyt ja muut välineet, joiden tarkoitus on korjata ja vakauttaa istuma-asentoa. Istuintyynt ja -alustat kudonvaurioiden ehkäisyyn, ks. 04 33 03.

Istuintyynt mahdollistavat toimivan istuma-asennon ja lisäävät käyttäjän toimintakykyä. Niillä voidaan korjata tai vakauttaa istuma-asentoa. Lisäksi niillä voidaan helpottaa seisomaan nousua sekä istuutumista.

Pehmustetyynt voidaan luovuttaa pyörätuolin luovutuksen yhteydessä. Tällöin luovutetaan aina vähintään istuinmukavuutta lisäävä perusistuintyynt (ks. [luokka 12 22](#)). Istuma-asentoa korjaava tai vakauttava istuintyynt voidaan luovuttaa pyörätuolin luovutuksen yhteydessä apuvälinealan asiantuntijan tekemän yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella. Istuintyyntn vaihtopäällinen voidaan luovuttaa tarvittaessa arjen rinnakkaiskäyttöön.

Suihku- ja wc-tuolityynytä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella asiakkaan omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi.

Suihku- ja wc-tuolityynytä, korotustyyntä sekä lonkkatyyntä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaan omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi.

Istuintyynt ja -alustat painehaavojen ehkäisyyn, ks. [luokka 04 33 03](#)

18 10 06 01 Pehmustetyynt

Istuinten lisävarusteet, mukaan lukien pyörätuolien istuimet

18 10 06 02 Suihku - ja wc-tuolityynt

Tyynt ja pehmusteet, jotka lisäävät istuinmukavuutta suihkussa ja wc-toimissa.

18 10 06 03 Korotustyynt

Tyynt jotka lisäävät istuimen korkeutta.

18 10 06 04 Lonkkatyynt

Korotustyynt joissa etuosassa on toinen tai molemmat puolet viistottu tai pehmustettu mahdollistamaan istuessa lonkan loivemman kulman.

18 10 09 Käsivarsituet

Kohtaan sisältyvät esim. käsivarsikourut ja halvaantuneen yläraajan tuet. Käsivarsituet, WC-istuimeen kiinnitettävät, ks. 09 12 24. Toiminnan sallivat kyynärvarsituet, ks. 24 18 27.

18 10 12 Päätuet ja niskatuet

Kohtaan sisältyvät esim. päätuet (ja päätukien osat) sekä tuoliin tai istuimeen kiinnitettävät niskatuet ja niskatyyny.

18 10 15 Säärituet ja jalkatuet

Kohtaan sisältyvät esim. tuoliin tai istuimeen kiinnitettävät säärituet, jalkatuet, jalkalaudat ja tynkätyöt, loitontajat ja lähentäjät sekä polvien erottajat.

18 10 18 Vartalotuet ja lantiotuet

Välineet, jotka kiinnitetään tuoliin tai istuimeen ja jotka istuttaessa tukevat tai pitävät paikoillaan henkilön olkapäitä, ylävartaloa, lonkkaa tai lantiota. Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet, ks. 09 07. Turvavyöt ja -valjaat moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin, ks. 12 12 09.

18 10 21 Istuimiin lisätyt pehmusteet tai järjestelmät, jotka avustavat henkilön kohottautumista tai istuutumista

Istuintyyny, joissa on mekanismi, jolla henkilöä voidaan nostaa ja joka mahdollistaa siirtymisen istuvasta asennosta seisovaan asentoon; mekanismi voi tukea myös henkilön laskeutumista.

Asiakkaan kohottautumista tai istuutumista tukevien erityisratkaisujen luovuttamisen tulee lisätä asiakkaan omatoimista suoriutumista.

Istujan vartalon mukaisesti valmistettavan tyhjiöistuimen luovuttaminen lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä voi olla perusteltua, kun kevyemmällä istuinratkaisulla ei saavuteta toiminnallista istuinasettoa.

Yksilöllisesti muotoillun, koottavan istuimen luovuttaminen lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä voi olla perusteltua, kun kevyemmällä istuinratkaisulla ei saavuteta toiminnallista istuinasettoa.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia istuinpehmusteita tai henkilön kohottautumista tai istuutumista avustavia järjestelmiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 10 21 01 Tyhjiöistuimet

Istuimet joista poistetaan ilma, jolloin niiden muoto jää istujan vartalon mukaiseksi.

18 10 21 02 Yksilöllisesti muotoillut istuimet

Istujan istuma-asentoa ja toimintakykyä tukevat yksilöllisesti koottavat istuimet.

18 10 24 Sylitarjottimet ja pöydät, jotka voidaan kiinnittää tuoliin

Välineet, jotka voidaan kiinnittää tuoliin (myös pyörätuoliin) tai asettaa istuvan henkilön syyliin siten, että ne muodostavat tasaisen alustan, jonka päällä voidaan suorittaa toimintoja tai jolle voidaan asettaa esineitä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia sylitarjottimia tai tuoliin kiinnitettäviä pöytiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 12 Sängyt ja sänkyjen lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. kiinteällä ja säädettävällä makuualustalla varustetut sängyt ja irrotettavat sängynpohjat tai patja-alustat. Kudosvaurioita ehkäisevät apuvälineet, ks. 04 33. Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet, ks. 09 07. Kehon asennon vaihtamisen apuvälineet, ks. 12 31. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36.

Sähkösäätöinen sänky voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun se mahdollistaa asiakkaan itsenäisen siirtymisen ja lisää omatoimisuutta tai kun tavoitteena on tukea pitkäaikaissairaana tai vammaisen asiakkaan kotona asumista omaisen tai henkilökohtaisen avustajan tuella.

Asiakkaan tulee lähtökohtaisesti itse kyetä käyttämään apuvälineen säätimiä asentonsa vaihtamiseen ja / tai sängyn korkeuden säätämiseen. Yksilöllisen arvioinnin perusteella apuväline voidaan luovuttaa asiakkaalle, vaikka hän ei itse pystyisikään käyttämään säätimiä, mutta osoittaa tietoisesti halunsa asennon vaihtamiseen ja sängyn säätämiseen. Lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettaviin sähkösäätöisiin sänkyihin tulee olla saatavissa laidat ja tarvittaessa kohottautumistelineet ja nousutuet.

Apuvälinearviointi tehdään ensisijaisesti asiakkaan kotona yhteistyössä omaisen/henkilökohtaisen avustajan/kotipalvelun ammattilaisten kanssa.

Asumispalveluyksiköiden apuvälineet ks. [luku 2.2](#)

Asumispalveluyksiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksen 1 §:n edellytykset, on oikeus yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineisiin, kuten sähkösäätöiseen sänkyyn. Apuvälinetarve tulee kirjata asukkaan hoito- tai palvelusuunnitelmaan. Apuvälineratkaisu tehdään julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvion ja toteaman tarpeen perusteella.

Työnantaja on työturvallisuuslain 8 § (23.8.2002)¹¹⁸ mukaan velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä mm. huolehtimalla riittävästä työvälineistä. Apuvälineet työn turvallisuudeksi ja ergonomian tueksi hankkii työnantaja.¹¹⁹

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia sänkyjä ja sänkyjen lisävarusteita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Parisänky voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun molemmat pariskunnan molemmat osapuolet täyttävät apuvälineen luovutuksen edellytykset ja puolisoiden tarpeet täyttävä sopiva tekninen ratkaisu on mahdollista toteuttaa.¹²⁰

18 12 04 Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patjaalustat, ei säädettävät

Sängyt, joissa on erityisominaisuuksia, esimerkiksi kiinteä kaide tai kiinteät tuet. Kohtaan sisältyvät esim. korkeat sängyt.

18 12 07 Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patjaalustat, mekaaninen

Sängyt joissa on yksi- tai useampiosainen patja-alusta, jonka korkeutta ja/tai kulmaa voidaan säätää; vammaisen henkilö itse tai avustaja tekee muutokset mekaanisella säädöllä

¹¹⁸ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>, 8 §

¹¹⁹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>, 15 §

¹²⁰ EOAK/1067/2019

18 12 10 Sängyt ja irrotettavat sängyn pohjat tai patja-alustat, sähkösäätöiset

Sängyt, joissa on yksi- tai useampiosainen patja-alusta, jonka korkeutta tai kulmaa voidaan säätää ja jonka säädöt tekee käyttäjä itse tai hänen avustajansa sähkömekanisilla.

18 12 10 01 Korkeussäädettävät sängyt, yksiosainen patja-alusta

Sängyt joiden korkeutta voidaan säätää ja joissa on yksiosainen patja-alusta.

18 12 10 02 Säädettävät sängyt, kaksiosainen patja-alusta

Sängyt joiden korkeutta ja kaksiosaista patja-alustaa voidaan säätää.

18 12 10 03 Säädettävät sängyt, kolmiosainen patja-alusta

Sängyt joiden korkeutta ja kolmiosaista patja-alustaa voidaan säätää. Luokkaan sisältyvät kolmiosaiset sängyt, jotka voidaan muuttaa kaksiosaisiksi.

18 12 10 04 Säädettävät sängyt, neliosainen patja-alusta

Sängyt joiden korkeutta ja neliosaista patja-alustaa voidaan säätää. Luokkaan sisältyvät neliosaiset sängyt, jotka voidaan muuttaa kaksi- tai kolmiosaisiksi.

18 12 15 Vuodevaatteet

Vuodevaatteet sekä välineet, joilla vuodevaatteet kiinnitetään haluttuun paikkaan. Kohtaan sisältyvät esim. pehmikkeet, tyynyt, peitteet ja peitteiden kiinnitysvarusteet. Patjat ja patjanpäälliset, ks. 18 12 18.

Tavanomaisia kuluttajatuotteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Liukulakanat, ks. [luokka 12 31 03 02](#).

18 12 15 01 Tyynt

Luokkaan sisältyvät esim. muotoillut tyynt.

18 12 15 02 Peitot

Luokkaan sisältyvät esim. painopeitot ja lämpöpeitot.

Painopeiton käytön lääketieteellinen vaikuttavuusnäyttö on ristiriitainen. Painopeittoja on saatavilla tavanomaisina kuluttajatuotteina; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 12 15 03 Lakanat

Luokkaan sisältyvät esim. virtsaa imevät poikkilakanat ja vuodesuojat.

Poikkilakanat ja vuodesuojat ovat hoitoon liittyviä välineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vuodesuojia on saatavilla tavanomaisina kuluttajatuotteena.

Liukulakanat ks. [luokka 12 31 03 02](#)

18 12 18 Patjat ja patjan päälliset

Patjat ja patjanpäälliset, jotka lisäävät mukavuutta. Kudonvaurioita ehkäisevät apuvälineet, ks. 04 33.

Tavanomaisia patjoja, sijauspatjoja ja patjanpäällisiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Apuvälineet kudonvaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa, ks. [luokka 04 33 06](#)

18 12 21 Peitonkohottimet

Kehikot jotka asetetaan sänkyyn estämään lakanoita ja peittoja painamasta henkilön vartaloa.

Peitonkohottimet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 12 24 Selkä- ja jalkatuet sänkyihin, säädettävät

Välineet, jotka tukevat makaavan henkilön tiettyjä kehonosia.

Sängynpäädyn kohottaja (mekaaninen tai sähköinen) voidaan luovuttaa apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perustella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, mikäli se lisää asiakkaan omatoimisuutta ja itsenäistä suoriutumista esimerkiksi siirtymisissä ja / tai kohoasento on välttämätön asiakkaan kuntoutuksen ja hoidon kannalta (esim. vaikeaa hengityselinsairautta sairastavan tai hengitysvaikeuksista kärsivän neurologisen asiakkaan nukkumisen tai vuoteessa olon helpottamiseksi).

Hoidossa käytettäviä alaraajojen kohoasentotyynyjä ja muita tukia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 12 24 01 Sängynpäädyn kohottajat mekaanisesti säädettävät

Irralliset sängynpäädyyn sijoitettavat asentotuet joiden kaltevuutta voidaan säätää mekaanisesti.

18 12 24 02 Sängynpään kohottajat sähkösäätöiset

Irralliset sängynpäätyn sijoitettavat asentotuet joiden kaltevuutta voidaan säätää sähköisesti.

18 12 24 03 Sängyn jalkopään kohottajat

Irralliset sängyn jalkopäähän sijoitettavat asentotuet.

18 12 26 Sängynlaidat, sänkyyn kiinnitettävät

Kokoontaitettavat tai irrotettavat laidat, jotka estävät sängystä putoamisen

18 12 28 Kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät

Irrotettavat laidat, jotka mahdollistavat omatoimisen istumaan nousun ja asennon muuttamisen. Kohottautumistelineet, siirrettävät, ks. 12 31 09

Sängynlaidat ja kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät tuet, voidaan luovuttaa yksilöllisen toimintakyvyn ja kokonaisvaltaisen tilannearvion perusteella.

18 12 89 Muut sänkyjen lisä- ja varaosat

18 15 Huonekalujen korkeudensäätövälineet

Sängynjalan korottajia voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä helpottamaan asiakkaan omatoimista siirtymistä sängystä tai sänkyyn silloin, kun se on alentuneen toimintakyvyn vuoksi vaikeutunut. Korottajia voidaan luovuttaa myös määräaikaiseen lainaan esimerkiksi leikkausten jälkeen, kun siirtyminen vuoteesta tai vuoteeseen ei ole mahdollista tai sallittua normaalikorkuisesta vuoteesta.

Runkopatjasänkyihin on tavanomaisena kuluttajatuotteena saatavissa jalkasarjoja, jotka ovat turvallisempi ratkaisu kuin irralliset korotuspalikat. Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia jalkasarjoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Sohvien ja tuolien korottamiseen käytetään turvallisuussyistä ensi sijaisesti korotustyynyjä.

18 15 03 Korotuspalikat ja – jalat

Välineet, jotka asetetaan huonekalujen jalkojen alle lisäämään jalkojen pituutta

18 15 03 01 Sängyn- ja tuolinjalkojen korottajat

Välineet, jotka asetetaan huonekalujen jalkojen alle lisäämään jalkojen korkeutta.

18 15 03 02 Sokkelisängyn korottajat

Välineet, joilla korotetaan sokkelisänkyä.

18 15 06 Sokkelit ja jalustat, korkeussäädettävät

Korkeussäädettävät tasot tai konsolit, joille huonekalut voidaan kiinnittää

18 15 09 Sokkelit ja jalustat, ei korkeussäätöä

Kiinteäkorkuiset tasot ja konsolit, joille huonekalut voidaan kiinnittää.

18 18 Tukitangot ja – kahvat

Yläraajan, vartalon ja alaraajan harjoitusvälineet, ks. 04 48 15. Sängynlaidat, sänkyyn kiinnitettävät, ks. 18 12 26. Kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät, ks. 18 12 28.

Tukitanko ja –kahva voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella.

Imukupeilla kiinnittyviä tukikahvoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä muutoin kuin pöytätasoon kiinnitettäväksi nojautumista tai tukeutumista varten yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

18 18 03 Tukitangot, tukikaiteet ja käsijohteet

Yleensä putkimaiset tangot, jotka on kiinnitetty seinään, lattiaan tai muuhun vakaaseen rakenteeseen ja johon henkilö voi käsin tukeutua kävellessään, esimerkiksi ylös tai alas rappusia tai luiskaa tai liikkuessaan käytävää pitkin.

18 18 06 Tukikahvat ja kädensijat, kiinteät

Välineet, yleensä suorat tai kulmanmuotoiset tangot, jotka on kiinnitetty pysyvästi seinään, seinään ja lattiaan tai seinään, kattoon ja lattiaan ja jotka tukevat seistäessä tai asentoa vaihdettaessa.

18 18 10 Tukikahvat ja kädensijat, irrotettavat

Välineet, yleensä suorat tai kulmanmuotoiset tangot, jotka voidaan kiinnittää tilapäisesti seinään, lattiaan, kattoon tai huonekaluihin, esim. puristimilla tai imukupeilla, ja irrottaa ilman työkaluja ja jotka antavat tukea asennonvaihtoon. *Kohottautumistelineet, sänykyn kiinnitettävät, ks. 18 12 28.*

18 18 11 Saranoidut tukikaiteet ja käsivarsituet

Välineet, jotka antavat tukea asennonvaihtoon ja jotka voidaan kiinnittää seinään tai lattiaan ja jotka voidaan tarvittaessa kääntää pois tieltä joko ylös tai sivulle tai laskea alas. *Käsivarsi- ja selkätuot, WC-istuimeen kiinnitettävät, ks. 09 12 24. Tuolien käsivarsituet, ks. 18 10 09.*

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/Asunnon muutostyöt¹²¹

18 21 Portin, oven, ikkunan ja verhonavaaja ja sulkijat

Merkinantovälineet, ks. 22 27 04. Katkaisimet, kytkimet ja ohjauslaitteet, ks. 24 09. Ympäristönhallintajärjestelmät, ks. 24 13 03. Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06.

Ko. luokan apuvälineet yksittäisinä hankintoina. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/Asunnonmuutostyöt.¹²²

Oven, ikkunan-, verhonavaajat ja sulkijat voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena osana ympäristönhallintalaitetekonaisuutta. Luovuttamisen edellytyksenä on apuvälinealan asiantuntijan tekemä tarvearviointi.

18 21 03 Ovenavaajat ja – sulkijat

18 21 03 01 Sähköiset kääntövikoneet

Kääntöoven avaavat sähköiset laitteet.

¹²¹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnonmuutostyot>

¹²² <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnonmuutostyot>

18 21 03 02 Sähköiset liukuovikoneet

Liukuoven avaavat sähköiset laitteet.

18 21 06 Ikkunanavaajat ja – sulkijat

18 21 09 Verhoavaajat ja – sulkijat

18 21 12 Markkiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat

18 21 15 Lukot

Kohtaan sisältyvät esimerkiksi sähkölukot.

18 24 Asunnon ja muiden tilojen varusteet

Talojen rakenteiden ominaisuudet, jotka on suunniteltu auttamaan vammaista henkilöä toimimaan itsenäisesti. Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06. Työpajan huonekalut ja sisustuselementit, ks. 28 03.

18 24 12 Kynnykset

Lattiatason kynnykset, jotka asetetaan ovien alle ja sisätilojen sisääntuloon. Kohtaan sisältyvät esim. esim. suihkukaapin oven kumitiivisteet ja ylityssillat.

18 24 12 01 Kiinteästi asennettavat kynnysluiskat

Kiilat jotka kiinnitetään pysyvästi kynnykseen loiventamaan sen kulmaa

18 24 12 02 Siirrettävät kynnysluiskat

Siirrettävät kiilat, jotka asetetaan kynnykseen loiventamaan sen kulmaa.

18 30 Hissit, nostotasot, porrashissit ja luiskat

Nostolaitteet, joilla nostetaan kulkuneuvon henkilö, joka ei istu pyörätuolissa, ks. 12 12 15. Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvon, ks. 12 12 18. Pyörätuolin kulkuneuvon tai kulkuneuvon katolle nostavat laitteet, ks. 12 12 21. Sähkökäyttöiset porrashissivälineet, ks. 12 17 03. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36.

Hissit, nostotasot ja porrashissit. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet.¹²³

18 30 05 Kiinteät nostotasot

Nostolaitteet, jotka tason avulla siirtävät ihmisiä tai tavaroita kahden tai useamman päällekkäisen kerroksen välillä ja joissa ei ole kattoa ja jotka eivät liiku kuilussa ja jotka on pysyvästi kiinnitetty rakennukseen tai maahan. Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolihissit ja tasonostimet.

18 30 07 Vapaasti seisovat nostotasot

Nostolaitteet, joissa on oma tukirakenne, jota ei voi siirtää ja jota ei ole kiinnitetty rakennukseen tai maahan, ja jotka tason avulla siirtävät ihmisiä tai tavaroita kahden tai useamman päällekkäisen kerroksen välillä ja joissa ei ole kattoa ja jotka eivät liiku kuilussa. Kohtaan sisältyvät esim. vapaasti seisovat pyörätuolihissit ja tasonostimet.

18 30 08 Siirrettävät nostotasot

Nostolaitteet, joissa on oma tukirakenne, joka on suunniteltu siirrettäväksi ja jota ei ole kiinnitetty rakennukseen tai maahan, ja jotka tason avulla siirtävät ihmisiä tai tavaroita kahden tai useamman päällekkäisen kerroksen välillä ja joissa ei ole kattoa ja jotka eivät liiku kuilussa. Kohtaan sisältyvät esim. siirrettävät pyörätuolihissit ja tasonostimet.

18 30 10 Porrashissit, istuimelliset

Välineet joissa on istuin kiinnitettynä yhteen tai useampaan kiskoon ja jotka mukailevat portaikon muotoa ja kulmaa.

18 30 11 Porrashissit, tasolliset

Välineet, joissa on taso kiinnitettynä yhteen tai useampaan kiskoon ja jotka mukailevat portaikon muotoa ja kulmaa. Kohtaan sisältyvät esim. porrashissit jotka nostavat pyörätuolin.

18 30 15 Siirrettävät luiskat

Liikuteltavat viettävät pinnat, jotka muodostavat sillan kahden eri tason välille

Pyörätuoliluiskia tarvitaan esimerkiksi siirryttäessä pyörätuolilla asuntoon, jonne on muutama porras. Mikäli portaiden käyttö ei ole jatkuvaa (esim. toisen vanhemman asunto), voidaan asia ratkaista mukaan otettavilla luiskilla. Luiskien avulla voidaan

¹²³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanto/asunnon-muutostyot-seka-valineet-ja-laitteet/asuntoon-kuuluvat-valineet-ja-laitteet>

myös esimerkiksi raskas pyörätuoli (kuljetuspyörätuoli) tai sähköpyörätuoli siirtää autoon.

Siirrettävät luiskat luovutetaan asiakkaalle, jonka aktiivinen liikkuminen kodin ulkopuolella mahdollistuu niiden avulla tai ne mahdollistavat sähköpyörätuolin siirtämiseen autoon/autosta.

Siirrettävät luiskat ovat kevytrakenteisia ja siirrettäessä tulee eliminoida vaaratilanteet. Mikäli luiskia tarvitaan toistuvasti ja säännöllisesti siirtymiseen asunnosta ulos tai sisään tulee luiskat olla vain tilapäisratkaisu. Pysyvä ratkaisu voi olla kiinteät luiskat (ks. [luokka 18 30 18](#)).

18 30 18 Kiinteät luiskat

Kiinteät viettävät pinnat, jotka muodostavat sillan kahden eri tason välille

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Asunnon muutostyöt¹²⁴

18 33 Asunnon ja muiden tilojen turvallisuusvarusteet

Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet, ks. 22 27. Työpaikan työturvallisuutta parantavat apuvälineet, ks. 28 24.

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt.¹²⁵

18 33 03 Liukastumista estävät materiaalit lattioihin ja portaisiin

Pintamateriaalit jotka vähentävät liukastumisvaaraa. Kohtaan sisältyvät esim. luistamattomat matot ja laatat. Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat, ks. 09 33 06.

¹²⁴ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnonmuutostyot>

¹²⁵ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnonmuutostyot>

18 33 06 Turvakaiteet, aidat ja portit ikkunoihin, portaisiin ja hisseihin

Ikkunoiden, portaiden ja hissien turvakaiteet, aidat ja portit

18 33 10 Keittiön tai muun ruoanlaitto-tilan apuvälineet, joilla ehkäistään palovammoja ja tulipaloja

Yleiset hälytysjärjestelmät, ks. 22 27 21.

Apuvälineet kuten liesivahti ovat kodin turvallisuuteen liittyviä välineitä, joita voidaan paikallisen työnajon mukaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella myös lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 36 Säilytyskalusteet

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet.¹²⁶

¹²⁶ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanto/asunnon-muutostyot-seka-valineet-ja-laitteet/asuntoon-kuuluvat-valineet-ja-laitteet>

22 Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet

Apuvälineet toimistotyön hallintaan sekä tietojen varastointiin ja hallintaan työpöydällä, ks. 28 21.

22 03 Näkemisen apuvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. suurentavat laitteet.

Näkemisen apuvälineitä luovutetaan

- näkövammaisuuden perusteella (näöntarkkuus asianmukaisella taittovirhekorjauksella alle 0,3 mitattuna lähelle ja/tai kauas, näkökentän halkaisija alle 20 astetta, I. WHO:n keskivaikean tai vaikean näkövammaisuuden määritelmä täyttyy, tai henkilölle, jonka näkö on muusta syystä heikentynyt niin että näön haittaluokka on 10 tai enemmän).

Lisäksi silmälasit luovutetaan (Liite 2):

- afakian tai muusta syystä poikkeuksellisen suuren taittovirheen (liiketaittoisuuden korjaamiseen tarvittavan linssin voimakkuus on -15 D tai enemmän linssin pääleikkaussuunnassa toisessa tai molemmissa linseissä, kaukotaittoisuuden korjaamiseen tarvittavan linssin voimakkuus on +10 D tai enemmän linssin pääleikkaussuunnassa toisessa tai molemmissa linseissä tai hajataittoisuuden korjaamiseen tarvittavan linssin voimakkuus on 7 D tai enemmän) perusteella
- kun näkövammaisen monivammainen alle 16-vuotias lapsi tai nuori silmä lääkäriin arvion perusteella tarvitsee silmälasit
- karsastuksen ja toiminnallisen heikkonäköisyyden (amblyopian) hoitoon ja ehkäisyyn alle 8-vuotiaalle lapselle ja harkinnan mukaan sitä vanhemmalle lapselle, jonka toiminnallisen heikkonäköisyyden hoito on selvästi kesken
- aikuisten prisma lasit restriktiivisen tai pareettisen karsastuksen tapauksessa

22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit)

Välineet, jotka läpäisevät vain tiettyjä valon aallonpituuksia ja suodattavat ei-toivotut pois.

Silmäsairauden (esim. albinismi, retinis pigmentosa, glaukooma, aniridia, diabeettiset silmänpohjamuutokset) aiheuttaman voimakkaan häikäisyherkkyyden perusteella näkövammaiselle voidaan luovuttaa suodattavat linssit alan erikoislääkärin tekemän tarvearvioinnin perusteella. Optikko, näönkäytönohjaaja tai kuntoutusohjaaja arvioi valonsuodattimien soveltuvuuden. Optikko tekee yksilölliset valonsuodatinsovitukset.

Valonsuodattimet voidaan uusaa aikaisintaan kolmen vuoden välein tai yksilöllisen tarpeen mukaisesti (esim. refraktion muuttuessa tai lapsen kasvun perusteella).

22 03 06 Silmälasit ja piilolinssit

Linssit, jotka mahdollistavat näön tarkentamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. piilolinssien hoitotuotteet.

22 03 06 01 Silmälasilinssit

Kehyksiin kiinnitettävät näköä tarkentavat linssit.

Näkövammaiselle voidaan luovuttaa silmälasilinssit, mikäli näkökyvyn parantamiseksi lähelle on tarpeen muu kuin normaali ikäkorjaus. Esimerkiksi ikääntyneelle näkövammaisille korvataan silmälasit, mikäli tarvittavan lukulisän (add) voimakkuus on +4.0 tai suurempi. Näkövammaiselle lapselle voidaan luovuttaa suojalasit estämään silmien painelemista. Monivammaiselle näkövammaiselle alle 16-vuotiaalle lapselle voidaan luovuttaa taittovirheen korjaavat silmälasit silmätautien erikoislääkärin arvion perusteella kokonaiskehityksen tukemiseksi.

Silmälasien luovuttamisen perusteena voi olla kaksoiskuvien hoito (prismalasit, sumutus/ peittolasit, piilolasit). Mykiöttömälle (afaakille) henkilölle voidaan luovuttaa kauko- ja/tai lähilasit. Kaukolasien vaihtoehtona voidaan luovuttaa piilolinssit. Henkilölle, jonka taittovirhe on poikkeuksellisen suuri (likitaittoisuus -15 D tai enemmän, kaukotaittoisuus +10 D tai enemmän, hajataittoisuus 7 D tai enemmän) voidaan luovuttaa silmälasit. Karsastuksen hoitoon ja/tai ambylopiin estoon voidaan luovuttaa silmälasit alle 8-vuotiaalle lapselle tai vanhemmalle lapselle, jonka amblyopian hoito on selvästi kesken. (Liite 2)

Silmälasit voidaan luovuttaa viiden vuoden välein tai yksilöllisen tarpeen mukaisesti useammin, jos voimakkuudessa on tapahtunut olennainen (vähintään 1 D) muutos.

Linssit korvataan täysimääräisenä ilman pintakäsittelyä tai värjäyksiä. Linssien ohennus ja pintakäsittely voidaan korvata yksilöllisen tarpeen mukaan, esim. pienille lapsille naarmuuntumisen estämiseksi tai epätavallisen voimakkaan häikäisyn johdosta. Tavanomaisia silmälasien korjauskustannuksia ei korvata.

22 03 06 02 Kehykset

Luokkaan sisältyvät esim. joustavat kehykset.

Kehysten luovutuksessa noudatetaan alueellisia sovittuja käytäntöjä tai luovutetaan kilpailutettuja tuotteita.

22 03 06 03 Piilolinssit

Linssit, jotka laitetaan suoraan silmiin. Luokkaan sisältyvät piilolinssien hoitotuotteet

Piilolinssit voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on afakia (mykiöttömyys). Piilolinssien luovuttaminen lapselle tapahtuu yksilöllisen tarpeen mukaan huomioiden lapsen kehittyminen ja kasvu. Lapselle, jolle on kaihileikkauksen yhteydessä asennettu intralinsi, ei myönnetä piilolinssijä ilman erityistä perustelua (esim. amblyopian esto tai hoito).

Erikoispiilolinssit (kova/pehmeä/hybridi) voidaan luovuttaa lääkinnällisenä kuntoutuksena potilaalle, jonka näkö ei korjaannu diagnosoidun sarveiskalvosairauden takia (kartiopullistuma, keskeinen arpi, sarveiskalvotoimenpiteen jälkeinen epäsäännöllinen muoto tms.) sankalaseilla käyttökelpoiseksi ja jonka toimintakyky silmätautien erikoislääkärin tekemän yksilöllisen tarvearvion perusteella paranee merkittävästi piilolinseillä sankalaseikorjaukseen verrattuna, esim. mahdollistaa ajokorttinäön. Erikoispiilolinssijä ei myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena silloin, kun sankalaseilla tai tavanomaisilla kertakäyttö- tai kuukausipiilolinseillä saavutetaan asiakkaan jokapäiväisen elämän näkötilanteissa selviytymisen kannalta riittävän hyvä näkö, eikä siinä tapauksessa, että näöntarkkuus on toteuttamiskelpoisella sankalaseikorjauksella 0,8 tai parempi.

Piilolinssit voidaan luovuttaa alan erikoislääkärin toteaman yksilöllisen tarpeen perusteella vaikean kuivasilmäisyyden hoitoon, kun muut hoitokeinot (esim. kostutustuotteet, kyyneltietulpat) on todettu riittämättömiksi, vaikean häikäisyvaivan hoitoon (suodatinlasit eivät riitä), samoin silmän huomattavasti poikkeavan ulkonäön korjaamiseen (silmäproteesin asemesta) tai halvauskarsastuksen aiheuttamien kaksoiskuvien eliminoimiseen.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettavien erikoispiilolinssien sovittaminen ja käytön ohjaus on aiheellista mahdollisuuksien mukaan keskittää erikoispiilolinssihin pe-

rehtyneille optikoille, joilla on riittävä kokemus ja tietotaito sekä tarvittavat sovitussarjat käytettävissään. Piilolinssien säilytyskotelot ja puhdistus- ja hoitoaineet (ns. aloituspakkaus) luovutetaan ensimmäisellä luovutuskerralla. Tämän jälkeen asiakas vastaa itse niiden hankinnasta. Piilolinssit voidaan uusia valmistajan ohjeiden mukaan.

22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot

Välineet joiden avulla suurennetaan kohde, jonka henkilö haluaa nähdä. Kohtaan sisältyvät esim. valolla varustetut linssit ja linssit ilman valoa. Tulostuksen erikoisohjelmat, ks. 22 39 12.

Linssikokoonpanot voidaan luovuttaa asiakkaalle vaihtoehtona lähilaseille.

Ilman valoa oleva tai valollinen suurennuslasi voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun siitä on apua arjen toiminnoissa. Suurennuslasit sovitetaan yksilöllisesti huomioiden näkökyky ja suurennuslasin käyttötarkoitus.

22 03 09 01 Suurennuslasit ilman valoa

Luokkaan sisältyvät esim. varrelliset tai jalustalla olevat suurennuslasit.

22 03 09 02 Suurennuslasit valolla

Suurennuslasit jotka valaisevat suurennettavana olevan kohteen.

22 03 12 Kiikarit ja kaukoputket

Välineet, joiden avulla suurennetaan kaukana sijaitsevat kohteet ja jotka on tarkoitettu yhdelle tai kahdelle silmälle. Kohtaan sisältyvät esim. yhden tai kahden silmän kiikari-silmälasit.

Kauko- ja lähikiikareita ja linssijärjestelmiä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi näkövammaiselle asiakkaalle yksilöllisen arvioinnin perusteella, kun niistä saadaan apua arjen toiminnoissa kuten liikkumisessa, asioinnissa.

22 03 18 Suurennuslaitteet

Laitteistot, jotka näyttävät kameralla otetun kuvan suurennosta. Kohtaan sisältyvät esim. kamerat, keskusyksiköt, videomonitorit, videojärjestelmät, digitaalisesti käsitellyt videojärjestelmät ja siirrettävät kameras käyttöön tarkoitetut suurennuslasit.

Näkövammaiselle asiakkaalle voidaan luovuttaa pöytämallinen ja/tai kannettava elektroninen suurennuslaite (ns. suurentava lukulaite), kun muut optiset apuvälineet eivät riitä normaalikokoisen tekstin lukemiseen ja apuväline on välttämätön itsenäisen ja säännöllisesti toistuvan suoriutumisen kannalta. Asiakkaalle, jolla on pöytämallinen suurennuslaite kotona, voidaan yksilöllisen harkinnan mukaan luovuttaa kannettava

suurennuslaite, mikäli se on välttämätöntä kodin ulkopuolella toimiessa. Elektronisia suurennuslaitteita luovutetaan asiakkaalle pääsääntöisesti yksi. Yksilöllisen harkinnan perusteella voidaan alakoululaiselle luovuttaa elektroninen suurennuslaite kouluun ja kotiin.

Ks. 22 30 21 Lukulaitteet

22 03 18 01 Suurentavat kamerat

Suurentavat kamerat voidaan yhdistää esimerkiksi tietokoneeseen tai televisioon.

22 03 18 02 Kannettavat suurennuslaitteet

Mukana kuljetettavat suurennuslaitteet, joissa on kamera ja näyttö samassa kokoonpanossa.

22 03 18 03 Pöytämalliset suurennuslaitteet

Elektroniset suurennuslaitteet (ent. lukutelevisiot), joissa on kamera, näyttö ja/tai lukualusta.

22 03 99 Näkemisen apuvälineiden lisä- ja varaosat

22 06 Kuulon apuvälineet

Välineet, joiden avulla ohjataan, vahvistetaan ja muunnetaan ääntä ja joita käyttävät kuulovammaiset henkilöt. Kohtaan sisältyvät esim. kuulokojeet, joissa on sisäänrakennettu tinnitusmaskeri ja kela induktiosilmukan kuuntelua varten. Äänistimulaattorit, ks. 04 27 15. Induktiosilmukkalaitteet, ks. 22 18 30.

Kuulokojeet luovutetaan asiakkaalle, jolla on toiminnallisesti häiritsevä kuulovika ja motivaatio käyttää kuulokojetta. Asiakkaan kuulovika vaikeuttaa opiskelussa, työssä tai siihen rinnastettavassa toiminnassa selviytymistä sekä häiritsee asiakkaan kuulon ja puheenvaraista kommunikointia jokapäiväisessä elämässä. Kuulokoje luovutetaan lapselle, jolla epäillään sellaista kuulovikaa, joka voi haitata puheen ja kielen tai vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Kuulokojeen luovuttaminen edellyttää kuulonkuntoutukseen perehtyneen erikoislääkärin arviota tilanteesta (audiologi, korva-, nenä- ja kurkkutautien erikoislääkäri tai foniatri). Tavoitteena on molempien korvien eli binauraalikuulon saavuttaminen.

Kuulokojeen luovuttamisen perusteena¹²⁷ on mahdollisimman hälyttömissä olosuhteissa tutkittu äänesaudiometria, jossa on määritetty paremman korvan puhealueen (0,5, 1, 2, 4 kHz) kuulokynnysten keskiarvo (dB HL). Erytistilanteissa käytetään vastaavia tietoja huonommasta korvasta.

Ohjeellisina raja-arvoina voidaan pitää:

- työn, opiskelun tai näihin rinnastettavien tehtävien vuoksi kuulokojetta tarvitsevat ≥ 30 dB
- muusta syystä kuulokojetta tarvitsevat ≥ 30 dB
- lapsilla kielen kehityksen ja oppimisen vuoksi kuulokojetta tarvitsevat ≥ 20 dB.
- Pienillä lapsilla käytettävissä olevilla menetelmillä varmistettu kuulovika (äänikenttä, OAE, aivorunkovasteet).
- Kuulovika, mikä ei ole leikkaushoidolla korjattavissa tai leikkaushoitoon ei haluta ryhtyä.

22 06 01 Sisäkorvaistutteen (implantit)

Leikkauksella sisäkorvaan asennettu implantti, johon liitetään ulkoinen osa, joka muuntaa äänen sähkösignaaliksi ja välittää sen implantiin, joka välittää sen kuulohermoon.

Sisäkorvaistutetta käytetään, kun kuulokojeen avulla saatava akustinen vahvistus ei riitä puheen ja kuulon varaiseen kommunikointiin. Sisäkorvaistute koostuu kahdesta pääosasta: sisäisestä istutuksesta elektrodineen ja ulkoisesta puheprosessorista (ks. luokka 22 06 21). Sisäinen osa edellyttää leikkausta. Leikkauksessa istutuksesta lähtevä elektrodi viedään sisäkorvan simpukkaan. Lisäksi tarvitaan puheprosessori, joka muuttaa puheen ja äänen sähköimpulsseiksi ja lähettää ne pään ihon läpi istutukseen.

Sisäkorvaistutearvio ja leikkaus on keskitetty yliopistosairaaloihin. Jatkokuntoutus voi tapahtua ERVA-alueella sovitun työnjaon mukaisesti joko yliopistosairaalassa tai keskussairaalassa.

Sisäkorvaistute sisältyy asiakkaan hoitoon liittyviin kustannuksiin. Sisäkorvaistutteen liittyvä ulkoinen puheprosessori luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

¹²⁷ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161496/STM_J02_Yhteisen%20kiireettoman%20hoidon%20perusteet.pdf?sequence=4&isAllowed=y, s. 210

22 06 06 Vartalolla pidettävät kuulokojeet

Välineet, jotka kiinnitetään henkilön vaatteisiin tai joita kannetaan kaulalla ja jotka vahvistavat ääntä

Kuulokoje sijoitetaan käytön ajaksi joko taskuun tai sille erikseen valmistettuun kaulapussiin. Taskukuulokojeita käytetään nykyään erittäin harvoin vaikeissa kuulovammoissa tai asiakkailta, joiden on vaikea oppia käsittelemään korvantauskuulokojeita.

22 06 12 Korvakäytäväkuulokojeet

Korvakäytävän sisällä käytettävät laitteet, jotka vahvistavat ääntä. Kohtaan sisältyvät esim. korvakäytävän sisälle asetettavat kuulokojeet.

Kuulokoje on valmistettu yksilöllisen kuorikko-osan sisään. Kooltaan laite voi olla joko korvalehden kuopan täyttävä kuulokoje tai pienimmillään syväälle korvakäytävään sijoittuva kuulokoje.

22 06 15 Korvantauskuulokojeet

Korvan takana käytettävät laitteet, jotka vahvistavat ääntä. Kohtaan sisältyvät esim. mikrokappaleen kanssa käytettävät kojeet ja pään yli menevällä sangalla varustetut kuulokojeet.

Korvan takana käytettävä kuulokoje on laite, jossa vahvistettava ääni johdetaan suoraan korvakäytävään korvakäytävässä olevan kuulokkeen kautta.

22 06 18 Vibraatiokuulolaitteet

Välineet, jotka vastaanottavat, vahvistavat ja muuntavat äänet tunnon avulla havaittaviksi signaaleiksi.

Vibraatiokuulokojeella ääni johdetaan luuta pitkin sisäkorvaan.

22 06 21 Sisäkorvaistutteeseen yhteydessä olevat kuulokojeet

Laitteet, jotka auttavat kuulemista stimuloimalla vastaanotinta, joka on sijoitettu esim. sisäkorvaan

Sisäkorvaistutteen kanssa käytettävä puheprosessori on korvalehden takana käytettävää korvantauskuulokojetta muistuttava laite, joka ohjaa äänen sähköisesti kelan kautta istutteen sisäiseen osaan. Ks. luokka [22 06 01 Sisäkorvaistutteen \(implantit\)](#).

Sisäkorvaistutteen kanssa käytettävän puheprosessorin ladattavat akut¹²⁸ luovutetaan lääkinnällisenä kuntoutuksena. Yleensä luovutetaan kaksi akkua, jolla taataan koko päivän käyttö.

22 06 27 Kuulon apuvälineiden lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. audioliitännät, silmälaseihin kiinnitettävät välineet, kuulokojeiden kauko-ohjaimet, ohjelmat, paristot, akut ja laturit.

Kauko-ohjain voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka ei pysty perussairauden, huonontuneen motoriikan tai huonontuneen tuntoaistin takia käyttämään kuulokojeessa olevia säätimiä / ohjelma valitsimia.

Sisäkorvaistutteen kanssa käytettävä puheprosessorin uimasuojaus voidaan luovuttaa yksilöllisen arvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Erityisesti tulee huomioida alaikäisen puheprosessorin käyttäjän tarve uimasuojaukselle esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen uimaopetuksessa.

22 06 90 Luujohtokuulokojeet

Luujohtokuulokojeella ääni johdetaan luuta pitkin sisäkorviin. Laitteen vahvistama äänenenergia etenee luun värähtelyn kautta suoraan sisäkorvaan ohittaen välikorvan järjestelmän.

22 06 90 01 Pantakojeet

Pantakojeita käytetään luujohtokuulokojeiden soveltuvuuden testaamiseen lapsilla, joille ei vielä voida tehdä luukiinnitystä.

Pantakojeita / sangallisia kojeita käytetään yleensä johtumistyyppisten kuulovikojen kuntoutuksessa. Niitä voidaan luovuttaa myös yksilöllisen harkinnan perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 06 90 02 Luuankkuroidut kojeet

Kuulokoje kiinnitetään korvan taakse ohimoluuhun asennettavalla ruuvilla tai istutteeilla.

Kuulokoje kiinnitetään korvan taakse ohimoluuhun asennettuun ruuviin tai istutteen tai luujohtokoje voi olla kiinnitetty ohimoluuhun ihon alle niin, että siihen liittyy erillinen puheprosessori. Luujohtokuulokojeet luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jolla on ulkokorvan rakenteellinen poikkeama tai muu lää-

¹²⁸ [EOAK/1067/2019](#)

ketieteellinen syy estää tavanomaisen kuulokojeen käytön (esim. korvanlehti on epämuodostunut ja / tai korvakäytävä puuttuu) tai jolla saadaan luujohtovärähtelijää käyttäen parempi toiminnallinen kuulo tai laitteen käytettävyyttä on parempi, kuin normaalia akustista kuulokojetta käytettäessä.

22 09 Äänentuoton apuvälineet

22 09 03 Puhevibraattorit

Välineet, jotka aiheuttavat kaulalla värähtelyä, joka muuntuu puheeksi pehmeän suulaen, kielen ja suun liikkeiden avulla. Kohtaan sisältyvät esim. ääniproteesit. [Puheäänenvahvistimet, ks. 22 21.](#)

Kaulalla pidettävä ulkopuolinen äänilähde (puhevibraattori) tuottaa värähtelyä, joka muuntuu puheeksi.

Puhevibraattori voidaan louvuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä kurkunpään osittaisen tai täydellisen poiston jälkeen, kun puheen muodostaminen ei muilla keinoin onnistu (esim. proteesipuhe tai ruokatorvipuhe). Hoitovastuussa oleva erikoislääkäri (yleensä korva-, nenä- ja kurkkutautien erikoislääkäri) tekee lähetteen äänihäiriöihin erikoistuneelle puheterapeutille, joka vastaa puhevibraattorin soveltuvuuden arvioinnista ja kokeilujakson toteuttamisesta. Kokeilujakson tulee olla riittävän pitkä ja se toteutetaan arvioinnista vastuussa olevan tahon apuvälineillä. Apuvälineratkaisu tehdään asiakkaan hoitovastuussa olevasta organisaatiosta. Seurannasta ja käytön tuesta vastaa apuvälineen omistava taho.

22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänenvahvistajat

Välineet, jotka lisäävät henkilön puheäänenvahvistimien voimakkuutta. [Puheäänenvahvistimet, ks. 22 21.](#)

Henkilökohtaiset puheäänenvahvistimet ovat laitteita, jotka voimistavat henkilön omaa puheääntä. Laitteeseen sisältyvät mikrofoni sekä lähetin ja vahvistin tai kaiutin. Henkilökohtaisesta puheäänenvahvistimesta hyötyvät henkilöt, joiden oma puheääni on toiminnallisen äänihäiriön tai sairauden vuoksi heikentynyt. Henkilökohtaisen puhe-

äänenvahvistimen tarve arvioidaan erikoissairaanhoidossa useimmiten foniat-
rian, korva-, nenä- ja kurkkutautien yksikössä tai kommunikaation apuvälineiden asi-
antuntijayksikössä tai perusterveydenhuollossa puheterapeutin arvioimana.¹²⁹

Puheäänenvahvistin voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä fo-
niatrin / puheterapeutin arvioinnin perusteella, kun asiakkaan ääni on pitkäaikaisesti
heikentynyt sairauden tai muun elimellisen syyn vuoksi ja päivittäisistä kommunikointi-
tilanteista suoriutuminen ei onnistu. Laitteen soveltuvuus käyttötarpeeseen tulee arvi-
oida kokeilemalla laitteen käyttöä riittävän pitkän ajan.

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Ks. luokka
[22 21 Puheäänenvahvistimet](#).

22 12 Piirtämisen ja kirjoittamisen apuvälineet

22 12 09 Nimenkirjoituskehikot ja -leimasimet

*Välineet, jotka auttavat kirjoittamaan nimen oikeaan paikkaan tai tekemään allekirjoit-
uksen leimasimella*

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia piirtämisen ja kirjoittamisen apuvälineitä ei
luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 12 12 Mekaaniset pistekirjoittimet

Välineet, jotka tuottavat pistekirjoitusta paperille pistimen avulla

¹²⁹ <https://tikoteekkiverkosto.fi/apuvälineiden-saatavuus/muut-laitteet-ja-valineet/aaen-tuoton-apuvälineet/>

22 12 21 Kannettavat pistekirjoituksen muistiinpanovälineet

Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat laitteet ilman näyttöä, joita käytetään manuaalisesti tai sähköisesti.

Mekaaninen pistekirjoituskone voidaan luovuttaa yksilöllisen harkinnan perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä vaikeasti näkövammaiselle henkilölle:

- alakoululaiselle lapselle pistekirjoittamisen harjoitteluun ennen siirtymistä sähköisiin pistekirjoitusvälineisiin. Pistekirjoituskone voi olla tarpeellinen myös sähköiseen kirjoittamiseen siirryttäessä. Pistekirjoituskoneet luovutetaan alakoululaiselle sekä kotiin että kouluun. Opetustoimi hankkii pistekirjoituskoneen koulunkäynninohjaajalle oppimateriaalin tekemistä varten.
- henkilölle, joka ei käytä sähköisiä pistekirjoitusvälineitä tai sähköisten välineiden rinnalla

22 12 24 Tekstinkäsittelyohjelmat

Ohjelmat, joilla kirjoitetaan, hallitaan ja tallennetaan tekstiä, myös matemaattisia ja tieteellisiä merkintöjä, esim. julkaisuohjelmat, tekstinkäsittelyohjelmat erityiskäyttöön tai apuohjelmat. Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitusohjelmat, sanastot, sanalistat ja oikeinkirjoitusohjelmat.

Tavanomaisia tekstinkäsittelyohjelmia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 15 Laskemisen apuvälineet

Tietokoneet ja päätelaitteet, ks. 22 33.

Tavanomaisia laskemisen apuvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä

22 18 Ääntä ja kuvaa tallentavat, toistavat ja näyttävät apuvälineet

Välineet, jotka tallentavat ja esittävät tietoa ääni- tai kuvamuodossa, ja tuotteet, jotka yhdistävät näitä toimintoja. Kohtaan sisältyvät esim. audiovisuaaliset laitteet, televisiot ja äänensiirtojärjestelmät sekä välineet, jotka parantavat ääni- tai kuvamuodossa olevan tiedon laatua ja käytettävyyttä esimerkiksi suodattamalla melua tai muuntamalla

analogista tietoa digitaaliseen muotoon. Kuulokkeet, ks. 22 18 38. Visuaaliset tietokone näytöt ja tietokoneen lisävarusteet, ks. 22 39 04.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia ääntä ja kuvaa tallentavia, toistavia ja näytäviä apuvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 18 03 Nauhoitus ja kuuntelulaitteet

Välineet, jotka nauhoittavat ja toistavat ääntä. Kohtaan sisältyvät esim. avokelanauhurit ja kaiken tyyppiset kasettinauhurit, äänigeneraattorit, magneettisuuden poistolaitteet sekä digitaaliset ääninauhurit ja äänentoistolaitteet, esimerkiksi MiniDisc-laitteet, CD-soittimet ja DAISY-kuuntelulaitteet.

Puheen tallentaminen voidaan toteuttaa Daisy-soittimella tai älypuhelimien avulla. Daisy-soitin voidaan luovuttaa näkövammaiselle henkilölle myös äänikirjojen ja/tai äänilehtien kuuntelemista varten.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia puhetta tallentavia laitteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 18 03 02 Digitaaliset sanelulaitteet

Sanelimet, joihin voidaan tallentaa puhetta ja musiikkia suoraan ilman erillisiä kasetteja tai levyjä.

22 18 03 03 DAISY-formaattia toistavat soittimet

Laitteet, joilla voidaan toistaa DAISY (Digital Accessible Information System) formaattiin cd-rom levyille tallennettuja kirjoja. DAISY-rakenteen johdosta kirjoissa on helppo siirtyä sivulta ja luvusta toiseen. Kirjoihin voi myös jättää kirjanmerkkejä.

22 18 24 Radiotaajuuslähetinjärjestelmät

Välineet, jotka vastaanottavat tai lähettävät korkeataajuisia sähkömagneettisia aaltoja. Kohtaan sisältyvät esim. järjestelmät, lähettimet ja vastaanottimet paikalliseen yksisuuntaiseen kommunikaatioon. Kuulon apuvälineet, ks. 22 06.

Langaton ryhmäkuuntelulaite on radiotaajuudella toimiva yksisuuntainen lähetinvastaanotinlaitteisto, joka koostuu lähettimestä ja vastaanottimesta. Henkilö kuulee puhujan (esim. opettaja) puheen suoraan tai puhujan ja toisten osallistujien puheen tietyllä voimakkuudella. Ryhmäkuuntelulaitetta käytetään kuulokojeen kanssa. Ryhmäkuuntelulaitteissa vastaanotin voi olla integroitu paristokoteloon tai se on kuulokojeessa. Langattoman ryhmäkuuntelulaitteen tarvearvioinnin tekee kuulokeskuksen asiantuntijatyöryhmä. Langaton ryhmäkuuntelulaite voidaan luovuttaa esimerkiksi päiväkotitai peruskoulun alaluokkaikäiselle kuulovammaiselle lapselle, kun opetukseen osallistu-

minen ilman ryhmäkuuntelulaitetta ei onnistu. Kela voi järjestää ja korvata ryhmäkuuntelulaitteen opiskelijoille 7. luokasta alkaen ja työikäisille myöntöedellytysten täyttyessä. Kelan apuvälineiden myöntämistä koskevat edellytykset löytyvät laista Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (566/2005).¹³⁰

22 18 27 Infrapunajärjestelmät

Välineet, jotka vastaanottavat tai lähettävät ääntä käyttäen infrapunavaloa. Kohtaan sisältyvät esim. järjestelmät, lähettimet ja vastaanottimet paikalliseen yksisuuntaiseen kommunikaatioon, esim. henkilökohtainen äänentoisto ja auditorion äänentoistojärjestelmät. Kuulon apuvälineet, ks. 22 06. Apuvälineet ympäristön hallintaan kauko-ohjauksella, ks. 24 13.22

Äänentoiston ja auditorion äänentoistojärjestelmiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Puhujan äänen vahvistamiseen tarkoitettut välineet. Ks. luokka [22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänenvahvistimet](#).

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Ks. luokka [22 21 06 Puheäänenvahvistimet](#).

22 18 30 Induktiosilmukkalaitteet

Välineet, jotka vastaanottavat ja lähettävät tietoa sähkömagneettisten aaltojen avulla induktiosilmukkajärjestelmissä. Kohtaan sisältyvät esim. puhetaajuus- ja kanta-aallon taajuusinduktiosilmukkajärjestelmät ja induktiosilmukkavastaanottimet. Kuulon apuvälineet, ks. 22 06.

Pienoissilmukka välittää audiolaitteiden äänen induktiivisesti kuulolaitteeseen, jolloin ympäristön meluäänet eivät häiritse. Kuulokoje voidaan myös liittää sähköisesti audioinput- liitäntäjohtolla tai laitevalmistajan langattomilla laitteilla suoraan äänilähteeseen. Arvion induktiosilmukkalaitteen tarpeesta tekee audionomi tai muua asiaa. Johdollinen pienoissilmukka luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä silloin, kun kuulokojeella ei saa tarvittavaa selvyyttä radio/TV-ohjelmien kuuntelussa.

Induktiosilmukka voidaan luovuttaa, kun kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa korvassa) on ≥ 60 dB tai kuulonvarainen puheen tunnistuskyky on huonontunut (sanojen tunnistuskyky puheaudiometriassa < 90 %).

¹³⁰ [Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista \(566/2005\)](#)

22 18 33 Mikrofonit

Kohtaan sisältyvät esim. päässä pidettävät mikrofonit

Kuulolaitteiden merkkikohtaiset lisämikrofonit voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä kommunikaatiotilanteissa suoriutumiseen kuulokeskuksen asiantuntijatyöryhmän tekemän yksilöllisen tarvearvioin perusteella.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia mikrofoneja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Välineet, jotka vahvistavat yhden henkilön puheääntä. Ks. luokka [22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänien vahvistimet](#).

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Ks. luokka [22 21 06 Puheäänien vahvistimet](#).

Välineet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa. Ks. luokka [22 18 38 Kuulokkeet](#).

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimus ks. luokka [04 27 15 Äänistimulaattorit](#).

Välineet yksisuuntaiseen kommunikaatioon ks. luokka [22 18 24 Radiotaajuusjärjestelmät](#).

Korvien suojaaminen ympäristön haitalliselta melulta ks. luokka [27 03 09 Melunsuojaimet](#).

22 18 33 01 Henkilökohtaiset mikrofonit

Yhden henkilön käyttämät mikrofonit. Luokkaan sisältyvät pantamikrofonit tai kädessä pidettävät mikrofonit.

22 18 33 02 Kuuntelujärjestelmämikrofonit

Kuuntelujärjestelmissä käytettävät mikrofonit.

22 18 36 Kaiuttimet

Kaiuttimet luovutetaan osana ryhmäkuuntelulaitetta. Ks.[luokka 22 18 24](#).

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kaiuttimia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 18 38 Kuulokkeet

Kohtaan sisältyvät esim. Välineet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa.

Kuulokkeet voidaan luovuttaa yksilöllisen harkinnan perusteella TV:n kuuntelun apuvälineeksi kuulovammaiselle asiakkaalle, jonka kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa korvassa) on ≥ 60 dB tai kuulonvarainen puheen tunnistuskyky on huonontunut (sanojen tunnistuskyky puheaudiometriassa < 90 %).

Korva- ja kuulosuojat ks. [luokka 09 06 09](#)

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimus ks. [luokka 04 27 15 Äänistimulaattorit](#).

Korvien suojaaminen ympäristön haitalliselta melulta ks. [luokka 27 03 09 Melunsuojaimet](#).

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kuulokkeita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 18 38 01 Langalliset kuulokkeet

Kuulokkeet jotka yhdistetään kuunneltavaan laitteeseen johdolla.

22 18 38 03 Radioaalloilla toimivat kuulokkeet

Kuulokkeet joiden avulla voi kuunnella langattomasti ääntä radioaaltotaajuudella. Luokkaan sisältyvät kuulokojeen kanssa käytettävät, yksilölliset, radiotaajuudella toimivat lähetin/vastaanotinyhdistelmät.

22 21 Lähikommunikoinnin välineet

Välineet, jotka mahdollistavat kahden samassa tilassa olevan henkilön keskinäisen kommunikaation. Äänentuoton apuvälineet, ks. 22 09.

Kommunikoinnin apuvälineillä tarkoitetaan erilaisia puhetta ja kommunikointia tukevia apuvälineitä. Apuvälineet voidaan jakaa manuaalisiin ja tekniikkaa hyödyntäviin. Manuaalisia kommunikoinnin apuvälineitä ovat esimerkiksi kuvakommunikointikansiot. Teknisiä kommunikoinnin apuvälineitä ovat esimerkiksi erilaiset kommunikointilaitteet ja tietokoneavusteiset kommunikointisovellukset.

Toimivan kommunikoinnin apuvälineratkaisun valinta edellyttää laaja-alaista ja moniammatillista (esim. varhaiskasvatus, koulu, terveydenhuollon ammattilaiset, puheterapeutti) yhteistyötä asiakkaan kommunikoinnin apuvälinetarpeen arvioinnissa ja riittävän pitkää apuvälineen kokeilujaksoa.¹³¹ Arvioinnissa on otettava huomioon muun muassa kielelliset, kognitiiviset, motoriset ja vuorovaikutustaidot, käyttäjän ja lähiympäristön tarpeet, toiveet, motivaatio ja edellytykset apuvälineen käytölle sekä sairauksien ennuste. Arvio tehdään yksilöllisesti ja käyttäjälähtöisesti laitteen valinnan perusteella uusimpaan tietoon saatavilla olevista teknisistä ratkaisuista ja muista mahdollisuuksista.

Kommunikoinnin apuväline voidaan luovuttaa puhevammaiselle asiakkaalle, jolla on tarve ja edellytyksiä käyttää apuvälinettä kommunikointinsa täydentämiseen tai puheen korvaamiseen ympäristönsä tukemana ja apuväline lisää osallistumis- ja vuorovaikutusmahdollisuuksia.

Apuvälineen käyttäjän lisäksi lähi-ihmisten tulee opetella ja sitoutua kommunikoinnin apuvälineen käyttöön ja ylläpitoon. Asiakkaan lähipiiristä tulee nimetä tukihenkilö, joka opettelee kommunikoinnin apuvälineen käytön ja huolehtii sen toimivuudesta, suppeista päivityksistä sekä tarvittavista yhteydenotoista apuvälineen luovuttaneeseen yksikköön.

Kommunikoinnin apuvälineiden sisältöjen ajantasaisuudesta ja suppeista päivittämisistä vastaavat lähi-ihmiset, kun heidät on siihen opastettu ja perehdytetty. Laajoista päivittämisistä vastaa pääosin apuvälineen myöntänyt taho. Apuvälineeksi myönnetyn tietokoneen käyttöjärjestelmä- ja apuvälineohjelmapäivityksistä vastaa apuvälineen myöntänyt taho.

¹³¹ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161496/STM_J02_Yhteisen%20kiireettoman%20hoidon%20perusteet.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Erityisasiantuntemusta vaativien kommunikoinnin apuvälineiden tarpeen arviointi ja luovutus on keskitetty Erva-alueilla kommunikoinnin apuvälineistä vastaaviin yksiköihin (Alueellinen apuvälinekeskus / Tikoteekki tai vastaava).

Asiakas ohjataan kommunikoinnin apuvälineistä vastaavan yksikön palveluihin lääkärin tai muun julkisen terveydenhuollon/sosiaalitoimen ammattilaisen kirjallisella läheteellä. Läheteestä tulee ilmetä asiakkaan diagnoosi, toimintakyky, sairaudet sekä kommunikoinnin vaikeudet. Apuvälineen hankkiva taho vastaa välineen käyttöön liittyvän ohjauksen järjestämisestä joko omana toimintana tai ostopalveluna. Kela vastaa vaikeavammaisen henkilön työssä tai ammatillisessa koulutuksessa tarvitsemista kalliista ja vaativista apuvälineistä.

Julkisten tahojen apuvälineiden järjestämisvastuu. Ks. Kuntoutumistalo, Apuvälineet.¹³²

22 21 03 Kirjain – ja symbolisarjat ja – taulut

Lähikommunikoinnin apuvälineet, jos puhuminen ei ole mahdollista tai on vaikeaa. Kohtaan sisältyvät esim. kirjain-, kuva- ja symbolitaulut.

Kommunikointikansiota ovat erilaiset sana-, lause- ja kuvakansiot. Suosituksen kommunikointikansiosta tekee yleensä kuntouttava puheterapeutti/hoitovastuussa oleva taho, joka arvioi kansion tarpeen. Arvion tekevä apuvälinealan asiantuntija määrittää kansion laajuuden ja kansion koon. Asiakkaan vuorovaikutustaitojen sekä kielellisten taitojen tulee olla riittävät taulun tai kansion käyttöön.

22 21 03 01 Aakkos-, sana- ja/tai kuvataulut

Kommunikointitaulut joissa on aakkoset, sanoja ja/tai kuvia.

22 21 03 02 Sana-, lause- ja/tai kuvakansiot

Kansiot joihin on koottu sanoja, lauseita ja/tai kuvia.

22 21 06 Puheäänien vahvistimet

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Kohtaan sisältyvät esim. äänentasojen tasaajat kuuntelua ja äänen keskittämistä varten. Kuulon apuvälineet, ks. 22 06. Henkilökohtaiset puheäänenvahvistimet, ks. 22 09 06.

¹³² <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuv%C3%A4lineet/apuv%C3%A4linepalveluiden-j%C3%A4rjest%C3%A4misvastuu-jalains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nt%C3%B6-ohjeita/julkisten-tahojen-j%C3%A4rjest%C3%A4misvastuu>

Puheäänenvahvistin (ent. 22 06 06 02 Kommunikaattori) on vartalolla pidettävä kuulokoje on väline tilapäiseen kuunteluun, joka mahdollistaa yhden tai useamman keskustelukumppanin äänen kuulemisen.

Voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä kun asiakas ei iän tai muun syyn vuoksi pysty käyttämään kuulokojetta.

Puhujan äänen vahvistamiseen tarkoitetut välineet. Ks. luokka [22 09 06 Henkilökoh-
taiset puheäänenvahvistimet](#).

Langaton ryhmäkuuntelulaite puheen kuulemiseen. Ks. luokka [22 18 24 Radiotaajuus-
lähetinjärjestelmät](#).

22 21 09 Kommunikointilaitteet

*Elektroniset laitteet, jotka mahdollistavat suoran kommunikoinnin. Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat ja ei-kannettavat digitaaliset sähköiset näytöt, paperille, nauhoit-
teena ja synteettisenä puheena tulostavat laitteet.*

Kommunikointilaitteiden luovuttaminen edellyttää asiakkaan ymmärrystä laitteen käytöstä. Lisäksi hänen tulee itse pystyä käyttämään laitetta jollakin ohjaintavalla. Yhden tai muutaman viestin laitteet voidaan luovuttaa myös orastavien kommunikointitaitojen tukemiseen.

Kirjoittamiseen perustuvat kommunikointilaitteet luovutetaan välttämättömään päivittäiseen lähikommunikointiin. Yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella voidaan mahdollistaa etäkommunikointi. Tällöin asiakas hankkii itse Internetliittymät ja mahdolliset sähköpostiohjelmat.

22 21 09 01 Yhden viestin laitteet

Laitteet, joihin voidaan tallentaa vai yksi viesti.

22 21 09 02 Usean viestin laitteet

Laitteet joihin voidaan tallentaa useita viestejä.

22 21 09 03 Kirjoittamiseen perustuvat kommunikointilaitteet

Näppäimistöllä varustetut laitteet, jotka tulostavat kirjoitetun viestin tekstinä ja/tai puheena. Luokkaan sisältyvät esim. kirjoitustulkkausalitteet.

22 21 12 Lähikommunikoinnin ohjelmat

Ohjelmistot, joilla tuotetaan viestejä suorassa kommunikoinnissa. Kohtaan sisältyvät esim. sulautetut ohjelmistot, jotka avustavat lähikommunikaatiota. [Tekstinkäsittelyohjelmat](#), ks. 22 12 24. [Selainohjelmat](#), ks. 22 33 15.

Tietokoneelle asennettavat kommunikointisovellukset, joilla voi tuottaa viestejä joko kuvin tai kirjoittamalla. Asiakkaalle yksilöllistetään arviointiprosessin aikana yksilöllinen sisältö kommunikointisovellukseen. Kommunikointisovellus luovutetaan ohjatusti tai kokeilujakson kautta asiakkaan käyttöön. Lähiverkoston ohjataan sovellusten muokkaamisessa ja päivittämisessä.

Tarvittaessa tehdään suositus vammaispalveluun kommunikointiohjauksesta. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus.¹³³

Osassa ohjelmista voidaan edellyttää jonkun läheisen/läheisten käyvän ohjelman käyttöönottokoulutuksen apuvälineestä vastaavan tahon kustantamana.

22 21 15 Puheen sujuvuutta parantavat välineet

Välineet, jotka parantavat puheen sujuvuutta, esim. nauhoittamalla puheen mikrofonin kautta, viivyttämällä ääntä ja kytkemällä sen paremmin yhteen.

Älypuhelimeen ladattavilla sovellutuksilla ja ko. käyttöön tarkoitetuilla apuvälineillä pyritään vaikuttamaan puheen sujuvuuteen ja puheen tuottoon hidastamalla puhetta ja siten sujuvoittamaan sitä. Puheen sujuvuutta parantavat sovellukset ja välineet perustuvat muunneltuun auditiiviseen palautteeseen. Puheen auditiivista palautetta voidaan muuttaa niin, että puhuja kuulee oman äänensä kojeen avulla viivästettynä, eri taajuuksilla tai näitä molempia asetuksia samanaikaisesti hyödyntäen.

Puheen sujuvuutta parantavia sovelluksia ja apuvälineitä voidaan luovuttaa puheterapeutin tekemän yksilöllisen tarvearvioinnin ja suosituksen perusteella.

¹³³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/sopeutumisvalmennus/kommunikaatio-opetus-ja-ohjaus>

22 21 99 Lähikommunikaation välineiden lisä- ja varaosat

22 24 Puhelimen käytön ja telematiikan apuvälineet

22 24 03 Puhelimit

Kohtaan sisältyvät esim. kiinteät puhelimit, joissa saattaa olla johdoton kuuloke, kaiutin-, kuva- ja videopuhelimit, teleksit ja faksit sekä puhelimit, joissa on sisäänrakennetut varoitussignaalit, Internetpuhelimit ja pistenäppäimillä varustetut puhelimit. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06.

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia puhelimia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

22 24 06 Matkapuhelimit

Kohtaan sisältyvät esim. autopuhelimit, kannettavat lyhyen kantaman puhelimit, hands free -mallit ja kameralla varustetut mallit.

22 24 06 01 Pelkistetyt, selkopuhelimit

Helppokäyttöiset perustoiminnoilla varustetut matkapuhelimit, senioripuhelimit.

22 24 06 02 Multimediapuhelimit

Matkapuhelimit, joissa on useita eri toimintoja kuten esimerkiksi kamera, kalenteri, videokamera ja/tai kirjoitusnäppäimistö joka mahdollistaa internetin käytön

22 24 09 Välineet ja ohjelmat reaaliaikaista tekstiviestintää varten

Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat tekstipuhelimit, välineet ja ohjelmat reaaliaikaista tekstiviestintää varten ja puhelimit, joissa on pistekirjoitusyöttö ja -tulostus.

Tekstipuhelin. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Oikeuskäytäntö/ Asunnon välineet ja laitteet.¹³⁴

¹³⁴ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanta/asunnon-muutostyot-seka-valineet-ja-laitteet/asuntoon-kuuluvat-valineet-ja-laitteet>

22 24 21 Puhelimen lisälaitteet

Kohtaan sisältyvät esim. teleyhteysyksiköt ja vastaanotetun viestin signaalin muuntajat, matkapuhelinten näppäimistöt, numeronäytön apuvälineet sekä soiton, varatun puhelun ja soittoäänen ilmaisimet, valintaa auttavat tuotteet, kuulokkeen pitimet ja puhelimen kaiuttimen vahvistimet. Kuulon apuvälineet, ks. 22 06. Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18. Kiinnitysvälineet, ks. 24 27

Kuulovammaiselle asiakkaalle voidaan luovuttaa puhelinvahvistin lankapuhelimeen tai pöytä GSM-puhelimeen tai vahvistinpuhelin, kun hänellä on kuulovamman vuoksi merkittäviä vaikeuksia käyttää tavallista puhelinta.

22 24 30 Ovipuhelimet

Kohtaan sisältyvät esim. ovenavausjärjestelmät, joissa on sisäänrakennettu ovenavaaja, ja ovipuhelimien vahvistimet. Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet, ks. 22 27.

Ovipuhelin voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä osana ympäristönhallintajärjestelmää.

Ks. luokka 24 13 03 Ympäristönhallintajärjestelmät

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/Asunnon muutostyöt¹³⁵

22 27 Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet

Kognitiivisen toimintakyvyn muutokset vaikuttavat arjen toiminnoista omatoimiseen selviytymiseen yhtä lailla fyysisen toimintakyvyn muutosten kanssa. Apuvälineet ja erilaiset teknologiset ratkaisut voivat mahdollistaa turvallisen ja mielekkään arjen omassa luonnollisessa toimintaympäristössä, etenkin kun ne on sovitettu muiden palveluiden ja tukien kanssa.

Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineiden tavoitteena on auttaa asiakasta tekemään tiettyjä toimintoja, antaa käsitys ajankulusta, auttaa paikkaan orientoitumisessa, auttaa suunnistamaan ympäristössä, luoda turvallisuutta ja varmuutta ja tukea omatoimisuutta sekä ehkäistä ei-toivottuja tilanteita, vahinkoja ja onnettomuuksia. Tällaisia apuvälineitä ovat mm. kulunvalvonta, optinen sänkyvahti, GPS-paikannuslaite, kannettava liikehälytin, kuvapuhelin ja liesivahti.

¹³⁵ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

Kognitiivisen toimintakyvyn muutokset vaikuttavat arjen toiminnoissa suoriutumiseen. Apuvälineet ja erilaiset teknologiset ratkaisut voivat mahdollistaa turvallisen ja mielekkään arjen omassa luonnollisessa toimintaympäristössä, etenkin kun ne on yhteen sovitettu muiden palveluiden ja tukien kanssa.

Tämän luokan apuvälineratkaisuja miettiessä on arvioita asiakkaan kokonaistilanne ja vahvistettava erilaisin ratkaisuin hänen olemassa olevaa toimintakykyään ja toimintamahdollisuuksiaan. Arvioinnissa pohditaan, miten erilaiset ratkaisut tukevat asiakkaan turvallista arkea ja mitkä ovat hänen mahdollisuutensa hyötyä teknologian ja apuvälineiden mahdollisuuksista arjessaan (esim. muistisairauden ennuste, sairauden vaihe, kyky uuden asian oppimiseen).

Kognitiivisten toimintojen tukemisessa käytettävien apuvälineiden valtakunnalliset luovutusperusteet ovat valmistelussa.

22 27 04 Merkinantovälineet

Välineet, jotka muuntavat signaalin, esim. puhelimen, ovikellon tai itkuhälyttimen äänen, visuaaliseen, akustiseen tai mekaaniseen muotoon.

Vaikeasti kuulovammaisen hälytysjärjestelmä on eri toiminnoista koostuva kokonaisuus. johon voidaan liittää mm. seuraavia toimintoja:

- ovikellon soiton ilmaisin
- puhelimen soiton ilmaisin
- itkuhälytyn (kun kuulovammaisen perheessä on vauva)
- palovaroitin (lain mukaan pakollinen, minkä vuoksi se yleensä on aina osana järjestelmää)
- herätyskello ja tärstin.

Vastaanotin ja hälytystapa valitaan aina yksilöllisesti asiakkaasta ja kuulovammasta riippuen. Pääsääntöisesti hälytysjärjestelmä myönnetään sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta kun kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa/huonommassa korvassa) on ≥ 60 dB.

22 27 04 01 Ovikellot

Ovessa olevat painonappilähetimet, jotka ilmaisevat signaalin vastaanottimessa valolla, kovalla äänellä tai värinällä.

22 27 04 02 Itkuhälyttimet

Laitteet jotka hälyttävät äänellä, tärinällä tai vilkkuvalla valolla esimerkiksi lapsen itkun tai muun ääntelyn äänilähteen viereen asetetusta lähetinyksiköstä muualla sijaitsevaan vastaanottimeen.

22 27 04 03 Puhelinhälyttimet

Lähettimet, jotka puhelimen soidessa ilmaisevat signaalin vastaanottimessa valolla, kovalla äänellä tai värinällä.

22 27 04 04 Tunnistimet

Laitteet jotka muuttavat esimerkiksi valon, liikkeen tai paineen ääneksi, puheeksi tai värähteleväksi hälytykseksi. Luokkaan sisältyvät esim. puhuvat värintunnistimet, setelintunnistimet, esineen tunnistimet, paristojen testauslaitteet ja viivakoodinlukijat.

22 27 12 Kellot

Välineet, joilla mitataan aikaa ja jotka näyttävät ja kertovat ajan. Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat ja ei-kannettavat kellot sekä kellot, joissa voi olla hälytystoiminto.

Täristinherätyskello voidaan luovuttaa yksittäisenä apuvälineenä tai osana hälytintuotteita:

- Kuuroutuneille
- Toispuoleisesti vaikeasti huonokuuloisille (paremman korvan keskiarvokuulon ollessa 0,5 – 4kHz taajuuksilla mitattuna parempi kuin 20db, määräytyy apuvälineen saanti huonomman korvan vastaavan keskiarvokuulon perusteella, 0,5 – 4kHz >60dB
- Molempien korvien kuulon alentumassa (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa korvassa) on >60dB

Kelloja, joilla havainnollistetaan ajan kulumista (esim. puhuva kello) voidaan luovuttaa näkövammaiselle asiakkaalle yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun se on välttämätön päivittäisissä toiminnoissa suorittamisessa.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kelloja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 27 12 01 Rannekellot

Luokkaan sisältyvät esim. pistenäytöllä varustetut, puhuvat tai suurinumeroiset rannekellot.

22 27 12 02 Tasku- ja kaulakellot

Luokkaan sisältyvät esim. puhuvat tasku-, avaimenperä-, kaulakellot tai mukana kannettavat varttikellot, jotka ilmoittavat ajan kulumisen vartteina.

22 27 12 03 Pöytäkellot ja seinäkellot

Luokkaan sisältyvät esim. suurinumeroiset pöytä- tai seinäkellot, tärinäherätyskellot, seinäkellot jotka näyttävät vuorokauden ajan ja ajan kulumisen valoajanalla.

22 27 15 Kalenterit ja aikataulut

Välineet, joihin tallennetaan ja joilla järjestellään tietoa tulevista toiminnoista. Kohtaan sisältyvät esim. erityiset kalenteriohjelmat.

22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet

Välineet, joilla henkilölle ilmoitetaan tai henkilöä muistutetaan tämän elämään kuuluvista henkilöistä, tärkeistä toimista tai tapahtumista. Kohtaan sisältyvät esim. lääkkeen ottamisesta muistuttavat laitteet, kannettavat muistilehtiöt, puhetulostuksella varustetut kuvajärjestelmät ja ajastettavat muistutusjärjestelmät.

Muistin tukena toimivien apuvälineiden tavoitteena on auttaa käyttäjää tekemään toimintoja oikea-aikaisesti ja mahdollistaa turvallinen toiminta sekä omatoimisuus arjessa. Muistin apuväline voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on lääketieteellisin perustein todettu sairaus sekä tarve ja edellytys käyttää apuvälinettä. Muistin apuvälineiden tarve ja tavoitteet tulee olla kirjattuna kuntoutussuunnitelmaan.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon, johtuuko apuvälineen tarve etenevästä muistisairaudesta, vamman tai sairauden aiheuttamasta muistin, toiminnanohjauksen, tai muun kognitiivisen toiminnan heikentymisestä tai näihin vaikuttavasta kehityshäiriöstä. Aiheuttajasta riippumatta on arvioitava sairauden tai vamman ennuste ja sen vaikutus uuden oppimiseen, jotta tiedetään, kykeneekö henkilö hyödyntämään apuvälinettä. Apuvälineen tarve tulee ennakoida, jotta vältetään tilanne, jossa kognition heikentyessä asiakas ei enää kykene oppimaan apuvälineen käyttöä. Eri sairaudet ja vammat vaikuttavat eri lailla siihen kauanko apuvälineen käyttö on tavoitteiden mukaista.

Muistin tukena toimivat apuvälineet voidaan jakaa kolmeen toiminnolliseen luokkaan.

Muistutukset elämään kuuluvista henkilöistä: Apuvälineet, joilla voidaan herättää muistikuvia ihmisistä ja siitä mikä hänen suhteensa on apuvälinettä käyttävään henkilöön. Esimerkkinä apuvälineestä kuvataulut tai matkapuhelimella ja tablettitietokoneella toimivat ohjelmistot, jotka arvioinnin perusteella auttavat asiakasta hahmottamaan ketä kuuluu hänen sosiaaliseen ympäristöönsä ja lisäävät turvallisuutta.

Muistutukset tärkeistä toimista: Olennaiset toiminnot, jotka lisäävät ihmisen omaehtoista selviytymistä kotona ja hänen toimintaympäristössään. Esimerkkinä apuvälineistä ovat lääkkeen ottamisen muistutukset, ruoan ja juoman ottamisen muistutuk-

set, tavaroiden ja tarvikkeiden paikoista muistuttavat apuvälineet, liikuteltavien asioiden paikan etsimisen apuvälineet sekä muistutukset, jotka varmistavat, että jokin tarpeellinen päivittäiseen toimintaan kuuluva tehtävä tulee tehdyksi (kuten nukkumaan meno, koiran ulkoilutus, wc:ssä käynti, ulkoilu)

Muistutukset tapahtumista: Erilaiset joko toistuvat tai kertaluonteiset tapahtumat, jotka apuvälineen käyttäjän tulisi muistaa. Tällaisia tapahtumia voi olla mm. kotihoidon käynnit, sukulaisen tai tuttavien käynnit, kaupassa käynti, elämyksellinen tapahtuma (esim. konsertti) tai asunnon huoltoon liittyvät käynnit.

Lähteessä muistin apuvälineiden tarpeen arviointiin tai suosituksessa muistin apuvälineiden hankinnasta, tulee selvittää syyt muistin heikkenemiseen, sairaudet, toimintakyky sekä asiakkaan tavoite arvioitavan apuvälineen käytölle esimerkiksi omatoimisuus arjessa. Arvio tehdään yksilöllisesti ja käyttäjälähtöisesti. Arvioinnin tulisi olla moniammatillinen ja siinä on hyvä hyödyntää asiakkaan ja hänen läheisten esiintuomia tarpeita sekä hoidosta ja kuntoutuksesta vastaavien ammattilaisten tietämystä asiakkaan toimintakyvystä. Asiakkaan toimintakyvyn arviointiin tulee käyttää riittävästi aikaa, jotta erilaiset toimintakyvyn haasteet ja kapasiteetin vaihtelu tulee esille. Arviointi tulisi toteuttaa asiakkaan päivittäisissä toimintaympäristöissä.

Arvioinnin yhteyteen tulisi järjestää mahdollisuuksien mukaan kokeilujakso tai lyhyt laina-aika arvioidulle laitteelle, jotta nähdään, vastaako laite yksilölliseen apuvälinetarpeeseen.

Luovutettaessa muistin tukena toimivia apuvälineitä, tulee huomioida laitteiden huolto, päivittäminen sekä käytön seuranta. Apuvälineinä luovutettavat sovellutukset luovutetaan pääasiassa henkilön omalle laitteelle. Apuvälineen käyttäjän suostumuksella lisäksi lähihenkilön tulisi perehtyä ja sitoutua apuvälineen käyttöön ja ylläpitoon. Jos kyseessä on jatkuvaa päivitystä vaativa apuväline (esim. kalenteri) tai kun tietoja tallennetaan apuvälinettä käyttöönotettaessa, sovitaan asiakkaan ja lähihenkilön kanssa, miten nämä toiminnot toteutetaan ja kenen toimesta. Luovutusprosessin vaiheet ja vastuunjako kirjataan potilasasiakirjoihin ja kuntoutussuunnitelmaan.

22 27 18 Henkilökohtaiset hälytysjärjestelmät

Kohtaan sisältyvät esim. insuliinihälyttimet, epilepsiakohtausten hälyttimet ja kaatumishälyttimet.

Insuliinihälyttimet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lisätietoa antaa hoitava lääkäri / diabeteshoitajalta.

Epilepsiahälytin voidaan luovuttaa lastenneurologian /neurologian erikoislääkärin havaitseman tarpeen perusteella kotona asuvalla asiakkaalle, jolla on toistuvia yöllisiä kohtauksia, jotka valvomattomina saattavat aiheuttaa henkilölle turvallisuusriskin.

Turvahälytysjärjestelmiä kuten turvarannekkeita tai vuodehälyttimiä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisenä kuntoutuksena. Apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella turvajärjestelmiä voidaan kuitenkin sisällyttää osaksi ympäristönhallintajärjestelmää (ks. [luokka 24 13 03](#)). Sairauksissa, jossa käsien toimintakyky on heikentynyt, voi turvarannekkeen käyttäminen /painaminen olla mahdotonta. Tällöin tarvitaan yksilöllisesti valittu ulkoinen painike, jolla hälytys tehdään.

22 27 18 01 Insuliinihälyttimet

Laitteet jotka ilmaisevat insuliinitason poikkeavuuksista.

22 27 18 02 Liikkeen ilmaisimet

Kohtaan sisältyvät hälyttimet, jotka ilmaisevat esim. epileptista kohtausta, kaatumista tai vuoteesta poistumista.

22 27 18 03 Turvajärjestelmät

Laitteet joilla henkilö voi hälyttää itselleen apua. Laite yhdistää hälytyksen sovittuun paikkaan tai henkilölle. Hälytyksen voi tehdä henkilö itse tai se voidaan ohjelmoida automaattisesti tapahtuvaksi, jos henkilö ei esim. liiku määrätyn ajan kuluessa.

22 27 21 Yleiset hälytysjärjestelmät

Kohtaan sisältyvät esim. palohälyttimet ja savunilmaisimet.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia hälytysjärjestelmiä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

Palovaroitin voidaan myöntää sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella kuulovammaiselle henkilölle osana hälytysjärjestelmää (ks. [luokka 22 27 04](#)).

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnon muutostyöt.¹³⁶

¹³⁶ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

Savu- ja häikäilmaisimet voidaan myöntää sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella kuulovammaiselle henkilölle osana hälytysjärjestelmää (ks. [luokka 22 27 04](#)). Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnon muutostyöt.¹³⁷

[22 27 21 01 Palovaroittimet](#)

Laitteet jotka hälyttävät tulipalosta.

[22 27 21 02 Savu- tai häikäilmaisimet](#)

Laitteet jotka hälyttävät, kun savu tai häikäipitoisuudet ylittävät asetetun hälytysrajan.

[22 27 24 Valvonta- ja paikannusjärjestelmät](#)

Välineet, joilla valvotaan tiettyä paikkaa tai tietyn henkilön tilaa tai sijaintia. Kohtaan sisältyvät esim. satelliittipaikannusjärjestelmät (eli GPS-järjestelmät).

[22 27 27 Merkitsemistarvikkeet ja -välineet](#)

Välineet tuotteiden merkitsemiseen ja tunnistamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. merkit, symbolit ja etiketit.

[22 27 30 Ajastimet](#)

Ruoanlaittovälineet, ks. 15 03

[22 27 33 Päivän tai toiminnon jäsentämisen apuvälineet](#)

[22 30 Lukemisen apuvälineet](#)

[22 30 03 Äänikirjat](#)

Viestintävälineet, joiden avulla kirjoitettu tieto voidaan esittää puhutussa muodossa.

Celia on saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntijakeskus.¹³⁸ Sen palveluita voivat käyttää kaikki, joille tavallisen kirjan lukeminen on sairauden tai vamman

¹³⁷ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

¹³⁸ <https://www.celia.fi/tietoa-celiasta/>

tai vastaavan syyn vuoksi vaikeaa. Celian maksuttoman äänikirjapalvelun käyttäjäksi voi liittyä kirjastossa. Käyttäjäksi liittymiseen riittää oma ilmoitus.

Jos lähikirjasto ei voi tarjota Celian äänikirjapalvelua, terveydenhuollon, erityisopetuksen tai vastaavan alan asiantuntija ilmoittaa asiakkaan suoraan Celian asiakkaaksi verkkolomakkeen kautta.

22 30 12 Sivunkääntäjät

Puikot, sauvat ja tikut, ks. 24 18 15.

Sivunkääntäjä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun apuväline mahdollistaa asiakkaalle kirjojen ja lehtien omatoimisen lukemisen ja lukeminen on oleellinen osa asiakkaan jokapäiväistä toimintaa (esim. opiskelu).

22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet

Lukupöydät ja pulpetit, ks. 18 03 06. Vuodepöydät, ks. 18 03 15.

Lukuteline voidaan luovuttaa asiakkaalle, kun apuväline mahdollistaa kirjojen ja lehtien omatoimisen lukemisen ergonomisesti lyhyestä katseluetäisyydestä huolimatta ja lukeminen on oleellinen osa jokapäiväistä toimintaa. Lukutelineitä voidaan käyttää myös muihin päivittäisen toiminnan tarpeisiin, kuten kommunikoinnin apuvälineen sijoitteluun käyttäjän ulottuville

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lukutelineitä ym. lukemisen välineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 30 21 Lukulaitteet

Välineet, jotka muuntavat kirjoitetun tekstin vaihtoehtoisesti joko näkö-, kuulo- ja tuntoaistein havaittavaksi kommunikaatioksi.

Lukulaite voidaan luovuttaa näkövammaiselle henkilölle yksilöllisen tarpeen perusteella, kun laite on välttämätön päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseksi. Lukulaitteen luovuttamisen edellytyksenä on näönkäytönohjaajan, näkövammaisten kuntoutusohjaajan tai näön kuntoutukseen perehtyneen optikon tekemä arviointi laitteen tarpeellisuudesta.

Puhuvia elektronisia suurennuslaitteita, joilla voi suurentaa ja kuunnella tekstiä, ja kannettavia lukulaitteita, kuten esimerkiksi pöydälle asetettava malli, kädessä pidet-

tävä laite, kynämallinen laite sekä silmälasin sankaan kiinnitettävä malli, voidaan luovuttaa näkövammaiselle henkilölle, kun suurentavat apuvälineet eivät mahdollista lukemista ja laite on välttämätön päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseksi.

Pistenäyttö, ks. [22 39 05](#). Pistenäytön ja ruudunlukuohjelman avulla tietokoneen ruudulla oleva teksti voidaan lukea pistekirjoituksella.

22 30 30 E-kirjojen lukulaitteet

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia E-kirjojen lukulaitteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 33 Tietokoneet ja päätelaitteet

Tietokoneet, tablet-tietokoneet ja älypuhelimet ovat yleisiä ja niiden katsotaan olevan tavanomaisia kuluttajatuotteita, joita ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksena.

Tietokone, tablet-tietokone tai älypuhelin voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella silloin, kun tavanomainen tietokone, tablet-tietokone tai älypuhelin ei riitä apuvälineohjelman tai sovelluksen käyttöön tai se on olennainen osa apuvälinekokonaisuutta.

Käyttäjän omaan tietokoneeseen, tablet-tietokoneeseen tai älypuhelimeen voidaan luovuttaa apuvälineohjelmia ja erityisohjaimia luovutusperusteiden mukaisesti ([22 36 tietokoneiden tiedonsyöttölaitteet](#), [22 39 tietokoneen tulostuslaitteet](#)) silloin, kun käyttäjän oman tietokoneen käyttö tavanomaisin keinoin on kohtuuttoman vaikeaa tai apuvälineohjelmat tukevat henkilön itsenäistä suoriutumista tavanomaisissa toiminnoissa.

Luovutus perustuu aina apuvälinealan asiantuntijan toteuttamaan arviointiin. Luovutuksen edellytyksenä on, että käyttäjä kykenee huolehtimaan apuvälineen käytöstä ja ylläpidosta. Mikäli käyttäjä ei itse tähän kykene, on hänen lähi-ihmisistään nimettävä henkilö, joka sitoutuu huolehtimaan apuvälineen toimivuudesta ja joka on tarvittaessa yhteydessä apuvälineen luovuttaneeseen tahoon.

22 33 03 Pöytätietokoneet

22 33 06 Kannettavat tietokoneet ja kämmentietokoneet (eli PDA-tietokoneet)

Tietokoneet, jotka toimivat akuilla ja joita voi käyttää paikasta riippumatta. Kohtaan sisältyvät esim. matkapuhelimen ja tietokoneen yhdistelmät, esimerkiksi älypuhelimet.

22 33 06 01 Kannettavat tietokoneet

Akuilla toimivat tietokoneet, joita voidaan kuljettaa mukana ja joissa näyttöruutu ja näppäimistö ovat kokoonlaitettavana yhdistelmänä.

22 33 06 02 Mobiililaitteet

Langattomat, mukana kuljetettavat laitteet, jotka soveltuvat tiedonkäsittelyyn ja –siirtoon. Kohtaan sisältyvät esim. tablet-tietokoneet ja älypuhelimet.

22 33 12 Käyttöohjelmat

22 33 15 Selainohjelmat

Kohtaan sisältyvät esim. SMS-, WAP- ja sähköpostiohjelmat. [Lähikommunikoinnin ohjelmat](#), ks. 22 21 12.

22 33 18 Tietokoneiden ja verkkojen lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. ulkoiset muistit, modeemit, sovittimet ja kaapelit, CD- ja DVD-laitteet sekä verkkolaitteet. [Tietokoneiden tiedonsyöttölaitteet](#), ks. 22 36. [Tietokoneiden tulostuslaitteet](#), ks. 22 39.

22 36 Tietokoneiden tiedonsyöttölaitteet

Tietokoneet ja päätelaitteet, ks. 22 33. Tietokoneiden tulostuslaitteet, ks. 22 39.

Tämän luokan apuvälineitä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jonka tietokoneen käyttö sairaudesta tai vammasta johtuen ei onnistu tavanomaisilla tietokoneiden syöttölaitteilla ja tiedonsyöttölaite on välttämätön asiakkaan päivittäisessä toiminnossa suoriutumiseksi. Luovuttamisen edellytyksenä on asiaan perehtyneen asiantuntijan ja /tai monialaisen asiantuntijaryhmän tekemä arviointi.

Harjoittelussa käytettäviä tiedonsyöttölaitteita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Tavanomaisina kuluttajatuotteena saatavia tiedonsyöttölaitteita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 36 03 Näppäimistöt

Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitusnäppäimistöt. Puhelimen lisälaitteet, ks. 22 24 21.

Kohtaan sisältyvät myös erikoisnäppäimistöt.

22 36 03 01 Kirjainnäppäimistöt

Erikokoiset ja -muotoiset näppäimistöt.

22 36 03 02 Ohjelmoitavat näppäimistöt

Kosketuslevyt joihin voidaan ohjelmoida näppäimistö tai sen osia

22 36 03 03 Pistekirjoitusnäppäimistöt

22 36 12 Vaihtoehtoiset syöttölaitteet

Kohtaan sisältyvät esim. optiset skannerit, puheentunnistusyksiköt, kosketusnäytöt, datakäsineet, aivo-tietokonekäyttöliittymät ja liikkeentunnistimet. Tietokoneiden osoitinlaitteet, ks. 22 36 21.

Vaihtoehtoinen syöttölaite voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä osana tietokoneratkaisua.

22 36 12 01 Kytkimet ja kytkinsovittimet

Välineet joiden avulla kiinnitetään esim. kommunikointilaite, ympäristönhallintalaitteen lähetin tms. tietokoneeseen. Kohtaan kuuluvat esim. painikkeet, kallistus-, liike-, lihas- tai imu-puhalluskytkimet, joilla voidaan korvata joko näppäimistön tai hiiren toiminta.

22 36 12 02 Skannerit

Laitteet, joilla kopioidaan tekstiä tai kuvia tietokoneelle.

22 36 12 03 Kosketusnäytöt

22 36 12 04 Datakäsineet

Käsineet joita käytetään virtuaalisessa tietokonemaailmassa ja joiden välityksellä käyttäjän kädenliikkeet toistuvat virtuaalimaailmassa.

Datakäsineitä voidaan käyttää kuntoutuksessa harjoittelun apuvälineenä. Niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 36 12 05 Puheentunnistusohjelmat

Laitteet, jotka tunnistavat puheen ja muuntavat sen kirjoitetuksi tekstiksi tietokoneelle.

22 36 15 Tiedonsyötön lisälaitteet

Välineet, jotka yhdistävät syöttöjärjestelmät tietokoneeseen. Kohtaan sisältyvät esim. erilliset kuvapankit ja sanastot, moniportit, kaapelit ja taulut

Tiedonsyötön lisälaitte voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä osana tietokoneratkaisua.

22 36 15 01 Asennusvarret ja telineet

Välineet joiden avulla kiinnitetään tai asennetaan syöttölaitteet tietokoneeseen.

22 36 15 02 Moniportit, kaapelit ja taulut

Kohtaan sisältyvät esim. näppäimistöjen reikälevyt ja näppäinsuojat

22 36 15 03 Kuvapankit ja sanastot

Ohjelmat jotka helpottavat tekstintuottamista tai lähikommunikointimateriaalin rakentamista, kuten sanaennustus- ja kuvapankkiohjelmat.

22 36 18 Tiedonsyöttöohjelmat

Kohtaan sisältyvät esim. yhden sormen ajurit, näyttönäppäimistöt ja optiset lukuohjelmat. Tekstinkäsittelyohjelmat, ks. 22 12 24. Vaihtoehtoiset syöttölaitteet, ks. 22 36 12.

22 36 21 Tietokoneiden osoitinlaitteet

Apuvälineet kursorin siirtämiseen ja asioiden valitsemiseen tietokoneen näytöltä. Kohtaan sisältyvät esim. tietokoneen hiiret, kosketuslevyt, ohjauspallot ja joystick-ohjaimet. Vaihtoehtoiset syöttölaitteet, ks. 22 36 12.

Tietokoneen osoitinlaite (vaihtoehtoinen tietokoneen ohjausratkaisu) voidaan luovuttaa asiakkaalle, jos tavanomaiset ohjausratkaisut eivät ole mahdollisia ja valittu osoitinlaite on välttämätön itsenäisen tietokoneen käytön mahdollistumiseksi.

22 39 Tietokoneen tulostuslaitteet

Kohtaan sisältyvät esim. monitorit, tulostimet, piirturit ja syntetisaattorit.

22 39 04 Visuaaliset tietokonenäytöt ja tietokoneen lisävarusteet

Välineet, jotka esittävät tietokoneessa olevaa tietoa visuaalisesti, ja lisävarusteet, jotka suurentavat tai muuten parantavat tietokoneen näytöllä näkyvää tekstiä tai kuvaa. Kohtaan sisältyvät esim. erilliset suurikokoiset näytöt, näytön suurentajat ja heijastusta vähentävät näytöt sekä mukauttavat ohjelmat.

22 39 05 Tuntoaistiin perustuvat näytöt

Välineet, jotka esittävät tietokoneessa olevaa tietoa niin, että sitä voi tulkita tuntoaistin avulla. Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitusnäytöt ja taktiilinäytöt.

22 39 06 Tulostimet

Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitustulostimet ja -piirturit.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia tulostimia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 39 07 Ääneen perustuvat näytöt

Välineet, jotka esittävät tietokoneessa olevaa tietoa äänen, esimerkiksi puheen tai muiden äänien, avulla. Kohtaan sisältyvät esim. puhesyntetisaattorit.

Puhesyntetisaattorit voidaan luovuttaa esimerkiksi aisti- tai aivovammaiselle henkilölle tietokoneen apuohjelmaksi yksilöllisen tarvearvion perusteella.

22 39 12 Tulostuksen erikoisohjelmat

Kohtaan sisältyvät esim. ohjelmat, jotka suurentavat näytöllä esitetyn tekstin ja grafiikan, sekä ohjelmat, jotka lukevat näytön tiedon ja muuntavat sen puheeksi (näytönlukijat). Suurenuslaitteet, ks. 22 03 18. Visuaaliset tietokonenäytöt ja tietokoneen lisävarusteet, ks. 22 39 04. Ääneen perustuvat näytöt, ks. 22 39 07.

Erikoisohjelmia (esim. suurennus- tai ruudunlukuohjelma) voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella, kun ne ovat välttämättömiä asiakkaan päivittäisessä toiminnoissa suoriutumiseksi. Luovuttamisen edellytyksenä on asiaan perehtyneen asiantuntijan ja /tai monialaisen asiantuntijaryhmän tekemä arviointi.

22 39 12 01 Suurenusohjelmat

Näytöllä esitetyn tekstin ja grafiikan suurentavat ohjelmat.

22 39 12 02 Ruudunlukuohjelmat

Ohjelmat jotka lukevat näytön tiedon ja muuntavat sen puheeksi tai pistekirjoitukseksi. Luokkaan sisältyvät esim. mallit joilla voidaan käyttää sekä pistekirjoitusnäyttöä että puhesyntetisaattoria yhtä aikaa.

24 Esineiden ja laitteiden ohjaus-, kanto-, siirto-, käsittely- ja kuljetusvälineet

Välineet, jotka mahdollistavat sellaisten toimintojen suorittamisen, joissa tarvitsee siirtää tai käsitellä jotakin kohdetta. Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla, ks. 28 06. Apuvälineet esineiden nostamiseen ja siirtämiseen työpaikalla, ks. 28 09.

24 06 Pakkausten käsittelyvälineet

Pullojen, purkkien tai muiden vastaavien avaamiseen tarkoitettuja apuvälineitä voidaan hankkia lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi asiakkaalle, jolla pitkäaikaisen sairauden tai vamman vuoksi on selviä puutteita käden otteessa tai liikkuvuus on rajoittunut nivelmuutosten vuoksi, niin ettei hän suoriudu tehtävistä tavanomaisin keinoin ja välinein. Apuvälineen tulee olla päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen kannalta välttämätön ja kompensoida puuttuvaa puristusvoimaa, hienomotoriikkaa tai vähentää niveliin kohdistuvaa kuormitusta ja ehkäistä vamman pahenemista (esim. nivelen virheasento). Edellytyksenä on, että apuvälineen tarve on todettu apuväline alan asiantuntijan tekemän yksilöllisen arvion perusteella ja asiakas on ohjatusti harjoitellut apuvälineen käyttöä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia pakkausten käsittelyvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

24 06 03 Avaajat

Välineet, joilla avataan pullot, purkit ja muut säilytysastiat. Kohtaan sisältyvät esim. kiinnipitävät levyt. Tarttumisvälineet, ks. 24 18 03. Kiinnitysvälineet, ks. 24 27.

24 06 03 01 Pullojen avaajat

Pullonavaajat jotka helpottavat esimerkiksi kierre-, ja kapselikorkkien avaamista

24 06 03 02 Kierrekansien avaajat

Säilyke- ja muiden kierrekannellisten astioiden avaamista helpottavat välineet.

24 06 03 03 Säilykepurkkien avaajat

Säilykepurkkien manuaaliset ja sähköiset avaajat

24 06 03 89 Muut säilytysastioiden avaaajat

24 06 06 Putkilonpuristimet

Välineet, joiden avulla putkilon sisältö saadaan ulos. Kohtaan sisältyvät esim. hammastahnaputkilon puristimet.

24 09 Apuvälineet laitteiden käyttöön ja ohjaukseen

Välineet, joilla käytetään ja hallitaan laitteita. Portin, oven-, ikkunan- ja verhonavaajat ja -sulkijat, ks. 18 21. Ympäristönhallintajärjestelmät, ks. 24 13 03.

24 09 03 Painikkeet

Välineet, joiden painaminen käynnistää tai toteuttaa mekaanisen toiminnon.

Painikkeella voidaan ohjata kommunikoinnin apuvälinettä, ympäristönhallintalaitteistoja, tietokonetta tai sen avulla voidaan tehdä hälytys. Painike voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

24 09 06 Kahvat ja nupit, kiinteät

Kohteeseen kiinnitettyt välineet, joilla kohde avataan tai suljetaan ja joista vetämällä tai joita työntämällä kohdetta liikutetaan

24 09 09 Kahvat ja nupit, käännettävät

Yleensä kädellä käännettävät välineet, jotka käynnistävät toiminnon

24 13 Apuvälineet ympäristön hallintaan kauko-ohjauksella

Välineet, jotka mahdollistavat sähkölaitteen käytön ja hallinnan kauko-ohjauksella asuinympäristössä ja siten lisäävät käyttäjänsä itsenäistä toimintaa. Kohtaan eivät sisälly muiden järjestelmien tai laitteiden lisävarusteina olevat ympäristönhallintajärjestelmät. Portin, oven-, ikkunan- ja verhonavaajat ja -sulkijat, ks. 18 21. Radiotaajuuslähetinjärjestelmät, ks. 22 18 24. Infrapunajärjestelmät, ks. 22 18 27.

24 13 03 Ympäristönhallintajärjestelmät

Järjestelmät, joiden avulla laitteita ohjataan matkan päästä.

Ympäristönhallintajärjestelmä on laitekokonaisuus, joka mahdollistaa asunnossa tai muussa tilassa olevien sähköisten toimintojen hallitsemisen kauko-ohjauksella. Kokonaisuus voi sisältää mm. puhelimen, oven tai ikkunan avaus-/sulkutoiminnot sekä valojen, vuoteen ja viihde-elektroniikan ohjauksen. Järjestelmään voidaan liittää myös kutsu- ja hälytystoimintoja. Ohjaus on mahdollista toteuttaa joko näppäin-, kytkin- tai puheohjattavalla kaukosäätimellä tai tietokoneella.

Ympäristönhallintalaitteet lisäävät asiakkaan omatoimisuutta kotona (esim. sängyn, ovien, puhelimen, valojen, kodin elektroniikan ohjaaminen) yksilöllisesti valitun ohjaustavan avulla tai liikkuessaan kodista ulos, hissiin jne. Ympäristönhallintalaitteistoa arvioitaessa otetaan huomioon asiakkaan kokonaistilanne siten, että asiakkaan tarve, toimintakyky, palvelutarve ja muut päivittäiseen elämään liittyvät tekijät arvioidaan. Ympäristönhallintalaitteiden arviointi tehdään yhdessä asiakkaan, apuvälinealan asiantuntijan ja palveluntuottajan kanssa. Käytön opastuksen ja laitteen luovutuksen tekee usein palveluntuottaja.

24 18 Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet

24 18 03 Tarttumisvälineet

Välineet, jotka korvaavat käden tarttumistoiminnon. Kohtaan sisältyvät esim. pinsetit. Otteenpidentimet, ks. 24 21.

Paksunnoksia voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen välineenä, jos se mahdollistaa paremman tarttumisotteen päivittäistoiminnoissa käytettävistä välineistä.

24 18 06 Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet

Välineisiin kiinnitettävät laitteet, jotka mahdollistavat kyseiseen välineeseen tarttumisen. Kohtaan sisältyvät esim. kynän tai siveltimen pitimet.

24 18 12 Telineet

Vapaasti seisovat välineet, jotka pitävät tuotetta vakaassa asennossa. Välineet, joilla kävelyn apuvälineet pidetään paikoillaan, kun ne eivät ole käytössä, ks. 12 07 27.

Asiakkaan hoidossa nesteensiirtolaitteiden (ks. luokka 04 19 27) kanssa käytettäviä telineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

24 18 15 Puikot, sauvat ja tikut

Välineet, joiden avulla käytetään muita laitteita ja tietokoneen syöttölaitteita. Apuvälineet kursorin siirtämiseen ja asioiden valitsemiseen tietokoneen näytöltä, ks. 22 36 21.

Tähän luokkaan kuuluvat mm. otsa- ja suupuikot ja niiden pidikkeet sekä painiketikut, joita käytetään pääasiassa laitteiden ja tietokoneen käyttämiseen tai lehtien lukemiseen.

Puikkoja, sauvoja ja tikkuja voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia puikkoja, sauvojan ja tikkuja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

24 18 27 Toiminnan sallivat käsivarsituet

Välineet, jotka tukevat kyynärvarsta toiminnan aikana, esim. tietokoneen tai kirjoituskooneen käytön aikana. Käsivarsituet, ks. 18 10 09.

Tietokonetyöskentelyssä tarvittavia kyynärvarsitukia voidaan luovuttaa, kun ne ovat välttämättömiä asiakkaan itsenäisen tietokonetyöskentelyn mahdollistamiseksi. Luovuttamisen edellytyksenä on apuvälinealan asiantuntijan tekemä arviointi.

24 21 Otteenpidentimet

Tuotteet, joiden avulla ulotutaan kohteisiin matkan päästä.

Väline kohteeseen ulottumiseksi voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun välineen käyttö mahdollistaa asiakkaan omatoimisen suoriutumisen. Edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää arviota.

24 21 03 Käsikäyttöiset tarttumapihdit

Välineet, joilla kohdetta pidetään tai puristetaan matkan päästä tai jolla kohteeseen tartutaan matkan päästä

24 21 03 01 Aktiiviset tarttumapihdit

Tarttumista ja ulottumista helpottavat pihdit, joissa tavaroita siirrettäessä pihkien leuat suljetaan aktiivisesti puristamalla.

24 21 03 02 Passiiviset tarttumapihdit

Tarttumista ja ulottumista helpottavat pihdit, joissa tavaroita siirrettäessä pihkien leuat sulkeutuvat automaattisesti. Tavaroihin tartuttaessa leuat avataan puristamalla leukoja säästävästä kahvasta.

24 21 06 Sähkökäyttöiset tarttumapihdit

Elektroniset välineet, joilla kohdetta pidetään tai puristetaan matkan päästä tai jolla kohteeseen tartutaan matkan päästä

24 21 09 Jatkovarret

Välineet, joilla yletytään pidemmälle ja liikutetaan kohdetta tarttumatta siihen. Pukeutumis- ja riisuutumiskoukut ja -kepit, ks. 09 09 12.

24 27 Kiinnitysvälineet

Välineet, joilla kohteet kiinnitetään ja lukitaan paikoilleen. Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon, ks. 12 12 24. Apuvälineet esineiden kiinnittämiseen sekä niihin yletymiseen ja tarttumiseen työpaikalla, ks. 28 12

24 27 06 Liukuestealustat

Alustat, jotka ehkäisevät niiden päälle laitettujen esineiden luistamista tai putoamista. Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat, ks. 09 33 06. Kävelyn apuvälineiden kumitulpat ja jääpiikit, ks. 12 07 05.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia liukuestealustoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

24 36 Kantamis- ja kuljetusvälineet

Henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettut välineet, jotka mahdollistavat esineiden kantamisen ja kuljettamisen. Pyörätuoleihin kiinnitettävät välineet, joiden avulla kannatellaan tai kuljetetaan esineitä, ks. 12 24 42. Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla, ks. 28 06. Apuvälineet esineiden kiinnittämiseen sekä niihin ylettymiseen ja tarttumiseen työpaikalla, ks. 28 12.

Tavanomaisia kantamis- ja kuljetusvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

24 36 03 Kantamisvälineet

Välineet, jotka tukevat ja pitävät kohteita paikoillaan kuljettamisen aikana. Kohtaan sisältyvät esim. tarjottimet ja koukut.

24 36 15 Tavarankuljetuspyörät ja polkupyöräkärret

Pyörälliset välineet, joiden avulla kuljetetaan tavaroita ja jotka voidaan yhdistää polkupyörään tai pyörätuoliin ja joita voidaan vetää näillä laitteilla. Kohtaan sisältyvät esim. polkupyörän pyörälliset peräkärret, kantolaitteet, joita vedetään pyörällä sekä peräkärret, joita vedetään pyörätuolilla. Polkupyörät, ks. 12 18. Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat, ks. 12 18 06. Pyörätuolien lisävarusteet, ks. 12 24.

27 Apuvälineet fyysisen ympäristön elementtien hallintaan, mukauttamiseen ja mittaamiseen

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia tämän luokan välineitä (esim. ilmankostuttimet) ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

27 03 Ympäristöolosuhteita parantavat välineet

Välineet, jotka suojaavat henkilöä ympäristöhaitoilta poistamalla tai hallitsemalla vahingollisia tekijöitä.

27 03 03 Sisäilmaston säätelyvälineet

Välineet, joilla säädellään rajatun tilan sisäilman ominaisuuksia (lämpötilaa, kosteutta, tuuletusta). Kohtaan sisältyvät esim. ilmankostuttajat.

27 03 09 Melunsuojaimet

Välineet tai materiaalit, joilla säädellään tai vähennetään melua. Kohtaan sisältyvät esim. ääntä suodattavat materiaalit.

Aktiivikuulosuojain on ympäristön ääniä kuuleva kuulosuojain, jonka avulla voidaan suojautua ympäristön haitalliselta melulta. Tällöin käyttäjä kuulee suojaimessa olevan mikrofoniin avulla puheen, mutta ei melua.

Aktiivikuulosuojain mahdollistaa kommunikoinnin muiden lähellä olevien kanssa sekä parantaa ympäristön äänien kuten varoitussignaalien ja lähestyvien ajoneuvojen, kuulamista vähentäen melutasoa samalla koko taajuusalueella. Kuulosuojain poistaa mahdolliset äänipiikit (esim. pamaukset). Aktiivikuulosuojaimet täyttävät kuulonsuojaimille asetetut standardit¹³⁹.

¹³⁹ <https://www.ttl.fi/tyoymparisto/henkilonsuojaimet/kaytto-ja-valinta/kuulonsuojaimet/>

Aktiivikuulonsuojaimet voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena esimerkiksi kuulovammaiselle henkilölle, kun tavoitteena on poistaa ympäristöstä melu ja vaaralliset äänipiikit.

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimus ks. luokka [04 27 15 Äänistimulaattorit](#).

Korva- ja kuulosuojat ks. [luokka 09 06 09](#)

Kuulokkeet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa ks. luokka [22 18 38 Kuulokkeet](#).

27 06 Mittausvälineet

Välineet, jotka mittaavat fysikaalisia ominaisuuksia. Henkilövaat, ks. [04 24 27](#). Punnitus- ja mittausvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen, ks. [15 03 03](#). Kellot, ks. [22 27 12](#).

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia fysikaalisia ominaisuuksia mittaavia välineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

28 Apuvälineet työntekoon ja työelämään osallistumiseen

Välineet, jotka on tarkoitettu avuksi kaikenlaisen työn, liiketoiminnan tai ammatin harjoittamiseen, mukaan lukien ammatilliseen koulutukseen. Kohtaan sisältyvät esim. ammatilliseen arviointiin ja koulutukseen soveltuvat koneet, laitteet, kulkuneuvot, työkalut, tietokoneohjelmistot, tuotanto- ja toimistovälineet, kalusteet ja tilat sekä tarvikkeet. Kohtaan eivät sisälly välineet, joita käytetään pääasiassa työympäristön ulkopuolella. Opiskelun ja taitojen harjoittamisen apuvälineet, ks. 05. Apuvälineet liikkumiseen ja kuljettamiseen sekä niihin osallistumiseen, ks. 12. Varusteet, lisävarusteet ja muut apuvälineet, jotka tukevat toimimista ihmisen tekemissä sisä- ja ulkotiloissa, ks. 18. Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet, ks. 22.

Työntekoon ja työelämään liittyviä apuvälineitä ei luovuta lääkinällisenä kuntoutuksena.

Tämän luokan apuvälineet ovat pääosin työnantajan tai ammatillisena kuntoutuksena luovutettavia apuvälineitä. Ks. TE-palvelut/ Työolosuhteiden järjestelytuki¹⁴⁰, KELA/ Apuvälineet¹⁴¹

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia apuvälineitä työntekoon ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

28 03 Työpaikan huonekalut ja sisustuselementit

Pöydät, ks. 18 03. Valaisimet, ks. 18 06. Istuimet, ks. 18 09. Säilytyskalusteet, ks. 18 36. Ympäristöolosuhteiden parantamisen apuvälineet, ks. 27 03.

28 03 03 Työpöydät

Pöydät, joilla voidaan kirjoittaa, lukea, piirtää tai luonnostella ja joita käytetään pääasiassa työpaikalla. Kohtaan sisältyvät esim. toimistopöydät ja tietokonepöydät. Lukupöydät ja pulpetit, ks. 18 03 06.

Erikoisvarusteltu pöytä kuten tietokonepöytä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun asiakkaan toimintakyky on sairauden tai vamman vuoksi

¹⁴⁰ https://www.tepalvelut.fi/te/fi/tyonantajalle/loyda_tyontekija/tukea_rekrytointiin/tyo-olosuhteiden_jarjestelytuki/index.html

¹⁴¹ <https://www.kela.fi/apuvälineet>

alentunut ja hän ei suoriudu välttämättömistä päivittäisistä toiminnoistaan tavanomaisin ratkaisuin. Pöydän luovuttamisen edellytyksenä on julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemä arviointi, johon liittyy ergonomiohjaus sekä arviointi kevyempien apuvälineratkaisujen toimivuudesta. Mikäli niillä ja istuma-asennon tai mahdollisen työtuolin säädöllä ei saavuteta riittävää vaikutusta toimintakykyyn, voidaan erikoisvarusteltu pöytä luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Lukupöydät ja pulpetit ks. [luokka 18 03 06](#)

Ruokailupöydät ks. [luokka 18 03 12](#)

Vuodepöydät ks. [luokka 18 03 15](#)

Lukutelineet ja kirjanpitimet ks. [luokka 22 30 15](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia työpöytiä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

28 03 09 Työtuolit ja toimistotuolit

Säädettävät tai kiinteät istuimet työpaikalle. Kohtaan sisältyvät esim. kokoamistuolit. Käsikäyttöiset pyörätuolit, ks. 12 22. Sähkökäyttöiset pyörätuolit, ks. 12 23. Istuimet, ks. 18 09. Lonkkatuolit, ks. 18 09 09. Lepotuolit ja nojatuolit, ks. 18 09 15. Erityisvalmisteiset tuolit, ks. 18 09 21. Moduuleista kootut istuinkokoonpanot, ks. 18 09 39. Istuinten lisävarusteet, ks. 18 10.

Työpaikalla käytettävät työvälineet hankkii ensisijaisesti työnantaja¹⁴² ja erikoistapauksissa korvausta hankintakuluihin voi hakea KELA:lta.

Tuolit, joissa voi olla esim. kohottautumista tai istuutumista avustava mekanismi.ks. [luokka 18 09 03](#) (Työtuolit, mekaaninen korkeussäätö ks. [luokka 18 09 03 02](#); Työtuolit, sähköinen korkeussäätö ks. [luokka 18 09 03 03](#)).

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia työtuoleja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

¹⁴² <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

28 03 12 Jakkarat ja seisontatuolit työpaikalle

Istuimet, joissa voi olla selkä- tai käsitukia ja jotka tukevat seisovassa tai puoliseisovassa asennossa olevaa henkilöä tai nimenomaisesti mahdollistavat tällaisen asennon säilyttämisen. Jakkarat, ks. 18 09 04. Seisontatuolit, ks. 18 09 07.

Työpaikalla käytettävät työvälineet hankkii ensisijaisesti työnantaja¹⁴³

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia jakkaroita ja seisontatuoleja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

28 03 Työpaikan huonekalut ja sisustuselementit

Pöydät, ks. 18 03. Valaisimet, ks. 18 06. Istuimet, ks. 18 09. Säilytyskalusteet, ks. 18 36. Ympäristöolosuhteiden parantamisen apuvälineet, ks. 27 03.

28 06 Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla

Välineet, joilla lastia tai muita esineitä kuljetetaan tai siirretään pitempiä matkoja työpaikalla. Kulkuneuvojen lisävarusteet ja muutokset, ks. 12 12. Vaihtoehtoiset ihmisvoimin liikuteltavat kulkuvälineet, ks. 12 27.

28 09 Apuvälineet esineiden nostamiseen ja siirtämiseen työpaikalla

Välineet, joilla nostetaan tai siirretään tarvikkeita, kuormia tai henkilöitä työympäristössä. Kohtaan sisältyvät esim. taljat, tasapainolaitteet, manipulaattorit, nostopöydät, nosto- ja siirto-robotit, teollisuusrobotit ja nosturit. Nostolaitteet, joilla nostetaan kulkuneuvon henkilö, joka ei istu pyörätuolissa, ks. 12 12 15. Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvon, ks. 12 12 18. Pyörätuolin kulkuneuvon tai kulkuneuvon katolle nostavat laitteet, ks. 12 12 21. Siirtymisen ja kääntymisen apuvälineet, ks. 12 31. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36. Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18. Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla, ks. 28 06.

¹⁴³ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

28 12 Apuvälineet esineiden kiinnittämiseen sekä niihin ylettymiseen ja tarttumiseen työpaikalla

Välineet, joilla työvälineet kiinnitetään, niihin tartutaan, niitä pidetään, kuljetetaan, kannetaan, käsitellään ja ne asetellaan ja näin helpotetaan niiden käyttöä. Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18. Kiinnitysvälineet, ks. 24 27.

28 15 Työpaikalla käytettävät koneet ja työkalut

Työkalut, raskaat työvälineet sekä muut koneet, jotka on muokattu tai suunniteltu työpaikalla käytettäväksi.

28 18 Työpaikalla käytettävät testi- ja seurantalaitteet

Välineet ja ohjelmistot, joita käytetään tuotannon tai työprosessien määrälliseen tai laadulliseen arviointiin. Kohtaan sisältyvät esim. laserit, anturilaitteistot ja ääntä voimistavat stetoskoopit. Fysikaaliset, fysiologiset ja biokemialliset testivälineet ja materiaalit, ks. 04 24. Kognitiivisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet, ks. 04 25. Mittausvälineet, ks. 27 06.

28 21 Apuvälineet toimistotyön hallintaan sekä tietojen varastointiin ja hallintaan työpaikalla

Välineet, joista on apua töiden organisoinnissa, arkistoinnissa, järjestelyssä ja käsittelyssä hallinnollisella puolella. Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet, ks. 22.

28 24 Työpaikan työturvallisuutta parantavat apuvälineet

Välineet, jotka auttavat ylläpitämään työpaikan terveellisuutta ja työturvallisuutta sekä hallitsemaan ja parantamaan sen ympäristöolosuhteita.

28 27 Apuvälineet ammatilliseen arviointiin ja ammatilliseen koulutukseen

Välineet, tarvikkeet ja ohjelmistot, joilla arvioidaan soveltuvuutta ja kykyä johonkin ammattiin tai avustetaan henkilöä hankkimaan ja kehittämään perustason ja edistyneen tason ammattitaitoa. [Kognitiivisten taitojen harjoitusvälineet, ks. 05 12.](#) [Perustaitojen harjoitusvälineet, ks. 05 15.](#) [Oppiaineiden harjoitusvälineet, ks. 05 18.](#) [Sosiaalisten taitojen harjoitusvälineet, ks. 05 27.](#)

30 Vapaa-ajan apuvälineet ja leikkivälineet

Välineet, jotka mahdollistavat osallistumisen erilaisiin peleihin ja leikkeihin, urheilulajeihin tai harrastuksiin tai muihin vapaa-ajan ja leikin muotoihin. Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineet, mukaan lukien liikunnan ja fyysisen kuntoharjoittelun välineet, ks. 04 48.

Vapaa-ajan ja leikin välineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vapaa-ajan ja harrastuksen apuvälineet. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajan välineet¹⁴⁴

¹⁴⁴ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

90 Elävät apuvälineet

90 01 01 Opaskoira

Koira, joka on koulutettu opastamaan näkövammaista henkilöä eri ympäristöissä ja siten lisäämään henkilön liikkumista ja itsenäisyyttä

Opaskoira luovutetaan sokealle tai vaikeasti heikkonäköiselle henkilölle, joka ei kykene hyödyntämään näönjäännettään liikkumisessa.

Opaskoiran käyttäjältä edellytetään riittävää fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä sekä sitoutumista ja kokonaisvaltaista kykyä huolehtia koirasta ja sen osaamisen ylläpidosta. Opaskoiran käyttäjältä edellytetään lisäksi taitoa suunnistautua ja liikkua itsenäisesti valkoisen kepin kanssa. Opaskoiran käyttäjän asunto ja sen ympäristön on oltava sellaisia, että käyttäjän on mahdollista huolehtia koiran hyvinvoinnista.

Opaskoiran luovutusprosessi alkaa siten, että julkisen terveydenhuollon ammattihenkilö tekee arvion henkilön toimintakyvystä, lääkinnällisen kuntoutuksen luovutusperusteiden täyttymisestä sekä soveltuvuudesta koiran käyttäjäksi. Prosessi sen jälkeen voi edetä esimerkiksi siten, että palveluntuottajat (koirakoulut) arvioivat henkilön soveltuvuutta opaskoiran käyttäjäksi käytännössä esimerkiksi arviointikurssilla. Ennen opaskoiran luovutusta palveluntuottaja järjestää koirakolle yhteistoimintakurssin. Mikäli opaskoiraprosessi tämän jälkeen etenee, luovuttaa palveluntuottaja soveltuvan koiran asiakkaan käyttöön terveydenhuollon päätöksen mukaisesti. Palveluntuottaja huolehtii opaskoiran ja koiran käyttäjän täydennyskoulutuksesta ja seurannasta. Opaskoiran omistaa palveluntuottaja, jolta palvelu ostetaan sopimuksen mukaisesti. Opaskoiran viivyttyksettömän koiranvaihdon turvaamiseksi voidaan noudattaa edellä mainittua prosessia soveltuvien osin.

90 01 02 Avustajakoira

Koira, joka on koulutettu avustamaan henkilöä, jolla on liikuntavamma tai sairaus, joka vaikuttaa fyysiseen toimintakykyyn, vähentämällä henkilön fyysisiä toimintarajoitteita itsenäisyyden lisäämiseksi

Avustajakoira voidaan luovuttaa pysyvästi tai pitkäaikaisesti liikuntavammaiselle taikka pysyvästi tai pitkäaikaisesti fyysisesti toimintarajoitteiselle henkilölle, joka ei kykene hyödyntämään fyysistä toimintakykyään päivittäisissä toiminnoissa, ja jonka tarpeita ei voida kokonaisvaltaisen arvion perusteella ratkaista tyydyttävästi muilla apuvälineillä tai palveluilla. Henkilö tarvitsee koira säännöllisesti ja monipuolisesti oma-toimiseen suoriutumiseen, liikkumiseen ja osallistumiseen. Koira avustaa päivittäin erien toiminnoissa esimerkiksi tukemalla käyttäjää yksilöllisten tarpeiden mukaisesti

liikkumisessa, tasapainon ylläpitämisessä, asennon vaihtamisessa tai vaatteiden riisumisessa. Koira avustaa myös esimerkiksi nostamalla, hakemalla ja kantamalla tavaroita, painamalla katkaisijoita, avaamalla ja sulkemalla ovia ja laatikoita.

Avustajakoiran käyttäjältä edellytetään riittävää fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä sekä sitoutumista ja kokonaisvaltaista kykyä huolehtia koirasta ja sen osaamisen ylläpidosta. Avustajakoiran käyttäjän asunto ja sen ympäristön on oltava sellaisia, että käyttäjän on mahdollista huolehtia koiran hyvinvoinnista.

Avustajakoiran luovutusprosessi alkaa siten, että julkisen terveydenhuollon ammattihenkilö tekee arvion henkilön toimintakyvystä, lääkinnällisen kuntoutuksen luovutusperusteiden täyttymisestä sekä soveltuvuudesta koiran käyttäjäksi. Prosessi sen jälkeen voi edetä esimerkiksi siten, että palveluntuottajat (koirakoulut) arvioivat henkilön soveltuvuutta avustajakoiran käyttäjäksi käytännössä esimerkiksi arviointikurssilla. Ennen avustajakoiran luovutusta palveluntuottaja järjestää koirakolle yhteistoimintakurssin. Mikäli avustajakoiraprosessi tämän jälkeen etenee, luovuttaa palveluntuottaja soveltuvan koiran asiakkaan käyttöön terveydenhuollon päätöksen mukaisesti. Palveluntuottaja huolehtii avustajakoiran ja koiran käyttäjän täydennyskoulutuksesta ja seurannasta. Avustajakoiran omistaa palveluntuottaja, jolta palvelu ostetaan sopimuksen mukaisesti. Avustajakoiran viivytyksettömän koiranvaihdon turvaamiseksi voidaan noudattaa edellä mainittua prosessia soveltuvin osin.

Taustamateriaali

Lait ja asetukset

Suomen perustuslaki (11.6.1999/731)

YK:n Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016

YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021

Terveydenhuoltolaki (30.12.2010/1326)

Asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011

Valtioneuvoston asetus erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä 582/2017

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 18.9.1987/759, 17§

Eduskunta on hyväksynyt uuden vammaispalvelulain täysistunnossaan 1.3.2023. Laki hyväksyttiin sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisena. Uuden lain voimaantuloajaksi on ehdotettu 1.10.2023. Sosiaali- ja terveysministeriö järjestää lain toimeenpanon tueksi koulutuksia keväällä 2023. [Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö \(StVM 52/2022\)](#)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992

Viittomakielilaki 359/2015

Kielilaki 433/2003

Laki eräistä EU-direktiiveissä säädetyistä lääkinnällisistä laitteista 629/2010

Laki lääkinnällisistä laitteista 719/2021

Asetus (EU) 2017/745 lääkinnällisistä laitteista

Sähköturvallisuuslaki 1135/2016

Kiireettömän hoidon perusteet 2019

Liikennevakuutuslaki 460/2016

Tieliikennelaki 729/2018

Muut säädökset ja ohjeet

Apuvälinepalveluiden laatusuositus. 2003. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003:7

Apuvälineluokitus: SFS-EN ISO 9999 (2016) Vammaisten apuvälineet. Luokitus ja terminologia –luokituksen suomenkielinen versio.

Apuvälinepalvelunimikkeistö 2004 ja 2018. Kuntaliitto.

Hoitosuositus. Painehaavan ehkäisy ja tunnistaminen aikuispotilaan hoitotyössä. Hottus. Hoitotyön tutkimussäätiö. 2.10. 2015

Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:41.

[Kuntoutumistalo.fi](https://www.kuntoutumistalo.fi) / Apuvälineet

Käypä hoito suositukset. Duodecim.

Terveyskeskusten hoitotarvikejakelu. Sosiaali- ja terveysministeriö. Kuntainfo 4/2013.

Toimintakyky. Terveyden – ja Hyvinvointilaitos (THL)

Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019

Liitteet

Liite 1: Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet päivitys

Päivitystyöhön osallistuneet 2020 - 2023

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden koordinaatioryhmä 1.3.2020 – 31.12.2022

Anne Kanto-Ronkanen, erityisasiantuntija, YTO/TOK, STM, puheenjohtaja

Toni Tuuri OYS ERVA, asiantuntijas sihteeri

Jäsenet

Kasper Floman, osastonhoitaja, HUS Apuvälinekeskus, HUS ERVA

Merja Kosonen, palvelupäällikkö Apuvälinepalvelut, Siunsote, KYS ERVA

Toni Tuuri, fysioterapeutti, Alueellinen apuvälinekeskus, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, OYS ERVA

Miia Näppä apuvälinepalvelupäällikkö, Alueellinen apuvälinekeskus, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. TAYS ERVA

Mariann Kylmäniemi, osastonhoitaja TYKS Alueellinen apuvälinekeskus TYKS ERVA

Jukka Sariola, Vammaisfoorumi, Hengitystuki ry, puheenjohtaja

varajäsen Riitta Saksanen Vammaisfoorumi, Invalidiliitto ry

Merja Heikkonen, neuvotteleva virkamies, STM, VANE

Aki Vainionpää Etelä-Pohjanmaan shp, kuntoutusylilääkäri

Timo Miettinen, Pohjois-Savon shp, kuntoutusylilääkäri

Maija Voutilainen, lakimies, Vammaisuus ja yhteiskunnassa tiimi THL

Avustaja- ja opaskoiraryhmä

Maija Voutilainen, lakimies, Vammaisuus yhteiskunnassa tiimi THL, ryhmän puheenjohtaja

Taru Luukkala, opaskoiran käyttäjä, Opaskoirayhdistys ry

Timo Miettinen, Pohjois-Savon shp, kuntoutusylilääkäri

Merja Heikkonen, neuvotteleva virkamies, STM, VANE

Sari Loijas, sosiaalineuvos

Anne Laitinen, kuntoutusohjaaja, Siun sote

Mirja Ström, apulaisosastonhoitaja, HUS

Jaana Ylitalo, kuntoutusohjaaja, LSHP

Heidi Huttunen, Aikuistoiminnan suunnittelija, Suomen CP-liitto ry, avustajakoiran käyttäjä

Nea Marjanen, fysioterapeutti, liikkumistaidonohjaaja, HUS (mukana ryhmässä 08/2021 saakka)

Hilma Tölli, fysioterapeutti ja liikkumistaidonohjaaja, HUS (mukana ryhmässä 08/2021 lukien Nea Marjasen tilalla)

Kuulemisen apuvälineet

Antti Aarnisalo, ylilääkäri, dosentti, HUS Pää- ja kaulakeskus, korva-, nenä- ja kurkkutaudit on toiminut koordinaattorina ja työryhmän jäsenenä ovat olleet kaikkien yo-sairaaloitten kuntoutustiimit (Turku, Oulu, Kuopio, Tampere ja Helsinki)

Muistin apuvälineet työryhmä

Hanna-Maria Roitto, Geriatrian erikoislääkäri., Muistisairauksien erityispätevyys, Apulaisylilääkäri, Helsingin kaupunki, Kliininen opettaja, Helsingin yliopisto, Asiantuntijalääkäri, THL, ryhmän puheenjohtaja

Mirette Salin-Laine, toimintaterapeutti, Helsingin kaupunki

Outi Ronkainen, asiantuntija, Muistiliitto

Petri Turtiainen, Vammaisfoorumin edustaja

Mariann Kylmäniemi, osastonhoitaja TYKS Alueellinen Apuvälinekeskus TYKS ERVA

Miia Näppä, apuvälinepalvelupäällikkö, Alueellinen Apuvälinekeskus, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin

Näkemisen apuvälineet

Aura Falck, silmätautien erikoislääkäri, OYS

Katri Frigård, optikko, HUS

Hilkka Louhisalmi, kuntoutusohjaaja, Kainuun keskussairaala

Riitta Rajala, kuntoutusohjaaja, KYS

Sonja Kuoppala, silmätautien erikoislääkäri, HUS

Mervi Lund, silmätautien erikoislääkäri, TYKS

Virpi Hemminki, silmätautien erikoislääkäri, TAYS

Sukupuolielämän apuvälineet työryhmä

Anni Täckman, järjestöpäällikkö, Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys Ru-setti ry

Henrik Gustafsson, lakimies, Invalidiliitto ry

Timo Miettinen, Pohjois-Savon shp, kuntoutusylilääkäri

Päivi Salo,

Soili Lukkarila,

Kauko Pitkänen, ylilääkäri, Live

Tietotekniset apuvälineet

Satu Korpi (EPSHP, alueellinen apuvälinekeskus)

Aura Falck (PPSHP, silmätaudit)

Maija Rauma (Kela, ammatillinen kuntoutus)

Elisa Palomäki (HUS, silmätautien pkl)
Marina Green-Järvinen (KVL, Tikoteekki vammaisfoorumin edustajana)
Terhi Pärssinen (PSHP, TAYS apuvälinekeskus)

Lainsäädännön muutostarpeet työryhmä

Mika Välimaa, lakimies, Kynnys ry, ryhmän puheenjohtaja
Merja Kosonen, palvelupäällikkö Apuvälinepalvelut, Siunsote, KYS ERVA
Jukka Sariola, Jukka Sariola, Vammaisfoorumin edustaja, Hengitystuki ry puheenjohtaja
Kasper Floman, osastonhoitaja, HUS Apuvälinekeskus, HUS ERVA
Anniina Lavikainen, Vammaisfoorumin edustaja, kehittämisspällikkö, Kuuloliitto
Timo Miettinen, Pohjois-Savon shp, kuntoutusylilääkäri
Merja Heikkonen, neuvotteleva virkamies, STM, VANE
Hanna Huttunen, (korkeakouluharjoittelija, sihteeri)

Päivitystyöryhmään osallistuneet (versio 3.0) 2018–2020

Kanto-Ronkanen Anne, erityisasiantuntija, STM (4/2019 -)
Kolomainen Ulla (toim.), KYS erva edustaja
Korkiatupa Riitta, asiantuntija, kommentointi (4/2020)

Erva-alueiden edustajat

Jokela Kaija, HUS, työryhmän puheenjohtaja ja sihteeri
Kolomainen Ulla, Keski-Suomen shp; KYS-Erva edustaja
Kylmäniemi Mariann, Varsinais-Suomen shp; TYKS-Erva edustaja (4/2018 -)
Ojala Anne, Pirkanmaan shp; TAYS- Erva edustaja
Solja Heidi, Eksote, (- 4/2020) /Floman Kasper, HUS; HYKS-Erva (4/2020 -);
Siira Tarja, Pohjois-Pohjanmaan shp (-04/2018) / Tuuri Toni, Pohjois-Pohjanmaan
shp; OYS Erva edustaja (10/2018 -)

Lääketieteelliset edustajat

Hämäläinen Harri, HUS (- 4/2019)
Arokoski Jari, HUS (9/2019 -)
Satu Luoto, EKSOTE (-9/2019)
Vainionpää Aki, EPSHP (9/2019 -)

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta (VANE)

Heikkonen Merja (-10/2018)
Sariola Jukka (4/2019 – 9/2019)
Heikkonen Merja (11/2019-) /varajäsen Pukki Heta, Asy ry (11/2019)

Vammaisfoorumi

Heikkonen Merja, Kynnys ry (4/2019 – 9/2019), varajäsen Saksanen Riitta, Invalidiliitto

Sariola Jukka, (10/2019 -), Hengityslaitetilat ry

Asiantuntijajäsen

Saksanen Riitta, Invalidiliitto, Sosiaali- ja terveystieteiden asiantuntija (10/2019 -)

Oppaan (2.2) valmistelu 2016 - 2017

Hupli Markku, työryhmän puheenjohtaja

Jasu Forss, projektityöntekijä (toim.)

Ydinryhmä

Gustafsson Henrik, Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

Kolomainen Ulla, Keski-Suomen shp

Kylmäniemi Mariann, Varsinais-Suomen shp

Mäkilä Kaiju, Varsinais-Suomen shp

Siira Tarja, Pohjois-Pohjanmaan shp

Ojala Anne, Pirkanmaan shp

Solja Heidi, Eksote

Muut asiantuntijat

Avelin Tanja, Kanta-Hämeen shp

Hannikainen Tiina, Espoo

Heikkilä Hannu, Satakunnan shp

Heikkonen Merja, STM/ Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

Holopainen Anu, Itä- Savon shp

Huhtala Marika, Kokkola

Hupli Markku, työryhmän johtaja, Eksote

Jokela Kaija, HUS

Koistinen Anna-Kaisa, Pohjois- Savon shp

Korkiatupa Riitta, Etelä-Pohjanmaan shp

Korpimaa Eija, Kanta-Hämeen shp

Koski Mia, Etelä- Savon shp

Kosonen Merja, Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalveluiden ky

Kulmala Taina, Vantaa

Kuusela Kari, Vaasan shp

Kämppe Leena, Etelä- Savon shp

Lampinen-Laine, Vuokko, Satakunnan shp

Leinonen Jaana, Kainuu

Lipponen Reija, Carea

Niva Satu, Lapin shp

Pelander Miia, Etelä-Pohjanmaan shp

Salmi Minna, Helsinki

Salminen Liisa, Keski-Pohjanmaan shp

Särkipaju Anna-Mari, Länsi-Pohjan shp

Turunen Mirja-Riitta, Itä- Savon shp

Tyrväinen Sirpa, Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymä

Yli Pia Yli-Kankahila, Helsinki

Ypyä Hannu, Keski-Pohjanmaan shp

Liite 2: Lääkinnällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit

Alle 8 -vuotiaan lapsen silmälasit tai piilolasit korvataan kuntoutuspalveluna (ikä aina huomioiden)

- mikäli hänellä todetaan silmälasihoitoa edellyttävä karsastus, toiminnallinen heikkonäköisyys (amblyopia) tai sen riski; voimakkaasti altistava taittovirhe, vaikka näöntarkkuutta ei saataisi luotettavasti mitattua
- kerran vuodessa tai useammin, jos taittovirhe oleellisesti muuttuu
- rikkoutuneiden kehyksien ja sankojen huolto on perheen kustannettava itse

1. Huomattava riski toiminnallisen heikkonäköisyyden kehittymiselle:

Taittovirhe:

kaukotaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D
likitaittoinen eritaittoisuus ≥ 2 D; voimakas toispuolinen likitaittoisuus:
piilolinssi
hajataittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D
kaukotaittoisuus $\geq +4$ D
likitaittoisuus ≥ -4 D
hajataitto ≥ 1.25 D

2. Amblyopia + taittovirhe:

kaukotaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D
likitaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D; voimakas toispuolinen likitaittoisuus:
piilolinssi
hajataittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D
kaukotaittoisuus $\geq +2$ D
likitaittoisuus ≥ -3 D
hajataitto ≥ 1.0 D

3. Karsastus:

Taittovirhe:

Silmän kaukotaittoisuuteen liittyvä karsastus: lasit täyskorjauksella ja tietyissä tapauksissa kaksitehot /monitehot, joilla hoidetaan erisuuruista lähikarsastuskulmaa

Ulospäin piilo- ja ilmi-karsastus + likitaittoisuus: harkinnan mukaan miinuslasit hoitona

Muut karsastukset tai yhteisnäön häiriöt, jotka vaativat prismakorjausta

Aikuisen prisma-lasit korvataan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä:

- mikäli hänellä on halvaus- tai liikerajoitteinen / mekaaninen karsastus, silmävärve tai muu vastaava tila

- viiden vuoden välein tai useammin, jos tila oleellisesti muuttuu
- rikkoutuneiden lasien korjaus yms. huolto kustannettava itse

Näkövammaisen henkilön silmälasit korvataan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä seuraavissa tapauksissa:

- näkökyvyn parantamiseksi lähelle tarvitaan ≥ 4 D lähilisiä
- absorptiolasit häikäistymisen estoon enintään kolmen vuoden välein, ellei tila oleellisesti muutu
- näkövammaisen lapsen suojalasit estämään silmien painelemista
- näkövammaisen monivammaisen alle 16-vuotiaan lapsen tai nuoren taittovirheen korjaavat silmälasit enintään 2 vuoden välein, tai yksilöllisen tarpeen mukaisesti useammin, jos voimakkuudessa on tapahtunut oleellinen (vähintään 1 D) muutos.

Suuren taittovirheen korjaavat silmälasit korvataan lääkinällisenä kuntoutuksena: afakian tai muusta syystä poikkeuksellisen suuren taittovirheen (likitaittokorjaus -15 D tai enemmän linssin pääleikkaussuunnassa toisessa tai molemmissa linsseissä, kaukotaittoisuuden korjaus +10 D tai enemmän linssin pääleikkaussuunnassa toisessa tai molemmissa linsseissä, hajataittoisuuden korjaus 7 D tai enemmän) perusteella silmälasit voidaan luovuttaa viiden vuoden välein tai yksilöllisen tarpeen mukaisesti useammin, jos voimakkuudessa on tapahtunut oleellinen (vähintään 1 D) muutos.

Silmälasimäärityksen tekeminen 8 vuotta täyttäneelle ei kuulu julkisen terveydenhuollon järjestämisvastuuseen (TEO Dnro 5008/13/2007).

Tämä julkaisu korvaa julkaisun Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2020 – Opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:23).

Internet: stm.fi/julkaisut

JULKAISUJEN MYYNTI:
julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

ISSN PDF 1797-9854
ISBN PDF 978-952-00-6887-5